

United Nations
Office on Drugs and Crime

ROADMAP
FOR SALW CONTROL
IN THE WESTERN BALKANS BY 2030

GLOBAL
FIREARMS
PROGRAMME

Countering Illicit Firearms Trafficking and Related Crimes

PRIRUČNIK O ORUŽJU, MUNICIJI I EKSPLOZIVNIM MATERIJAMA

PRIRUČNIK
O ORUŽJU,
MUNICIJI I
EKSPLOZIVNIM
MATERIJAMA

Korišćenje odrednica i predstavljanje materijala u ovoj publikaciji ne podrazumevaju izražavanje zvaničnog mišljenja Sekretarijata Ujedinjenih nacija u pogledu pravnog statusa bilo koje zemlje, teritorije, grada ili oblasti, ili njihovih vlasti, kao ni u pogledu njihovog unutrašnjeg ili spoljnog razgraničenja.

ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI

Sadržaj ove publikacije ne odražava nužno stavove ili politike Kancelarije Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UNODC), niti podrazumeva bilo kakvu podršku.

ZAHVALNOST

Ovu publikaciju izradio je Globalni program za vatreno oružje (GFP), Odsek za podršku implementaciji, Ogranak za borbu protiv organizovanog kriminala i krijumčarenja, Odeljenje za sporazume UNODC, pod sveobuhvatnim nadzorom Simonete Grasi, šefice GFP. Publikaciju je izradio Dragan Obradović, sudija Višeg suda u Valjevu u penziji, uz podršku Dimitrija Ristića u ime GFP. Izuzetan doprinos u izradi ove publikacije su dali Gordana Milosavljević i Zorica Subotić, stalni sudski veštaci za oblast balistike, vatreneog i hladnog oružja. Dokument je izrađen uz finansijsku podršku Multipartnerskog poverilačkog fonda za podršku sprovođenja Mape puta za kontrolu malog i lakog oružja na Zapadnom Balkanu, u kojem učestvuju Nemačka, Švedska, Holandija, Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Norveška, uz podršku Evropske unije. Stavovi iskazani u ovom dokumentu ne mogu se ni na koji način smatrati odrazom zvaničnih stavova navedenih zemalja, niti Evropske unije.

Sadržaj

Uvodna reč	7
1. Uvod	8
2. Skraćenice	10
3. Zvanični podaci Republičkog zavoda za statistiku	14
4. Zakonsko definisanje pojedinih vrsta vatreneog oružja	20
5. Oznake i žigovi na vatreneog oružju	23
6. Prikaz vatreneog oružja po pojedinim kategorijama u praksi	26
6.1. Vatreneog oružje i delovi za oružje B kategorije	27
6.1.1. Pojedine vrste vatreneog oružja	27
6.1.2. Konvertibilno oružje	51
6.1.3. Ručno pravljeno vatreneog oružje	60
6.1.4. Strane države i ručno pravljeno oružje	64
6.2. Vatreneog oružje i delovi za oružje A kategorije	66
6.2.1. Minsko-eksplozivna sredstva i delovi za ova sredstva	66
6.2.1.1. Ručne bombe	66
6.2.1.2. Ostale vrste bombi i upaljača	82
6.2.1.3. Eksplozivi i pripadajući delovi	83
6.2.1.4. Pojedini delovi neophodni za aktiviranje eksploziva	91
6.2.2. Pojedine vrste specifičnih bombi koje nisu u slobodnoj prodaji	93
6.2.3. Automatsko kratko i dugo oružje	94
6.2.3.1. Automatsko kratko oružje	95
6.2.3.2. Automatsko dugo oružje	97
6.3. Sudska praksa	98
7. Municija	101
7.1. Municija za oružje B kategorije	101
7.2. Municija za oružje A kategorije	108
7.3. Zabranjena dodatna oprema i municija	108
7.3.1. Prigušivač zvuka – pucnja	109

7.3.2. Municija sa pancirno-obeležavajućim zrnom	109
7.3.3. Municija sa eksplozivno-zapaljivim zrnom	110
7.3.4. Municija sa probojno-zapaljivim zrnom	110
7.3.5. Trenutno zapaljivi metak	111
7.4. Municija koja nije u slobodnoj prodaji	113
7.4.1. Metak sa obeležavajućim zrnom	114
7.5. Sudska praksa	115
8. Da li je svako gasno, startno i signalno oružje – konvertibilno oružje?	124
8.1. Imitacija (tzv. replika) pištolja	162
8.2. Imitacija (tzv. replika) revolvera	164
8.3. Imitacije (tzv. replike) pištolja, revolvera, vazdušnih pištolja	166
8.4. Municija za startne pištolje	168
8.5. Sudska praksa	170
9. Nova tehnološka dostignuća – pojava novih vrsta vatrenog oružja	173
9.1. 3D štampano vatreno oružje	173
9.2. Pištolji duhovi (eng. <i>ghost guns</i>) i mašina za njihovu izradu (eng. <i>ghost gunner machine</i>)	176
9.3. Konvertori za pištolje	179
10. Još neke vrste oružja iz ZOM	181
10.1. Lovačko oružje, municija i oprema za lovačko oružje	181
10.1.1. Lovačko oružje	181
10.1.2. Lovačka municija – municija za lovačke puške	184
10.1.3. Pojedini delovi lovačke opreme	196
10.1.4. Stradanja pojedinih lica u lovu usled rikošeta sačme i balističko veštačenje	198
10.1.5. Sudska praksa	203
10.2. Malokalibarsko oružje i municija	207
11. Pojedine vrste oružja C kategorije – staro oružje	211
12. Pojedine vrste oružja C ili D kategorije – vazdušno oružje	215
13. Umesto zaključka	221
Razmatranje ljudskih prava u krivičnim postupcima i predmetima u vezi sa vatrenim oružjem	222
Rodna perspektiva u krivičnim postupcima u vezi sa vatrenim oružjem	234
ANEKS: Sporna pravna pitanja u vezi sa oružjem i municijom	251
Literatura	281

Uvodna reč

Zaštita od nasilja i kriminala, naročito kada je u pitanju upotreba vatrenog oružja, predstavlja ključnu stavku u zakonodavnom okviru i pravnoj praksi Republike Srbije. U poslednjim godinama, država se fokusirala na pooštavanje zakona i povećanje bezbednosti građana, što uključuje kako prevenciju, tako i efikasnije sankcionisanje počinitelaca nasilja. Borba protiv nasilja i kriminala, uključujući i slučajeve sa vatrenim oružjem, smatra se prioritetom, te postoje i dodatne mere, kao što su kontrola i praćenje prodaje municije, kao i obavezni pregledi za sve koji poseduju vatreno oružje. Osim zakonskih i sudskih mera, država ulaže i u prevenciju nasilja, kako kroz obrazovanje građana o opasnostima od nelegalnog držanja oružja, tako i kroz rad sa policijom i organima bezbednosti. Sve ovo ima važnu ulogu u podizanju svesti o opasnostima koje oružje nosi, naročito u kontekstu porodičnog i društvenog nasilja.

Vatreno oružje i eksplozivne materije, usled svoje višefunkcionalne upotrebe, odnosno zloupotrebe, predstavljaju konstantnu pretnju kako na unutrašnjem planu, tako i na poprištu transnacionalnog organizovanog kriminala.

Iz svega navedenog proističe potreba za dodatnim pojašnjenjem postojećih ili novonastalih nedoumica u vezi sa krivičnim delima koja se odnose na oružje, a sve u cilju jednog nedvosmislenog pravnog odgovora na društveno-pravnu pretnju kakva je nedozvoljena trgovina oružjem i brojne implikacije ovakvih i sa njima povezanih krivičnih dela.

Ovaj priručnik, zahvaljujući predstavljanim zakonskim rešenjima i prikupljenoj građi, predstavlja koristan instrument za rad organa koji postupaju u predmetima koji uključuju vatreno oružje. Zbog toga, ovaj priručnik će predstavljati značajno štivo kako za postojeće nosioce pravosudnih funkcija, tako i za polaznike početne obuke Pravosudne akademije Republike Srbije, ali i kao materijal za buduće obuke u okviru programa stalne obuke Pravosudne akademije.

Ovakve aktivnosti su od velike važnosti i kada je reč o pregovaračkom procesu koji Republika Srbija vodi sa Evropskom unijom, a koji se prevashodno odnosi na sprovođenje Akcionog plana za poglavlje 24.

Direktor Pravosudne akademije
Nenad Vujić

2. Skraćenice

Pojedine skraćenice propisa i izveštaja:

RZS – Republički zavod za statistiku Republike Srbije

Bilten – Republički zavod za statistiku, Bilten 677: Punoletni učinoci krivičnih dela u Republici Srbiji 2020. – prijave, optuženja i osude; Republički zavod za statistiku, Bilten 689: Punoletni učinoci krivičnih dela u Republici Srbiji 2021. – prijave, optuženja i osude; Republički zavod za statistiku, Bilten 702: Punoletni učinoci krivičnih dela u Republici Srbiji 2022. – prijave, optuženja i osude.

Saopštenje – Republički zavod za statistiku, Saopštenje broj 186, Statistika pravosuđa – Punoletni učinoci krivičnih dela, 2023.

KZ – Krivični zakonik Republike Srbije

ZKP – Zakonik o krivičnom postupku

ZOM – Zakon o oružju i municiji

Zakon o eksplozivima – Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima

Zakon o žigosanju – Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju naprava i municije

Prethodni ZOM – Zakon o oružju i municiji, *Službeni glasnik RS*, br. 9/92 ... 104/2013.

ZJRM – Zakon o javnom redu i miru

Pojedine oznake proizvođača eksplozivnih sredstava i municije:

PPU – „Prvi partizan“, Užice

KV – „Krušik“, Valjevo

RZK – „Remontni zavod“, Kragujevac

Vitezit – „Slobodan Princip Seljo“ iz Viteza, BiH

Pojedine skraćenice za eksplozivna sredstva i municiju :

Ručna bomba (BR)

Model (M) – oznaka na telu ručnih bombi

Splitter Hand Grenade 84 (Spl HGr 84) – parčadna ručna bomba model 84

Trinitrotoluen (TNT) – vrsta eksploziva

Ful Metal Jacked (FMJ) – zrna koja imaju punu košuljicu po celoj dužini (potpuno metalni omotač – FMJ ili FMC)

Lead Round Nose (LRN) – olovno okruglo zrno

Flat Point Jacket (FPJ) – zrna sa ravnim vrhom

Semi Jacketed Hollow Point (SJHP) – zrno sa polušupljim vrhom

SWC – metak sa ravnom prednjom stranom (ili ravni nos) je vrsta višenamenskog metka koji se obično koristi u revolverima cal. .38.

Pojedine skraćenice za municiju za startne pištolje:

PA KNALL = nemački (PAK ili P.A.K.) – pucanj, prasak

PA Blank = engleski (PA) – prazan, manevarski

Pojedine skraćenice za lovačku municiju:

Soft Point (SP) – standardno lovačko zrno (druga skraćenica glasi **JSP**)

Pojedini balistički izrazi:

Tormentacija – testiranje fabrički proizvedenog vatrenog oružja pri povećanom pritisku barutnih gasova koji su za 10–12% veći od pritiska barutnih gasova u realnim uslovima.

ZAMAK (ZAMAC) – familija legura od baznog metala cinka i legiranih elemenata aluminijuma, magnezijuma i bakra od koje se prave vitalni delovi startnog pištolja (cev, navlaka, rukohvat). Ime ZAMAK je akronim nemačkog imena za metale čije legure su sastavljene od: **Z**ink (cink), **A**luminijum, **M**agnezijum i **K**upfer (bakar).

Čok – suženje cevi pri vrhu puške sačmarice

Pun čok – označava se sa 1/1, ima suženje u odnosu na dušu cevi od 1 mm. Američka oznaka je full ili F i na čelu izmenljivog čoka urezana je jedna crtica I.

Pola čoka – oznaka 1/2, kod kalibra 12 ima suženje od 0,5 mm u odnosu na prečnik duše cevi. Amerikanci ovaj čok označavaju sa M – *modified*. Kod izmenljivih čokova urezane su tri crtice III.

Ostale skraćenice:

ATF – *Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives* (Zavod za alkohol, duvan, vatreno oružje i eksplozive)

BPD – *Baltimore Police Department* (Policajska uprava Baltimora)

CIP – *Commision Internationale Permanente Pour l'Epreuve des Arms à FeuPartatives* (Stalna međunarodna komisija za ispitivanje ručnog vatrenog oružja)

DOJ – *Department of Justice* (Odeljenje za pravosuđe)

EDK – Električna detonatorska kapisla

EMPACT – *European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats* (Evropska multidisciplinarna platforma za borbu protiv kriminalnih pretnji)

IIM – Institut za ispitivanje materijala

JNA – Jugoslovenska narodna armija

KTD – Kriminalističko-tehnička dokumentacija

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova

NABIS – *National Ballistics Intelligence Service* (Nacionalna obaveštajna služba za balistiku)

NCKF – Nacionalni centar za kriminalističku forenziku

NKTC – Nacionalni kriminalističko-tehnički centar

PS – Policijska stanica

PU – Policijska uprava

RS – Republika Srbija

SEESAC – *South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons* (Centar za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi)

UNODC – *United Nations Office on Drugs and Crime* (Kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal)

VJT – Više javno tužilaštvo / viši javni tužilac

3. Zvanični podaci Republičkog zavoda za statistiku

U pogledu krivičnih dela u vezi sa vatrenim oružjem Krivični zakonik Republike Srbije (KZ) sadrži više krivičnih dela koja u nazivu imaju reč „oružje“, i to:¹

Član 347. KZ – Izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnog dela,

Član 348. KZ – Nedoželjena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija,

Član 377. KZ – Nedoželjena proizvodnja, promet i držanje oružja čija je upotreba zabranjena,

Član 412. KZ – Nepropisno staranje o poverenom oružju,

Član 413. KZ – Protivpravno raspolaganje poverenim oružjem, i

Član 414. KZ – Krađa oružja i dela borbenog sredstva.

U publikaciji *Zbirka sudske prakse*, Volume 1, 2015—2019, koja je sačinjena za potrebe pravosuđa Republike Srbije, dati su prikazi tri pomenuta člana – čl. 347, čl. 348. i čl. 377. KZ.

Od svih ovih krivičnih dela u postupcima istrage koja se vodi pred nadležnim javnim tužilaštvima, pa potom u krivičnim postupcima pred nadležnim sudovima, najzastupljenije je krivično delo nedoželjena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija (čl. 348. KZ).

Republički zavod za statistiku (RZS) svake godine objavljuje zvanične podatke u vezi sa svim izvršenim krivičnim delima na teritoriji Republike Srbije. Za potrebe ovog priručnika izvršena je analiza najzastupljenijeg krivičnog dela u vezi sa oruž-

jem – nedoželjena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija (čl. 348. KZ) na osnovu zvaničnih podataka RZS objavljenih za period od 2020. do 2024. godine. Ti podaci su objavljeni u sledećim publikacijama RZS, i to: **Biltenu 677: Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji 2020. – prijave, optuženja i osude; Biltenu 689: Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji 2021. – prijave, optuženja i osude; Biltenu 702: Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji 2022. – prijave, optuženja i osude** (dalje: **Bilten**). Poslednji zvanični objavljeni podaci RZS objavljeni su u **Saopštenju broj 186 Statistika pravosuđa – Punoletni učinioci krivičnih dela, 2023**, od 12. 7. 2024. (dalje: **Saopštenje**).

Navedeni podaci nesumnjivo pokazuju zbog čega je neophodno bolje poznavanje vatrenog oružja i njegovih delova, kao i minsko-eksplozivnih sredstava. Uvidom u Bilten moguće je sagledati podatke o prijavljenim/optuženim/osuđenim licima, za pojedina krivična dela, pa i za krivična dela u vezi sa oružjem.

Osim ovih krivičnih dela u kojima se u nazivu krivičnog dela izričito pominje reč „oružje“, u odredbama KZ postoji još nekoliko krivičnih dela u čijim se odredbama kojima se definišu ta krivična dela pominju reči „oružje – vatreno oružje“.

U pitanju su sledeća krivična dela:

- Laka telesna povreda (čl. 122. st. 2. KZ)
- Ugrožavanje opasnim oruđem pri tuči i svađi (čl. 124. st. 1. i 2. KZ)
- Nasilje u porodici (čl. 194. st. 2. KZ)
- Teška krađa (čl. 204. st. 1. tač. 4. KZ)
- Izazivanje opšte opasnosti (čl. 278. st. 4. KZ)
- Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje (čl. 322. st. 2. KZ)
- Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti (čl. 323. st. 2. KZ)
- Napad na advokata (čl. 336v st. 2. KZ)
- Terorizam (čl. 391. st. 1. tač. 5. i st. 6. KZ)
- Protivljenje pretpostavljenom (čl. 401. st. 3. KZ)
- Napad na vojno lice u vršenju vojne službe (čl. 404. st. 2. KZ)

Za bilo koje od ovih krivičnih dela u Biltenu nije moguće utvrditi, da li se pojedine prijave/optuženja/osude odnose na neki od oblika krivičnog dela koji su izvršeni uz upotrebu oružja.

Osim u odredbama KZ, postoji i **Zakon o javnom redu i miru (ZJRM)** kojim je definisano krivično delo ometanje službenog lica u vršenju službene dužnosti, koje u opisu odredbe kojom se definiše teži oblik tog krivičnog dela pominje reči „oružje – vatreno oružje“ (čl. 23. st. 2. ZJRM).

¹ Krivični zakonik Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019.

U daljem tekstu prikazani su podaci o prijavljenim, optuženim i osuđenim licima za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija (čl. 348. KZ) u periodu 2020–2023. godine. Svi podaci za period od 2020. do 2022. godine preuzeti su prema nazivima i oznakama iz **Biltene**. Podaci za 2023. godinu dati su u meri u kojoj su za sada objavljeni u **Saopštenju**.

KD nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija:

	Ukupno	Odbačena kr. pr.	Prekinuta istraga	Obustavljena istraga	Podignuta opt. / opt. pr.	NN
2020: 348. KZ	900 (41 ž)	214	1	15	617	53
2021: 348. KZ	1.079 (44 ž)	250	0	12	763	54
2022: 348. KZ	996 (45 ž)	177	1	11	764	43
2023: 348. KZ	961 (68 ž)	166	1	20	719	55

Tabela 1.3. Prijavljena punoletna lica prema krivičnom delu i vrsti odluke, 2020–2023.

	Ukupno	Osuđujuća presuda	Obustava postupka	Odbijajuća presuda	Oslobađajuća presuda	Mere bezbednosti
2020: 348. KZ	741 (24 ž)	681	8 + 13	11	21	7
2021: 348. KZ	912 (38 ž)	840	12 + 18	11	24	7
2022: 348. KZ	923 (34 ž)	861	9 + 15	6	27	5
2023: 348. KZ	911 (42 ž)	843	9 + 11	9	28	11

Tabela 2.3. Optužena punoletna lica prema krivičnom delu, vrsti odluke i polu, 2020–2023.

Napomena: U odeljku Obustava postupka dat je zbirni podatak po godinama za donošenje takve odluke nakon ispitivanja optužnice / optužnog akta i odbacivanja optužnice/optužbe u toku ili po završetku glavnog pretresa (prva cifra) i obustave postupka po završetku istrage (istražnih radnji) od strane nadležnog javnog tužilaštva (druga cifra).

	Ukupno	Zatvor	Novčana kazna	Uslovna osuda	Kućni zatvor	Rad u javnom interesu	Vaspitne mere	Sporedna kazna
2020: 348. KZ	681 (22 ž) 0 (pokušaj)	181	26	310	161	0	0	207
2021: 348. KZ	840 (31 ž) 1 (pokušaj)	244	20	375	198	0	3	245
2022: 348. KZ	861 (31 ž) 3 (pokušaj)	200	31	389	235	1	5	328
2023: 348. KZ	843 (39 ž) 7 (pokušaj)	207	35	382	213	0	5	231

Tabela 3.3. Osuđena punoletna lica prema krivičnom delu, polu, pokušaju i izrečenim krivičnim sankcijama, 2022. (I i II deo)

Na osnovu navedenih podataka može se zaključiti da postoji u velikoj meri stabilan broj prijavljenih, optuženih i osuđenih lica zbog izvršenja pojedinih oblika krivičnog dela iz čl. 348. KZ u posmatranom periodu, sa izuzetkom 2020. godine kada je bila pandemija virusa covid-19 i ti podaci su objektivno niži nego u ostalim godinama. Takođe, uočava se blagi porast prijavljenih, optuženih i osuđenih lica ženskog pola u posmatranom periodu zbog izvršenja pojedinih oblika krivičnog dela iz čl. 348. KZ u posmatranom periodu, sa izuzetkom 2020. godine iz već navedenog razloga.

Uvidom u **Biltene i Saopštenje** konstatovano je da tokom perioda 2020–2023. godine na teritoriji Republike Srbije nije bilo prijavljenih, optuženih, odnosno osuđenih lica za krivično delo protivpravno raspolaganje poverenim oružjem iz čl. 413. KZ. Za ostala krivična dela, i to: izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnog dela (čl. 347. KZ), odnosno nedozvoljena proizvodnja, promet i držanje oružja čija je upotreba zabranjena (čl. 377. KZ), i za krivična dela iz grupe protiv Vojske Srbije: nepropisno staranje o poverenom oružju (čl. 412. KZ), odnosno krađa oružja i dela borbenog sredstva (čl. 414. KZ) broj prijavljenih, optuženih i osuđenih lica je praktično zanemarljiv po bilo kojoj od ovih kategorija i najčešće nije ni bilo otkrivenih navedenih krivičnih dela.

Takođe, u KZ postoji i krivično delo u čijem se nazivu pominju reči „eksplozivne materije“. U pitanju je krivično delo nedozvoljeno postupanje sa eksplozivnim i zapaljivim materijalom (čl. 286. KZ).

KD nedozvoljeno postupanje sa eksplozivnim i zapaljivim materijalom:

	Ukupno	Odbačena kr. pr.	Prekinuta istraga	Obustavljena istraga	Podignuta opt. / opt. pr.	NN
2020: 348. KZ	1	0	0	0	0	1
2021: 348. KZ	1	1	0	0	0	0
2022: 348. KZ	7 (2 ž)	1	1	0	4	2
2023: 348. KZ	3	?	?	?	?	?

Tabela 1.3. Prijavljena punoletna lica prema krivičnom delu i vrsti odluke, 2020–2023.

	Ukupno	Osudjujuća presuda	Obustava postupka	Odbijajuća presuda	Oslobađajuća presuda	Mere bezbednosti
2020: 348. KZ	0	0	0	0	0	0
2021: 348. KZ	1	1	0	0	0	0
2022: 348. KZ	0	0	0	0	0	0
2023: 348. KZ	?	?	?	?	?	?

Tabela 2.3. Optužena punoletna lica prema krivičnom delu, vrsti odluke i polu, 2020–2023.

	Ukupno	Zatvor	Novčana kazna	Uslovna osuda	Kućni zatvor	Rad u javnom interesu	Vaspitne mere	Sporodna kazna
2020: 348. KZ	0	0	0	0	0	0	0	0
2021: 348. KZ	1	1	0	0	0	0	0	1
2022: 348. KZ	0	0	0	0	0	0	0	0
2023: 348. KZ	1	0	0	1	0	0	0	0

Tabela 3.3. Osuđena punoletna lica prema krivičnom delu, polu, pokušaju i izrečenim krivičnim sankcijama, 2022. (I i II deo)

Osim ovog krivičnog dela u kojem se izričito pominju reči „eksplozivne materije“, postoji još nekoliko krivičnih dela koja u opisu odredbe kojom se definišu ta krivična dela pominju reči „eksplozivne materije / eksplozije / eksplozivne supstance“.

U pitanju su sledeća krivična dela:

- Nezakonit ribolov (čl. 277. st. 2. KZ)
- Izazivanje opšte opasnosti (čl. 278. st. 1. i 2. KZ)
- Neotklanjanje opasnosti (čl. 285. st. 1. KZ)
- Teško delo protiv opšte sigurnosti (čl. 288. st. 2. u vezi sa čl. 278. st. 4. KZ)
- Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu (čl. 344a st. 1. KZ)
- Terorizam (čl. 391. st. 1. tač. 5. i st. 6. KZ)
- Upotreba smrtonosne naprave (čl. 391v st. 1. KZ)
- Nepropisno staranje o poverenom oružju (čl. 412. st. 1. i 2. KZ)
- Protivpravno raspolaganje poverenim oružjem (čl. 413. KZ)
- Krađa oružja i dela borbenog sredstva (čl. 414. st. 1. KZ)

Za bilo koje od ovih krivičnih dela u Biltenu nije moguće utvrditi, da li se pojedine prijave/optuženja/osude odnose na neki od oblika krivičnog dela koji su izvršeni uz upotrebu eksplozivnih materija.

4. Zakonsko definisanje pojedinih vrsta vatrenog oružja

Za postupanje sudija u Republici Srbiji, kada su u pitanju krivični predmeti u vezi sa vatrenim oružjem neophodno je pored dobrog poznavanja odredaba KZ i Zakonika o krivičnom postupku, po kojim odredbama se vode krivični postupci, poznavati i pojedine propise u vezi sa oružjem.²

Najvažniji od tih propisa su:

- **Zakon o oružju i municiji (ZOM)**³ i
- **Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima** (dalje: **Zakon o eksplozivima**).⁴

Za bolje razumevanje ovog priručnika neophodno je prvo se upoznati sa načinom na koji je definisano vatreno oružje prema kategorijama iz **ZOM**, a potom sa pojedinim izrazima u vezi sa oružjem, odnosno vatrenim oružjem iz tog zakona.

Ovo je od značaja za ključni deo ovog modula, a koji predstavlja prikaz vatrenog oružja po pojedinim kategorijama u praksi. To su ona vatrena oružja, odnosno minsko-eksplozivna sredstva, koja se najčešće susreću u sudskoj praksi.

ZOM oružje deli u četiri kategorije (čl. 4):

1. kategorija A – minsko-eksplozivna sredstva, automatsko kratko i dugo vatreno oružje, oružje skriveno u drugim predmetima i vatreno oružje sa prigušivačem pucnja;
2. kategorija B – svako vatreno oružje (kratko, dugo, poluautomatsko, repetirajuće, jednometno, dvometno, sa olučenim i glatkim cevima), osim onog iz kategorije A i C i konvertibilno oružje;

² Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/19.

³ Zakon o oružju i municiji, *Službeni glasnik RS*, br. 20/2015, 10/2019, 20/2020, 14/2022.

⁴ Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima, *Službeni glasnik RS*, br. 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 – dr. zakon i 54/2015 – dr. zakon.

3. kategorija C – onesposobljeno vatreno oružje, staro oružje i njegove moderne kopije koje ne koriste metak sa centralnim ili ivičnim paljenjem, vazdušno oružje čija kinetička energija je 10,5 J ili veća ili čija je brzina projektila 200 m/s ili veća i kalibra većeg od 4,5 mm i oružje sa tetivom ili oprugom čija je sila zatezanja tetive veća od 450 N, odnosno čija je natezna težina veća od 101 libre;
4. kategorija D – hladno oružje, gasni sprejevi, uređaji za izazivanje elektrošokova, vazdušno oružje čija kinetička energija je manja od 10,5 J ili je brzina projektila manja od 200 m/s i kalibra 4,5 mm ili manjeg, kao i oružje sa tetivom ili oprugom čija je sila zatezanja tetive do 450 N, odnosno čija je natezna težina do 101 libre.

Za tumačenje i primenu blanketnih odredbi iz čl. 348. KZ neophodno je razumeti sledeće norme definisane u značenju izraza u čl. 3. ZOM, koje predstavljaju nova zakonska rešenja, i to:

- **oružje** jeste ručno prenosiva naprava izrađena ili prilagođena da pod pritiskom vazduha, barutnih i drugih gasova ili drugog potisnog sredstva može izbaciti zrno, kuglu, sačmu ili neki drugi projektil, odnosno raspršiti gas ili tečnost, i druga naprava koja je namenjena za samoodbranu ili napad, lov ili sport, s tim što se, u smislu ovog zakona, oružjem ne smatraju uređaji za humano lišavanje života životinja, alati i imitacije oružja koje ne koriste municiju sa barutnim punjenjem (čl. 3. tač. 1);
- **vatreno oružje** jeste ono oružje koje, pod pritiskom barutnih gasova, iz cevi izbacuje projektil (čl. 3. tač. 2). U okviru definisanja vatrenog oružja definisane su i vrste vatrenog oružja: mitraljez, puškomitraljez, automatska puška, automat, pištolj, revolver, puška sa olučenim cevima (jednometna, repetirajuća, poluautomatska), puška sa glatkim cevima (jednometna i dvometna, repetirajuća, poluautomatska), kombinovana puška (sa olučenim i neolučenim cevima), puške, pištolji i revolveri sa ivičnim paljenjem (malokalibarsko oružje);
- **konvertibilno oružje** jeste ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, a, s tim u vezi, konvertibilnim oružjem, u smislu ovog zakona, smatraju se gasno, startno i signalno oružje (čl. 3. tač. 11);
- **gasno, startno i signalno oružje** jesu pištolj, revolver i puška, koji pod pritiskom barutnih gasova raspršuju neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom i ispaljuju punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja ili ispaljivanju svetleće signalne rakete (čl. 3. tač. 36);
- **onesposobljeno oružje** jeste vatreno oružje čiji su svi osnovni delovi trajno prepravljani tako da se iz njega ne može ispaliti bojevi metak (čl. 3. tač. 18). Postupak, način i uslovi na koji se neko oružje onesposobljava regulisano je Pravilnikom o onesposobljavanju oružja (*Službeni glasnik RS*, br. 9/2016);
- **imitacije oružja** jesu predmeti koji su spoljašnjim izgledom slični ili jednaki oružju, ali ih nije moguće upotrebiti ili prepraviti u vatreno oružje (čl. 3. tač. 27).

Delovi oružja mogu biti osnovni i dodatni osnovni.

Osnovni delovi oružja su:

1. ram, navlaka i cev pištolja,
2. ram, doboš i cev revolvera,
3. sanduk, zatvarač, cev i glava puške,
4. teleskopski – optički nišan sa svetlosnim snopom ili sa uređajem za elektronsko pojačavanje svetlosti, infracrvenim ili termovizijskim uređajem (čl. 3. tač. 19).

Dodatni osnovni delovi – delovi višekalibarskog oružja koji se u originalnom pakovanju isporučuju zajedno sa oružjem, smatraju se jedinstvenom celinom sa oružjem (čl. 3. tač. 20).

Municija su meci za vatreno oružje sa olučenim i glatkim cevima (čl. 3. tač. 21).

Minsko-eksplozivna sredstva jesu sve vrste bombi, mina, granata i drugih naprava opremljenih eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom ili detonatorom kod kojih pod spoljašnjim ili unutrašnjim delovanjem (težina, udar, potez, električna energija, hemijska, nuklearna reakcija i sl.) dolazi do naglog oslobađanja energije i njihovog rasprskavanja (čl. 3. tač. 26).

Imajući u vidu odredbu čl. 348. KZ koja precizno definiše predmet inkriminacije – vatreno oružje, konvertibilno ili onesposobljeno oružje, njegove delove, municiju, eksplozivne materije ili minsko-eksplozivna sredstva, neophodno je definisati šta su to eksplozivne materije, s obzirom na to da nisu definisane odredbama ZOM, već u drugom prethodno pomenutom zakonu.

Eksplozivnim materijama u smislu Zakona o eksplozivima smatraju se:

1. privredni eksplozivi,
2. sredstva za paljenje eksploziva,
3. pirotehnički proizvodi,
4. privredna municija,
5. barut,
6. kao i sirovine eksplozivnog karaktera koje se koriste za njihovu proizvodnju (čl. 3).

5. Oznake i žigovi na vatrenom oružju

Za rad sudija u krivičnoj materiji i bolje razumevanje krivičnih predmeta u vezi sa oružjem i municijom, značajan je još jedan propis – Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju naprava i municije (dalje: Zakon o žigosanju).⁵

Zakon o žigosanju definiše oružje i vrste oružja saglasno odredbama ZOM. Međutim, definiše i pojedine pojmove koji nisu definisani u odredbama ZOM, a pojedine pojmove koji su definisani u odredbama ZOM definiše potpunije.

Tako, **Zakon o žigosanju** definiše **naprave** (pojam koji nije definisan u odredbama ZOM), pod kojima se podrazumevaju svi prenosivi uređaji, aparati ili industrijski alati koji mogu da aktiviraju punjenja koja su izrađena od eksplozivnih ili pirotehničkih materija i koji su namenjeni za pogon ili da dovedu u kretanje gas, tečnost, čvrste čestice ili čvrste predmete ili samo da proizvedu svetlosni ili zvučni efekat, koji su konstruisani kao:

1. pirotehnička sredstva (vazdušnog, zvučnog ili svetlosno-zvučnog dejstva);
2. uređaji za tehničke i industrijske svrhe pod uslovom da mogu da se koriste samo za tu, precizno definisanu namenu (za obradu metala deformacijom, za spajanje i zakivanje materijala, za bušenje rupa);
3. uređaji za omamljivanje životinja i humano lišavanje životinja života (čl. 2. st. 3).

Osim toga, **Zakon o žigosanju** potpunije i preciznije nego odredbe ZOM definiše municiju, elemente municije, tipove i serije municije.

Pod **municijom** se podrazumevaju meci i patrone koji se koriste za oružje, koji čine celinu i koji se sastoje od eksplozivnih ili pirotehničkih materija, inicijalne kapisle i čaure, namenjene za ispaljenje, pogon ili za pokretanje projektila, gasovitih, tečnih ili čvrstih čestica ili samo da proizvedu svetlosni ili zvučni efekat (čl. 2. st. 4).

Pod **elementima municije**, podrazumevaju se čaure sa kapislom, patrone, kapisle, projektili i barut (čl. 2. st. 5).

⁵ Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju naprava i municije, *Službeni glasnik RS*, br. 87/18.

Pod **tipom municije**, podrazumeva se kalibar utvrđen nazivom, sa dimenzijama i nivoom pritiska (čl. 2. st. 6).

Pod **serijom municije**, podrazumeva se skup metaka istog tipa serijski proizvedenih pod istim uslovima kod jednog proizvođača, izrađenih od čaure istog proizvođača, modela i serije, zrna istog proizvođača, tipa, modela i mase, baruta istog proizvođača najviše dve serije, kao i kaspule istog proizvođača, tipa i najviše dve serije (čl. 2. st. 7).

Osim toga, **Zakon o žigosanju** definiše još neke pojmove koji su od značaja za sudije u cilju razumevanja pisanog nalaza i mišljenja veštaka balističke struke koji su u toku predistražnog postupka obavili balističko veštačenje, posle kojeg je u sklopu sa ostalim izvedenim dokazima nadležni javni tužilac podneo odgovarajući optužni akt – optužnicu ili optužni predlog pred nadležnim sudom.

To su sledeći pojmovi: **obeležavanje municije, obeležavanje oružja i naprava i žigosanje**.

Zašto je bitno da sudije ovo znaju, kao i značenje tih pojmova?

Naime, kao što svaka osoba ima svoj daktiloskopski otisak, svoj jedinstveni biološki otisak (osim kada su u pitanju homozigotni blizanci), tako i svako vatreno oružje, svaka naprava, osnovni delovi oružja i municija koji se proizvode nakon toga dobijaju svoju jedinstvenu identifikacionu oznaku.

Zbog toga, potrebno je da sudije koje postupaju u krivičnoj materiji znaju značenje tih pojmova, pa ukoliko veštaci koji su obavili balističko veštačenje u predistražnom postupku odnosno tokom istrage nisu opredelili iz bilo kog razloga pojedine identifikacione karakteristike vatrene oružja i municije, a ponekad i osnovnih delova oružja odnosno naprave, imaju mogućnost da ukoliko je to potrebno postave i dodatna pitanja tokom glavnog pretresa.

Na osnovu ovih podataka mogu biti utvrđeni brojni podaci, i to:

- kada je u pitanju **obeležavanje oružja i naprava** – na svaki komad oružja i naprava utiskuje se oznaka za identifikaciju proizvođača, zemlje porekla, godine proizvodnje, modela i serijskog (fabričkog) broja oružja i naprava, s tim da se na svaki komad oružja utiskuje i oznaka za kalibar (čl. 2. st. 20);
- kada je u pitanju **obeležavanje municije** – na svaki metak utiskuje se oznaka za identifikaciju proizvođača i kalibar (čl. 2. st. 19);
- kada je u pitanju **žigosanje** – utiskuju se posebne oznake na oružje ili pakovanja municije koja su prošla određena ispitivanja u skladu sa ovim zakonom (čl. 2. st. 21).

Bitno je takođe, da sudije znaju da vatreno oružje, osnovni delovi oružja i municija koji se proizvode i/ili stavljaju na tržište moraju biti obeleženi, ispitani i žigosani.

Takođe, konvertibilno oružje, naprave, vazdušno oružje i oružje sa tetivom pre stavljanja u promet moraju biti obeleženi i ispitani (čl. 3. st. 1. i 2).

Međutim, ne moraju svako oružje, naprava i municija da budu obeleženi, ispitani i žigosani. Zakon o žigosanju propisuje i da pojedino oružje, naprava i municija ne podležu ispitivanju, obeležavanju i žigosanju, a među tim kategorijama su i oružje, naprava i municija koji su dokazno sredstvo u nekom istražnom ili sudskom postupku (čl. 6. st. 1. tač. 8).

Na osnovu karakteristika vatrene oružja koje ono ostavlja na svakom pojedinom metku prilikom opaljenja može se identifikovati da li je vatreno oružje koje je učestvovalo na bilo koji način u jednom krivičnom delu bilo prethodno korišćeno u nekom drugom krivičnom delu, što se može utvrditi tokom predistražnog postupka ili tokom istrage, koja se vodi po naredbi nadležnog javnog tužioca. U takvim slučajevima sudija kome je dodeljen u rad predmet u vezi sa vatrene oružjem koje je korišćeno prilikom izvršenja pojedinog krivičnog dela, dobija informacije i u vezi sa tim podacima.

Zakon o žigosanju u kaznenim odredbama sadrži dva krivična dela, i to:

Član 40. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije

1. Ko neovlašćeno ispituje, žigoše i obeležava oružje, naprave ili municiju, kazniće se kaznom zatvora od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom.
2. Oružje, njegovi delovi, naprave, municija i sredstva namenjena za izvršenje dela iz stava 1. ovog člana oduzeće se.

Član 41. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije

1. Ko u nameri da ih upotrebi kao prave, napravi lažne žigove ili oznake za ispitivanje, žigosanje i obeležavanje oružja, naprava i municije ili ko u istoj nameri takve prave žigove ili oznake preinači ili ko takve lažne ili preinačene žigove ili oznake upotrebi kao prave, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
2. Žigovi ili oznake iz stava 1. ovog člana oduzeće se.

Za bilo koje od ovih krivičnih dela u Biltenu nije moguće utvrditi, da li se pojedine prijave/optuženja/osude odnose na neki od ova dva krivična dela, u okviru odredaba koje se odnose na posebne krivične zakone.

6. Prikaz vatrenog oružja po pojedinim kategorijama u praksi

U sudskoj praksi najčešće se susreće vatreno oružje B kategorije – pištolji, odnosno revolveri kojima se vrše pojedina krivična dela, odnosno koji se otkrivaju prilikom postupanja policije u otkrivanju drugih krivičnih dela. Uočeno je takođe, i da se sve češće otkriva i konvertibilno oružje, kojim se vrše krivična dela. Zbog toga, u ovom delu priručnika pažnja će prvo biti usmerena na ove vrste oružja. Biće predstavljeni pojedini pištolji i revolveri odnosno njihovi delovi, kao i konvertibilno oružje, koji se najčešće susreću u sudskoj praksi.

Potom, biće predstavljeno vatreno oružje A kategorije koje se susreće u sudskoj praksi – pre svega, ofanzivne i defanzivne ručne bombe, koje se koriste prilikom izvršenja pojedinih krivičnih dela, odnosno koje se otkrivaju prilikom postupanja policije u otkrivanju drugih krivičnih dela. U ovom delu biće predstavljeno i automatsko kratko i dugo vatreno oružje – pištolji, revolveri, automatske puške sa kojima se sudije susreću u sudskoj praksi, i delovi za to vatreno oružje.

Prilikom postupanja službenih lica policije u odnosu na pojedina lica, a naročito prilikom pretresa pojedinih objekata, vrlo se često otkrivaju i lovačke puške, karabini koje ta lica drže u svojim objektima u kojima borave – legalno uz dozvolu nadležnog organa, ali i bez dozvole. Vrlo često se tom vrstom oružja vrše i teška krivična dela poput ubistva, pa se ova oružja takođe oduzimaju. Takođe, otkriva se i različita municija koja se koristi uz ovo oružje. O ovoj vrsti oružja i municiji biće posebno reči. Lovna oružja je oružje koje pripada B kategoriji.

Osim toga, u ovom priručniku će biti reči i o starom oružju, malokalibarskom oružju i vazdušnom oružju, s obzirom na to da se u toku istraga i u postupcima pred nadležnim sudovima i ovo oružje pojavljuje kao predmet izvršenja pojedinih krivičnih dela, iako ređe nego oružje B i A kategorije, odnosno lovačko oružje.

Prikaz svih vrsta oružja i municije biće praćen slikama svakog pojedinog oružja, odnosno municije, različitih vrsta.

Posebna pažnja u ovom priručniku posvećena je najređim situacijama u sudskoj praksi.

To su određivanja trećeg, tzv. superveštačenja, posle dva suprotstavljena nalaza i mišljenja pojedinih veštaka koji nisu uspeali da tokom sudskog postupka usaglasе svoje stavove, zbog čega je sud bio prinuđen da odredi treće veštačenje kako bi mogao da donese na zakonu zasnovanu odluku. Kroz analizu veštačenja ukazano je šta bi trebalo da sadrži naredba za veštačenje u takvim situacijama.

Takođe, s obzirom na značaj lova u našem društvu i veliki broj tragičnih događaja u lovu, ukazano je i na slučaj određivanja rekonstrukcije radi razjašnjenja pod kojim uslovima je došlo do povređivanja ili smrtnog stradanja pojedinog učesnika ili slučajnih žrtava – trećih lica koja nisu bila u lovu ali koja su pogođena i nastradala na različite načine u toku lova zalutalim zrnima sačme. Kroz prikaz konkretnog slučaja povređivanja u lovu ukazano je šta bi trebalo utvrditi prilikom vršenja rekonstrukcije u takvim situacijama i šta bi trebalo da sadrži naredba za veštačenje.

6.1. Vatreno oružje i delovi za oružje B kategorije

Kategorija B – svako vatreno oružje (kratko, dugo, poluautomatsko, repetirajuće, jednetmetno, dvometno, sa olučenim i glatkim cevima), osim onog iz kategorije A i C i konvertibilno oružje (čl. 4. tač. 2. ZOM).

Kroz primere iz sudske prakse predstavljene su pojedine situacije kada su u toku istrage predmet veštačenja bile pojedine vrste vatrenog oružja.

6.1.1. Pojedine vrste vatrenog oružja

Od oružja B kategorije u sudskoj praksi najčešće se susreću stariji modeli puške, pištolji i revolveri, kao i lovačko oružje, o kojem će biti posebno reči u ovom priručniku. Kroz pojedine primere veštačenja prikazaćemo najvažnije karakteristike tih vrsta oružja, imajući u vidu sadržinu naredbe za veštačenje, nalaz i mišljenje veštaka balističke struke.

Primeri veštačenja i utvrđivanja o kojoj vrsti vatrenog oružja B kategorije – pripadajućih delova se radi

Puške

U prvom slučaju veštaku su u toku istrage dostavljena na veštačenje dva karabina koji su oduzeti sa zadatkom da utvrdi njihovu funkcionalnu ispravnost.

U nalazu veštak je naveo da je na osnovu pregleda karabina, koji su mu dostavljeni na veštačenje, ustanovio da se radi o puškama kalibra 7,92 mm, model M48 (proizvođač „Zastava“ iz Kragujevca) koje je koristila vojska bivše FNRJ i JNA (slike 1. i 2).

Na slici 1. prikazana je puška fabričkog broja K2624 koji je utisnut na desnoj strani cevi i ručici zatvarača.

SLIKA 1.

Na levoj strani cevi utisnuti su oznaka proizvođača „preduzeće 44“ (šifrovana oznaka za „Zastavu“ iz Kragujevca) i skraćeni naziv države proizvođača „FNRJ“.

Takođe:

- unutrašnja trasa cevi puške je dosta nagrižena korozijom, što je posledica lošeg održavanja puške,
- sklop zatvarača koji služi za unošenje metka u cev i zabavljanje i koji u sebi sadrži udarni mehanizam (udarač, spojnicu, udarnu oprugu, udarnu iglu i telo zatvarača) je u potpunosti ispravan,
- mehanizam za okidanje je u potpunosti ispravan,
- magacin za smeštaj municije sadrži sve potrebne delove i u potpunosti je ispravan za funkciju donošenja metka.

Na slici 2. prikazana je puška fabričkog broja M60925 koji je utisnut na desnoj strani cevi i ručici zatvarača.

SLIKA 2.

Na levoj strani cevi utisnuta je oznaka proizvođača „preduzeće 44“ (šifrovana oznaka za „Zastavu“ iz Kragujevca) i skraćeni naziv države proizvođača „FNRJ“.

Takođe:

- unutrašnja trasa cevi puške je u dosta dobrom stanju,

- sklop zatvarača koji služi za unošenje metka u cev i zabavljanje i koji u sebi sadrži udarni mehanizam (udarač, spojnicu, udarnu oprugu, udarnu iglu i telo zatvarača) je u potpunosti ispravan,
- mehanizam za okidanje je u potpunosti ispravan,
- magacin za smeštaj municije sadrži sve potrebne delove i u potpunosti je ispravan za funkciju donošenja metka.

Nakon vizuelnog pregleda obe puške i konstatacije da obe puške imaju sve elemente i podsklopove u ispravnom stanju, veštak je pristupio opitu – opaljenju po jednog metka iz svake puške pojedinačno. Koristio je standardni **metak** 7,92 x 57 mauzer, prikazan na slici 3.

SLIKA 3.

Veštak je konstatovao da su pri opitu opaljenja metka obe puške ispravno funkcionisale, tj. zatvarač je pravilno uneo metak u cev, ispravno zabravio i pritiskom na obaraču oslobođena je udarna igla koja je aktivirala kapslu metka, što je i fotodokumentovao.

Na slici 4. prikazana je **čaura** nakon opaljenja metka iz puške fabričkog broja K2624, a na slici 5. prikazana je čaura nakon opaljenja metka iz puške fabričkog broja M60925.

SLIKA 4.

SLIKA 5.

U mišljenju veštak je naveo:

1. Puške, koje su dostavljene na veštačenje, kalibra 7,92 mm, model M48, fabričkog broja K2624 i M60925, proizvođača „Zastava“ iz Kragujevca, shodno čl. 2. ZOM,

predstavljaju **vatreno oružje**, jer izbacuju projektil potiskom barutnih gasova nastalih kao proizvod sagorevanja pogoonske materije.

2. S obzirom na to da su prilikom opaljenja metka obe puške ispravno funkcionisale, obe puške kalibra 7,92 mm, model M48, fabričkog broja K2624 i M60925, proizvođača „Zastava“ iz Kragujevca, su **funkcionalno ispravne**.

Pištołji

Pištołji o kojima će biti reč u ovom delu predstavljaju vatreno oružje B kategorije. Prema čl. 5. ZOM mogu ih nabavljati, držati i nositi fizička lica na osnovu isprave nadležnog organa. Shodno čl. 20. ZOM, municija za oružja iz kategorije B može se nabavljati, na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa. U sudskoj praksi najčešće se kao oduzeti pojavljuju pištołji domaće proizvodnje „Crvena zastava“ – različiti modeli, a od stranih pištołja to su: bereta – različiti modeli, *glock* mod. 17, bernardeli, ČZ VZOR, *browning* itd.

U prvom slučaju veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje pištołj koji je oduzet sa zadatkom da utvrdi njegovu funkcionalnu ispravnost.

U nalazu veštak je naveo da je na osnovu pregleda pištołja koji mu je dostavljen na veštačenje, ustanovio da se radi o pištołju italijanskog proizvođača marke bereta, model 1934, kalibra 9 mm, fabričkog broja 627333, koji je utisnut na usadniku i navlaci pištołja, sa magacinom – okvirom za smeštaj municije i municijom u okviru (red. br. 4. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) – prikazanom na slikama 6. i 7.

SLIKA 6.

SLIKA 7.

Daljim pregledom pištołja veštak je ustanovio:

- cev pištołja je u dosta dobrom stanju,
- navlaka pištołja sadrži sve potrebne delove i u potpunosti je ispravna; udarna igla koja se nalazi u sklopu navlake pištołja je u potpunosti ispravna, a izlaz vrha igle iz otvora na navlaci je dovoljan da bi se aktivirala kapsla metka,
- udarač koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle metka, je u potpunosti ispravan,
- mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, je u potpunosti ispravan,
- magacin – okvir za smeštaj municije sadrži sve potrebne elemente i u potpunosti je ispravan za funkciju donošenja metka u cev; u magacinu – okviru se nalazi šest metaka (slika 8) kalibra 9 x 17 mm sa *Ful Metal Jacked* (FMJ) zrnem koja imaju punu košuljicu po celoj dužini; meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica.

SLIKA 8.

Na osnovu vizuelnog pregleda pištolja veštak je zaključio da je pištolj funkcionalno ispravan i da se iz njega može izvršiti opaljenje metka. To je i potvrdio opaljenjem jednog metka pri čemu su svi podsklopovi i delovi pištolja ispravno funkcionisali.

U mišljenju veštak je naveo:

Pištolj italijanskog proizvođača marke bereta, model 1934, kalibra 9 mm, fabričkog broja 627333 sa magacinom – okvirom i municijom u okviru (red. br. 4. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) je **funkcionalno ispravan** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **vatreno oružje, kategorije B**. Šest metaka kalibra 9 mm, koji su se nalazili u magacinu – okviru pištolja, prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**.

U drugom slučaju veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje pištolj koji je oduzet sa zadatkom da utvrdi njegovu funkcionalnu ispravnost.

U nalazu veštak je naveo da je na osnovu pregleda pištolja koji mu je dostavljen na veštačenje, ustanovio da se radi o pištolju italijanskog proizvođača marke bereta, model 70, kalibra 7,65 mm, fabričkog broja A11289W, koji je utisnut na usadniku pištolja, sa magacinom – okvirom za smeštaj municije i municijom u okviru (red. br. 5. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) – prikazanom na slikama 9. i 10.

SLIKA 9.

SLIKA 11

SLIKA 10.

Daljim pregledom pištolja veštak je ustanovio:

- cev pištolja je u dosta dobrom stanju,
- navlaka pištolja sadrži sve potrebne delove i u potpunosti je ispravna; udarna igla koja se nalazi u sklopu navlake pištolja je u potpunosti ispravna, a izlaz vrha igle iz otvora na navlaci je dovoljan da bi se aktivirala kapsla metka,
- udarač koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle metka, je u potpunosti ispravan,
- mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, je u potpunosti ispravan,
- magacin – okvir za smeštaj municije sadrži sve potrebne elemente i u potpunosti je ispravan za funkciju donošenja metka u cev; u okviru se nalazi osam metaka (slika 11) kalibra .32 AUTO, odnosno 7,65 mm sa FMJ zrnem proizvodnje „Prvi partizan“ iz Užica.

Na osnovu vizuelnog pregleda pištolja zaključio je da je pištolj funkcionalno ispravan i da se iz njega može izvršiti opaljenje metka. To je i potvrdio opaljenjem jednog metka pri čemu su svi podsklopovi i delovi pištolja ispravno funkcionisali.

U mišljenju veštak je naveo:

Pištolj italijanskog proizvođača marke bereta, model 70, kalibra 7,65 mm, fabričkog broja A11289W sa magacinom – okvirom i municijom u okviru (red. br. 5. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), je **funkcionalno ispravan** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **vatreno oružje, kategorije B**. Osam metaka kalibra .32 AUTO, odnosno 7,65 mm, koji su se nalazili u magacinu – okviru pištolja, prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**.

Predmet veštačenja mogu biti: ne samo **pištolj**, nego i čaure i **projektili** ispaljeni iz pojedinog vatrenog oružja (od više oružja) **radi utvrđivanja iz kog pištolja je ispaljen sporni projektil kojim je izvršeno neko krivično delo**.

U trećem slučaju tokom istrage i u fazi glavnog pretresa članovi dve komisije veštaka nisu uspeli da se usaglase u svojim nalazima i mišljenjima u pogledu funkcionalnosti dva pištolja – *glock* mod. 17, kal. 9 mm, fabrički broj NL 17686 i pištolja CZ model 99, kal. 9 mm para, fabrički broj 1004848, da li je pucano iz pištolja *glock*, od kojeg metka potiču ispaljeni projektili odnosno pronađene čaure. Zbog toga **je određeno treće veštačenje koje je povereno novoj komisiji veštaka**.

U nalazu komisija veštaka je navela da je izvršila uvid u sporni pištolj, projektil i čaure ispaljenih metaka koji su predmet veštačenja i koji su prikazani na slikama 3, 4. i 5. Sporno oružje je pištolj marke *glock*, mod. 17, kal. 9 mm, fabrički broj NL 17686, proizveden u Austriji (slika 12). Na slici 13. prikazan je sporni pištolj sa druge strane.

Sporno oružje sa detaljima oznaka oružja i proizvođača

SLIKA 12.

Sporno oružje sa detaljem oznake proizvođača oružja

SLIKA 13.

Na slici 14. prikazane su sporne čaure metka 9 mm LUGER, proizvodnje fabrike za proizvodnju municije „Prvi partizan“ iz Užica, godina proizvodnje nepoznata, i sporni projektil od ispaljenog metka 9 mm LUGER.⁶

Sleva nadesno: sporna čaura obeležena kao trag br. 4, sporna čaura obeležena kao trag br. 5 i sporni projektil obeležen kao trag br. 6

SLIKA 14.

Potom je komisija veštaka izvršila **ispitivanje spornog oružja**.

U laboratorijskim uslovima ispaljeno je 30 projektila i pri tome nije zabeležen nijedan zastoj ili poremećaj funkcije oružja.⁷ Korišćena je municija: 9 mm DUGI, 9 mm LUGER i 9 x 19 mm. Razlike su neznatne i odnose se na nivo početne brzine od-

⁶ Tragovi obeleženi brojevima 4, 5 i 6. Republika Srbija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Policijska uprava za grad Beograd, UKP – Odeljenje za operativnu kriminalističku tehniku, broj upisnika: D-4140/2010, broj UV upisnika: 100/468/2010, 22.6.2010, str. spisa 41/240/2, 41/2.

⁷ U laboratoriji Instituta BIA, Kraljice Ane bb, Beograd.

nosno pritiska i na različite kapisle kojima je kompletirana čaura metka. Ovakav eksperiment je osmišljen jer se na ovaj način pruža mogućnost otklanjanja eventualnih razlika u tragovima koje su nastale usled ovih uticaja. Funkcija izvlakača i izbacača kod oružja je nenarušena. Pri tome su izuzete čaure ispaljenih metaka iz spornog oružja i na slici 15. dat je prikaz probnih čaura ispaljenih iz spornog oružja. slika 15. dobijena je skeniranjem.

Sporne čaure (prvi red) uporedo sa probnim čaurama

SLIKA 15.

Kako bi bile izbegnute eventualne zabune u vezi sa navođenjem različitih naziva kalibra u tekstu, sa jedne strane, i različitih oznaka pečata na dancetu čaure sa druge strane, neophodno je dati **kratko razjašnjenje u vezi sa spornim čaurama i probnim čaurama, odnosno municijom korišćenom za izvođenje sprovedenih testova.**

(OBJAŠNJENJE OZNAKA – BROJEVA NA MUNICIJI – primedba autora)

Radi se o municiji istog kalibra, namenjenoj za upotrebu iz spornog pištolja marke *glock*, model 17 i spornog pištolja marke CZ, model 99. **U oznaci kalibra 9 x 19 mm**, prvi broj (9) predstavlja približan prečnik zrna u milimetrima, a drugi broj (19) približnu dužinu čaure u milimetrima. Sinonimi za naziv (kalibar) ovog metka su: *9 mm luger*, *9 mm parabellum*, *9 mm para*, *9 mm dugi* i mnogi drugi.

Prilikom izvođenja probnih testova u cilju izrade veštačenja, korišćene su tri varijante metka, koje se u određenoj meri razlikuju (sa stanovišta korisnika, najbitnija razlika je u nivou balističkih karakteristika metka, koje utiču na funkcionisanje i trzaj oružja i energiju projektila na cilju), a koje su u tekstu označene na sledeći način:

9 mm DUGI – Metak sa tzv. *berdan* tipom kapisle, namenjen prvenstveno za službenu upotrebu (raspoznavanje: oznaka na dancetu **9-D**, crveno lakiran spoj čaure i kapisle).

9 x 19 mm – Metak sa tzv. *boxer* tipom kapisle, namenjen prvenstveno za službenu upotrebu (raspoznavanje: oznaka na dancetu **9 mm luger**, crveno lakiran spoj čaure i kapisle). Ovaj metak je najbliži metku od kojeg potiču sporne čaure.

9 mm luger – Metak sa tzv. *boxer* tipom kapisle, namenjen prvenstveno za komercijalnu upotrebu (raspoznavanje: oznaka na dancetu **9 mm luger**, spoj čaure i kapisle nije lakiran).

Prilikom preuzimanja predmeta za veštačenje nije pronađen pištolj CZ, model 99, kal. 9 mm para, fabrički broj 1004848, ni u depou suda ni u Upravi kriminalističke policije grada Beograda (takve situacije, iako postoje, objektivno su retke u sudskoj praksi – primedba autora). Funkcionalna ispravnost ovog oružja je proveravana prilikom veštačenja od strane NKTC (Nacionalnog kriminalističko-tehničkog centra)⁸ i konstatovano je da nije narušena, koji nalaz tokom postupka nije osporavan, komisija je smatrala da nema razloga za sumnju da taj nalaz nije tačan. To pre svega zbog činjenice da tragovi na dancetu spornih čaura ne odgovaraju tragovima koje bi ostavilo ovo oružje, odnosno funkcionalna ispravnost ovog oružja ne utiče na zaključak i odgovore koji su od suda traženi.

Komisija veštaka je konstatovala da tragovi na dancetu čaure imaju prepoznatljiv otisak sistema *glock* (slika 16 levo), te se i bez ovog oružja (pištolj marke CZ, model 99, kalibra 9 mm para, fabričkog broja 1004848) može zaključiti da sporne čaure nisu iz njega ispaljene.

Probna čaura ispaljena iz oružja CZ, model 99, kal. 9 mm (desno); i iz oružja glock, mod. 17, kal. 9 mm para, fabrički broj NL 17686 (levo)

SLIKA 16.

⁸ Republika Srbija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Uprava kriminalističke policije, Nacionalni kriminalističko-tehnički centar, 03/4-7-2, broj: 234-2-13336/10, 29. 6. 2010, veza 02/3-1030/10, D4140/10, 28. 6. 2010, str. spisa 16/2-18/2.

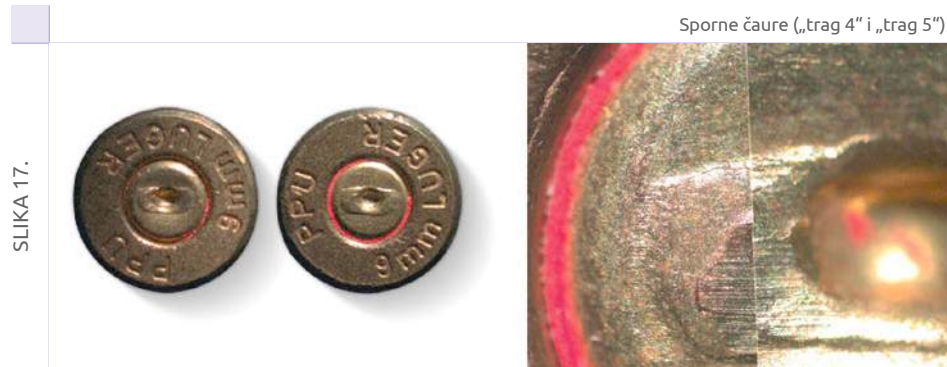
Dalje je izvršeno **ispitivanje spornih čaura**.

Ispitivanje spornih i probnih čaura izvršeno je na komparativnom mikroskopu marke LEICA FSC (pri čemu je precizno navedeno gde je izvršeno, od strane kog člana komisije veštaka, i sačinjena je slika mikroskopa na kojem je izvršeno veštačenje).

Komisija veštaka je opisala proceduru koja je korišćena prilikom tog ispitivanja: prvo su međusobno upoređivane probne čaure ispaljene u laboratoriji, i to po vrsti i međusobno, kako bi bili pronađeni zajednički i posebni mikrotragovi koji se ponavljaju, a zatim su identifikovani tragovi traženi upoređenjem kod spornih čaura i vršeno njihovo poklapanje.

Posebno su međusobno upoređene sporne čaure u cilju provere da li su ispaljene iz istog oružja.

Komisija je konstatovala da su **sporne čaure 9 mm LUGER**, obeležene prilikom kriminalističko-tehničke pretrage lica mesta oznakom „trag 4“ i „trag 5“ međusobno upoređene pod komparativnim mikroskopom, i pri tome je utvrđeno potpuno poklapanje opštih i posebnih individualnih karakteristika ispaljenja (slika 17. prikazuje poklapanje mikroreljefa).⁹ Na osnovu karakterističnog oblika vrha udarne igle, zaključeno je da su čaure ispaljene iz pištolja koji pripada sistemu „GLOCK“, a na osnovu poklapanja mikroreljefa nastalog od čela zatvarača utvrđeno je da su sporne čaure ispaljene iz istog oružja (slike 17a, 17b i 17c).

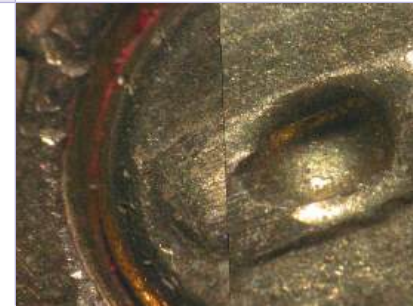

SLIKA 17.

Sporne čaure („trag 4“ i „trag 5“)

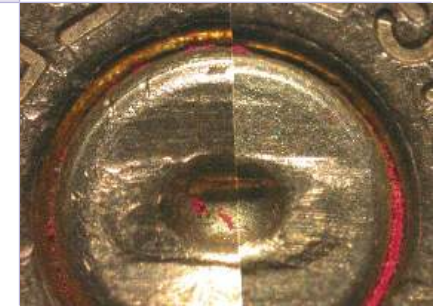
⁹ Republika Srbija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Policijska uprava za grad Beograd, UKP – Odeljenje za operativnu kriminalističku tehniku, broj upisnika: D-4140/2010, Broj UV upisnika: 100/468/2010, 22. 6. 2010.

Sporne T4 i T5: uklopljeni mikrotragovi

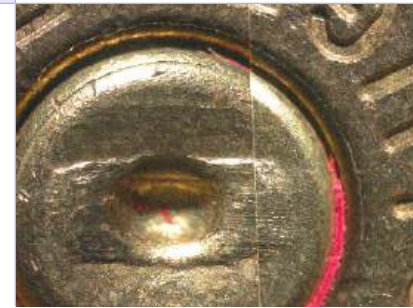
SLIKA 17a.

Sporne T4 i T5: uklopljeni mikrotragovi

SLIKA 17b.

Sporne T4 i T5: uklopljeni mikrotragovi

SLIKA 17c.

Iz spornog pištolja marke GLOCK, fabričkog broja NL17686, izvršena su probna ispaljivanja i to sa tri vrste municije: 9 mm DUGI, 9 mm LUGER i 9 x 19 mm.

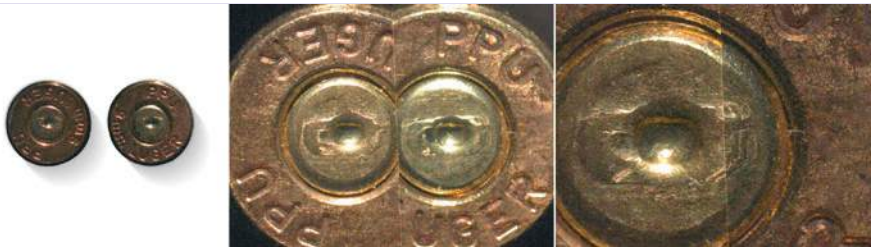
Pod komparativnim mikroskopom prvo je izvršeno njihovo međusobno upoređivanje u cilju pronalaženja mikrotragova koji se ponavljaju. Mikrotragovi ovih ispitivanja prikazani su na slikama 18, 19, 20. i 20a. Prilikom ovog ispitivanja uočeni su individualni mikrotragovi od čela zatvarača koji se ponavljaju u blizini traga udarne igle na svim probnim čaurama.

Probne čaure 9 mm DUGI

SLIKA 18.

SLIKA 19.

Probne čaure 9 mm LUGER

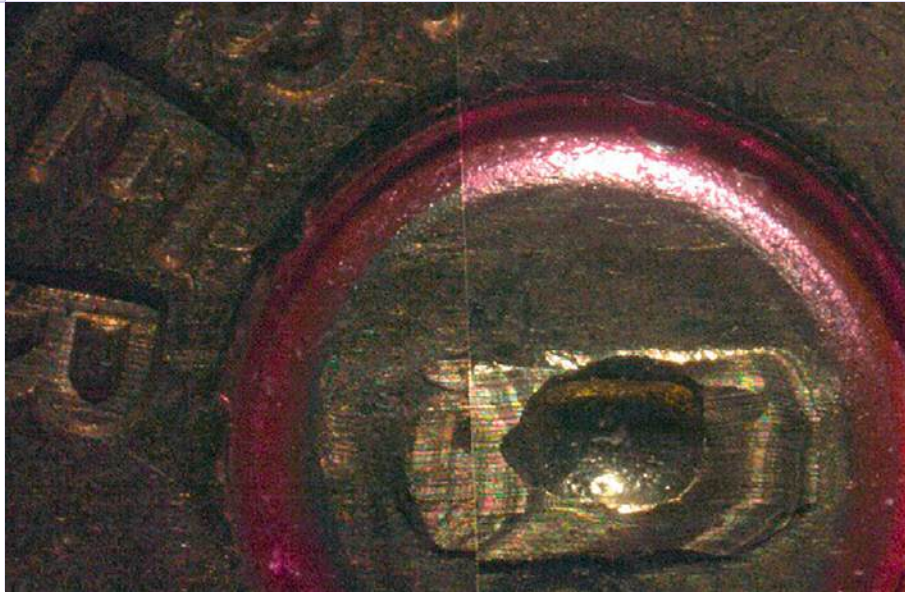
SLIKA 20.

Probne čaure 9 x 19 mm

Probne čaure 9 x 19 mm, uklopljeni mikrotragovi od čela zatvarača levo

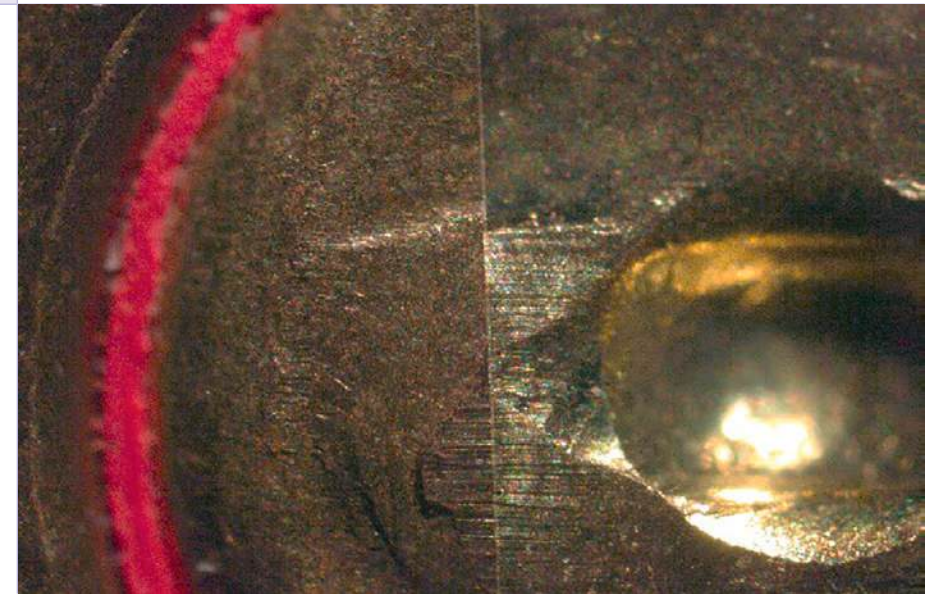
SLIKA 20a.

Potom je izvršeno **poređenje spornih i probnih čaura** takođe na komparativnom mikroskopu. Rezultati poređenja prikazani su na slikama 21, 22. i 23.

Poređenje sporne čaure „trag 5” i probne 9 x 19 mm

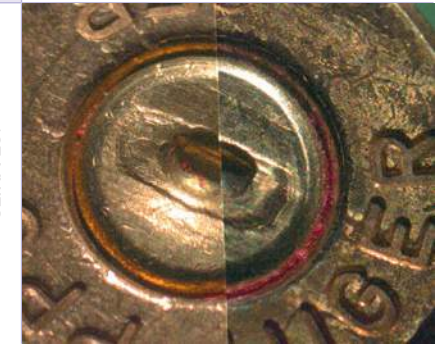
SLIKA 21.

Sporna T4 (levo) i probna 9 x 19 mm (desno) –
desni deo brazde

SLIKA 22.

Sporna T4 (levo) i probna 9 x 19 mm (desno) –
gornja crta i donje obličje

SLIKA 23.

U mišljenju komisija veštaka je navela:

1. Sporno oružje je pištolj GLOCK, model 17, fabričkog broja NL17686, proizveden u Austriji. Predmetno oružje je u originalnoj fabričkoj izradi i nije prerađivano (tačka 2. Nalaza).
2. Sporne čaure obeležene u dokumentaciji kao „trag 4” i „trag 5”, pripadaju metku kalibar 9 mm Luger, proizvedenom u fabrici za proizvodnju municije „Prvi partizan” iz Užica i ispaljene su iz istog oružja (tačka 4.1. Nalaza).
3. Probnim ispaljivanjem iz spornog oružja izvršena je provera oružja na funkciju, pri čemu je utvrđena nenarušena funkcionalnost u poluautomatskom režimu rada.

Prilikom ovog ispitivanja nijednom nije došlo do zastoja ili neizbacivanja čaure metka (tačka 3. Nalaza).

4. Funkcionalna ispravnost pištolja marke CZ, model 99, kalibra 9 mm para, fabričkog broja 1004848, nije ispitivana iz razloga što sporno oružje nismo mogli da pronađemo ni u depou suda ni u Upravi kriminalističke policije grada Beograda (Odeljenje za operativnu krim. tehniku), no kako je ona već utvrđena u ranijim veštačenjima, a niko nije osporavao ovaj nalaz, nemamo razloga da taj rezultat ne prihvatimo (tačka 3.1. Nalaza).
5. Tragovi na dancetu spornih čaura imaju prepoznatljiv otisak sistema *glock*, te se i bez ovog oružja (pištolj marke CZ, model 99, kalibra 9 mm para, fabričkog broja 1004848) može zaključiti da sporne čaure nisu ispaljene iz istog (tačka 3.1. Nalaza).
6. Uporednim ispitivanjem spornih čaura međusobno pod komparativnim mikroskopom utvrđeno je da su sporne čaure, u dokumentaciji obeležene kao „trag 4“ i „trag 5“ ispaljene iz istog oružja (tačka 4.1. Nalaza).
7. Nakon izvedenih ispitivanja sa tri vrste municije i analize tragova pod komparativnim mikroskopom, utvrđeno je da na spornim čaurama i probnim čaurama 9 x 19 mm, koje su ista vrsta municije kao i municija 9 mm kojoj pripadaju sporne čaure, tzv. vojnički metak, postoji podudarnost mikrotragova od čela zatvarača na dancetima probnih čaura sa mikrotragovima na spornim čaurama – „trag 4“ i „trag 5“ (tačka 4.3. Nalaza).
8. Na osnovu izvršenih ispitivanja i pronađene podudarnosti mikrotragova od čela zatvarača sledi da su sporne čaure („trag 4“ i „trag 5“) ispaljene iz istog oružja kao i probne čaure (tačka 4.1. Nalaza), i to oružje je sporni pištolj marke GLOCK, model 17, fabričkog broja NL17686 (tačka 4.3. Nalaza).

(Predmeti kao što je ovaj su retki u sudskoj praksi – da dolazi do trećeg, tzv. superveštačenja, s obzirom na to da prethodna dvojica veštaka nisu uspela da usaglase nalaze i mišljenja, pa je to bio razlog zbog čega je ovaj predmet prikazan na ovakav način – kako bi sudije koje postupaju u krivičnim predmetima mogle detaljno da se upoznaju sa mogućnostima kakve podatke mogu da traže i da dobiju od veštaka balističke struke – primedba autora.)

U četvrtom slučaju određena je zbog krivičnog dela ubistvo u pokušaju iz čl. 47. st. 1. KZ RS i dr. **rekonstrukcija događaja** u prisustvu veštaka balističke struke. Predmet veštačenja bio je **pištolj marke ČZ, VZOR 50, kalibar 7,65 mm**, fabrički broj C 64402, jedna **čaura** i jedan **projektil** – radi utvrđenja vrste i tehničke ispravnosti vatrenog oružja iz kojeg je izvršeno krivično delo, da li je sporni projektil koji je prilikom operacije izvađen iz tela oštećenog ispaljen iz tog pištolja i sa koje udaljenosti, ukoliko je to moguće, varijanti kako je došlo do izvršenja krivičnog dela imajući u vidu pokazivanje okrivljenog, iskaze svedoka Č. i S. i iskaz oštećenog koji se nalazi u spisima, kao i načina na koji je to demonstrirano prilikom rekonstrukcije od strane pojedinih lica.

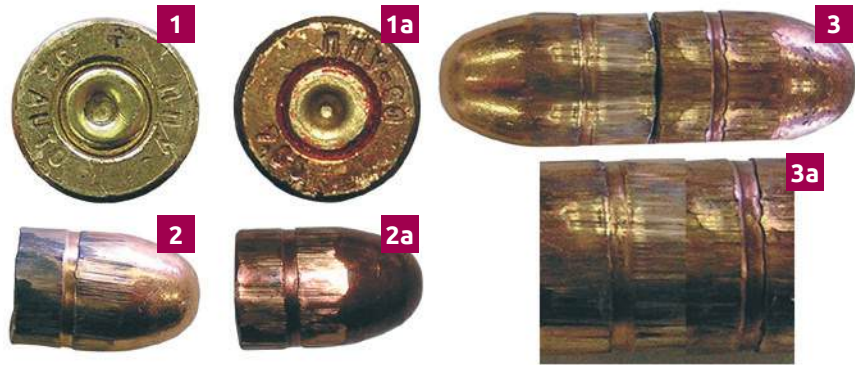
U nalazu veštak je naveo da je izvršio uvid u sporni pištolj, i da je pregledom oružja na „hladno“ konstatovano da predmetni pištolj ima sledeću funkcionalnu neispravnost: ustavljač navlake u zadnjem položaju je deformisan (slika 24) tako da ne dozvoljava vraćanje navlake u prednji položaj – pri hladnoj probi. Međutim, prilikom probe sa uvođenjem metka iz okvira, ovaj nedostatak ne dolazi do izražaja, tj. došlo je do neometanog uvođenja metka u ležište, te se sa aspekta uvođenja prvog metka i njegovog opaljenja, oružje može smatrati potpuno funkcionalno ispravnim.

Potom je **izvršena provera funkcije spornog pištolja gađanjem** kako bi bilo utvrđeno da li je funkcija pištolja ugrožena spomenutom manom koja je utvrđena pregledom oružja na „hladno“, a takođe i zbog neophodne provere da li je sporni metak ispaljen iz dostavljenog oružja – izvršeno je gađanje u laboratorijskim uslovima. Pre kontrolnog gađanja provereno je oružje na barutne tragove i pri tome konstatovano da je iz spornog oružja izvršeno opaljenje pre nego što je dostavljeno na veštačenje, tj. pronađeni su tragovi baruta na unutrašnjosti cevi. Tragovi su priloženi uz ostali dokazni materijal. Prilikom probnog gađanja nije konstatovana nikakva mana u smislu osporavanja funkcije oružja, a uporedni projektili su uhvaćeni u hvatač zrna bez deformacije i analizirani na tragove urezivanja polja i žljebova, uporedo sa spornim projektilom koji je izvađen iz tela oštećenog. Na slici 25. prikazano je uporedo, i to:

- 2 – uporedni projektil ispaljen u laboratoriji,
- 2a – sporni projektil i
- 3 – poklopljeni tragovi karakterističnog urezivanja.

SLIKA 25.

Nakon obezbeđivanja uporednih projektila i čaura gađanjem iz spornog oružja izvršeno je upoređivanje tragova radi njihove verifikacije.

U cilju utvrđivanja **da li je sporna čaura 7,65 mm *browning*, sa oznakom na dancetu PPU 90, ispaljena iz dostavljenog pištolja**, izvršena je uporedna mikroskopska analiza tragova udarne igle i čela zatvarača na dancetu sporne čaure sa istim tragovima na dancetu čaura metaka ispaljenih u laboratoriji iz predmetnog oružja (slika 25, pozicija 1 – uporedna čaura ispaljena u laboratoriji iz spornog oružja; pozicija 1a – sporna čaura).

Analizom navedenih tragova utvrđena je njihova podudarnost.

Kako bi bilo utvrđeno **da li je sporni projektil pištoljskog metka 7,65 × 17 mm *browning*** (ukupno jedan izvađen iz tela oštećenog prilikom operacije) **ispaljen iz dostavljenog pištolja**, izvršena je uporedna mikroskopska analiza tragova urezivanja na spornom projektilu i na uporednim projektilima ispaljenim iz dostavljenog pištolja u hvatač projektila bez deformacije.

Analizom navedenih tragova utvrđena je njihova podudarnost (slika 25, pozicije 2, 2a, 3. i 3a).

Kako bi mogao da odgovori na pitanje iz naredbe za veštačenje u pogledu utvrđivanja udaljenosti sa koje je pucano, ukoliko je to moguće, veštak je izvršio **analizu tragova na odeći oštećenog** (koja je izuzeta prilikom prijema oštećenog u bolnicu u kojoj je izvršena operacija – primedba autora).

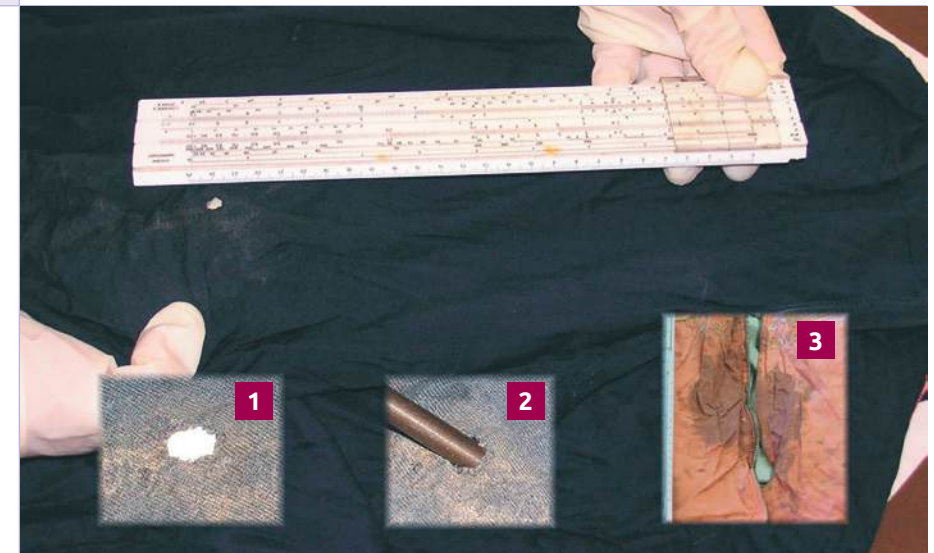
Na slici 26. prikazana je majica oštećenog sa detaljima:

1. Pozicija 1 – defekt od projektila na visini 36 cm, mereno od spoja na ramenu,
2. Pozicija 2 – defekt od projektila sa kalibratorom 7,65 mm i
3. Pozicija 3 – jakna oštećenog na kojoj su vidljivi tragovi krvi, bez oštećenja od projektila, iz čega se zaključuje da je kritičnom prilikom bila raskopčana.

Sa slike 26, pozicija 1. i 2, vidi se da **nema koncentrisanog „barutnog oreola“** u okolini defekta, što isključuje ranjavanje iz neposredne blizine, tzv. **prislona**. Za potrebe određivanja daljine pucanja skinuta je sa odeće oštećenog iz okoline defekta na majici „parafinska rukavica“ u površini 25 x 25 cm (slika 26, pozicija 1). Na istoj je izvršena i difenilaminska proba na osnovu čega je konstatovano prisustvo barutnih čestica – više od 20 u široj okolini defekta na majici.

Broj čestica je informativan jer je majica bila natopljena krvlju i uzimanje „parafinske rukavice“ je zbog toga bilo otežano. Ova informacija poslužila je za određivanje daljine gađanja u laboratorijskim uslovima.

SLIKA 26.

Za potrebe određivanja daljine gađanja kritičnom prilikom izvršene su probe u laboratorijskim uslovima, i to gađanjem na 30 cm, 40 cm, 45 cm i 50 cm. Dobijeni rezultati prikazani su u tabeli, a uzorci priključeni dokaznom materijalu.

Broj barutnih čestica na platnenoj podlozi nakon ispaljenog metka iz pištolja ČZ, VZOR 50, kalibar 7,65 mm, fabrički broj C 64402	
Rastojanje od usta cevi	Broj barutnih čestica
30 cm	Više od 60 na krugu prečnika Ø 9 cm, a u široj okolini oko 20
40 cm	Više od 25 na krugu prečnika Ø 12 cm, a u široj okolini 8
45 cm	23 na krugu prečnika Ø 18 cm, a u široj okolini još 3 (površina platna je 20 × 20 cm)
50 cm	Na površini platna 20 × 20 cm ukupno je 7 čestica

Kako je „parafinska rukavica“ skinuta sa majice preko koje se kritičnom prilikom nalazila i jakna u neposrednoj blizini defekta od projektila, te majica prethodno bila natopljena krvlju, može se smatrati da je daljina gađanja kritičnom prilikom iznosila oko 35 do 40 cm.

U mišljenju, nakon obavljene rekonstrukcije i pokazivanja od strane okrivljenog i dva svedoka sa kojeg rastojanja je došlo do opaljenja metaka u pravcu oštećenog, **veštak je naveo:**

1. Pištolj ČZ, VZOR 50, kalibar 7,65 mm, fabrički broj C 64402, potpuno je funkcionalno ispravan.
2. Sporni projektil pištoljskog metka 7,65 × 17 mm *browning* (ukupno jedan izvađen iz tela oštećenog prilikom operacije) ispaljen je iz dostavljenog pištolja ČZ, VZOR 50, kalibar 7,65 mm, fabrički broj C 64402.
3. Sporna čaura sa oznakom na dancetu PPU 90, pripada pištoljskom metku 7,65 × 17 mm *browning* (ukupno jedna pronađena i fiksirana brojem 1 prilikom uviđaja), ispaljena je iz dostavljenog pištolja ČZ, VZOR 50, kalibar 7,65 mm, fabrički broj C 64402.
4. Opređeljena daljina pucanja iznosi oko 35 do 40 cm sa tačnošću metode ±5 procenata.
5. Okrivljeni je prilikom rekonstrukcije pokazao položaj između njega i oštećenog u kojem je izmereno rastojanje između usta cevi i grudi oštećenog 105 cm, što ne odgovara opređeljenoj daljini gađanja koja se kreće oko 35 do 40 cm.
6. Svedok S. je pokazao rastojanje između grudi okrivljenog i oštećenog koje je izmereno i iznosi 135 cm, što u slučaju da je okrivljeni ispružio ruku u poziciju za pucanje može da se uklopi u opređeljenu daljinu gađanja.
7. Pokazivanje svedoka Č. najviše odgovara materijalnim tragovima (opređeljenoj daljini pucanja).
8. Prema dostupnoj medicinskoj dokumentaciji ošt. A.M. je kritičnom prilikom zadobio ustrelnu povredu, nanetu dinamičkim dejstvom projektila ispaljenog iz neposredne blizine, sa pravcem pružanja ustrelnog kanala od napred prema nazad, od gore prema dole i sleva nadesno.

(Predlog autora: U ovakvim predmetima, po pravilu, trebalo bi da se odredi komisijsko veštačenje od strane veštaka balističke i sudskomedicinske struke, gde bi članovi komisije veštaka trebalo da se svako u svom domenu veštačenja izjasne o svim detaljima u vezi sa izvršenim krivičnim delom.

Konkretno, veštak sudskomedicinske struke bi trebalo da se izjasni o: vrsti i težini telesnih povreda oštećenog, da li je u slučaju operacije ista bila od uticaja na preživljavanje oštećenog ili na neke druge vitalne funkcije, o posledicama povređivanja iz vatrenog oružja u svakom konkretnom slučaju i da li eventualno postoje trajne štetne posledice po oštećenog i u čemu se one sastoje.)

U ovom predmetu konkretno je bilo određeno komisijsko veštačenje od strane veštaka ove dve struke i veštak sudskomedicinske struke se upravo i izjasnio u pogledu svih ovih detalja koji spadaju u domen njegovog veštačenja.

U petom slučaju određena je zbog krivičnog dela teško ubistvo iz čl. 114. tač. 5. KZ i dr., da veštak izvrši uvid u pištolj marke *bernardelli*, model 60, kalibra 7,65 mm, fabrički broj 111568, kojim je izvršeno krivično delo; da obavi pregled odeće sada pokojnog ali i optuženog; da se izjasni, imajući u vidu podatke iz zapisnika o obdukciji, kao i iz zapisnika o sudskomedicinskom veštačenju koje je tokom istrage obavio sudski veštak – specijalista sudske medicine; a na osnovu uvida u tragove na odeći optuženog, odnosno pokojnog – o daljini sa koje je došlo do opaljenja projektila, i da li je u bilo kojem od ispaljenih projektila postojao prislon.

U nalazu veštak je pored ostalog naveo i da je u balističkom veštačenju prilikom proba utvrđeno da nije došlo do problema u funkcionisanju dostavljenog pištolja, čime je ustanovljena njegova funkcionalna ispravnost, a da je pregledom 33 dostavljena metka utvrđeno da je reč o 33 metka kalibra 7,65 mm.

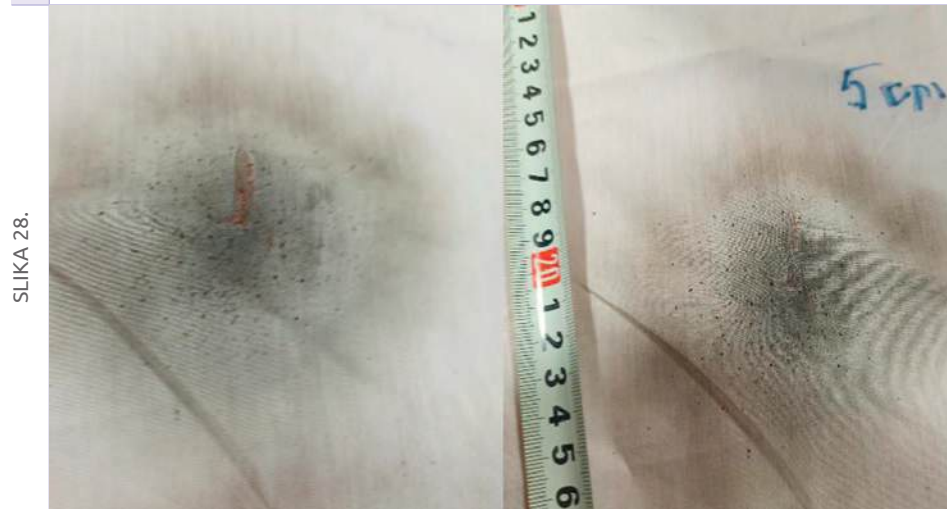
SLIKA 27.

U nalazu je navedeno i da je na osnovu podataka iz zapisnika o veštačenju – analizi ostataka posle opaljivanja iz vatrenog oružja, konstatovano da su na testovima (tupferima) uzetim sa ruku optuženog i oštećenog – pokojnog, pronađene čestice **karakteristične** za ostatke posle opaljivanja vatrenog oružja. Prisustvo **karakterističnih čestica** ukazuje na to da je lice vršilo opaljivanje, bilo u blizini prilikom opaljivanja vatrenog oružja ili da je rukovalo oružjem, odnosno njegovim delovima ili municijom. Prisustvo karakterističnih čestica na odeći ili drugim predmetima ukazuje na to da su ispitivani uzorci bili u neposrednoj blizini prilikom opaljivanja vatrenog oružja, u kontaktu sa oružjem, municijom ili objektom (sredinom) na kojem su prisutne čestice ostataka posle opaljivanja vatrenog oružja.

Posle pregleda privremeno oduzete odeće i obuće od optuženog i garderobe u koju je bio obučen oštećeni u vreme ubistva, veštak je sterilnim tupferima uzeo briseve sa pertli, gornje površine cipela okrivljenog i kaiša, a sa odeće oštećenog sa gornje površine čarapa i okoline ulaznih defekata načinjenih prodorom projektila na majici i pantalonama. Sve to je fotodokumentovano.

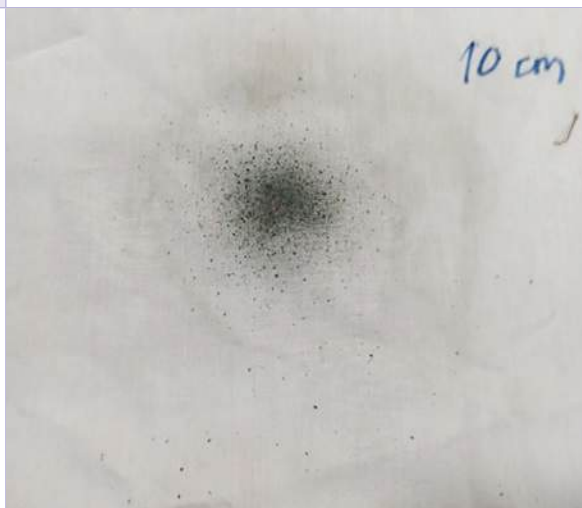
Potom je veštak sproveo: **eksperiment određivanja daljine pucanja za sporno oružje.**

Rastojanje od usta cevi do mete 2 cm (levo); rastojanje od usta cevi do mete 5 cm (desno)

SLIKA 28.

Rastojanje od usta cevi do mete 10 cm

SLIKA 29.

Rastojanje od usta cevi do mete 50 cm (levo); rastojanje od usta cevi do mete 70 cm (desno)

SLIKA 30.

Naime, za potrebe eksperimentalnog određivanja daljine do koje se prostiru barutni ostaci nakon ispaljenja metka iz spornog oružja (sagorelih i nesagorelih barutnih čestica – slika 4), izvršene su probe pucanjem u prepreku na rastojanjima: 2 cm, 5 cm, 10 cm, 50 cm i 70 cm od usta cevi (slike 5, 6. i 7). Izvršeni eksperiment je pokazao da sporno oružje praktično nema tragova barutnih rezidua na daljini pucanja 50 cm od usta cevi (izbrojano je 35).

Potom je veštak izvršio obradu tragova uzetih sa odeće i obuće optuženog i oštećenog – pokojnog. Test je izveden u dve faze: vizuelnim pregledom i hemijskom reakcijom – pozitivan rezultat je intenzivno plava boja. Vizuelnim pregledom tragovi nesagorelih barutnih čestica jasno su se videli samo na uzorku uzetom sa gornjeg dela čarapa oštećenog, a ostali tragovi bili su u obliku gareži. Rezultati testa dati su u tabeli 1.

Okrivljeni		
Pertle	Gornja površina cipela	Kaiš
Pozitivno	Pozitivno	Pozitivno
Oštećeni		
Gornja površina čarapa	Okolina defekta na majici	Okolina defekta na pantalonama
Pozitivno	Pozitivno	Pozitivno

Tabela 1.

Specijalno traganje za barutnim reziduumima na cipelama okrivljenog i čarapama oštećenog imalo je kao cilj dobijanje informacije da li je oštećeni prilikom prvog opaljenja stajao, što ovaj nalaz potvrđuje.

Veštak je potom izvršio analizu tragova na mestu izvršenja krivičnog dela, i to metaka i čaura koji su pronađeni i fiksirani prilikom uviđaja, i to: tri čaure, za koje je nesporno veštačenjem utvrđeno da su pripadale mecima ispaljenim iz spornog oružja, dva metka, za koje je takođe nesporno utvrđeno veštačenjem da su bili u spornom oružju i da sa istim nije ni pokušano opaljenje, kao i dva deformisana projektila za koje je veštačenjem takođe nesporno utvrđeno da pripadaju mecima ispaljenim iz spornog oružja.

Nakon toga izvršena je analiza tragova na odeći. U tom delu veštak je imao u vidu i podatke iz obdukcionog zapisnika i sudskomedicinskog veštačenja na osnovu kojih je utvrđeno da postoje tri rane. Dve rane su ustrelne, obe nanosene sa leve strane oštećenog i strelni kanali usmereni od napred na nazad, odozgo nadole i sleva udesno. Treća rana je koso položena površinska tangencijalna rana.

U mišljenju veštak je naveo:

I Na osnovu svih dostupnih nalaza i izvedenih analiza **ne može se eksplicitno izjasniti o postojanju prislonu prilikom opaljenja metaka kritičnom prilikom. Dokazano je da su svi meci opaljeni iz neposredne blizine koja podrazumeva odstojanje usta cevi do tela oštećenog od nekoliko centimetara, a ne isključuje ni prislon** (tačka 6. Nalaza).

II Na osnovu utvrđenih činjenica: karakteristike oružja, tragova ispaljene čaure obeležene brojem 4 i metka koji je bio u oružju a sa njim nije pokušano opaljenje (trag 11, tačka 5.1. Nalaza), nalaza barutnih rezidua na odeći okrivljenog i oštećenog, a posebno na čarapama oštećenog i cipelama okrivljenog, zaključuje se da se prvo opaljenje desilo u prednjem delu prostorije i tom prilikom je načinjena rana na gornjem spratu leve polovine trbuha.

III Na osnovu utvrđenih činjenica: karakteristike oružja, tragova ispaljenih čaura obeleženih brojevima 38 i 40 i metka koji je bio u oružju a sa njim nije pokušano opaljenje (trag 39, tačka 5.1. Nalaza), nalaza barutnih rezidua na odeći okrivljenog i oštećenog, DNK analize tragova na oružju, a posebno tragova na odeći načinjenih prolaskom projektila, može se zaključiti da su meci ispaljeni sa istog mesta dok je oštećeni bio u polusavijenom položaju u struku okrenut ka povrednom oružju (tačka 6. Nalaza), uključujući i položaj koji opisuju svedokinje u svojim izjavama (tačka 1.9. Nalaza).

(Ovo veštačenje je izuzetno specifično i retko u sudskoj praksi zato što na osnovu tragova sa pertli obuče definiše položaj u kojem se nalazio oštećeni u momentu kritičnog događaja – pre nego što je optuženi pucao u njega, pa je zbog toga ovaj slučaj predstavljen sa ovoliko detalja – primedba autora.)

Revolveri

Revolveri su vrsta ručnog vatrenog oružja B kategorije, koji se od pištolja razlikuju po tome što imaju metke u dobošu koji se okreće zapinjanjem oroza ili povlačenjem okidača, na koji način se metak dovodi prema cevi. **U sudskoj praksi revolveri se kao predmet izvršenja krivičnog dela pojavljuju ređe** nego pištolji, i to **uglavnom revolveri domaće proizvodnje – „Crvena zastava“, Kragujevac**. Po pravilu su to revolveri koji u doboš primaju pet ili šest, do maksimalno osam metaka.

U sudskoj praksi susreću se uglavnom samo pojedini domaći revolveri.

Prvi domaći revolver zastava M 83, kalibra .357 magnum, odnosno .38 specijal

SLIKA 31.

Prema nameni razlikuju se revolveri koji su dostupni za kupovinu fizičkim licima – civilni revolveri (kalibra 6,35–7,65 mm), vojni revolveri (kalibra 7,62–11,56 mm) i sportski revolveri.

Glavni delovi revolvera su ram, cev i doboš revolvera.

6.1.2. Konvertibilno oružje

Prethodni Zakon o oružju i municiji (**prethodni ZOM**) koji je bio u primeni od 1992. godine do donošenja novog ZOM 2013, nije kao pojam poznavao konvertibilno oružje.¹⁰

¹⁰ Zakon o oružju i municiji, *Službeni glasnik RS*, br. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 85/2005, 101/2005, 27/2011 – Odluka Ustavnog suda, 104/2013.

U toku primene prethodnog ZOM, tokom 2001. godine od strane Ujedinjenih nacija usvojen je Protokol o vatrenom oružju (UNODC, 2001).¹¹ Republika Srbija je UN Protokol o vatrenom oružju ratifikovala 22. 10. 2005. godine, kao i sve države Zapadnog Balkana.

U Evropi, osnovne odredbe, koje se tiču nelegalnog uvoza, prometa i proizvodnje oružja, nalaze se u Direktivi EC 2008/51.¹² Direktiva EC definiše konvertovano oružje kao bilo koje prenosivo vatreno oružje koje ima kratku cev koja ispaljuje, dizajnirana je da ispaljuje ili može da se prepravi da ispaljuje projektil ili metak pod dejstvom sagorevajućih barutnih gasova.

Konvertibilno oružje, kao **posebna vrsta oružja** koja je **svrstana u oružje B kategorije**, prvi put se u Srbiji pominje u novom ZOM. Bez obzira na to što smo u prethodnom delu rada pomenuli definiciju konvertibilnog oružja u odredbama novog, sada važećeg ZOM, smatramo da je neophodno istu ponoviti, jer ta definicija izaziva određene dileme i nedoumice u sudskoj praksi. Na te nedoumice ukazuju i veštaci koji u toku istrage ili u postupku pred nadležnim sudom, po završetku istrage, obavljaju balističko veštačenje ili odgovaraju na pitanja stranaka i suda u cilju razjašnjenja pojedinih nejasnoća.

Konvertibilno oružje jeste ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, a s tim u vezi, konvertibilnim oružjem, u smislu ovog zakona, smatraju se gasno, startno i signalno oružje (čl. 3. tač. 11. ZOM).

Ako se definicija konvertibilnog oružja tumači nedovoljno pažljivo moglo bi se zaključiti **da bi pod konvertibilnim oružjem** trebalo podrazumevati i **svako gasno, signalno i startno oružje!** Da li je to baš tako, pitanje je pre svega za sudije koje odlučuju po optužnim aktima nadležnih javnih tužilaca!? Na to ukazuju i veštaci balističke struke u svojim nalazima i mišljenjima! O tome će biti više reči u daljem tekstu, u delu koji se odnosi na to da li je konvertibilno oružje baš svako gasno, signalno i startno oružje ili to nije slučaj. Biće prikazani konkretni primeri iz sudske prakse.

Okvirna sadržina naredbe za veštačenje i pitanja na koja bi veštak trebalo da odgovori:

Kada se od strane policije otkrije i privremeno oduzme pojedino oružje za koje nije nedvosmisleno jasno da je u pitanju vatreno oružje, u toku istrage nadležni javni tužilac u naredbi (ili sudija u fazi glavnog pretresa u rešenju) određuje balističko

11 Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, New York, dostupno na: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/countrylist-firearmsprotocol.html>.

12 Directive 2008/51/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 amending Council Directive 91/477/EEC on control of the acquisition and possession of weapons, dostupno na: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/countrylist-firearmsprotocol.html>.

veštačenje i zahteva da se prema proizvođačkoj specifikaciji i važećim tehničkim standardima i normama u odnosu na konkretni predmet izjasni o sledećem:

- Da li se radi o oružju i kojoj vrsti oružja (vatreno oružje, konvertibilno ili drugo)?
- Sa kojom namenom i svrhom upotrebe?
- Da li je predmetno oružje u celini sa svojim sklopom i da li je funkcionalno (ispravno)?
- Da li je prema svom stanju tehnički modifikovano (prepravljano)?
- Da li se ovo oružje – pištolj, s obzirom na svoju konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno, može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, tj. projektil potiskom gasova?
- Da li svojim izgledom podseća na vatreno oružje?

Kada dobije takvo oružje na veštačenje, veštak balističke struke trebalo bi da se **u nalazu** izjasni:

Prvo – da identifikuje dostavljeno oružje i municiju (ukoliko je municija dostavljena uz to oružje).

Drugo – da ispita da li je oružje kompletno i da li ispravno funkcioniše.

U mišljenju veštak bi trebalo da se izjasni koja vrsta oružja je oružje koje je bilo predmet veštačenja u smislu odredaba ZOM, i da li je oružje kompletno i funkcionalno ispravno.

Primeri veštačenja i utvrđivanja da se radi o konvertibilnom oružju iz sudske prakse:

Pojedine situacije kada u toku istrage nije bilo jasno o kakvoj vrsti oružja se radi – da li o konvertibilnom oružju, odnosno o nekoj vrsti tzv. replike (imitaciji oružja).

U prvom slučaju – prepravljen pištolj

Veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje jedan pištolj nepoznate marke fabričkog broja 1090252, kalibra 6,35 mm, crne boje, sa pripadajućim okvirom u kojem se nalazi pet metaka kalibra 6,35 mm, sa zadatkom da utvrdi da li je predmetni pištolj funkcionalno ispravan, odnosno da li se iz tog pištolja može ispaliti bojeva municija i da li spada u konvertibilno oružje u smislu ZOM.

U nalazu veštak je naveo da je vizuelnim pregledom pištolja ustanovio da je u pitanju pištolj strane proizvodnje (Turska), kalibra 8 mm P.A.K., model „EKOL Tuna“ (slike 32. i 33), fab. br. ET-1090252, koji je utisnut na levoj strani usadnika.

SLIKA 32.

SLIKA 33.

Na levoj strani navlake utisnuta je oznaka modela „EKOL Tuna“ i kalibar pištolja **cal. 8 mm P.A.K.** (slika 34). Navlaka je naknadno prefarbana crnom bojom, pa se oznake teško vide.

SLIKA 34.

SLIKA 35.

SLIKA 36.

Prema specifikaciji proizvođača, ovaj pištolj je namenjen za ispaljivanje municije kalibra 8 mm P.A.K., koja proizvodi samo zvučni efekat. Međutim, **ovaj pištolj je prepravljen da ispaljuje bojevu municiju kalibra 6,35 mm.** Naime, **originalna cev pištolja, koja je izrađena od legure cinka, aluminijuma i bakra tvrdoće 86,8 HB (tvrdoća merena po *Brinell* metodu) je razbušena, i u nju je umetnuta čelična cev. Čelična cev je spoljašnjeg prečnika 9,5 mm, dok je unutrašnji prečnik olučen za kalibar municije 6,35 mm.**

Veštak je analizirao pojedine delove ovog pištolja, s obzirom na specifikaciju proizvođača da je konkretni pištolj namenjen za ispaljivanje municije koja proizvodi samo zvučni efekat, pa je ustanovio da je:

- **navlaka pištolja** izrađena od legure cinka, aluminijuma i bakra; prilikom merenja tvrdoće navlake ustanovio je da ona iznosi 79,6 HB (tvrdoća merena po *Brinell* metodu), što potvrđuje da se radi o pomenutoj leguri jer se poklapa sa podacima iz standarda za legure cinka,
- **udarna igla**, koja se nalazi u navlaci pištolja, je u potpunosti ispravna a izlaz iz svog ležišta je dovoljan da inicira kapslu čaure,
- **udarač**, koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle, je u potpunosti ispravan,
- **mehanizam za okidanje**, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, je u potpunosti ispravan,
- **okvir** ili magacin za smeštaj municije je u potpunosti ispravan za funkciju donošenja metka; u okviru se nalazi pet metaka (slike 35. i 36) kalibra 6,35 mm.

Prema oznakama na dancetu čaure metka, može se zaključiti da je svih pet metaka proizvedeno u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica, ali različitih godina proizvodnje (slike 37, 38, 39, 40. i 41).

Veštak je proverio funkcionalnu ispravnost predmetnog pištolja tako što je izvršio opaljenje samo čaure sa kapslom (bez baruta i projektila – zrna) i udarna igla je izvršila opaljenje kapsle.

Nije vršio opaljenje kompletnog metka kalibra 6,35 mm – jer je ovaj pištolj ručno prepravljen i nije testiran da izdrži pritiske koji se stvaraju prilikom ispaljivanja bojeve municije kalibra 6,35 mm. Naime, fabrički proizvedeno vatreno oružje se testira pri povećanom pritisku barutnih gasova koji su za 10–12% veći od pritiska barutnih gasova u realnim uslovima (tzv. **tormentacija**). Kod municije kalibra 6,35 mm maksimalni pritisak u cevi je oko 1.200 bara, dok je pritisak koji stvara municija kalibra 8 mm P.A.K. oko 400 bara. Imajući u vidu da je pritisak u cevi municije kalibra 6,35 mm oko tri puta veći, te da je umetnuta cev izrađena od čelika nepoznatih mehaničkih karakteristika, postoji realna mogućnost da dođe do raspadanja – eksplozije cevi u ruci prilikom opaljenja.

U mišljenju veštak je naveo:

Predmetni pištolj, kalibra 8 mm P.A.K., model „EKOL Tuna“ (slike 32. i 33), fab. br. ET-1090252, koji je prepravljen da ispaljuje bojevu municiju kalibra 6,35 mm, predstavlja **vatreno oružje**, jer „pod pritiskom barutnih gasova iz cevi izbacuje projektil“.

Predmetni pištolj, kalibra 8 mm P.A.K., model „EKOL Tuna“ (slike 32. i 33), fab. br. ET-1090252, je **funkcionalno ispravan** za opaljenje čaure sa kapslom.

Opaljenje metka kalibra 6,35 mm iz predmetnog pištolja nisam vršio jer postoji realna mogućnost da dođe do raspadanja – eksplozije cevi.

U drugom slučaju – prepravljen revolver

Veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje jedan revolver nepoznate marke strane proizvodnje i pet metaka, sa zadatkom da utvrdi da li je predmetni revolver funkcionalno ispravan, odnosno da li se iz tog revolvra može ispaliti bojeva municija i da li spada u konvertibilno oružje u smislu ZOM.

U nalazu veštak je naveo da je vizuelnim pregledom revolvra ustanovio da je u pitanju revolver strane proizvodnje („Ucyildiz Arms“ Ind. Co. Ltd., Istanbul, Turska). Na levoj strani revolvra, **na usadniku, utisnut je fabrički broj E4VP-1230117**, a **na cevi** je bojom označen model „EKOL Viper“ 4,5 (slika 42). Oznaka 4,5 označava dužinu cevi.

SLIKA 43.

Na desnoj strani revolvera, na usadniku, utisnuta je oznaka **Cal. 9 mm R/P.A.K.** (slika 43), što označava kalibar revolvera 9 mm (cal. 9 mm), da se radi o revolveru (R) i koju vrstu municije koristi (P.A.K.).

Municija koja je predviđena za korišćenje iz ovog revolvera sastoji se od čaure, kapsle, baruta u čauri i plastične pokrivke koja sprečava ispadanje baruta iz čaure. Ova municija, nakon opaljenja, proizvodi samo zvučni odnosno akustični efekat, a iz cevi pištolja ili revolvera ne izleće nikakav projektil (slike 44. i 45).

SLIKA 44.

SLIKA 45.

Uz revolver, dostavljena su na veštačenje i četiri metka kalibra .22 (5,56 mm) koja nisu predviđena za korišćenje za opaljenje iz ovog revolvera (slika 46).

SLIKA 46.

Daljim pregledom revolvera veštak je ustanovio da su **doboš i cev revolvera prepravljani u odnosu na originalni revolver**. Naime, **doboš** kod originalnog revolvera ima šest ležišta za municiju kalibra 9 mm P.A.K. (slike 44. i 45), a doboš na dostavljenom revolveru ima šest ležišta prepravljenih za municiju kalibra .22 (slika 46). Takođe, i **cev** na dostavljenom revolveru je prepravljena tako što je ožljebljena (olučena) za municiju kalibra .22 (5,56 mm), dok je kod originalnog revolvera cev sužena na prečnik ~3 mm čime se onemogućava ispaljivanje projektila.

Veštak je ustanovio i da je:

- udarna igla, koja se nalazi u usadniku, u potpunosti ispravna i njen izlaz iz usadnika je dovoljan za opaljenje metka,
- udarač, koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle metka, je u potpunosti ispravan,
- mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, je u potpunosti ispravan.

S obzirom na to da je veštak vizuelnim pregledom revolvera ustanovio da revolver poseduje sve potrebne elemente i podsklopove, a radi provere funkcionalne ispravnosti, otpucan je jedan metak kalibra .22 (5,56 mm). Pri opaljenju metka, predmetni revolver je u potpunosti ispravno funkcionisao.

U mišljenju veštak je naveo:

1. Predmetni revolver, model „EKOL Viper“ 4,5, kalibra 9 mm P.A.K., fabričkog broja E4VP-1230117, je **potpuno funkcionalno ispravan za opaljenje metka**,
2. Na predmetnom revolveru su izvršene prepravke na dobošu i cevi tako da se umesto originalne municije 9 mm P.A.K., koja proizvodi samo zvučni odnosno akustični efekat, iz njega sada ispaljuje municija kalibra .22 (5,56 mm). **Zbog ovakve prepravke ovaj revolver se, shodno čl. 2. ZOM, može smatrati vatrenim oružjem** jer „izbacuje projektil potiskom barutnih gasova nastalih kao proizvod

sagorevanja pogonske materije". Metak ispaljen iz predmetnog revolvera, odnosno projektil koji izleće iz cevi, može izazvati teške ili po život opasne i smrtonosne posledice,

- Prepravka predmetnog revolvera je urađena vrlo stručno uz potrebne mašine, opremu i alate.

(U oba konkretna slučaja radilo se o jednom od oblika konvertibilnog oružja – startnom oružju koje je prepravljeno tako da predstavlja vatreno oružje!!! – primedba autora.)

6.1.3. Ručno pravljenno vatreno oružje

U sudskoj praksi, osim fabrički proizvedenog oružja, nadležni državni organi u Srbiji i u inostranstvu susreću se i sa ručno pravljenim oružjem za koje je potrebno utvrditi da li predstavlja vatreno oružje. Kroz primer iz domaće sudske prakse prikazano je ručno pravljenno vatreno oružje koje je bilo predmet izvršenja krivičnog dela iz čl. 348. KZ.

U jednom predmetu – pištolj ručne izrade i municija

Sudija je dostavio veštaku naredbu da izvrši pregled pištolja ručne izrade kao i tri patrona municije, koji su oduzeti od osumnjičenog po potvrdi o privremeno oduzetim predmetima, a potom da se izjasni da li predmetni pištolj ručne izrade sa priključnom cevi na navrtanje predstavlja oružje u smislu odredbe čl. 2. ZOM.

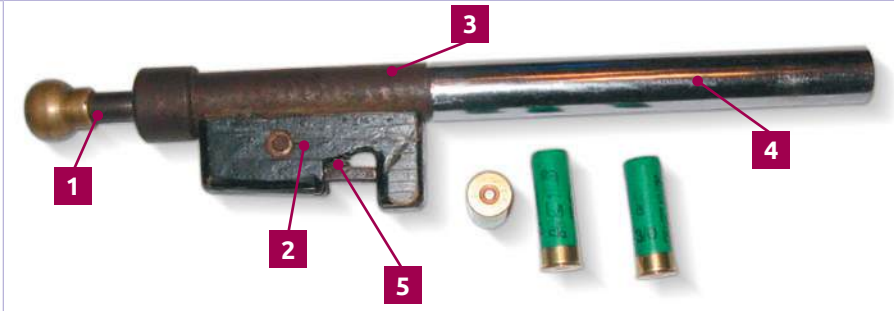
U nalazu veštak je naveo da su prema potvrdi o oduzetim predmetima sačinjenoj od strane policijskih službenika oduzeti: jedna kubura (pištolj) ručne izrade sa priključnom cevi na navrtanje – dužina cevi oko 25 cm, i tri (3) metka u patronu za lovačku pušku kalibra „16“ sa oznakom RC-16 ITALY. Pregledom oduzetog materijala konstatovao je da je kubura (pištolj) ručne izrade (slika 47). Delovi koji omogućuju funkciju sporne naprave u smislu oružja prikazani su i obeleženi na slici 47.

SLIKA 47.

Sporna naprava sastoji se iz rukohvata (2), cevi (4), ležišta metka (3), mehanizma za zapinjanje (1) i mehanizma za okidanje (5) – slika 48.

SLIKA 48.

Za potrebe veštačenja izvršeno je rasklapanje naprave. Na slici 49. prikazan je rukohvat sa mehanizmom za okidanje u dve projekcije (bočno i pogled odozdo), gde se vidi opruga posredstvom koje se vrši okidanje, kao i lovačka patrona kalibar „16“ koja odgovara ležištu metka (detalj dole levo).

Na slici 50. prikazana je sporna naprava u rasklopljenom stanju iz čega se vidi da se puni tako što se cev odvrne, patrona stavi u ležište metka i cev ponovo zavrne posredstvom navoja koji je narezan na cev sa spoljašnje strane i urezan u ležište metka sa unutrašnje strane.

SLIKA 49.

SLIKA 50.

Na slici 51. prikazana je cev sa ležištem metka i udarnom iglom (detalj u sredini), kao i unutrašnjost cevi (detalj levo) iz čega se vidi da cev nije ožljebljena, odnosno da je sporna naprava predviđena samo za ispaljivanje lovačkih patrona kalibra „16“, što znači 16,8 mm.¹³ Proverom je utvrđeno da unutrašnji prečnik ležišta metka, kao i cevi koja se navrće, odgovara kalibru lovačke patrone „16“.

SLIKA 51.

Veštak je u nalazu dao i opis rada sporne naprave i za potrebe utvrđivanja da li je sporna naprava oružje ili ne u smislu Zakona o oružju i municiji izvršeno je ispitivanje u laboratorijskim uslovima, i to:

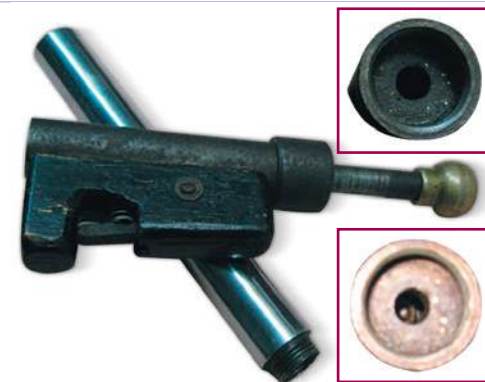
1. Sprava je demontirana i dovedena u naoružano stanje zapinjanjem udarača (slike 52. i 53).
2. Kapislirana čaura je stavljena u ležište metka i izvršeno je opaljenje, sporna naprava je izvršila opaljenje (slika 54, detalj gore desno).

¹³ Kalibar lovačkih pušaka se odnosi na broj kugli koje mogu biti izliveno od 1 funte olova (454 g) čiji je prečnik jednak prečniku dotične lovačke puške, odnosno 12 kugli „dvanaestica“, 16 kugli „šesnaestica“. Đurić, dipl. ing. Milan, *Municija i balistika lovačkih pušaka*, „Crvena zastava“. Kragujevac, 1973.

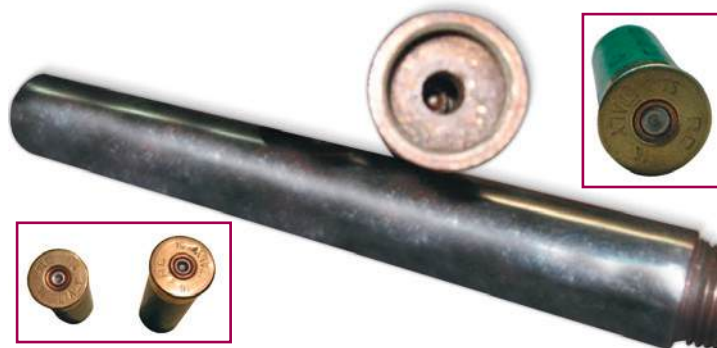
SLIKA 52.

SLIKA 53.

SLIKA 54.

3. Na kraju je izvršeno opaljenje kompletne lovačke patrone „16“ i naprava je takođe izvršila opaljenje (slika 54, detalj dole levo, desna patrona na kojoj je vidljiv trag glave zatvarača).

Lovačke patrone „16“ koje su ispaljene iz sporne naprave u cilju dokazivanja da li je ona oružje u smislu ZOM, pridodate su dokaznom materijalu i dostavljene sudu zajedno sa nalazom i mišljenjem.

U mišljenju veštak je naveo:

Nakon pregleda i rasklapanja na sastavne delove sporne naprave utvrđeno je da sporna naprava „kubura (pištolj) ručne izrade sa priključnom cevi na navrtanje – dužina cevi oko 25 cm“, sadrži sve delove koji su potrebni za funkciju oružja (tačka 1. i 2. Nalaza).

Probom u laboratoriji utvrđeno je da sporna naprava „kubura (pištolj) ručne izrade sa priključnom cevi na navrtanje – dužina cevi oko 25 cm“, ima nenarušenu funkciju vatrenog oružja, odnosno može da izvrši opaljenje lovačke patrone kalibar „16“.

Sporna naprava (predmetni pištolj ručne izrade sa priključnom cevi na navrtanje) predstavlja vatreno oružje u smislu odredbe čl. 2. ZOM.

6.1.4. Strane države i ručno pravljeni oružje

Osim u Srbiji, ručno pravljeni oružje kao predmet izvršenja krivičnog dela korišćeno je i u inostranstvu. Predstavljen je, u ovom delu priručnika, samo jedan od poslednjih, ali svetski poznatih slučajeva kada je prilikom izvršenja krivičnog dela u **Japanu** takvim oružjem ubijen bivši premijer Šinzeo Abe. Atentator je koristio improvizovani dvocevni pištolj koji svojom dužinom od nekih 40-ak cm odudara od uobičajenog. Sudeći po slikama, cevi ovog oružja su najverovatnije izrađene od bešavnih čeličnih cevi za vodu koje su međusobno spojene varenjem. Ovaj deo sa spajanjem nije posebno nužan, ali na ovaj način se cevi mnogo lakše fiksiraju na improvizovani usadnik.

SLIKA 55.

SLIKA 56.

¹⁴ Trifunović, N., dostupno na: <https://kalibar.rs/aktuelno/napad-na-japanskog-premijera/9609/>, deo o Japanu preuzet 15. 5. 2024.

6.2. Vatreno oružje i delovi za oružje A kategorije

Shodno odredbama ZOM, u oružje kategorije A spadaju: minsko-eksplozivna sredstva, automatsko kratko i dugo vatreno oružje, oružje skriveno u drugim predmetima i vatreno oružje sa prigušivačem pucnja. Prema čl. 5. ZOM oružje iz kategorije A ne mogu nabavljati, držati i nositi fizička lica.

6.2.1. Minsko-eksplozivna sredstva i delovi za ova sredstva

U sudskoj praksi od minsko-eksplozivnih sredstava najčešće se kao predmeti izvršenja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. KZ pojavljuju ručne bombe (ofanzivne i defanzivne), domaće proizvodnje – sa prostora bivše SFRJ, korišćene u vreme bivše zajedničke vojske – JNA, a koje danas koristi i Vojska Srbije.

Ne tako često, kao predmet izvršenja ovog krivičnog dela pojavljuju se i pojedina druga eksplozivna sredstva – eksplozivne materije, o čemu će takođe biti reči u ovom delu.

6.2.1.1. Ručne bombe

Na području Republike Srbije, tokom XXI veka do 2024. godine prilikom otkrivanja izvršilaca pojedinih krivičnih dela u vezi sa minsko-eksplozivnim sredstvima kada su u pitanju ručne bombe, najčešće se pronalaze i privremeno oduzimaju ručne bombe koje spadaju u tzv. eksplozivne ručne bombe, i to: **ručna bomba model M75, ručna odbrambena bomba M52 i ručna bomba M50, sa ili bez upaljača, originalne ili prepravljene i remontovane.**

Kroz pojedina veštačenja ručnih bombi obavljena za potrebe sudova i tužilaštva različitih nadležnosti u Srbiji, biće prikazane ove ručne bombe i upaljači za te bombe, i date njihove najvažnije karakteristike. Pre toga, biće reči o orjentacionoj sadržini naredbe za veštačenje i o orjentacionoj sadržini nalaza i mišljenja veštaka balističke struke, kada su u pitanju veštačenja ručne bombe.

Orientaciona sadržina naredbe za veštačenje i pitanja na koja bi veštak trebalo da odgovori:

Kada su pronađene i privremeno oduzete ručne bombe (ofanzivne – defanzivne – neke u prvi mah neidentifikovane), nadležni javni tužilac u naredbi (sud u rešenju) određuje balističko veštačenje i zahteva od veštaka kome je povereno veštačenje da se u odnosu na konkretne bombe izjasni o sledećem:

- O kojoj vrsti ručne bombe se radi?

- Koja je namena i svrha upotrebe te bombe?
- Da li je bomba u celini sa svim delovima i da li je funkcionalna (ispravna)?
- Da li je prema svom stanju tehnički modifikovana (prepravljena)?
- Kakva je razorna moć bombe (u zavisnosti od vrste) – da li se radi o sredstvu velike razorne moći, odnosno da li postoji uopšte razorna moć ili je u pitanju bomba koja ima drugu svrhu?

Veštak bi prilikom veštačenja bombe trebalo da se **u delu nalaza** izjasni o sledećem:

Prvo – da izvrši uvid u spise predmeta koji mu se dostavlja na veštačenje, da obavi pregled i identifikuje dostavljenu bombu odnosno pojedine delove koji su dostavljeni uz bombu (ukoliko su pojedini delovi dostavljeni uz konkretnu bombu – da li pripadaju toj bombi ili potiču od neke druge bombe), pa da utvrdi da li je dostavljena bomba kompletna ili joj nedostaju pojedini delovi, što eventualno utiče na funkcionalnu ispravnost bombe.

Drugo – da navede karakteristike konkretne bombe, upaljača i pojedinih delova bombe, da se po potrebi, u skladu sa naredbom javnog tužioca (rešenjem suda), izjasni o mogućnosti korišćenja ručne bombe koja mu je stavljena na uvid prema izjavama okrivljenog, odnosno pojedinih lica ispitanih u toku istrage koja imaju određena saznanja o načinu rukovanja konkretnom bombom.

U mišljenju veštak bi trebalo da navede koja vrsta ručne bombe je bila predmet veštačenja, koji je tip bombe, kako se isporučuje, kakva je razorna moć bombe. U zavisnosti od postavljenog zadatka u naredbi za veštačenje veštak će se u mišljenju izjasniti i o prihvatljivosti izjava, odnosno pojedinih lica.

Primeri veštačenja i utvrđivanja o kojoj vrsti bombi – pripadajućih delova bombe se radi:

Situacije iz sudske prakse kada su u toku istrage (u fazi glavnog pretresa) bile predmet veštačenja pojedine ručne bombe. ZOM u čl. 4. propisuje da ručne bombe spadaju u oružje A kategorije.

U prvom slučaju – ručna bomba model M75, ostaci

Veštaku su u toku istrage dostavljeni na veštačenje ostaci plastične obloge odbrambene ručne bombe model M75 rasprskavajućeg tipa.

U nalazu veštak je naveo da se ta bomba označava oznakom BR, M75, a isporučuje se kompletirana sa mehaničkim upaljačem sa kašikom usporenog tipa UBR, M75 (slika 57).

SLIKA 57.

Veštak je naveo osnovne karakteristike ručne bombe M75 i pojedinih delova bombe:

Ručna bomba model M75 je odbrambena/defanzivna ručna bomba rasprskavajućeg tipa – označava se oznakom BR, M75, a isporučuje se kompletirana sa mehaničkim upaljačem sa kašikom usporenog tipa UBR, M75 (slika 58). Na slici 58. prikazana je bomba sa pakovanjem i upaljačem posebno. Na slici 3. prikazan je presek bombe sa svim sastavnim delovima, kao i njen spoljni izgled.

Osnovne karakteristike ove bombe su:

- **Masa bombe** 355 ± 30 g
- **Masa eksploziva** 38 ± 2 g
- **Košuljica bombe** fragmentaciona obloga koju čine oko 3.000 čeličnih kuglica (Ø 2,5 ÷ 2,9 mm) zalivenih u plastičnu masu, presvučenih plastičnom košuljicom
- **Eksplozivno punjenje** plastični eksploziv
- **Upaljač** UBR, M75, mehanički usporenog dejstva sa pirotehničkim usporačem
- **Vreme gorenja usporača** 3 do 4,4 sekunde
- **Barutna masa** oko 30 g
- **Pakovanje** svaka bomba se pakuje u hermetično pakovanje sa upaljačem, a onda u kartonsku kutiju sa stiroporom
- **Radijus ubitačnog dejstva** 12 metara

SLIKA 58.

SLIKA 59.

Posebno, veštak je u obavezi da navede i karakteristike upaljača ručne bombe BR, M75, pa je u odnosu na upaljač naveo sledeće:

Upaljač kojim se kompletira ručna bomba BR, M75 je mehanički upaljač usporenog tipa sa pirotehničkim usporačem. Označava se oznakom UBR, M75, vreme usporenja dejstva kreće se između 3 i 4,4 sekunde. Nominalno vreme gorenja pirotehničkog usporača je 4 sekunde. Osnovni delovi su:

- Zaštitna kapa
- Mehanički sklop
- Telo upaljača
- Osovinica opruge sa oprugom
- Udarač
- Osigurač
- Alka osigurača
- Kašika

Upaljač je dvostruko osiguran i to osiguračem sa alkom, koja kad se izvadi može da oslobodi udarač tek kad se odbaci kašika. Nakon toga udarač aktivira kapislu koja pali pirotehničku smešu. Pirotehnička smeša predstavlja usporenje između trenutka odbacivanja kašike i aktiviranja detonatorske kapisle i eksploziva, koje po dokumentaciji UBR, M75 iznosi 3 do 4,4 sekunde.

U mišljenju veštak je naveo:

1. Na osnovu uvida u dostavljene delove sa uviđaja i fotodokumentaciju o načinjenim oštećenjima na mestu eksplozije, sporna ručna bomba je odbrambena ručna bomba BR, M75.
2. Ručna bomba model M75 je odbrambena ručna bomba rasprskavajućeg tipa – označava se oznakom BR, M75, a isporučuje se kompletirana sa mehaničkim upaljačem sa kašikom usporenog tipa UBR, M75.

3. Razorna moć odbrambene ručne bombe BR, M75 definisana je kroz sledeće tehničke uslove: radijus ubojnog dejstva 6 metara (unutar kruga prečnika 12 m sa centrom u tački eksplozije), radijus zone ranjavanja 9 m. Sigurnosna zona definisana je izvan kruga poluprečnika 25 m sa centrom u tački eksplozije.

U mišljenju veštak se u konkretnom slučaju izjašnjavao i o verzijama koje je dao otkrivljeni u svojoj odbrani, pa je naveo:

1. Imajući u vidu tehničke karakteristike sporne ručne bombe moguće je da nastane situacija koju je opisao otkrivljeni, pod uslovom da se sve dogodilo u trajanju od najduže 4 sekunde. Dakle, moguće je da se bomba ovakvog tipa izbacila kroz zatvoren prozor automobila, polomi ga i pri tome ne eksplodira.
2. Moguće je da se bomba ovakvog tipa izbacila kroz zatvoren prozor, padne na trotoar i tek nakon nekog vremena, ne dužeg od 2 do 3 sekunde eksplodira, tako da vreme mereno od trenutka odvajanja kašike od tela bombe do eksplozije nije duže od 4 sekunde.

U drugom slučaju – ručna odbrambena bomba M52

Veštaku je u toku istrage dostavljena na veštačenje ručna bomba koju su oduzeli pripadnici policije.

U nalazu veštak je naveo da je vizuelnim pregledom i na osnovu oznaka na telu bombe, ustanovio da se radi o remontovanoj **ručnoj odbrambenoj bombi M52 naše proizvodnje** (slika 60).

SLIKA 60.

Na telu bombe, žutom bojom, nanete su oznake:

BR, M52 P3 Bomba Ručna, Model 52, Prepravka 3

RZK 8736,R Remontni Zavod Kragujevac, godina remonta **87**, serija **36**, Remontovana

Na kašiku ručne bombe (slika 61) naneta je oznaka **8735**, što je oznaka godine proizvodnje **87** i serije **35** upaljača ručne bombe.

(Ovo obeležavanje je shodno čl. 2. tač. 20. Zakona o žigosanju – primedba autora.)

Krajevi osigurača na upaljaču ručne bombe rašireni su pod uglom pod kojim se ti krajevi

SLIKA 61.

SLIKA 62.

rašire u fabrici proizvođača upaljača, tako da se može zaključiti da nije izvlačen iz upaljača.

Nakon vizuelnog pregleda i ustanovljenja modela ručne bombe, veštak je pristupio njenoj delaboraciji – demontaži, odnosno odvijanju upaljača sa tela ručne bombe. Po odvijanju upaljača ustanovio je sledeće:

1. **Telo bombe** je kruškastog oblika i izrađeno od valjanog čelika (slika 62). Unutrašnja trasa tela bombe je predfragmentirana – nareckana, tako da su unapred određene konture i broj parčadi. U telu bombe se nalazi **eksplozivno punjenje** od brizantnog eksploziva trinitrotoluena (TNT). Funkcija eksplozivnog punjenja je da nakon iniciranja dovede do rasprskavanja tela bombe na parčad. Masa eksplozivnog punjenja u telu bombe je oko 100 g.
2. **Upaljač ručne bombe** (slika 62) je bojev i poseduje sve neophodne delove – plastično telo koje objedinjava sve elemente, udarnu iglu, oprugu, osovinicu, kašiku, osigurač sa alkom i udarni detonator.

Udarni detonator je bojev, a na telu je utisnuta oznaka **8773**, što je oznaka godine proizvodnje, **87.** i serije, **73**. Udarni detonator se sastoji od udarne kapsle, tela u kojem je upresovana usporačka smeša i detonatorske kapsle.

SLIKA 63.

Upaljač ručne bombe ima funkciju da aktivira eksplozivno punjenje u telu bombe koje se potom rasprskava.

U mišljenju veštak je naveo:

- a. Ručna bomba BR, M52P3 serije RZK 8736,R sa upaljačem serije 8735, shodno čl. 3. st. 26. ZOM, pripada grupi **minsko-eksplozivnih sredstava**. Bomba je bojeva (u telu bombe se nalazi eksploziv), razorno-parčadnog dejstva i namenjena je za neutralisanje žive sile na malim daljinama, do 40 m. Bomba je **funkcionalno ispravna** jer sadrži sve neophodne delove i oni su u veoma dobrom stanju.
- b. Ručna bomba BR, M52P3 serije RZK 8736,R sa upaljačem serije 8735, shodno čl. 4. ZOM, pripada kategoriji A oružja.
- c. Ručna bomba BR, M52P3 serije RZK 8736,R sa upaljačem serije 8735 je bojeva i ima poluprečnik ubojnog dejstva od 10 m. Pojedina parčad se razleće i do 100 m, gde mogu nezaštićenom ljudstvu naneti lake telesne povrede. Imajući u vidu da se u telu bombe nalazi oko 100 g trinitrotoluena (TNT) čija je detonaciona brzina oko 6.700 m/s, koji spada u brizantne vojne eksplozive, da je bomba razorno-parčadnog dejstva i da je poluprečnik ubojnog dejstva parčadi nakon rasprskavanja bombe 10 m, bomba predstavlja **sredstvo velike razorne moći**.

U trećem slučaju – ručna bomba M50P3

Veštaku je u toku istrage dostavljena na veštačenje jedna ručna bomba koju su oduzeli pripadnici policije, sa nalogom da izvrši veštačenje minsko-eksplozivnog sredstva – **ručne bombe, M50P3 RZK 8609,R** i gornjeg dela kontejnera (poklopca) za smeštaj ručne bombe i utvrdi funkcionalnu ispravnost navedenog minsko-eksplozivnog sredstva, svojstva ovog sredstva, da li minsko-eksplozivno sredstvo spada u defanzivno ili ofanzivno sredstvo, da li ova bomba spada u sredstvo velike

razorne moći, kao i da li navedeni kontejner za smeštaj ručne bombe pripada gore navedenoj bombi.

U nalazu veštak je naveo da je prilikom vizuelnog pregleda ručne bombe ustanovio da je:

- U donjem delu plastične kutije – kontejnera (slike 64. i 65), koja je standardno pakovanje, upakovana bomba ručna.

SLIKA 64.

SLIKA 65.

SLIKA 66.

Na kašiki upaljača ručne bombe, crnom bojom je naneta oznaka **8608**, što je oznaka godine proizvodnje (**86**) i serije (**08**) upaljača ručne bombe (slika 65).

Nakon vađenja bombe iz kontejnera veštak je ustanovio da se radi o ručnoj bombi, M50 P3 i da su na telu bombe (slika 66), žutom bojom, nanete oznake:

BR, M50P3 Bomba Ručna, Model 50, Prepravka 3

RZK 8609,R Remontni Zavod Kragujevac, godina remonta **86**, serija **09**, Remontovana

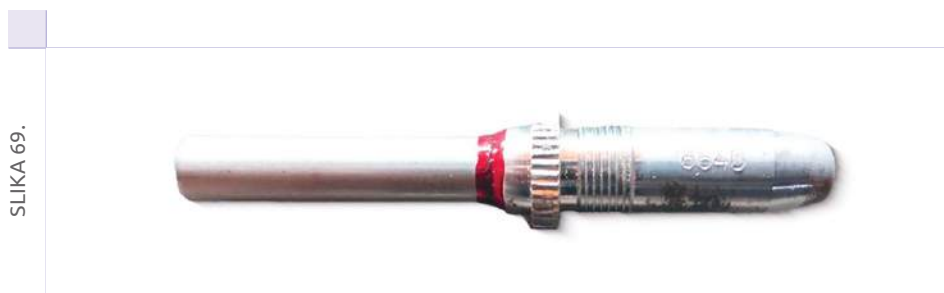
Krajevi osigurača na upaljaču ručne bombe su rašireni pod uglom pod kojim se ti krajevi rašire u fabrici proizvođača upaljača, tako da se može zaključiti da on nije izvlačen iz upaljača.

Nakon vizuelnog pregleda bombe veštak je pristupio njenoj delaboraciji – demontaži, odnosno odvijanju upaljača sa tela ručne bombe. Po odvijanju upaljača ustanovio je:

- Telo bombe je kruškastog oblika i izrađeno od valjanog čelika (slika 67). Unutrašnja trasa tela bombe je predfragmentirana – nareckana, tako da su unapred određene konture i broj parčadi. U telu bombe se nalazi **eksplozivno punjenje** od brizantnog eksploziva trinitrotoluena (TNT). Funkcija eksplozivnog punjenja je da nakon iniciranja dovede do rasprskavanja tela bombe. Masa eksplozivnog punjenja u telu bombe je oko 100 g.
- Upaljač ručne bombe (slika 68) je bojev i poseduje sve neophodne delove – plastično telo koje objedinjava sve elemente, udarnu iglu, oprugu, osovinicu, kašiku, osigurač sa alkrom i udarni detonator.

Udarni detonator (slika 69) je bojev, a na telu je utisnuta oznaka **8640**, što je oznaka godine proizvodnje (**86**) i serije (**40**) udarnog detonatora. Udarni detonator se sastoji od udarne kapsle, tela u kojem je upresovana usporačka smeša i detonatorske kapsle.

Upaljač ručne bombe ima funkciju da aktivira eksplozivno punjenje u telu bombe koje se potom rasprskava.

Bomba ručna, M50P3 je defanzivna ručna bomba koju je koristila bivša JNA, a sada se nalazi i u naoružanju Vojske Srbije. Prema čl. 4. ZOM, ova bomba pripada kategoriji A (minsko-eksplozivno sredstvo), a taktičko-tehničke karakteristike ove bombe su:

- masa bombe 500–550 g
- čelično telo bombe rasprskava se na 45 do 150 parčadi
- u čeličnom telu bombe se nalazi ~100 g brizantnog eksploziva – trinitrotoluena
- poluprečnik ubojnog dejstva bombe je **10 m**, ali parčad čeličnog tela bombe mogu raniti i na udaljenosti do 100 m

Predmetna ručna bomba upakovana je u donji deo plastične kutije – kontejnera, kao što je prikazano na slikama 66. i 67. Gornji deo plastične kutije – kontejnera, na kojem postoje slovne oznake BR, M50P3 RZK8609, R veštaku nije predat, pa nije mogao da se izjasni da li navedeni gornji deo kontejnera za smeštaj ručne bombe pripada navedenoj bombi. Plastična kutija koja se sastoji od donjeg dela (tela) i gornjeg dela (poklopca) je inače standardno pakovanje ove bombe.

U mišljenju veštak je naveo:

I Bomba ručna, M50P3 serije RZK 8609,R, sa upaljačem serije 8608, je **bojeva** i potpuno **funkcionalno ispravna**. Shodno čl. 4. ZOM, pripada kategoriji A oružja.

II Bomba ručna, M50P3 serije RZK 8609,R, sa upaljačem serije 8608, je **defanzivna ručna bomba**. Poluprečnik ubojnog dejstva ove bombe je **10 m**, a pojedina parčad mogu nezaštićenom ljudstvu naneti lake telesne povrede i na udaljenosti do **100 m**. Imajući u vidu da se u telu bombe nalazi oko 100 g brizantnog eksploziva – trinitrotoluena, čija je detonaciona brzina oko 6.700 m/s, da je bomba razorno-parčadnog dejstva i da je poluprečnik ubojnog dejstva nakon rasprskavanja bombe 10 m, ova bomba predstavlja **sredstvo velike razorne moći**.

U četvrtom slučaju – posebno bombe, a posebno upaljači!

Veštaku su u toku glavnog pretresa naredbom predsednika veća – sudije dostavljene na veštačenje: **tri ručne bombe „M-75“, bez upaljača; tri upaljača sa kašikom za ručnu bombu „M-75“, ser. brojeva 8117, 8241 i 8615; dva upaljača sa kašikom i zelenim zaštitnim oklopom ser. broja 9028**, a kako bi bila utvrđena njihova ispravnost, te da li se radi o bojevima ili eventualno o tzv. „školskim“ sredstvima.

U nalazu veštak je naveo, nakon izvršenog uvida u predmete veštačenja i sačinjavnu fotodokumentaciju, da su predmetne bombe (slike 70. i 71) ručne bombe sa oznakom BR, M75, proizvodnja fabrike „Slavko Rodić“, Bugojno, godine proizvodnje 1981, 1982. i 1986.

Ručna bomba model M75 je **odbrambena/defanzivna** ručna bomba rasprskavajućeg tipa – označava se oznakom BR, M75, a isporučuje se kompletirana sa mehaničkim upaljačem sa kašikom usporenog tipa UBR, M75 (slika 72). Na slici 72. prikazana je bomba sa pakovanjem i upaljačem posebno. Na slici 73. prikazan je presek bombe sa svim sastavnim delovima, kao i njen spoljni izgled.

Karakteristike ove bombe date su od strane veštaka u prvom slučaju, pomenutom u ovom delu.

Predmetni upaljači (slike 74. i 74a) su upaljači kojima se kompletira ručna bomba M75.

Osnovne karakteristike upaljača kojima se kompletiraju ručne bombe BR, M75 date su od strane veštaka u prvom slučaju, pomenutom u ovom delu.

U mišljenju veštak je naveo:

I Predmetne tri bombe su ručne bombe sa oznakom BR, M75, proizvodnja fabrike „Slavko Rodić“, Bugojno, godine proizvodnje 1981, 1982. i 1986 (tačka 2.1. Nalaza). Ručna bomba model BR, M75 je odbrambena/defanzivna ručna bomba rasprskavajućeg tipa. Masa eksploziva je 38 ± 2 g, eksplozivno punjenje je plastični eksploziv. Rasprskavajuće parčadno dejstvo postiže se fragmentacionom oblogom koju čine oko 3.000 čeličnih kuglica ($\sim 2,5 \div 2,9$ mm) zalivenih u plastičnu masu koja je prešvučena plastičnom košuljicom (tačka 2.1. Nalaza). Radijus ubitačnog dejstva ove bombe iznosi 12 metara.

Sporne bombe su funkcionalno ispravne, odvojene od upaljača i sa njima se mogu kompletirati bez posebnog stručnog znanja, tehnike i specifičnih alata, uvrtnjem upaljača u telo bombe.

Tela sporne tri bombe bez upaljača su deo eksplozivnog rasprskavajućeg sredstva koje se može aktivirati i bez upaljača pomoću detonatorske kapisle i sporogorećeg štapina, kakvi se koriste za aktiviranje privrednih eksploziva. Tri sporne bombe ručne BR, M75 spadaju u rasprskavajuća eksplozivna sredstva čije je držanje ZOM i KZ zabranjeno fizičkim licima.

II Predmetni upaljači serijskih brojeva 8615, 8241 i 8117 su upaljači kojima se kompletira ručna bomba M75 (tačka Nalaza 2.2). Upaljač je mehanički usporenog tipa sa pirotehničkim usporačem. Nominalno vreme gorenja pirotehničkog usporača je 4 sekunde. Upaljač je dvostruko osiguran i to osiguračem sa alkom, koja kad se izvadi može da oslobodi udarač tek kad se odbaci kašika. Nakon toga udarač aktivira kapislu koja pali pirotehničku smešu. Pirotehnička smeša predstavlja usporenje između trenutka odbacivanja kašike i aktiviranja detonatorske kapisle i eksploziva koje po

dokumentaciji UBR, M75 iznosi 3 do 4,4 sekunde (tačka Nalaza 2.2). Najverovatnije su tri sporna bojeva upaljača bila kompletirana sa ručnim bombama (tačka 2.1. Nalaza), ali su iz bezbednosnih razloga odvojena od njih.

Sporni upaljači su bojevi, funkcionalno ispravni, predstavljaju deo eksplozivnog rasprskavajućeg sredstva koje se može aktivirati izvlačenjem sigurnosne alke i puštanjem kašike, kao poseban deo ima malo rasprskavajuće dejstvo jer sadrži inicijalni eksploziv u detonatorskoj kapisli koja je sastavni deo upaljača. Tri sporna upaljača (tačka 2.2. Nalaza) spadaju u rasprskavajuća eksplozivna sredstva čije je držanje ZOM i KZ zabranjeno fizičkim licima.

III Ukupna količina eksploziva sadržana u ručnim odbrambenim bombama BR M75 (tačka 2.2. Nalaza) i detonatorskim kapislama bojevih upaljača (tačka 2.3. Nalaza) manja je od 150 g. Sadržani eksploziv je brizantni plastični eksploziv na bazi TNT, velike brzine detonacije i velike razorne moći (brzina detonacije je 6.500–6.900 m/s, osetljivost na udar tegom od 2 kg iznosi 90 cm).

U petom slučaju – gasna bomba!

Veštaku je u toku istrage dostavljena na veštačenje ručna bomba, M404 sa upaljačem.

U nalazu veštak je naveo: Bomba i upaljač su domaće proizvodnje, što se vidi po oznakama na bombi i upaljaču koje znače:

RBM-404	ručna bomba, model 404
CS	oznaka supstance kojom je napunjena (o-hlorbenzalmalo nodinitril)
8364	godina proizvodnje upaljača 1983. i serija 64

Veštak je pregledom bombe i upaljača ustanovio da se u telu bombe nalazi o-(orto)-hlorbenzalmalonodinitril, a da upaljač sadrži sve eksplozivne elemente, pa se može zaključiti da je bomba bojeva. O-hlorbenzalmalonodinitril (CS) je jedinjenje sa veoma ostrim mirisom na biber i spada u bojne otrove, tzv. suzavce. Za CS je karakteristično trenutno delovanje; nadražuje senzore nervnih završetaka kako na sluzokoži očiju, nosa, grla i disajnih puteva, tako i na pojedinim delovi-

SLIKA 75.

ma kože. Prema podacima iz stručne literature, pri koncentraciji od 1–5 mg · min/m³ (koncentracija od 1–5 mg po m³ u trajanju dejstva ili izloženosti dejstvu od jednog minuta) nastaje trenutno onesposobljavanje, odmah prouzrokuje poremećaje u očima i respiratornom sistemu. Dolazi do veoma jakog suzenja, sa otokom u očima i na ivici kapaka, a u respiratornom sistemu dovodi do kihanja, kašlja, bola i stezanja u grudima, što izaziva otežano disanje. Na vlažnim delovima kože stvara se osećaj nadražaja, peckanja, uz pojavu crvenila.

U mišljenju veštak je naveo:

Ručna bomba, M404 je **funkcionalno ispravna** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **minsko-eksplozivno sredstvo, kategorije A**.

U šestom slučaju – funkcionalno neispravne bombe zbog nedostatka važnih delova!

Veštaku su u toku istrage dostavljene na veštačenje tri ručne bombe pronađene prilikom pretresa kuće okrivljenog, sa nalogom da utvrdi: da li se radi o vatrenom oružju, municiji, eksplozivnoj materiji, minsko-eksplozivnom sredstvu ili sredstvu na bazi eksplozivnih materija ili gasnom oružju; sa kojom namenom i svrhom upotrebe; da li je ono u celini sa svojim sklopom i da li je funkcionalno, da li je prema svom stanju tehnički modifikovano, u kakvom je stanju i kojeg kvaliteta, te koliki je stepen (mali, srednji ili veliki) razorne moći (dejstva) ovih predmeta veštačenja (vatrenog oružja, municije, eksplozivnih materija, minsko-eksplozivnih sredstava ili sredstava na bazi eksplozivnih materija ili gasnog oružja).

U nalazu veštak je naveo da je vizuelnim pregledom ustanovio da se radi o dva modela ručnih bombi, a na osnovu oznaka na telima ručnih bombi ustanovio je da se radi o ručnim bombama koje proizvodi HK „Krušik“ a.d. iz Valjeva, i to ručnoj bombi M75 (dva komada) i ručnoj bombi ARGES 84 (jedan komad).

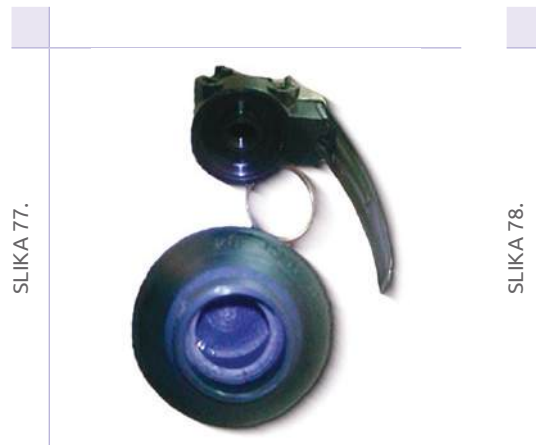
SLIKA 76.

Nakon vizuelnog pregleda i ustanovljenja modela ručnih bombi, pristupio je njihovoj delaboraciji, odnosno odvijanju upaljača sa tela ručnih bombi. Prvo je odvio upaljač sa ručne bombe ARGES 84 (slika 77) i ustanovio sledeće:

1. **Telo bombe ARGES 84**, koje se sastoji od plašta izrađenog od poliamida 12 tip I i oko 5.000 čeličnih kuglica prečnika 2–2,3 mm zalivenih u polistiren, **ne sadrži plastični eksploziv** čija je funkcija da nakon iniciranja dovede do rasprskavanja tela bombe, niti ima tragova da je on u telu bombe bio laborisan – ugrađen, a potom izvađen. Sa jedne strane tela bombe nalazi se oznaka Spl HGr 84, što znači parčadna ručna bomba model 84 (**Spl**iter **H**and **G**renade **84**), a sa suprotne ARGES, što je naziv fabrike proizvođača iz Austrije. Ovu bombu je HK „Krušik“ a.d. kopirala u potpunosti, tako da su i oznake na telu bombe ostale potpuno iste.
2. Upaljač bombe poseduje samo mehaničke delove (plastično telo tamnozeleno boje, udarnu iglu, oprugu, osovinicu, kašiku i osigurač sa alkrom) i **ne sadrži udarni detonator**, čija je funkcija da inicira eksploziv u telu bombe. Na kašici upaljača stoji oznaka 02/01 što je oznaka serije upaljača (02) i godina proizvodnje (01).

Veštak je potom pristupio odvijanju upaljača sa jedne od dve ručne bombe M75 (slika 78). Po odvijanju upaljača ustanovio je sledeće:

1. **Telo bombe M75**, koje se sastoji od plašta izrađenog od polietilena i oko 3.000 čeličnih kuglica prečnika 2,5–2,9 mm zalivenih u polistirol, **ne sadrži plastični eksploziv** čija je funkcija da nakon iniciranja dovede do rasprskavanja tela bombe, niti ima tragova da je u telu bombe on bio laborisan – ugrađen, a potom izvađen. Sa jedne strane tela bombe nalazi se oznaka BR, M75, što znači **B**omba **R**učna, **M**odel **75**, a sa druge KV, što je oznaka proizvođača „**K**rušik“, **V**aljevo.
2. Upaljač bombe poseduje samo mehaničke delove (plastično telo bele boje, udarnu iglu, oprugu, osovinicu, kašiku i osigurač sa alkrom) i **ne sadrži udarni detonator**, čija je funkcija da inicira eksploziv u telu bombe,
3. Na kašici bombe nema nikakvih oznaka.

SLIKA 77.

SLIKA 78.

Po odvijanju upaljača sa druge bombe M75 (slika 79) ustanovio je sledeće:

1. **Telo bombe M75**, koje se sastoji od plašta izrađenog od polietilena i oko 3.000 čeličnih kuglica prečnika 2,5–2,9 mm zalivenih u polistirol, **ne sadrži plastični eksploziv** čija je funkcija da nakon iniciranja dovede do rasprskavanja tela bombe, niti ima tragova da je u telu bombe on bio laborisan – ugrađen, a potom izvađen. Sa jedne strane tela bombe nalazi se oznaka BR, M75, što znači **B**omba **R**učna, **M**odel **75**, a sa druge KV, što je oznaka proizvođača „**K**rušik“, **V**aljevo.
2. Upaljač bombe poseduje samo mehaničke delove (plastično telo bele boje, udarnu iglu, oprugu, osovinicu, kašiku i osigurač sa alkrom) i **ne sadrži udarni detonator**, čija je funkcija da inicira eksploziv u telu bombe. Na kašici postoji oznaka SMGE (slika 80) za koju nisam uspeo da saznam šta znači, dok 9713 označava godinu proizvodnje 97. i seriju 13.

SLIKA 79.

SLIKA 80.

U mišljenju veštak je naveo:

- a. Sve tri ručne bombe, shodno čl. 3. stav 26. ZOM, spadaju u grupu **minsko-eksplozivnih sredstava**.
- b. Ručne bombe su namenjene za neutralisanje žive sile na malim daljinama.
- c. Sve tri ručne bombe **funkcionalno nisu ispravne** jer niti u jednoj ručnoj bombi nema plastičnog eksploziva u telu bombe, koji ima funkciju da nakon inicijacije dovede do eksplozije i rasprskavanja – razletanja kuglica. Takođe, niti u jednom upaljaču ručnih bombi nema udarnog detonatora koji ima funkciju da inicira plastični eksploziv u telu bombe.
- d. Niti jedan element na sve tri ručne bombe **nije modifikovan/prepravljn**, osim što je osigurač izvlačen pa vraćen u svoje ležište tako da je deformisan.

- e. Svi mehanički elementi sva tri upaljača (plastično telo, udarna igla, opruga, osovinica, kašika i osigurač sa alkrom), kao i tela sve tri ručne bombe, su u dosta **dobrom stanju**, odnosno njihov kvalitet je na nivou kvaliteta koji garantuje proizvođač.
- f. Kako niti u jednom upaljaču ručnih bombi nema udarnog detonatora, koji ima funkciju da inicira plastični eksploziv u telu bombe, te kako niti u jednoj ručnoj bombi nema plastičnog eksploziva u telu bombe, koji ima funkciju da nakon inicijacije dovede do eksplozije i rasprskavanja – razletanja kuglica, **predmeti veštačenja nemaju nikakvu razornu moć** jer, u ovom stanju, ni pod kakvim uslovima ne može doći do eksplozije.

6.2.1.2. Ostale vrste bombi i upaljača

U sudskoj praksi ponekad se pojavljuje kao sporno koje su vrste ručnih bombi, odnosno upaljača za ručne bombe, pronađene i privremeno oduzete od pojedinih lica – da li su u pitanju bojeve bombe, koje predstavljaju sredstva velike razorne moći i čije držanje građanima nije dozvoljeno, ili su u pitanju neke druge vrste ručnih bombi, odnosno upaljača.

Predstavljeni su pojedini primeri iz sudske prakse.

U jednom slučaju pronađena su i privremeno oduzeta dva upaljača sa kašikom i određenim brojem, pa je od veštaka zatraženo da se izjasni o kojoj vrsti upaljača se radi i šta predstavljaju navedeni brojevi.

U nalazu veštak je nakon uvida u predmetne upaljače (slike 81. i 81a) naveo da su upaljači namenjeni za vežbovnu ručnu bombu, a po principu rada spadaju u mehaničke upaljače usporenog tipa sa pirotehničkim usporačem. Telo upaljača za vežbovnu ručnu bombu je žute ili bele boje. Umesto detonatorske kapisle u ovim upaljačima nalazi se crni barut radi izazivanja zvučnog i dimnog efekta, zato što vežbovna ručna bomba ne sadrži eksploziv. Oznaka na kašici 9028 je oznaka serije.

U mišljenju veštak je naveo:

Predmetni upaljači sa oznakom serije na kašici 9028 (tačka 2.3. Nalaza) su upaljači namenjeni za vežbovnu ručnu bombu, i po principu rada spadaju u mehaničke upaljače usporenog tipa sa pirotehničkim usporačem. Telo upaljača za vežbovnu ručnu bombu je žute ili bele boje. Umesto detonatorske kapisle u ovim upaljačima nalazi se crni barut radi izazivanja zvučnog i dimnog efekta, zato što vežbovna ručna bomba ne sadrži eksploziv. Može se aktivirati izvlačenjem sigurnosne alke i puštanjem kašike kao i bojevi upaljač.

Dva sporna upaljača su vojna vežbovna sredstva čije je držanje po odredbama ZOM i KZ zabranjeno fizičkim licima.

6.2.1.3. Eksplozivi i pripadajući delovi

Prilikom otkrivanja izvršilaca pojedinih krivičnih dela u vezi sa minsko-eksplozivnim sredstvima, pored ručnih bombi u Republici Srbiji se, iako značajno ređe, otkrivaju i druga krivična dela u kojima su predmeti različite eksplozivne materije.

Kroz pojedina veštačenja eksplozivnih materija obavljena za potrebe sudova i tužilaštava različitih nadležnosti, biće prikazane najčešće otkrivene protivpravno pribavljene eksplozivne materije i date njihove najvažnije karakteristike. Pre toga, biće reči i o orjentacionoj sadržini naredbe za veštačenje i o orjentacionoj sadržini nalaza i mišljenja veštaka balističara, kada su u pitanju veštačenja eksplozivnih materija.

Orjentaciona sadržina naredbe za veštačenje i pitanja na koja bi veštak trebalo da odgovori:

Kada su pronađene i privremeno oduzete eksplozivne materije (u prvi mah neidentifikovane), nadležni javni tužilac (sud) u naredbi kojom određuje balističko veštačenje zahteva od veštaka kome je povereno veštačenje da se u odnosu na konkretne eksplozivne materije izjasni o sledećem:

- Da li se radi o eksplozivnoj materiji i kojoj vrsti?
- Sa kojom namenom i svrhom upotrebe je ta materija?
- Koja je brzina njene detonacije ako je eksplozivna materija?
- Koji je stepen brizantnosti eksplozivna materija?
- U kakvom je stanju eksplozivna materija i kakvog je kvaliteta?
- Koliki je stepen (mali, srednji ili veliki) razorne moći (dejstva)?

Veštak balističar bi prilikom veštačenja bombe trebalo da se **u delu nalaza** izjasni o sledećem:

Prvo – da izvrši uvid u spise predmeta koji mu se dostavlja na veštačenje, da obavi pregled i identifikuje dostavljenu eksplozivnu materiju.

Drugo – da navede karakteristike te eksplozivne materije, kao i pojedinih delova dostavljenih uz eksplozivnu materiju.

Treće – da se po potrebi, u skladu sa naredbom javnog tužioca (rešenjem o veštačenju dostavljenom od suda), izjasni o mogućnosti korišćenja eksplozivne materije, bez detonatora ili nekog drugog dela.

U mišljenju veštak bi trebalo da navede koja vrsta eksplozivne materije je bila predmet veštačenja, koji je tip, kako se isporučuje, kakva je razorna moć eksplozivne materije. U zavisnosti od postavljenog zadatka u naredbi za veštačenje veštak će se u mišljenju izjasniti i o prihvatljivosti izjava okrivljenog, odnosno pojedinih lica.

Primeri veštačenja i utvrđivanja o kojoj vrsti eksplozivnih materija – pripadajućih delova se radi

Situacije iz sudske prakse kada su u toku istrage bile predmet veštačenja pojedine eksplozivne materije.

U prvom slučaju – trinitrotoluen (TNT) u različitim oblicima

Veštaku je u toku istrage dostavljen spis na veštačenje sa celokupnom dokumentacijom iz predistražnog postupka i veštačenje na okolnost hemijskog sastava oduzetih materija obavljeno u NKTC MUP RS, gde je u mišljenju navedeno: „Ispitivani uzorci 1, 2, 3. i 4. predstavljaju **trinitrotoluen (TNT)** koji predstavlja eksplozivnu supstancu.”¹⁵

Prikaz oduzetog materijala prema KTD

15 Republika Srbija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Uprava kriminalističke policije, Nacionalni kriminalističko-tehnički centar, Zapisnik o veštačenju MUP-NKTC br. 03/2/11/4, broj dokumenta: C-03/2/11-04-23, Beograd, 2. 12. 2017, str. 3.

U nalazu veštak je objasnio podelu eksploziva, u koju grupu spada **trinitrotoluen (TNT)**, i njegove karakteristike, pa je naveo:

Eksplozivi se dele u dve osnovne grupe: inicijalne i jake (brizantne) eksplozive. Osnovna razlika je u dužini vremena potrebnog za postizanje eksplozivnog procesa. Trinitrotoluen spada u brizantne eksplozive. Brizantni eksplozivi (sekundarni, rušilački) odlikuju se velikom brzinom detonacije, što uzrokuje snažna i masivna razaranja. Trinitrotoluen (TNT) je kristalne strukture, žute do svetlobraon boje, stabilan na povišenim temperaturama i neznatno higroskopan. U čistom stanju ili kao komponenta velikog broja eksplozivnih smeša TNT je osnovni vojni eksploziv, a koristi se u velikim količinama i za proizvodnju privrednih eksploziva.

Dao je podatak i da se isti proizvodi u našoj zemlji u fabrici „Prva iskra“ u Bariču – Beograd, koja koristi originalni postupak sinteze u količinama koje zadovoljavaju i vojne potrebe, i potrebe proizvodnje privrednih eksploziva. Za vojne potrebe primenjuje se u detonatorskim pojačnicima, minobacačkim, artiljerijskim i raketnim projektilima, avio-bombama, ručnim bombama, protivpešadijskim i protivtenkovskim minama i u miniranju.

Objasnio je razliku u pogledu pojedinih dokaznih predmeta u konkretnom slučaju, pa je naveo:

Trinitrotoluen zapljenjen u ovom krivičnom predmetu, obeležen je kao dokazni predmet brojevima 1, 2, 3. i 4.

Trinitrotoluen obeležen kao dokazni predmet brojevima 1 i 4 (slika 83), je u stanju ljspi svetlobraon boje. Ovo je stanje u kakvom se isporučuje iz fabrike (slika 82) i ukupna masa trinitrotoluena obeleženog brojevima 1 i 4 iznosi 10,6 kg (4,1 kg dokaz obeležen brojem 1, i 6,5 kg dokaz obeležen brojem 4).

Trinitrotoluen ljspaste strukture KT 1 i KT 4

Trinitrotoluen obeležen kao dokazni predmet brojevima 2 i 3 (slika 84), je u stanju odlivka svetlobraon boje. Ovo su laboratorijski odlivci koji se koriste u fazi livenja eksploziva u košuljice projektila kao kontrolni uzorak koji služi za ispitivanje u laboratoriji radi tehnološkog praćenja kvaliteta liva. Ukupna masa trinitrotoluena obeleženog brojevima 2 i 3 iznosi 786,96 g (426,17 g dokaz obeležen brojem 2, i 360,79 g dokaz obeležen brojem 3).

Laboratorijski odlivci nakon kontrole karakteristika liva u tehnološkom postupku ponovo idu u pretapanje i koriste se za punjenje košuljica projektila vatrenog oružja. Ukupna masa trinitrotoluena oduzetog u ovom predmetu iznosi 11,387 kg.

Veštak je obasnio i šta znači brizantnost eksploziva – razorno (brizantno) dejstvo predstavlja sposobnost upotrebljenog eksplozivnog punjenja da izazove lokalno razaranje sredine ili objekta u kontaktu sa eksplozivnim punjenjem, ili na vrlo malom rastojanju od punjenja. Javlja se kao posledica dejstva detonacionog talasa i produkata detonacije. Ovo dejstvo zavisi od rastojanja od centra eksplozije. Najveći razorni efekat ostvaruje se u slučaju neposrednog kontakta eksplozivnog punjenja i sredine, odnosno prepreke ili objekta koji se želi razoriti i ako je sredina, odnosno prepreka postavljena upravno na pravac dejstva detonacionog talasa.

Razorno dejstvo je vrlo važna karakteristika eksploziva na osnovu koje se vrše upoređenja i izbor eksploziva za učinak koji se želi ostvariti (na primer, za ugradnju u projekte posebne namene, za sredstva miniranja i dr.). Ocena razorne sposobnosti eksploziva donosi se na osnovu brzine detonacije VD i pritiska detonacije pD, jer su ove dve veličine glavni faktori od kojih zavisi razorna sposobnost eksploziva.

U mišljenju veštak je naveo:

- I. Utvrđeno je da se radi o eksplozivnoj materiji, i to TRINITROTOLUENU (tačke Nalaza 1.1. do 2.2). Trinitrotoluen spada u brizantne eksplozive. Brizantni eksplozivi (sekundarni, rušilački) odlikuju se velikom brzinom detonacije, što uzrokuje snažna i masivna razaranja (tačka Nalaza 2).
- II. U čistom stanju ili kao komponenta velikog broja eksplozivnih smeša TNT je osnovni vojni eksploziv, a koristi se u velikim količinama i za proizvodnju privred-

nih eksploziva (tačka Nalaza 2). Za vojne potrebe primenjuje se u detonatorskim pojačnicima, minobacačkim, artiljerijskim i raketnim projektilima, avio-bombama, ručnim bombama, protivpešadijskim i protivtenkovskim minama i u miniranju (tačka Nalaza 2.1).

- III. Brzina detonacije trinitrotoluena je 6.940 m/s pri gustini 1,59 g/cm³ (tabela 1, tačka Nalaza 2).
- IV. Trinitrotoluen spada u visoko brizantne eksplozive sa osnovnim karakteristikama brizantnosti – brzina i pritisak u udarnom talasu VD = 6.940 m/s i pD = 18,9 10⁹ pri gustini 1,59 g/cm³ (tačke Nalaza 2 i 3).
- V. Nakon uvida u predmete veštačenja KT 1, KT 2, KT 3 i KT 4 konstatovano je da se nalaze u stanju u kakvom su isporučeni od strane proizvođača – KT 1 i KT 4 ukupne mase 10,6 kg i u stanju odlivka za laboratorijsku kontrolu livenja, KT 2 i KT 3 ukupne mase 786,96 g (tačka Nalaza 4). Posebno se napominje da KT 2 i KT 3 ne menjaju svoje osobine livenjem i da se u procesu proizvodnje ponovo otapaju i vraćaju u proces kao i drugi eksploziv sa kojim nisu vršene nikakve radnje.
- VI. Na osnovu iznesenog, **stepen razorne moći trinitrotoluena je veliki.**

U drugom slučaju – privredni eksplozivi i tri TNT metka

Veštaku je u toku postupka pred sudom, van glavnog pretresa, dostavljen spis na veštačenje sa celokupnom dokumentacijom iz predistražnog postupka i istrage, u predmetu u kojem su prethodno bila obavljena veštačenja od strane dva različita veštaka balističara, koji su svaki od njih pojedinačno dostavili više pisanih nalaza i mišljenja i dopuna nalaza i mišljenja.

Po dobijanju predmeta veštak je prvo ukazao na propuste uočene u krivičnoj prijavi u pogledu vrste privremeno oduzetog eksploziva i nesaglasnost sa podacima iz potvrde o privremeno oduzetim predmetima, koji uočeni propust ostavlja mogućnost da se radi o dve vrste eksploziva, i to: vitezit sa oznakama 5, 5a, 5b, 5c, 5d i 5u (to su praškasti eksplozivi definisanih namena i izrađuju se valjkastog oblika prečnika od 22 do 280 mm, dužine 140 mm), i vitezit sa oznakom 100, 80, 60, 40, 20 i II (to su plastični eksplozivi koji se izrađuju u istim oblicima i dimenzijama kao praškasti) – shodno tome oni su različiti i po svojoj nameni, brzini prostiranja eksplozivnog talasa itd.¹⁶

(Ovo ukazuje na potrebu preciznog opredeljivanja privremeno oduzetih predmeta! – primedba autora.)

Takođe, ukazao je i na nesaglasnost u nalazima prethodne dvojice veštaka u delu koji se odnosi na privredni eksploziv, koji se razlikuje po dva osnova, i to: po tipu

¹⁶ Inženjerski priručnik I, I-205/2-I, Vojna štamparija, Beograd, 1971.

privrednog eksploziva i po njegovoj masi. Prema nalazu jednog veštaka radi se o plastičnom privrednom eksplozivu tipa vitezit, a po drugom veštaku o praškastom privrednom eksplozivu.

U nalazu veštak je naveo da se u okviru programa proizvodnje privrednih eksploziva proizvođača „Slobodan Princip Seljo“ iz Viteza, proizvode:

- 1. Amonijumnitratni plastični eksplozivi sa nitroglicerinom**, a to su plastični visokobrizantni eksplozivi, koji u svom sastavu imaju želiranu smešu nitroglicerina sa nitroglikolom. (...) Rok upotrebe iznosi 12 meseci od datuma proizvodnje. U opremu JNA bili su uvedeni sledeći amonijumnitratni plastični eksplozivi sa nitroglicerinom: vitezit-20, vitezit-25, vitezit-30, vitezit-40, GEOVIT-35/90, GEOVIT-26 i GEOVIT-33.¹⁷
- 2. Amonijumnitratni praškasti eksplozivi sa nitroglicerinom**, a to su eksplozivne smeše praškaste konzistencije, izrađene na bazi amonijum-nitrata kao osnovne komponente. (...) Rok upotrebe je šest meseci od datuma proizvodnje. U opremu JNA bili su uvedeni sledeći amonijumnitratni praškasti eksplozivi sa nitroglicerinom: vitezit-5, vitezit-5A, vitezit-5B i vitezit-5C.

Privredni eksplozivi proizvode se prema civilnom standardu koji određuje uslove kvaliteta i načina proizvodnje i kontrole. Svaka od sedam grupacija privrednih eksploziva sadrži spisak proizvoda u okviru same grupacije, a prema nameni i posebnim specifikacijama.

Po dobijanju dokumentacije na veštačenje utvrđeno je da pojedini dostavljeni predmeti ne pripadaju predmetu koji je dostavljen na veštačenje, tako da su predmet veštačenja bila tri TNT metka po 200 g.

Dostavljena tri TNT metka po 200 g pripadaju konkretnom predmetu prema spisku o oduzetim stvarima, krivičnoj prijavi i fotodokumentaciji koju je sačinila KT policija. Dostavljena tri TNT metka su od trinitrotoluola, i dva od tri su predviđena za protivpešadijske mine (slike 85. i 86), a jedan za rušenje (slika 87). Sva tri metka izmerena su i dobijene vrednosti nalaze se u tolerantnim proizvodnim odstupanjima: $m_1 = 191,46 \text{ g}$ i $m_2 = 191,12 \text{ g}$, dva TNT metka za protivpešadijsku minu i $m_3 = 200,00 \text{ g}$ metak predviđen za rušenje. Ukupna masa TNT iznosi **582,58 g**.

¹⁷ Karakteristike privrednih eksploziva i sredstava za paljenje koja se proizvode u SRJ, VTI-06-01-0880, Beograd, 1995.

Četvrtasti TNT metak za protivpešadijsku minu

SLIKE 85 i 86.

Četvrtasti TNT metak za rušenje

SLIKA 87.

Izgled bočne strane TNT metaka prikazan je na slici 88, na kojoj se jasno vidi bakelitski umetak kod dva metka, a na trećem je ostavljeno mesto za detonatorsku kapislu.

Levo dva TNT metka za protivpešadijsku minu, desno jedan za rušenje

SLIKA 88.

U mišljenju veštak je naveo:

- I. **Dostavljena tri TNT metka** pripadaju predmetu (...) prema spisku o oduzetim stvarima, krivičnoj prijavi i fotodokumentaciji koju je kritičnom prilikom sačinila KT policija.
- II. **Dostavljena tri TNT metka** su od trinitrotoluola, i dva od tri su predviđena za protivpešadijske mine, a jedan za rušenje. Sva tri metka izmerena su i dobijene vrednosti nalaze se u tolerantnim proizvodnim odstupanjima: $m_1 = 191,46$ g i $m_2 = 191,12$ g, dva TNT metka za protivpešadijsku minu i $m_3 = 200,00$ g metak predviđen za rušenje. Ukupna masa TNT iznosi **582,58 g**.
- III. Trinitrotoluol spada u brizantne eksplozive velike brzine prenošenja detonacionog talasa (6.500–6.900 m/s), a plastični privredni eksploziv vitezit 20 ima takođe brzinu detonacionog talasa 6.800 m/s – prema tome to su eksplozivi velike razorne moći u uslovima primene prema nameni.

U trećem slučaju – plastični eksploziv velike razorne moći PEP – pentrit

Veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje eksploziv kako bi bilo utvrđeno o kojoj materiji se radi i koja je njena razorna moć, zajedno sa mobilnim telefonom marke nokia model 2310 bez baterije i sa 63 metalna holšrafa.

U nalazu veštak je naveo da se radi o materiji bledožute boje ukupne mase 64,21 g. Pregledom navedene materije utvrdio je da se radi o ultravisokobrizantnom plastičnom eksplozivu velike razorne moći PEP – pentrit, koji se oblikuje ručno bez rasipanja mase, i ne gubi se postignuti oblik. Brzina detonacije je 7.400 m/s. Jači je od TNT za 1,66 RE. Aktivira se putem detonatorske kapsle. Primenjiv je u svim hidrometeorološkim uslovima. Ne razlaže se u vodi.

Pakovanje eksploziva PEP – pentrit¹⁸

¹⁸ Ne postoji fotografija eksploziva u spisima predmeta, pa je fotografija preuzeta sa sajta proizvođača ovog eksploziva, dostupno na: <https://poliex.me/product/plastic-penetrite-explosive-pep-500/> (preuzeto 22. 5. 2024).

Predmet veštačenja su bili i ostali pronađeni i privremeno oduzeti predmeti od okrivljenog, kako bi bilo utvrđeno da li je mobilni telefon bio prilagođen za aktiviranje neke eksplozivne naprave i kakva je uloga metalnih holšrafova.

Izvršenim pregledom i rasklapanjem mobilnog telefona nije uočeno da je izvršeno neko dorađivanje telefona u vidu dodavanja novih provodnika, što bi ukazivalo na to da je telefon bio prilagođen za aktiviranje neke eksplozivne naprave.

Metalni holšrafovi – 63 su bili ukupne mase 88,64 g, različitih dužina 2,5–4 cm, od čega je 26 šrafova bilo zlatne boje, a 37 šrafova crne boje.

U mišljenju veštak je naveo:

Eksploziv PEP – pentrit ispravan je za dalju upotrebu. Radi se o ultravisokobrizantnom razarajućem eksplozivu, mase 64,21 g, brzine detonacije oko 7.400 m/s. Eksploziv se može aktivirati isključivo štapinski detonatorskom kapslom ili električnom detonatorskom kapslom.

Metalni holšrafovi stavljaju se u eksploziv da bi prilikom eksplozije pojačali ubitačnu moć eksplozivne improvizovane naprave.

Dostavljeni mobilni telefon ne može se iskoristiti za improvizovanu eksplozivnu napravu – nedostaju baterijsko punjenje, kao i detonator.

Od navedenih delova – komponenti ne može se sastaviti improvizovana eksplozivna naprava jer **nedostaje glavni deo – EDK** (električna detonatorska kapsla).

6.2.1.4. Pojedini delovi neophodni za aktiviranje eksploziva

Za aktiviranje eksploziva potrebno je da postoje sporogoreći štapin i detonatorske kapsle. U ovom delu prikazani su pomenuti neophodni delovi za aktiviranje eksploziva, koji su bili predmet veštačenja u pojedinim predmetima i predstavljaju prema čl. 3. i 4. ZOM **minsko-eksplozivno sredstvo, kategorije A**.

Sporogoreći štapin

Na slici 90. prikazan je **sporogoreći štapin** dužine ~160 cm sa detonatorskom kapslom koja je pričvršćena na jednom kraju minerskim klješćima (red. br. 10. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Koristi se za aktiviranje eksploziva (trotilskih kolačića, plastičnog eksploziva, eksplozivnih punjenja za miniranje u rudnicima itd.).

SLIKA 90.

Sporogoreći štapin služi da se vremenski odloži aktiviranje detonatorske kapsle, a detonatorska kapsla služi za aktiviranje eksploziva. Sporogoreći štapin gori brzinom od 110–140 sekundi/m (0,007–0,009 m/s), pa se vreme od pripaljivanja štapina do aktiviranja kapsle odnosno eksploziva može diktirati dužinom štapina.

U mišljenju veštak je naveo:

Sporogoreći štapin sa detonatorskom kapslom pričvršćenom na jednom kraju (red. br. 10. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **minsko-eksplozivno sredstvo, kategorije A**.

Detonatorske kapsle

U konkretnom slučaju na sledećim dvema slikama prikazane su dve **različite vrste detonatorskih kapsli**, koje su predviđene za aktiviranje eksploziva, a one same se aktiviraju preko sporogorećeg ili detonirajućeg štapina.

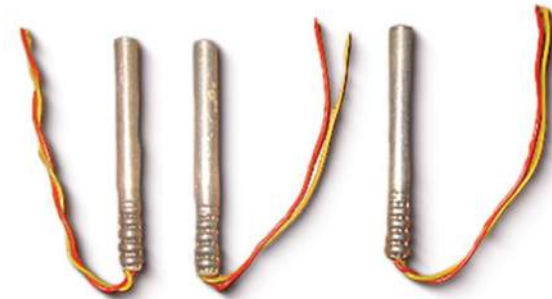
SLIKA 91.

SLIKA 92.

SLIKA 93.

U mišljenju veštak je naveo:

Četiri električne detonatorske kapsle (red. br. 36. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **minsko-eksplozivno sredstvo, kategorije A**.

6.2.2. Pojedine vrste specifičnih bombi koje nisu u slobodnoj prodaji

Osim navedenih vrsta minsko-eksplozivnih sredstava koja prema čl. 5. ZOM spadaju u oružje iz kategorije A koje ne mogu nabavljati, držati i nositi fizička lica, postoje i

Na slici 91. prikazane su četiri detonatorske kapsle (red. br. 37. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Na slici 89. prikazana je jedna detonatorska kapsla (red. br. 38. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima).

U mišljenju veštak je naveo:

Četiri detonatorske kapsle (red. br. 37. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) i jedna detonatorska kapsla (red. br. 38. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. i 4. ZOM predstavljaju **minsko-eksplozivno sredstvo, kategorije A**.

Električna detonatorska kapsla

Na slici 93. prikazane su tri **električne detonatorske kapsle** (red. br. 36. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Električne detonatorske kapsle služe za aktiviranje eksploziva, a one same se aktiviraju električnim impulsom.

pojedine vrste specifičnih bombi koje zbog nedorečenosti važećeg ZOM formalno ne spadaju u grupu minsko-eksplozivnih sredstava, ali se ne mogu nabaviti u slobodnoj prodaji. To su tzv. **šok/fleš-bombe**.

Šok-bomba je nesmrtonosni **eksplozivni** uređaj koji se koristi za dezorijentisanje protivnika. Naprava je dizajnirana da stvori zaslepljujući **svetlosni** bljesak od oko 7 **megakandela** (Mcd) i glasni prasak veći od 170 **decibela** (dB).¹⁹

Američka šok-bomba M84²⁰

SLIKA 94.

U Srbiji nekoliko vrsta šok-bombi proizvodi korporacija „Trajal“ iz Kruševca, a namenjene su za upotrebu pripadnika vojske i policije.

6.2.3. Automatsko kratko i dugo oružje

Kada je u pitanju automatsko kratko i dugo oružje, na području Republike Srbije tokom XXI veka do 2024. godine, prilikom otkrivanja izvršilaca pojedinih krivičnih dela u vezi sa ovim vrstama oružja, najčešće se od strane policije pronalaze i privremeno oduzimaju pojedini pištolji i automatske puške domaće i strane proizvodnje, neki proizvedeni za vreme SFRJ koji su se nalazili u naoružanju JNA, a danas u naoružanju Vojske Srbije, i to: **automatski pištolj škorpion** češke ili domaće proizvodnje, odnosno **automatska puška, modifikovana AK-47 pod nazivom AKM, kalibra 7,62 mm**.

¹⁹ Dostupno na: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec> (preuzeto 10. 7. 2024).

²⁰ Dostupno na: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec> (preuzeto 22. 7. 2024).

Kroz pojedina veštačenja automatskog kratkog i dugog oružja obavljena za potrebe sudova i tužilaštava različitih nadležnosti u Srbiji, biće prikazano ovo oružje i date njegove najvažnije karakteristike. Pre toga, biće reči o orjentacionoj sadržini naredbe za veštačenje i o orjentacionoj sadržini nalaza i mišljenja veštaka balističara, kada su u pitanju veštačenja ove vrste oružja.

Orientaciona sadržina naredbe za veštačenje i pitanja na koja bi veštak trebalo da odgovori

Kada u nekoj policijskoj akciji bude otkriveno i privremeno oduzeto pojedino automatsko oružje – kratko (pištolji) ili dugo ručno oružje (automatske puške) za koje nije nedvosmisleno jasno da li su ispravni, odnosno da li je u pitanju vatreno oružje, najčešće u toku istrage, nadležni javni tužilac u naredbi kojom određuje balističko veštačenje zahteva od veštaka kome je povereno veštačenje da se prema proizvođačkoj specifikaciji i važećim tehničkim standardima i normama u odnosu na svaki konkretni oduzeti predmet izjasni o sledećem:

- Da li se radi o oružju i kojoj vrsti oružja (vatreno oružje, konvertibilno ili drugo)?
- Da li je ono u celini sa svojim sklopom i da li je funkcionalno (ispravno)?
- Da li je prema svom stanju tehnički modifikovano (prepravljano)?
- Da li je u svakom konkretnom slučaju, kada je došlo do pucanja iz automatskog oružja, pucano jedinačnom ili rafalnom (automatskom) paljbom i da li je okrivljeni eventualno menjao pozicije prilikom pucanja?

Kada dobije takvo oružje na veštačenje veštak balističar bi trebalo da se u delu nalaza izjasni:

Prvo – da identifikuje dostavljeno oružje i municiju (ukoliko je municija dostavljena uz to oružje).

Drugo – da ispita dostavljeno oružje na funkciju; a potom da prema odredbama važećeg ZOM pažljivo razmotri kategorizaciju oružja.

Nakon toga, veštak bi u mišljenju trebalo da se nedvosmisleno izjasni koja vrsta oružja je oružje koje je bilo predmet veštačenja.

Primeri veštačenja i utvrđivanja o kojoj vrsti oružja se radi iz sudske prakse

Kroz primere iz sudske prakse ukazaćemo na pojedine vrste automatskog kratkog, odnosno dugog oružja.

6.2.3.1. Automatsko kratko oružje

Najpoznatiji automatski pištolj koji se pojavljivao u sudskim postupcima u Srbiji je **škorpion vz 61 čehoslovačke proizvodnje, kalibra 7,65 milimetara**.

SLIKA 95.

Škorpion, kao i automatska puška, ima mehanički prekidač koji može da podesi tip vatre. Prekidač ima tri opcije: 0 – oružje je zaključano (siguran režim), 1 – poluautomatska vatra (jedinačno pucanje) i 2 – automatska (rafalna) paljba.

Osim ovog pištolja, koji je pre svega namenjen za korišćenje od strane policije i vojske, u Srbiji je po licenci „Češke zbrojovke“ u fabrici „Zastava“ proizveden i **automatski pištolj škorpion M84** koji je crne boje. U okvir ovog pištolja u zavisnosti od modela staje između 10 i 20 metaka.

Osim ovog pištolja u sudskoj praksi pojavljivao se kao predmet izvršenja krivičnog dela i pištolj nemačke firme „Heckler & Koch“, koji koriste pripadnici policije i vojske širom sveta, pa i u Srbiji.²¹

Pištolj nemačke firme „Heckler & Koch“

SLIKA 96.

21 Dostupno na: [https://sr.wikipedia.org/wiki/Datoteka: Heckler_%26_Koch_MP5.jpg](https://sr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Heckler_%26_Koch_MP5.jpg) (preuzeto 30. 5. 2024).

6.2.3.2. Automatsko dugo oružje

U prvom slučaju veštaku je u toku istrage naloženo da utvrdi vrstu i funkcionalnu ispravnost puške i municije koja je oduzeta od okrivljenog.

U nalazu veštak je naveo da je nakon obavljenog pregleda oružja ustanovio da je oružje koje mu je stavljeno na uvid automatska puška, modifikovana AK-47 pod nazivom AKM, kalibra 7,62 mm. Puška je ruske proizvodnje i na desnoj strani sanduka je utisnut fabrički br. A 180648 (slika 97). Uz pušku su se nalazili i prigušivač zvuka, dva okvira za smeštaj municije i kompenzator odskočnog ugla. Puška je namenjena za borbu protiv žive sile. Najbolji rezultati se postižu na daljinama do 300 m. Puška funkcioniše na principu pozajmice barutnih gasova a sistem bravljenja je rotirajući zatvarač. Puška poseduje regulator paljbe koji može biti postavljen u tri položaja: jedinačna, rafalna i ukočeno, što znači da ova puška ima jedinačnu i rafalnu paljbu. Dobra ergonomska rešenja, sa odličnom izbalansiranošću masa i kompenzatorom odskočnog ugla, obezbeđuju blag trzaj i laku kontrolu vatre. Ova puška koristi municiju kalibra 7,62 x 39 mm koja se smešta u metalni okvir čiji je kapacitet 30 metaka.

- Cev puške, kao i delovi zatvarača sa klipom, imaju ostatke od barutnih gasova, na osnovu čega se može zaključiti da je iz puške u bliskoj prošlosti pucano a posle toga puška nije čišćena.
- Mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga nakon pritiska na obaraču oslobodi, je u potpunosti ispravan.
- Zatvarač u kojem je smešten udarni mehanizam u potpunosti je ispravan.
- Udarna igla koja se nalazi u sklopu zatvarača, je u potpunosti ispravna a izlaz igle iz ležišta je dovoljan za opaljenje kapsle metka.
- Oba okvira za smeštaj municije sadrže sve potrebne delove i potpuno su ispravni za funkciju smeštaja municije i donošenja metka u cev (pored puške na slici 97).
- Kompenzator odskočnog ugla, čija je funkcija da pri jedinačnoj i rafalnoj paljbi smanji tzv. odskočni ugao puške, skinut je sa cevi, ali to ne utiče na funkcionalnu ispravnost i preciznost puške jer je uticaj kompenzatora vidljiv tek na većim daljinama, preko 200 m (pored puške na slici 97).
- Prigušivač zvuka, čija je namena da smanji zvučni efekat koji se stvara prilikom opaljenja metka, je ispravan za funkciju, mada je na jednom delu oštećen pa svoju funkciju ne vrši u potpunosti, odnosno zvuk ne prigušuje u potpunosti (pored puške na slici 97) – zabranjen je shodno čl. 6. st. 1. ZOM.

U mišljenju veštak je naveo:

Predmetna puška u potpunosti je **ispravna za opaljenje metka** i shodno čl. 2. ZOM, može se smatrati **vatrenim oružjem**. Međutim, promet, nabavljanje, držanje i nošenje automatske puške je, shodno čl. 5. ZOM, zabranjeno civilnim licima. Ovakvu vrstu oružja isključivo koriste vojne i policijske snage.

6.3. Sudska praksa

Činjenica odakle potiče eksploziv koji je iznet iz kruga preduzeća „Krušik“ je bez značaja u situaciji kada je nesporno korišćen za analizu uzorak oduzetih eksplozivnih materija i upravo je taj uzorak bio predmet analize od strane NKTC MUP RS

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je prilikom odlučivanja imao u vidu navode odbrane koji se ponavljaju i u žalbi, da nije utvrđeno da li se radi o TNT iz fabrike „Prva iskra“ u Bariču, te se stoga i ne može prihvatiti ni nalaz i mišljenje veštaka balističke struke Z.S., budući da je dat samo na bazi svojstava koje karakterišu TNT, ali je, po nalaženju ovog suda, pravilno zaključio da je činjenica da li se radi o eksplozivu iz kompanije „Prva iskra“ iz Bariča bez značaja, u situaciji kada je nesporno korišćen za analizu uzorak oduzetih materija i upravo je on bio predmet analize od strane NKTC MUP RS.

Naime, kada ni okrivljeni Z.M. u svojoj odbrani nije sporio da je kod njega pronađen eksploziv iznet iz preduzeća „Krušik“, da iz iskaza svedoka M.J. – poslovođe proizlazi da navedeno preduzeće eksplozivnu materiju koja se koristi u proizvodnji dobija upravo iz Bariča, da to proizlazi iz priložene dokumentacije preduzeća „Krušik“, odnosno dopisa HK „Krušik“ broj 508/14K-759 od 18. 12. 2017. i računa kompanije „Prva iskra“ iz Bariča od 31. 10. 2017, prvostepeni sud je pravilno odbio predlog da se obavi hemijsko veštačenje eksplozivne materije privremeno oduzete od okrivljenog, budući da je prethodno prihvatio, kao dat u svemu po pravilima struke, nalaz i mišljenje veštaka balističke struke Z.S., da je stepen razorne moći trinitrotoluena velik, to je činjenično stanje u potpunosti utvrđeno, a dodatno veštačenje bi, i po nalaženju ovog suda, samo vodilo neopravdanom odugovlačenju krivičnog postupka.

(Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 448/19 od 18. 6. 2019)

Nedovoljno je identifikovan predmet izvršenja krivičnog dela ako optužnim aktom nisu navedeni marka ili kalibar oružja za ličnu bezbednost.

Iz obrazloženja:

Presudom Višeg suda u Novom Pazaru K-26/17 od 26. 12. 2017. godine, okrivljeni A.A. i B.B., na osnovu čl. 423. tač. 2. ZKP, oslobođeni su optužbe zbog po jednog krivičnog dela neovlašćena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 4. u vezi st. 1. KZ.

Javni tužilac u žalbi je isticao da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 438. st. 2. tač. 1. ZKP, jer je okrivljene oslobodio optužbe, a pri tome je u potpunosti prihvatio iskaze ispitanih svedoka V.V., G.G., D.D., Đ.Đ. i E.E., koji su naveli da su videli okrivljene kako ispaljuju u vis po jedan projektil iz pištolja, ispred ugostiteljskog objekta „Vanila“ u Sjenici. Žalbom je prvostepena presuda pobijana i zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, navođenjem da je prvostepeni sud izveo sve raspoložive dokaze, naročito iskaze pomenutih svedoka, kao i materijalni dokaz – čauru pronađenu na licu mesta, koje je cenio, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, ali je, zatim, izveo pogrešan zaključak da nije dokazano da su okrivljeni izvršili krivična dela za koja se terete.

Apelacioni sud je ocenio neosnovanim pomenute žalbene navode, budući da iz iskaza navedenih svedoka, nije nesumnjivo utvrđeno da su okrivljeni kritičnom prilikom sa sobom nosili upravo vatreno oružje, zatim, što na čauri, pronađenoj na licu mesta, nisu dobijeni DNK profili okrivljenih, niti je otkriveno prisustvo čestica nitrata na njihovim šakama, isti nemaju registrovano oružje kod PS u Sjenici, kod njih nije pronađeno bilo kakvo oružje (nije ni vršen pretres prostorija u kojima su boravili), a uz to, obojica dosledno negiraju izvršenje predmetnog krivičnog dela.

Ovo tim pre, što ni tužilac u optužnom aktu nije precizirao o kojem se oružju za ličnu bezbednost, shodno odredbi čl. 5. st. 3. tada važećeg Zakona o oružju i municiji, radi u konkretnom slučaju, niti da je isto kalibra 5,6 mm ili većeg, u smislu čl. 3. tač. 1. pomenutog zakona, već je naveo samo da je reč o pištoljima „nepoznate marke i kalibra“.

(Presuda Višeg suda u Novom Pazaru K-26/17 od 26. 12. 2017. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1-266/18 od 12. 3. 2018) – Bilten Apelacionog suda u Kragujevcu, broj 1/2018, Intermex, Beograd

Da bi se moglo sa sigurnošću utvrditi da gasni pištolj koji je okrivljeni držao predstavlja konvertibilno oružje i da spada u oružje kategorije „B“ Zakona o oružju i municiji za čije nabavljanje, držanje i nošenje je okrivljenom neophodna dozvola nadležnog organa, neophodno je utvrditi da li je moguće da se pištolj na gas prepravi tako da ispaljuje bojevu municiju.

Iz obrazloženja:

Naime, veće Višeg suda u Valjevu nalazi da je preuranjen zaključak prvostepenog suda da gasni pištolj koji je okrivljeni držao predstavlja konvertibilno oružje i da ono spada u oružje kategorije „B“ Zakona o oružju i municiji za

čije nabavljanje, držanje i nošenje je okrivljenom bila neophodna dozvola nadležnog organa. Naime, članom 3. stav 1. tač. 11. Zakona o oružju i municiji propisano je da se konvertibilnim oružjem smatra ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje, i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, i u vezi sa navedenim se u smislu navedenog Zakona konvertibilnim oružjem smatraju i gasno, startno i signalno oružje. Imajući u vidu navedenu zakonsku odredbu, veće ovog suda nalazi da prvostepeni sud nije utvrdio bitne činjenice odnosno mogućnost da se konvertibilno oružje može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, odnosno nije utvrdio ni kojoj kategoriji oružja pripada. Na osnovu navedenih činjenica i okolnosti veće Višeg suda nalazi da je neophodno da se izvrši balističko veštačenje predmetnog pištolja, kako bi se na osnovu veštačenja utvrdilo da li pištolj koji je okrivljeni držao spada u konvertibilno oružje, a potom da li se u radnjama okrivljenog stiču obeležja krivičnog dela koje mu se stavlja na teret.

(Rešenje Višeg suda u Valjevu Kž1 19/21 od 3. 3. 2021)

Pravna kvalifikacija krivičnog dela iz stava 1. čl. 348. KZ, može se ostvariti i sa nekom otklonjivom neispravnošću vatrene oružja.

Iz obrazloženja:

Neosnovano se žalbom branioca okrivljenog pobija prvostepena presuda vezano za krivično delo nedozvoljeno držanje oružja zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, tako što se ističe da je dotični pištolj okrivljenog zarđao i neispravan (bez udarne poluge), te da stoga ne može predstavljati oružje. Naime, prvostepeni sud je na stranama 5, 6. i 9. svoje odluke utvrdio da je pištolj neispravan zbog toga što je udarna poluga oslabljena, ali i da je ta neispravnost otklonjiva, jer se opruga može lako zameniti u kućnim uslovima i bez stručnog znanja, a što sve proizlazi iz nalaza veštaka M.T. Stoga je u pravu prvostepeni sud kada ovu neispravnost nije tretirao kao značajnu za utvrđivanje činjenice da se radi o vatom oružju.

(Presuda Višeg suda u Novom Sadu br. K 57/13 od 28. 4. 2014, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Novom Sadu br. KŽ. 1 854/14 od 6. 11. 2014) – Bilten Višeg suda u Novom Sadu, broj 6/2015, Intermex, Beograd

7. Municija

U ovom delu biće reči o pojedinoj municiji, vrstama municije koje se upotrebljavaju za pojedine vrste vatrene oružja B odnosno A kategorije, kao i delovima municije! Biće reči i o pojedinim specifičnim vrstama municije koja je zabranjena za korišćenje. Sve to biće ilustrovano slikama municije za pojedino vatreno oružje B odnosno A kategorije, odnosno zabranjenih vrsta municije.

Shodno čl. 20. ZOM, municija za oružja iz kategorije B (pištolje; revolvere) može se nabavljati, na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa.

Neka od bitnih pitanja koja nadležni javni tužioci moraju da postave u naredbi za veštačenje u odnosu na pronađenu i privremeno oduzetu municiju od osumnjičenog zbog odgovarajuće pravne kvalifikacije krivičnog dela ukoliko posle veštačenja dolazi do optuženja, su: da li je municija funkcionalno ispravna, za koju vrstu vatrene oružja je namenjena pronađena i privremeno oduzeta municija i da li se eventualno radi o većoj količini municije.

7.1. Municija za oružje B kategorije

Municija za pištolje – sva municija na ovim slikama je iz istog predmeta i pitanje za veštaka bilo je **da identifikuje municiju po vrsti: za koje oružje služi i da li količina pronađene i privremeno oduzete municije predstavlja veliku količinu municije – što je bitno za pravnu kvalifikaciju KD iz čl. 348. KZ (st. 1. ili st. 3)!**

U nalazu veštak je naveo: Na slici 34. prikazano je 10 metaka kalibra **.25, odnosno 6,35 mm sa FMJ zrnom** (red. br. 16. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Na dva metka se vidi otisak od igle na kapsli, pa smatram da su oni prilikom opaljenja „lagali“, odnosno da kapsla iz nekog razloga nije aktivirana. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra .25, odnosno 6,35 mm.**

SLIKA 98.

U mišljenju veštak je naveo:

10 metaka kalibra .25, odnosno 6,35 mm (red. br. 16. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju** za oružja kategorije B. Shodno čl. 20. ZOM, municija za oružja iz kategorije B može se nabavljati, na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa.

U nalazu veštak je naveo: Na slici 35. prikazano je 50 metaka kalibra 9 x 19 mm sa FMJ zrnom (red. br. 17. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra 9 mm.**

SLIKA 99.

U mišljenju veštak je naveo:

50 metaka kalibra 9 x 19 mm sa FMJ zrnom (red. br. 17. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju** za oružja kategorije B.

U nalazu veštak je naveo: Na slici 38. prikazano je 14 metaka kalibra .32, odnosno 7,65 mm sa **Lead Round Nose** (LRN) zrnom (red. br. 20. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima – u potvrdi je pogrešno upisano 11 umesto 14 metaka). Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra 7,65 mm.**

SLIKA 100.

Na slikama 101. i 102. prikazan je **magacin – okvir sa 20 metaka kalibra .32, odnosno 7,65 mm sa FMJ zrnom** (red. br. 21. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra 7,65 mm.**

SLIKA 101.

SLIKA 102.

Na slici 103. prikazano je 50 metaka kalibra .32 AUTO, odnosno 7,65 mm sa FMJ zrnom (red. br. 22. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra 7,65 mm.**

SLIKA 103.

U mišljenju veštak je naveo:

XVIII – 14 metaka kalibra **7,65 mm** (red. br. 20. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju** za oružja kategorije B.

XIX – 20 metaka kalibra **.32, odnosno 7,65 mm sa FMJ zrnom** (red. br. 21. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju** za oružja kategorije B.

XX – 50 metaka kalibra **.32, odnosno 7,65 mm sa FMJ zrnom** (red. br. 22. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju** za oružja kategorije B.

U nalazu veštak je naveo: Na slikama 45. i 46. prikazan je **magacin – okvir sa sedam metaka kalibra .32 AUTO, odnosno 7,65 mm sa FMJ zrnom** (red. br. 26. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra 7,65 mm.**

Na slici 106. prikazano je 200 metaka kalibra **.25 AUTO, odnosno 6,35 mm sa FMJ zrnom** (red. br. 33. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra .25, odnosno 6,35 mm.**

Na slici 107. prikazano je 15 metaka kalibra **.40 S&W sa Flat Point Jacket (FPJ) zrnom** (red. br. 34. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra .40.**

Na slici 108. prikazano je **28 metaka kalibra 7,62 mm TT sa FMJ zrnom** (red. br. 35. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz pištolja kalibra 7,62 mm.**

Metak za pištolj sa oznakom „PPU“ 1986 kalibra 7,62 mm

Pod tačkama 4. do 7. spiska o privremeno oduzetim stvarima nalazi se pištoljska municija kalibra 7,62 mm, s tim što je jedan komad sa oznakom na dancetu čaure „PPU“ 1986 (oznaka proizvođača i godina proizvodnje) i to su službena lica prepoznala, a ostala tri sa oznakama na dancetu čaure 14-54 (između brojeva zvezdice), 14-56 (između brojeva zvezdice) i 11-53 (između brojeva zvezdice) su iz posleratnog vremena SFRJ kada su na snazi bile drugačije oznake. Oznake godina proizvodnje označene su brojevima 53, 54 i 56 (1953, 1954. i 1956), a proizvođači su označavani brojevima, i to: brojem 14 označavana je fabrika municije „Igman“ iz Konjica, a 11 „PPU“ Užice (slika 109).

Četiri pištoljska metka kalibra 7,62 mm su različitih proizvođača, i to: jedan sa oznakom „PPU“ 1986, jedan sa oznakama na dancetu čaure 14-54 (između brojeva zvezdice), 14-56 (između brojeva zvezdice) i 11-53 (između brojeva zvezdice). To je municija za pištolj kalibra 7,62 mm, i to dva komada proizvodnje „Prvi partizan“, Užice, i dva proizvodnje „Igman“ iz Konjica (tačka 4. Nalaza).

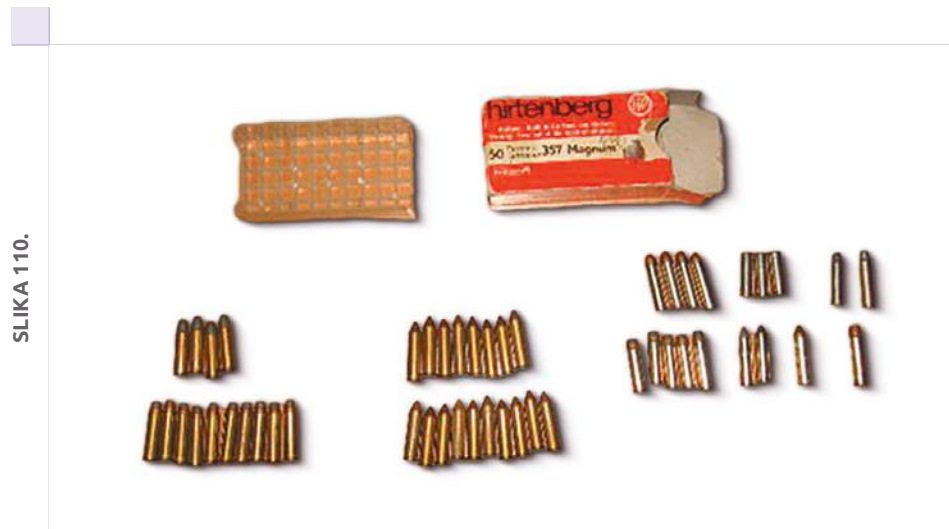
Ova municija je dozvoljena za nabavljanje i držanje fizičkim licima. Nabavka se vrši na osnovu odobrenja i oružnog lista.

U mišljenju veštak je naveo:

Oduzeta količina navedene municije ne predstavlja veliku količinu municije – što je bitno za pravnu kvalifikaciju krivičnog dela, pa će u konkretnom slučaju pravna kvalifikacija biti da je u odnosu na pronađenu municiju izvršeno krivično delo iz čl. 348. st. 1. KZ (primedba autora).

Municija za revolvere

U nalazu veštak je naveo: Na slici 110. prikazano je ukupno 50 metaka od kojih je 36 metaka kalibra .357 MAGNUM i 14 metaka kalibra .38 SPECIAL sa raznim vrstama zrna FMJ, SJHP, SJSP, LRN i SWC (red. br. 29. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz revolvera MAGNUM 357.**

Na slici 111. prikazano je 47 metaka kalibra .357 MAGNUM sa *Semi Jacketed Hollow Point* (SJHP) zrnom (red. br. 30. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz revolvera MAGNUM 357.**

SLIKA 111.

SLIKA 112.

Na slici 112. prikazano je 25 metaka kalibra .38 SPECIAL sa LRN zrnim (red. br. 32. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz revolvera 357 MAGNUM.**

U mišljenju veštak je naveo:

Sva ova municija, i to: 36 metaka kalibra .357 MAGNUM i 14 metaka kalibra .38, ukupno 50 metaka (red. br. 29. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), 47 metaka kalibra .357 MAGNUM sa SJHP zrnom, (red. br. 30. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) i 25 metaka kalibra .38 SPECIAL sa LRN zrnom (red. br. 32. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. ZOM predstavlja **municiju** za oružja kategorije B.

7.2. Municija za oružje A kategorije

Na slici 113. prikazano je 198 metaka kalibra 7,62 mm sa FMJ zrnom. Meci su takođe proizvedeni u fabrici „Igman“ iz Konjica i raznih su godina proizvodnje (1971, 1983, 1984, 1986. itd.). Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz automatskih pušaka i lovačkih karabina.**

Ovih 198 metaka prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju** za oružja kategorije B.

(Ova municija se koristi i za automatske puške, oružje A kategorije – napomena autora.)

7.3. Zabranjena dodatna oprema i municija

Shodno čl. 6. st. 1. ZOM, zabranjeno je stavljati u promet, nabavljati, držati i nositi prigušivač pucnja.

Shodno čl. 6. st. 2. ZOM, zabranjeno je stavljati u promet, nabavljati, držati i nositi municiju sa pancirnim, zapaljivim, eksplozivnim zrnom sa primesama ili oplatama od radioaktivnih, otrovnih i štetnih materija, kao i zrna za takvu municiju i municiju za pištolje i revolvere sa zrnom koje ima eksplozivno dejstvo (dum-dum municija) i zrna za tu municiju.

7.3.1. Prigušivač zvuka – pucnja

U praksi su prisutni (ne tako često) i slučajevi da je prilikom oduzimanja automatskog oružja (pušaka, pištolja) policija pronalazila i oduzimala i prigušivače zvuka – pucnja.

U jednom predmetu veštaku je pored oduzete automatske puške dat na uvid i prigušivač pucnja sa naredbom da se izjasni i o njemu.

U nalazu veštak je naveo: Prigušivač zvuka, čija je namena da smanji zvučni efekat koji se stvara prilikom opaljenja metka, je ispravan za funkciju mada je na jednom delu oštećen pa svoju funkciju ne vrši u potpunosti, odnosno ne prigušuje zvuk u potpunosti (pored puške na slici) – **zabranjen je shodno čl. 6. st. 1. ZOM.**

Sledeće različite vrste metaka su za fizička lica prema čl. 6. ZOM **zabranjene za držanje, nabavku i promet!**

7.3.2. Municija sa pancirno-obeležavajućim zrnom

Metak 7,62 x 39 mm sa pancirno-obeležavajućim zrnom (slika 115) je obeležen naranđastom i crnom bojom, na vrhu zrna. S obzirom na to da ima čelično jezgro, poseduje izrazitu probojnu moć, do 70 mm čelične ploče. I on u sebi sadrži traser, tako da let zrna može biti vizuelno praćen.

Pancirno-obeležavajući metak 7,62 x 39 mm se shodno čl. 4. ZOM može smatrati municijom, ali ova vrsta municije se ne može nabaviti u slobodnoj prodaji jer ovu vrstu municije isključivo koriste vojne i policijske snage (shodno čl. 6. st. 1. ZOM).

7.3.3. Municija sa eksplozivno-zapaljivim zrnom

Na slici 116. prikazana su tri metka kalibra 7,9 mm sa eksplozivno-zapaljivim zrnom. Oni se prepoznaju po obeleženom vrhu zrna sivom bojom. Ovakav način obeležavanja koristi se za municiju koja se *proizvodi isključivo* za vojne i policijske jedinice.

SLIKA 116.

Tri metka kalibra 7,9 mm sa eksplozivno-zapaljivim zrnom prema čl. 3 ZOM predstavljaju **municiju**. Tri metka kalibra 7,9 mm sa eksplozivno-zapaljivim zrnom su, prema čl. 6. ZOM, **zabranjena za držanje, nabavku i promet**.

7.3.4. Municija sa probojno-zapaljivim zrnom

Na slici 117. prikazana su 24 metka kalibra 7,62 mm sa probojno-zapaljivim zrnom. Oni se prepoznaju po obeleženom vrhu zrna crnom (probojno) i crvenom (zapaljivo) bojom. Ovakav način obeležavanja koristi se za municiju koja se *proizvodi isključivo* za vojne i policijske jedinice. Meci su proizvedeni 1989. u fabrici „Igman“ iz Konjica (Bosna i Hercegovina).

SLIKA 117.

24 metka kalibra 7,62 mm sa probojno-zapaljivim zrnom prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**. 24 metka kalibra 7,62 mm sa probojno-zapaljivim zrnom su, shodno čl. 6. ZOM, **zabranjena za držanje, nabavku i promet**.

7.3.5. Trenutno zapaljivi metak

Veštaku je dostavljen na veštačenje jedan metak za PAT 20 mm: 20 mm PAV, M53 PZ, M60, SČ8103-1.

Pancirno zapaljivi metak za PAT 20 mm: 20 mm PAV, M53 PZ, M60, SČ8103-1

SLIKA 118.

U nalazu veštak je naveo da je nakon izvršenog uvida i sačinjene fotodokumentacije konstatovao da je predmetni metak predmet veštačenja, odnosno da odgovara fotodokumentaciji koju je sačinila KP prilikom oduzimanja predmeta sadržanih u optužnici.

Sporni metak je trenutno-zapaljivi, što znači da sadrži eksplozivno punjenje i zapaljivu smešu. Sporni metak prikazan je na slici 118.

Metak 20 mm trenutno-zapaljivi M57 TZ, SČ8102-1 za protivavionski top 20 mm/3C

SLIKA 119.

Kako u kataloškim podacima nisu navedene količine, već samo vrste eksploziva i zapaljive smeše, uvidom u tehničku dokumentaciju metka ustanovljeno je da metak 20 mm TRENUTNO-ZAPALJIVI M57, sadrži 2,5 g eksploziva i 4,5 g zapaljive smeše.

TEHNIČKI PODACI 20 mm TRENUTNO-ZAPALJIVI M57

ELEMENT		MATERIJAL	MASA [g]	L [mm]
ZRNO	Upaljač	Mesing		
	Telo	Čelik		
	Punjenje	TNT i zap.smeša		
	Traser	Traserna smeša	132	92
ČAURA		Mesing	95	110
BARUTNO PUNJENJE		NCD-06	32	—
KAPISLA		Fulminatska	1,4	4,9

U mišljenju veštak je naveo:

Protivavionski metak PAV 20 mm, M57 TZ, SČ8102-1 za PAT 20 mm/3C (kalibar topa 20 mm/trocevni), predmet je veštačenja, odnosno odgovara fotodokumentaciji KTD koju je sačinila KP prilikom oduzimanja predmeta sadržanih u optužnici.

Sporni metak je trenutno-zapaljivi, što znači da sadrži eksplozivno punjenje i zapaljivu smešu.

Kako u kataloškim podacima nisu navedene količine, samo vrste eksploziva i zapaljive smeše, uvidom u tehničku dokumentaciju metka ustanovljeno je da metak 20 mm TRENUTNO-ZAPALJIVI M57, sadrži 2,5 g eksploziva i 4,5 g zapaljive smeše.

Sporni metak spada u rasprskavajuća sredstva koja su prema ZOM zabranjena za držanje fizičkim licima.

7.4. Municija koja nije u slobodnoj prodaji

Osim prethodno navedenih vrsta municije čije je stavljanje u promet, nabavljanje, držanje i nošenje zabranjeno shodno čl. 6. st. 2. ZOM, postoje i pojedine vrste municije koje zbog nedorečenosti važećeg ZOM formalno ne spadaju u ovu grupu, ali se ne mogu nabaviti u slobodnoj prodaji.

7.4.1. Metak sa obeležavajućim zrnom

SLIKA 120.

Metak 7,62 x 39 mm sa obeležavajućim zrnom (slika 120), obeležen je zelenom bojom na vrhu zrna. Zrno je mase 8 g i ispaljeno iz automatske puške, na ustima cevi, poseduje početnu brzinu od oko 720 m/s i kinetičku energiju od oko 2.260 J (džula), što je višestruko više od energije potrebne za smrtno ranjavanje. Naime, prema puk. Džurniju (*Journee*), teško ranjavanje nastupa pri kinetičkoj energiji od 80 J, a smrtno pri energiji od 100 J. Energija zrna pada sa daljinom tako da zrno, na 300 m od usta cevi ima energiju od oko 1.100 J, ali je to još uvek višestruko veća energija od potrebne za smrtno ranjavanje. Ovo zrno poseduje traser koji gori tokom čitavog leta zrna i golim okom se može pratiti let zrna, kako danju tako i noću. S obzirom na vizuelni efekat, ovo zrno se koristi za korekciju vatre prilikom gađanja. Po pravilu svaki 20. metak u okviru trebalo bi da bude obeležavajući.

Obeležavajući metak 7,62 x 39 mm se shodno čl. 4. ZOM smatra municijom, ali ova vrsta municije ne može se nabaviti u slobodnoj prodaji jer ovu vrstu municije isključivo koriste vojne i policijske snage (shodno čl. 6. st. 1. ZOM).

7.5. Sudska praksa

Kada su predmet veštačenja od strane veštaka balističara bile čaure i delovi projektila koji su pronađeni, pri čemu je prvostepeni sud na nesumnjiv način utvrdio da se radi o pištolju kalibra 7,62 x 25 mm TT, sistema tokarev, i sedam metaka za ovaj pištolj istog kalibra, nije od uticaja činjenica što pištolj nije pronađen.

Iz obrazloženja:

Presudom Višeg suda u Kraljevu K-3/16 od 2. 12. 2016, okrivljeni A.A. oglašen je krivim da je izvršio krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz člana 114. stav 1. tačka 5. u vezi člana 30. Krivičnog zakonika (KZ), za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 14 godina, i krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 1. KZ, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 2 godine, pa je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, u koju mu se uračunava vreme provedeno u pritvoru od 9. 11. 2015. do upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, ali ne duže od kazne na koju je osuđen tom presudom.

U žalbama okrivljenog i njegovog branioca pobija se činjenično stanje u pogledu krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 1. KZ, sa obrazloženjem da u sudskoj praksi nije poznato da je neko osuđen za držanje i nošenje oružja, koje niko nije video, kojem nisu poznati marka ni kalibar, niti fabrički broj.

Ovakvi navodi u izjavljenim žalbama su po nalaženju Apelacionog suda, neosnovani. Naime, kada je u pitanju odbrana okrivljenog sud je istu pravilno cenio i na osnovu snimka sa mobilnog telefona nesumnjivo utvrdio da je okrivljeni pucao iz pištolja i da je svedoku B.B. pokazivao kako se puca iz pištolja, o čemu su svedočili kako B.B. tako i oštećeni V.V. i G.G. Dok iz iskaza svedoka Đ.Đ. koji je sud pravilno prihvatio, proizlazi da je noć pre nego što je uhapšen okrivljeni A.A. prespavao kod njega, i da mu je tom prilikom rekao da je iza kreveta na kojem je trebalo da spava, sakrio pištolj uvijen u kesu, a koji je svedok E.E. kasnije bacio u reku Ibar. Kod činjenice da je u oštećenog V.V. pucano iz pištolja, jer su na licu mesta pronađene čaure, kojom prilikom je oštećeni zadobio telesne povrede, koje su bliže opisane u izreci pobijane presude, nesumnjivo je prvostepeni sud utvrdio da se radi o vatrenom oružju. Imajući u vidu da su predmet veštačenja od strane veštaka balističara bile predmetne čaure i delovi projektila koji su pronađeni, prvostepeni sud je na nesumnjiv način utvrdio da se radi o pištolju kalibra 7,62 x 25 mm TT, sistema

tokarev, i sedam metaka za ovaj pištolj istog kalibra, pa po nalaženju ovog suda nije od uticaja činjenica što pištolj nije pronađen.

(Presuda Višeg suda u Kraljevu K. 3/16 od 2. 12. 2016. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1 340/17 od 23. 5. 2017) – Bilten Apelacionog suda u Kragujevcu, broj 1/2018, Intermex, Beograd

Ima mesta oglašavanju okrivljenog krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ, u vidu neovlašćenog držanja municije (...), samo ako se nužnim i neophodnim dokazima utvrdi da je municija funkcionalno ispravna.

Iz obrazloženja:

Žalba okrivljenog izjavljena protiv presude prvostepenog suda kojom je oglašen krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ, je osnovana i predmet se vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Pobijanom presudom utvrđena je krivica okrivljenog jer je kritičnog dana u ormaru svoje sobe neovlašćeno držao sedam komada municije (...) i da je tako učinio krivično delo za koje je optužen.

Osnovano se u žalbi okrivljenog iznosi da tokom postupka pred prvostepenim sudom nije proverena njegova odbrana u navodima koji se ponavljaju i u žalbi, da li je municija koja je oduzeta od okrivljenog prema potpisanoj potvrdi o privremeno oduzetim predmetima funkcionalno ispravna, što je trebalo proveriti putem odgovarajućeg balističkog veštačenja, zašta je prvostepeni sud ovlašćen u smislu odredbe čl. 15. st. 4. ZKP da sam izvede dokaze u cilju svestranog raspravljanja predmeta dokazivanja.

(Presuda Osnovnog suda u Užicu K 387/20 od 27. 10. 2020. i rešenje Višeg suda u Užicu Kž 169/20 od 4. 12. 2020)

Municija namenjena za izazivanje akustičnog dejstva nije predmet izvršenja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. Krivičnog zakonika.

Iz obrazloženja:

„Pobijanom presudom optuženi je oglašen krivim, zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 3. u vezi st. 1. i 2. Krivičnog zakonika, da je neovlašćeno držao 38 komada municije sa zelenim vrhom kalibra .22 long, punjenih nenadražujućim gasom.

Iz nalaza veštaka proizlazi da navedena municija spada u gasne metke, tzv. „praskavce“, odnosno „plašljivce“, koji služe samo za izazivanje zvučnog efekta – praska, i da isti nisu punjeni nikakvim iritantima.

Stoga, imajući u vidu da se radi o nebojevoj municiji namenjenoj za izazivanje akustičnog dejstva, odnosno pucnja, i da se njome ne može ostvariti nikakvo dejstvo na cilju, to ista ne može biti predmet izvršenja krivičnog dela iz čl. 348. Krivičnog zakonika.“

(Presuda Opštinskog suda u Nišu K. br. 2676/2009 od 7. 12. 2009. i rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž. 1. br. 2208/10 od 17. 1. 2012) – Bilten Apelacionog suda u Nišu, broj 1/2013, Intermex, Beograd

Sud je doneo odluku zahvaćenu bitnom povredom odredaba krivičnog postupka, jer je osudio okrivljenog za držanje oružja sa prigušivačem, a da pri tome nema dokaza (veštačenja) da je u pitanju prigušivač.

Iz obrazloženja:

Ko neovlašćeno izrađuje, prepravlja, prodaje, nabavlja, vrši razmenu ili drži vatreno oružje, konvertibilno ili onesposobljeno oružje, njegove delove, municiju, eksplozivne materije ili minsko-eksplozivna sredstva, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom – član 348. stav 1. Krivičnog zakonika (*Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 – ispravka, 107/05 – ispravka, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19).

Osnovano se izjavljenom žalbom ukazuje na to da je **prvostepena presuda zahvaćena bitnim povredama odredaba krivičnog postupka** iz člana 438. stav 2. tačka 2. ZKP, koje se ogledaju u tome da prvostepeni sud **u pogledu činjenica** koje su predmet dokazivanja **nije dao jasne razloge**, zbog čega pobijana presuda nije mogla biti ispitana.

Naime, u izreci pobijane presude prvostepeni sud je okrivljenog oglosio krivim zbog nedozvoljenog držanja veće količine municije i **oružja sa prigušivačem**, a da pritom **nije obavio veštačenje** kojim bi se eventualno moglo utvrditi **da li se u konkretnom slučaju** radi o prigušivaču, kako je to navedeno u izreci pobijane presude, zbog čega je za Apelacioni sud u Beogradu ostalo nejasno na osnovu čega je prvostepeni sud zaključio da se u konkretnom slučaju radi o prigušivaču, posebno imajući u vidu da iz zapisnika o pretresanju stana proizlazi da je u pitanju „najverovatnije“ prigušivač, te da se dakle ni policijski službenici nisu sa sigurnošću izjasnili u pogledu predmetnog oruđa.

(Rešenje Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 67/23 od 20. 2. 2023), Inter-mex, Beograd

Napomena autora:

Odredba čl. 348. st. 3. KZ nije precizno odredila šta predstavlja veću količinu municije, što je već pomenuto kroz prikaz konkretnog slučaja iz sudske prakse pod tačkom 7.1. – municija za oružje B kategorije, gde je tokom istrage nadležni javni tužilac tražio od veštaka s obzirom na različitu vrstu pronađene i privremeno oduzete municije za pištolje, da se izjasni da li se radi o većoj količini municije. Veća količina municije definisana je kroz odredbu čl. 42. st. 5. ZOM koja definiše malu količinu oružja i municije – do pet cevi i do 500 metaka.

Mada, to je faktičko pitanje u svakom konkretnom slučaju, a to se utvrđuje i iz sledećih slučajeva iz sudske prakse:

Osam komada pištolja marke zoraki i šest komada metaka kalibra 7,65 mm, ne mogu se smatrati većom količinom oružja i municije.

Iz obrazloženja:

Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela iz čl. 348. st. 4. u vezi st. 3. KZ.

Žalba branioca okrivljenog je osnovana.

Drugostepeni sud je preinačio presudu prvostepenog suda u pogledu pravne kvalifikacije tako da se okrivljeni oglašava krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 4. u vezi st. 1. KZ.

Drugostepeni sud nalazi da je žalba branioca osnovana jer u konkretnom slučaju se **ne radi o većoj količini oružja i municije**, pa se osnovano u žalbi ističe da se veća količina oružja ili eksplozivnih materija ne može tumačiti samo na osnovu broja predmeta, već se mora imati u vidu i to o kakvom predmetu se radi, kakva su svojstva takve materije, kako se upotrebljava, kakvi su efekti takvom upotrebom – pa zbog toga je preinačena presuda prvostepenog suda nalazeći da se radi o radnji neovlašćenog nošenja vatrenog oružja i municije, ali u vezi osnovnog oblika krivičnog dela, a ne u vezi tzv. veće količine oružja i municije.

(Presuda Višeg suda u Čačku K 9/18 od 8. 10. 2018. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 1112/18 od 24. 1. 2019), Izbor sudske prakse, 5/2019.

Količina od 768 metaka raznih kalibara za razne vrste oružja kao i namenu pojedinačne vrste municije, nesumnjivo ukazuje na zaključak da se radi o većoj količini municije (Zbirka 1)

Iz obrazloženja:

Stoji navod žalbe branioca okrivljenog da **odredba člana 348. stav 3. KZ nije precizno odredila šta predstavlja veću količinu municije**, međutim, po nalaženju Apelacionog suda, **pri količini od 768 metaka raznih kalibara za razne vrste oružja kao i namenu pojedinačne vrste municije nesumnjivo se da zaključiti da se radi o većoj količini municije, jer u znatnoj meri prevazilazi onaj broj municije koji se redovno odobrava za godišnju upotrebu za pojedina vatrena oružja za koja je ta municija namenjena**, a 554 metka kalibra 7,69 x 39 mm za poluautomatsku pušku sa olučenim cevima, i 109 metaka sa SP zrnom, predstavljaju borbeni komplet municije za četiri pripadnika najmanje oružane borbene jedinice. Stoga, po oceni Apelacionog suda, neovlašćeno držanje 768 metaka različitih kalibara do očiglednosti ukazuje na to da se radi o većoj količini municije.

Po nalaženju Apelacionog suda, neosnovani su navodi žalbe branioca okrivljenog da veću količinu municije u smislu odredbe člana 348. stav 3. KZ predstavlja ona količina municije koja je neophodna da se naoruža najmanja vojna ili policijska jedinica, i da borbeni komplet municije te jedinice prevazilazi u znatnoj meri broj metaka koji je u konkretnom slučaju držao okrivljeni. Po nalaženju Apelacionog suda, kao kriterijum za određivanje veće količine municije ne može se uzeti borbeni komplet koji zadužuje u ratnim uslovima najmanja vojna ili policijska jedinica jer veća količina municije se ima pro-

cenjivati u svakom konkretnom slučaju i na osnovu drugih kriterijuma, a ne samo na osnovu borbenog kompleta najmanje policijske ili vojne jedinice, kako se to neosnovano iznosi u žalbi branioca okrivljenog.

(Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu KŽ1-162/18 od 26. 2. 2018, kojom je delimično preinačena i delimično potvrđena presuda Višeg suda u Užicu K-28/17 od 22. 11. 2017), veb-sajt Apelacionog suda u Kragujevcu, Intermex, Beograd

PRESUDE I REŠENJA VKS – Kzz – KRIVIČNO DELO – PREKRŠAJI – Ne-dozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija – Zahtev za zaštitu zakonitosti – Neovlašćeno držanje oružja i nepropisno držanje oružja – *Ne bis in idem* – Isti životni događaj istog okrivljenog u istom vremenskom i prostornom okviru, ali različiti predmeti izvršenja, odnosno osnove protivpravnog ponašanja – Nedovoljnost „poklapanja” samo u pogledu mesta i vremena izvršenja i prekršaja i krivičnog dela – Odbijanje zahteva

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u situaciji kada je **u vezi sa istim životnim događajem** prekršajni sud doneo pravnosnažnu presudu, **kod ocene** da li je u pitanju stvar koja je već pravnosnažno presuđena, te da li shodno tome ima mesta donošenju presude kojom se optužba odbija, **nužno je ceniti da li činjenični opis prekršaja iz presude prekršajnog suda obuhvata sve elemente koji su obuhvaćeni i činjeničnim opisom u dispozitivu optužnog akta za krivično delo** koje je predmet optužbe.

Nesporna je činjenica da je u konkretnom slučaju **u oba postupka** reč o **istom okrivljenom i o životnom događaju** koji se odigrao **u istom prostornom i vremenskom okviru**.

Međutim, iz činjeničnog opisa prekršaja za koji je okrivljeni oglašen odgovornim i krivičnog dela za koje je oglašen krivim, proizlazi da **ne postoji identitet izreke presude u pogledu predmeta izvršenja prekršaja i predmeta izvršenja krivičnog dela**, kao i da su **različiti osnovi protivpravnog ponašanja okrivljenog** jer je okrivljeni oružje i municiju koja je bila predmet prekršajnog postupka držao ovlašćeno, ali **ne na način** kako je to zakonskim propisima predviđeno, dok je **municiju** koja je bila predmet krivičnog postupka **držao neovlašćeno**.

Shodno tome, Vrhovni kasacioni sud nalazi da u konkretnom slučaju **ne postoji identitet kaznenih dela (*idem*)**, odnosno da je **činjenični opis pre-**

kršaja iz člana 48. stav 1. tačka 7) u vezi člana 32. stav 1. Zakona o oružju i municiji, za koji je okrivljeni odgovarao u prekršajnom postupku, **u bitnom različit od činjeničnog opisa krivičnog dela** iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakonika, jer opis prekršaja uopšte ne sadrži činjenice i radnje okrivljenog koje su opisane u izreci pravnosnažne pobijane presude kojom je okrivljeni oglašen krivim u predmetnom krivičnom postupku.

Kako činjenice koje su obuhvaćene izrekom presude Prekršajnog suda u Nišu Pr br. 11089/21 od 23. 11. 2021, na koju se poziva branilac, **nisu identične** onim činjenicama koje predstavljaju bitne elemente krivičnog dela obuhvaćene izrekom pobijane presude, **u konkretnom slučaju, nisu ispunjena sva tri kriterijuma opštepoznata kao „Merila Engel” Evropskog suda za ljudska prava**, da bi se moglo govoriti o dvostrukosti postupka.

I pored toga što su predmeti izvršenja prekršaja i krivičnog dela – pro-nađeni pod istim okolnostima i od okrivljenog oduzeti uz dve potvrde policijskih organa o privremeno oduzetim predmetima, **sačinjene istom prilikom**, od kojih je jedna „ustupljena krivičnom sudu”, kako to navodi branilac i kao dokaz izvedena i pred krivičnim i pred prekršajnim sudom (o čemu se detaljno izjasnio drugostepeni sud na strani 3. u stavu trećem obrazloženja presude KŽ1 393/22 od 28. 10. 2022), dok **iz činjeničnog opisa krivičnog dela i prekršaja** proizlazi **poklapanje u pogledu mesta i vremena njihovog izvršenja**, kod činjenice da se radi o **potpuno različitim predmetima** izvršenja krivičnog dela, odnosno prekršaja, utvrđenih izrekama presuda na koje se poziva branilac – po oceni Vrhovnog kasacionog suda, **ne ukazuju** na postojanje bitno istih činjenica u oba postupka, koje aktiviraju zabranu dvostruke kažnjivosti.

Samim tim se, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u konkretnom slučaju **ne može govoriti o povredi procesnog načela *ne bis in idem***, pa se navodi branioca kojima se ukazuje na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 438. stav 1. tačka 1) ZKP, ocenjuju kao neosnovani.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud Republike Srbije je, **uvažavajući sudsku praksu Evropskog suda** za ljudska prava, postavio kriterijume na osnovu kojih se vrši ocena da li je došlo do povrede načela *ne bis in idem*, i to: 1. da li su oba postupka koja su vođena protiv okrivljenog vođena za delo koje po svojoj prirodi predstavlja kažnjivo delo, odnosno da li je zaprećena sankcija po svojoj prirodi kaznenopravna; 2. da li su dela zbog kojih se okrivljeni kazneno goni ista (*idem*); 3. da li je postojala dvostrukost postupka (*bis*). Dakle, tek po ispunjenju sva tri kriterijuma može se govoriti o presuđenoj stvari.

Iz spisa predmeta proizlazi da je okrivljeni A.A. **presudom Prekršajnog suda** u Nišu Pr br. 11089/21 od 23. 11. 2021, koja je preinačena presudom Prekršajnog apelacionog suda, Odeljenje u Nišu Prž 26990/21 od 15. 12. 2021, **oglašen odgovornim i osuđen** jer je dana (...) 2019. godine u Nišu, u ulici (...) broj (...) **držao iznad vrata u kuhinji u futeru pištolj** marke CZ-99, kalibra 9 mm, koji poseduje po odobrenju vojnih vlasti, i karabin 8 x 57 JCM-98, **u spavaćoj sobi ispod francuskog ležaja umotan u čaršav**, u ulici (...) broj (...) u Nišu, **na mestima koja nisu bezbedna za smeštaj i čuvanje oružja** i municije, odnosno da budu zaključana i posebno odvojena u sefovima, kassama i sličnim ormanima, koji se ne mogu lako otvoriti, tako da su isti **moгли doći u posed neovlašćenih lica i ugroziti bezbednost ljudi** i objekata, čime je učinio prekršaj iz člana 48. stav 1. tačka 7) u vezi člana 32. stav 1. Zakona o oružju i municiji.

Nakon donošenja navedene presude u prekršajnom postupku, okrivljeni je u predmetnom krivičnom postupku pobijanom presudom prvostepenog suda, koja je u svemu potvrđena drugostepenom presudom, **oglašen krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakonika**, jer je dana (...) 2019. godine u Nišu, u svom stanu u ulici (...) broj (...), neovlašćeno, suprotno odredbi člana 5. stav 1. i 2. u vezi člana 4. stav 1. tačka 1) i 2) i člana 20. stav 1. Zakona o oružju i municiji **držao municiju**, i to 14 metaka marke PG za pištolj kalibra 7,62 mm, **i neovlašćeno – bez isprave držao** jedan bojevi metak za automatsku pušku marke IK, kalibra 7,62, koja municija je od okrivljenog uz potvrdu oduzeta.

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u situaciji kada je u vezi sa istim životnim događajem prekršajni sud doneo pravnosnažnu presudu, kod ocene da li je u pitanju stvar koja je već pravnosnažno presuđena, te da li shodno tome ima mesta donošenju presude kojom se optužba odbija, **nužno je ceniti da li činjenični opis prekršaja iz presude prekršajnog suda obuhvata sve elemente koji su obuhvaćeni i činjeničnim opisom u dispozitivu optužnog akta za krivično delo** koje je predmet optužbe.

Nesporna je činjenica da je u konkretnom slučaju **u oba postupka** reč o **istom okrivljenom i o životnom događaju** koji se odigrao **u istom prostornom i vremenskom okviru**.

Međutim, iz činjeničnog opisa prekršaja za koji je okrivljeni oglašen odgovornim i krivičnog dela za koje je oglašen krivim, proizlazi da **ne postoji identitet izreke presude u pogledu predmeta izvršenja prekršaja i predmeta izvršenja krivičnog dela**, kao i da su **različiti osnovi protivpravnog ponašanja okrivljenog** jer je okrivljeni oružje i municiju koja je bila predmet prekršajnog postupka držao ovlašćeno, ali **ne na način** kako je to zakonskim

propisima predviđeno, dok je **municiju** koja je bila predmet krivičnog postupka **držao neovlašćeno**.

Shodno tome, Vrhovni kasacioni sud nalazi da u konkretnom slučaju, **ne postoji identitet kaznenih dela (idem)**, odnosno da je **činjenični opis prekršaja** iz člana 48. stav 1. tačka 7) u vezi člana 32. stav 1. Zakona o oružju i municiji, za koji je okrivljeni odgovarao u prekršajnom postupku, **u bitnom različit od činjeničnog opisa krivičnog dela** iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakonika, jer opis prekršaja uopšte ne sadrži činjenice i radnje okrivljenog koje su opisane u izreci pravnosnažne pobijane presude kojom je okrivljeni oglašen krivim u predmetnom krivičnom postupku.

Kako činjenice koje su obuhvaćene izrekom presude Prekršajnog suda u Nišu Pr br.11089/21 od 23. 11. 2021, na koju se poziva branilac, **nisu identične onim činjenicama koje predstavljaju bitne elemente krivičnog dela** obuhvaćene izrekom pobijane presude, **u konkretnom slučaju, nisu ispunjena sva tri kriterijuma opštepoznata kao „Merila Engel“ Evropskog suda za ljudska prava**, da bi se moglo govoriti o dvostrukosti postupka.

I pored toga što su predmeti izvršenja prekršaja i krivičnog dela – pronađeni pod istim okolnostima i od okrivljenog oduzeti uz dve potvrde policijskih organa o privremeno oduzetim predmetima, **sačinjene istom prilikom**, od kojih je jedna „ustupljena krivičnom sudu“, kako to navodi branilac, i kao dokaz izvedena i pred krivičnim i pred prekršajnim sudom (o čemu se detaljno izjasnio drugostepeni sud na strani 3. u stavu trećem obrazloženja presude Kž1 393/22 od 28. 10. 2022), dok **iz činjeničnog opisa krivičnog dela i prekršaja** proizlazi **poklapanje u pogledu mesta i vremena njihovog izvršenja**, kod činjenice da se radi o **potpuno različitim predmetima** izvršenja krivičnog dela, odnosno prekršaja, utvrđenih izrekama presuda na koje se poziva branilac – po oceni Vrhovnog kasacionog suda, **ne ukazuju** na postojanje bitno istih činjenica u oba postupka, koje aktiviraju zabranu dvostruke kažnjivosti.

Samim tim, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u konkretnom slučaju se **ne može govoriti o povredi procesnog načela ne bis in idem**, pa se navodi branioca kojima se ukazuje na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 438. stav 1. tačka 1) ZKP, ocenjuju kao neosnovani.

Iz iznetih razloga, Vrhovni kasacioni sud je, na osnovu odredbe člana 491. stav 1. ZKP, odlučio kao u izreci ove presude.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 1448/2022, od 19. 1. 2023, kojom se odbija zahtev za zaštitu zakonitosti podnet protiv pravnosnažnih presuda Osnovnog suda u Nišu K 410/21 od 8. 6. 2022. i Višeg suda u Nišu Kž1 393/22 od 28. 10. 2022), Intermex, Beograd

8. Da li je svako gasno, startno i signalno oružje – konvertibilno oružje?

U prethodnom delu, kada je bilo reči o vatrenom oružju B kategorije, u priručniku je kroz primere iz sudske prakse ukazano na to kada se prepravljeno oružje konkretno smatra konvertibilnim oružjem, i samim tim potpada pod vatreno oružje B kategorije.

U definiciji konvertibilnog oružja u smislu čl. 3. tač. 11. ZOM navodi se da se pod tim oružjem u smislu ovog zakona, smatraju gasno, startno i signalno oružje.

Gasno, startno i signalno oružje jesu pištolj, revolver i puška, koji pod pritiskom barutnih gasova raspršuju neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom, i ispaljuju punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja ili ispaljivanju svetleće signalne rakete (čl. 3. tač. 36. ZOM).

Ako se pažljivo tumači definicija konvertibilnog oružja, moglo bi se zaključiti da **pod konvertibilnim oružjem** treba podrazumevati i **svako gasno, signalno i startno oružje!** Da li je to baš tako, pitanje je pre svega za sudije koje odlučuju po optužnim aktima nadležnih javnih tužilaca! Na to ukazuju i veštaci balističari u svojim nalazima i mišljenjima!

U sudskoj praksi često se susreće oružje koje izbacuje gas, i daje određene signale i pojedine zvučne efekte. U medijima često nailazimo na termin „**replike oružja**“. Ovaj se pojam zapravo odnosi na startne i gasne pištolje.²² To oružje izaziva možda i najveće nedoumice u sudskoj praksi – da li je u pitanju konvertibilno oružje ili su u pitanju tzv. replike. Od toga zavisi i konačna odluka suda u krivičnom postupku, kakvu presudu će sudija doneti – osuđujuću ili oslobađajuću. Termin **replika** često je

²² Galović, M., „Problemi građana zbog replika oružja“, *Politika*, 2008, dostupno na: <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Problemi-gradjana-zbog-replika-oruzja.lt.htm>. (preuzeto 3. 6. 2024).

prihvaćen i u sudskoj praksi od strane veštaka balističke struke koji vrše veštačenja oružja na osnovu naredbe nadležnog javnog tužioca, odnosno sudije.

Kroz pojedina veštačenja spornog oružja obavljena za potrebe sudova i tužilaštava različitih nadležnosti u Srbiji, biće prikazana ova oružja, i date njihove najvažnije karakteristike. Pre toga, biće reči o orjentacionoj sadržini naredbe za veštačenje i o orjentacionoj sadržini nalaza i mišljenja veštaka balističke struke, kada su u pitanju veštačenja spornog oružja radi utvrđivanja da li je u pitanju konvertibilno oružje ili ne.

Orientaciona sadržina naredbe za veštačenje i pitanja na koja bi veštak trebalo da odgovori

Kada se otkrije i privremeno oduzme pojedino oružje, po pravilu ručno oružje – pištolji, odnosno revolveri, za koje nije nedvosmisleno jasno da je u pitanju vatreno oružje, najčešće u toku istrage, nadležni javni tužilac u naredbi kojom određuje balističko veštačenje zahteva od veštaka kome je povereno veštačenje da se prema proizvođačkoj specifikaciji i važećim tehničkim standardima i normama u odnosu na konkretni predmet (pištolj, revolver) izjasni o sledećem:

- Da li se radi o oružju i kojoj vrsti oružja (vatreno oružje, konvertibilno ili drugo)?
- Sa kojom namenom i svrhom upotrebe je to oružje?
- Da li je oružje u celini sa svojim sklopom i da li je funkcionalno (ispravno)?
- Da li je prema svom stanju tehnički modifikovano (prepravljano)?
- Da li se ovo oružje – pištolj/revolver, s obzirom na svoju konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno, može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, tj. projektil potiskom gasova?
- Da li ono svojim izgledom podseća na vatreno oružje?

Kada dobije takvo oružje na veštačenje veštak balističke struke trebalo bi da se **u nalazu** izjasni:

Prvo – da identifikuje dostavljeno oružje i municiju (ukoliko je municija dostavljena uz to oružje), pa da ispita dostavljeno oružje na funkciju.

Drugo – da ispita dostavljeno oružje na funkciju; a potom da prema odredbama važećeg ZOM pažljivo razmotri kategorizaciju oružja.

Nakon toga, **u mišljenju**, veštak bi trebalo da se nedvosmisleno izjasni koja vrsta oružja je oružje koje je bilo predmet veštačenja.

Primeri veštačenja i utvrđivanja o kojoj vrsti oružja se radi iz sudske prakse:

Kroz primere iz sudske prakse ukazaćemo na pojedine situacije kada u toku istrage nije bilo jasno o kakvoj vrsti oružja se radi – da li o konvertibilnom oružju ili o nekoj vrsti tzv. replike.

U prvom slučaju – pištolj i municija

Veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje jedan manji metalni pištolj sa okvirom sa natpisom RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B, kalibra 6,35 mm, model S.M.12, sa brojem na bočnoj strani 292353, koji je oduzet po potvrdi o privremeno oduzetim predmetima.

U nalazu veštak je naveo da je u cilju identifikacije dostavljenog oružja obavio pregled dostavljenog pištolja, a nakon njegovog rasklapanja, u zatečenom stanju je konstatovao:

1. Sporni pištolj marke RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B, kalibra 6,35 mm, model S.M.12, sa fabričkim brojem na bočnoj strani navlake 292353, je REPLIKA – KOPIJA nemačkog pištolja **Gecado Model 11 semi-automatic pistol, 6.35 mm (.25) kalibar** (slika 121).²³

Gecado Model 11 semi-automatic pistol, 6.35 mm (.25) kalibar

SLIKA 121.

2. Gasni pištolj, marke RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B, kalibra 6,35 mm, model S.M.12 (kopija **Gecado Model 11 semi-automatic pistol, 6.35 mm (.25) kalibar**) je model iz 1969. godine (slike 122, 123 i 124).²⁴

23 Dostupno na: http://www.icollector.com/German-made-Gecado-Model-11-semi-automatic-pistol-6-35mm-25-caliber_i23718113.

24 Dostupno na: http://www.muzzle.de/N4/Schreckschuss/Schreckschusswaffen_ohne_PTB/schreckschusswaffen_ohne_ptb.html#SM12.

Fotos weiterer Gaswaffen ohne PTB, eingesendet von Lesern²⁵

SLIKA 122.

Fotos weiterer Gaswaffen ohne PTB, eingesendet von Lesern²⁶

SLIKA 123.

25 Dostupno na: http://www.muzzle.de/N4/Schreckschuss/Schreckschusswaffen_ohne_PTB/schreckschusswaffen_ohne_ptb.html#SM12.

26 Dostupno na: http://www.muzzle.de/N4/Schreckschuss/Schreckschusswaffen_ohne_PTB/schreckschusswaffen_ohne_ptb.html#SM12.

SLIKA 124.

3. Sporni pištolj marke RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B, kalibra 6,35 mm, model S.M.12, sa fabričkim brojem na bočnoj strani navlake 292353, je nemačke proizvodnje sa fabričkim žigom i oznakom proizvođača (slika 125).²⁸ U smislu ZOM i prema svojoj nameni i konstrukcionom rešenju sporno oružje je gasno, i konstruktivnim rešenjem je predviđeno za gasne patrone – municiju. Prema deklaraciji proizvođača oružje je alarmno-gasno.

Sporni pištolj opšti izgled sa detaljem modela, fabričkim brojem i žigom

SLIKA 125.

4. Namena REPLIKE (KOPIJE) i sportskog ALARMNOG I GASNOG PIŠTOLJA može biti izazivanje zvučnog efekta, otuda je popularno nazvana „PLAŠLJIVAC“; koristi se u pozorišnim i filmskim predstavama, za dresuru pasa, rasterivanje ptica na aerodromu, startovanje trka itd. U međunarodnim standardima kategoriše se kao „Alarm Weapon“, za koje je municija deklarirana međunarodnim standardom CIP, ili takozvani „gasni pištolj“ koji služi za odbranu od životinja ili eventualno ljudi jer može izazvati kratkotrajnu iritaciju očiju i disajnih organa.²⁹

27 Dostupno na: <https://www.gas-waffen.de/srs-waffen/rh%C3%B6ner/modell-sm-12/>.

28 Republika Srbija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Kriminalističko-tehnička dokumentacija, Policijska uprava (...), Policijska stanica (...), broj KT-278/2018, 19. 10. 2018, Trag 2, F. br. 5 i 6.

29 CIP Commission Internationale Permanente Pour l'Épreuve des Arms à FeuPartatives, EDITION 2005.

5. Sporni pištolj je svojom konstrukcijom predviđen za OSTVARIVANJE ZVUČNOG EFEKTA I RASPRŠIVANJE NEKOG IRITANTNOG GASA. U zatečenom stanju sporni pištolj može biti korišćen isključivo za ostvarivanje zvučnog efekta ili ispaljivanje patrona sa iritirajućim gasom.
6. **Municija 6,35 mm blank – municija za startne pištolje i revolvare** je pištoljska čaura sa kapislom, barutnim punjenjem, bez projektila pertlovana na vrhu ili zatvorena perforiranim plastičnim čepom. Uobičajeno je da se naziva samo kapisla. Proizvodi pucanj, koristi se pri obuci pasa, za plašenje ptica na usevima i aerodromima, pri dresuri pasa, startovanju trka, za zabavu i drugo. U prodaji se dobija u pakovanju od 50 komada u kutiji. OVA MUNICIJA takođe nosi oznaku P.A., P.A.K., I IMA ZELENI PLASTIČNI POKLOPAC (slika 127), mada se može naći i sa poklopcima druge boje. Prema potvrdi o privremeno oduzetim stvarima uz sporni pištolj nije oduzeta municija.³⁰

SLIKA 126.

Gasne patrone 6,35 mm, nemačka proizvodnja PPU³¹

SLIKA 126.

30 Potvrda o privremeno oduzetim predmetima, Republika Srbija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Policijska uprava (...), Policijska stanica (...), KU-5181/18, 19. 10. 2018. (...)

31 Dostupno na: <https://www.browning.com/products.html>, **Blank** gasna municija je namenjena za upotrebu u gasnim pištoljima 6,35 mm. P.A. gasna municija je pre svega namenjena za odbranu od pasa i drugih životinja, i punjena je želatiziranom ili praškastom smesom koja se prilikom opaljenja pretvara u iritantan gas na bazi bibera, paprike ili CS gasa.

Potom je veštak ispitao dostavljeno oružje na veštačenje – funkciju tog oružja, pa je konstatovao:

SLIKA 128.

Sporno oružje, rasklopljeno

SLIKA 129.

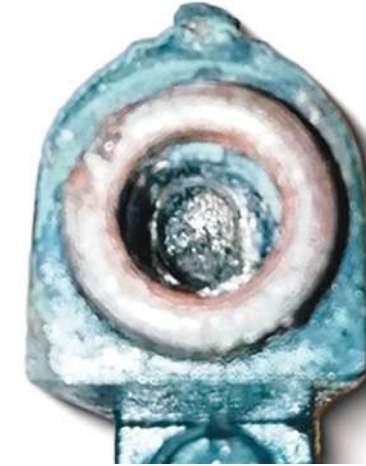
Sporno oružje, rasklopljeno

1. U zatečenom stanju spornog oružja izvršene su probe i predmetni pištolj je mogao da izvrši opaljenje.
2. Prilikom ispitivanja oružje je rastavljeno i ustanovljeno je da na oružju nisu vršene nikakve izmene i da su delovi originalni (slike 128 i 129).
3. Ispitivanjem unutrašnjosti cevi oružja i ležišta metka konstatovano je da oružje u predelu usta cevi ima fabrički zatvorenu cev, što ga sprečava da izvrši ispaljenje bojovog, ili bilo kakvog metka (slika 130). Neposredno ispred ove prepreke na cevi oružja nalaze se mlaznice koje imaju funkciju da usmeravaju i raspršuju gas nastao nakon opaljenja (slika 131).

Sporni pištolj, zatvorena usta cevi, pogled u usta cevi

SLIKA 130.

Sporni pištolj, mlaznice za raspršivanje gasa, pogled sa obe strane oružja sa detaljem fabričkog broja

SLIKA 131.

4. Prilikom rasklapanja spornog oružja ustanovljeno je da nijedan deo nije izrađen od čelika ili livenog gvožđa (nema svojstvo magnetičnosti). Svi vitalni delovi (cev, ležište metka, zatvarač itd.) napravljeni su od neke vrste aluminijumske legure (obično su to legure na bazi aluminijuma, bakra i cinka) i nemaju svojstvo magnetičnosti.
5. Po opštim tehničkim uslovima za sportsko, lovačko i vojno oružje, dostavljeno oružje se može smatrati ispravnim.
6. Konstrukcione razlike između ovakvih oružja (kopija), sportskih oružja i vatrenih oružja praktično ne postoje, odnosno svode se na posebno rešenje cevi i ležišta metka. Sva sportska i vatrena oružja mogu da ispaljuju dostavljenu spornu municiju u jedinačnom režimu pod uslovom da ona staje u ležište metka. Specifičnost REPLIKA (KOPIJA) je da nijedna od njih ne može da ispaljuje bojvu municiju, što onemogućuje konstrukciono rešenje cevi i dimenzionisanje kompletnog oružja na čvrstoću, kao i izbor materijala od kojeg se kopije izrađuju.

Imajući u vidu kategorizaciju oružja iz ZOM, veštak je u nalazu naveo da je bitno obratiti pažnju na odredbu člana 3. tačka 11. ZOM kojom **pod konvertibilnim oružjem** treba podrazumevati i **svako gasno, signalno i startno oružje, što nije tačno sa aspekta nauke i struke.**

Materijali od kojih se izrađuju sporna oružja su bakarne i alumunijumske legure (špialter), u najboljem slučaju liveno gvožđe. Materijali od kojih se izrađuju pištolji i puške su konstruktivni čelici posebno poboljšani da mogu bezbedno da izdrže temperature i pritiske, a posebno erozivno dejstvo vrelih barutnih gasova. Temperature na kojima se vrši sagorevanje u barutnoj komori i vrši ekspanzija barutnih gasova duž cevi su od 2.300 do 3.500° K, a pritisci od 1.600 do 2.500 bara. Posebno se napominje da su i baruti koji se koriste za bojevu municiju veće kalorične moći i masa baruta je znatno veća (preko deset puta) nego kod kapisle koja se ispaljuje iz gasnog, signalnog i startnog oružja.

Za potrebe ovog veštačenja veštak je naveo i veštačenje koje je izvršeno nad četiri reprezentativna startna, signalna i gasna pištolja od kojih je pod brojem 2, veštačen pištolj marke *Ekol Firat Compact*, cal. 9 mm.³² Ovaj model i kalibar izabran je kao reprezent velikog kalibra i oružja velike mase (slika 132). Za veštačenje je korišćena analiza Instituta za ispitivanje materijala (IIM).³³ U stručnoj analizi koja je data na osnovu rezultata tehnološko-metalurških ispitivanja stoji: „Rezultati analize hemijskog sastava delova startnog pištolja **EKOL ARMS KOMPACT, cal. 9 mm, fabrički br.(...),** ukazuju na to da su svi ispitivani elementi izrađeni od legure sistema Zn-Al-Cu. Prema ASTM B86/BS 1774, ove legure su označene oznakom ZP5 ili ZnAl4Cu1. (...) Prema ovom standardu mehaničke osobine ove legure su zatezna čvrstoća $R_m = 328 \text{ N/mm}^2$ i granica tečenja $R_{p02} = 269 \text{ N/mm}^2$. Nominalna vrednost tvrdoće prema standardu je $HV = 91 \text{ Vikersa}$.³⁴ (...) Nijedan od elemenata od kojih neposredno zavisi konstrukciona i balistička otpornost predmeta veštačenja (zatvarači i usadnici pištolja, ram, doboš revolvera, kao i cevi pištolja i revolvera), nije izrađen od legura na bazi gvožđa (čelika), odnosno nema svojstvo magnetičnosti.

Cevi svih predmeta veštačenja su takođe izrađene od metalnih materijala koji nemaju svojstvo magnetičnosti, odnosno nisu izrađene od legure na bazi gvožđa (čelika), osim u predelu uložaka, koji su u vidu prepreka utisnuti (upresovani) u njihovu unutrašnjost, na mestima koja po položaju odgovaraju sredini cevi, dužina pomenutih uložaka je oko polovine dužine cevi.³⁵

32 Kostić, mr Vlada, Vračarić, mr Dušan, Odanović, dr Zoran, *Hemijsko, metalurško i balističko veštačenje gasnih, startnih i signalnih naprava*, 16.11.2016, str. 3.

33 Grabulov, dr Vencislav, *Izveštaj o ispitivanju Instituta za ispitivanje materijala u Beogradu*, br. 421116-233, del. br. 42-15727, 1. 11. 2016.

34 Kostić, mr Vlada, Vračarić, mr Dušan, Odanović, dr Zoran, *Hemijsko, metalurško i balističko veštačenje gasnih, startnih i signalnih naprava*, op. cit., str. 6.

35 *Ibid.*, str. 8.

SLIKA 132.

I na kraju komisija veštaka u svom mišljenju navodi: „Upoređenjem mehaničkih karakteristika materijala koji su korišćeni za izradu ispitivanih naprava i materijala koji se koriste za izradu vatrenog oružja (pištolja i revolvera) očigledno je da su materijali koji su korišćeni za izradu predmetnih naprava neuporedivo nižih mehaničkih karakteristika u odnosu na mehaničke karakteristike materijala koji se koriste za izradu vitalnih delova vatrenog oružja (...). Imajući u vidu rezultate ispitivanja IIM, analize, kao i nalaze ovog veštačenja, komisija je mišljenja da se predmeti veštačenja (gasna, startna i signalna oružja), ni po kom stručno ispravnom osnovu i na ma koji stručno opravdan način, ne mogu okarakterisati kao konvertibilna oružja, a prema odredbama čl. 3. st. 1. tač. 11. ZOM RS.”³⁷

U mišljenju veštak je naveo:

- I. Sporni pištolj marke RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B., kalibra 6,35 mm, model S.M.12 (1969. godina) sa fabričkim brojem na bočnoj strani navlake 292353, je REPLIKA – KOPIJA nemačkog pištolja *Gecado Model 11 semi-automatic pistol*, 6.35 mm (.25) kalibar, nemačke proizvodnje, sa fabričkim žigom i oznakom proizvođača. U smislu Zakona o oružju i municiji i prema svojoj nameni i konstrukcionom rešenju, sporno oružje je alarmno-gasno (tačke Nalaza 1.1. i 2).
- II. Prema konstrukcionom rešenju i deklaraciji proizvođača, namena REPLIKE (KOPIJE) RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B, kalibra 6,35 mm, model S.M.12 (1969. godina) može biti izazivanje zvučnog efekta i rasprašivanje iritirajućeg

36 Dostupno na: <https://www.google.rs/search?q=ekol+firat+compact&rlz>.

37 Kostić, mr Vlada, Vračarić, mr Dušan, Odanović, dr Zoran, *Hemijsko, metalurško i balističko veštačenje gasnih, startnih i signalnih naprava*, op. cit., str. 12.

gasa; koristi se za dresuru pasa, rasterivanje ptica na aerodromu. (...) U međunarodnim standardima kategoriše se kao „Alarm Weapon“, ili takozvani gasni pištolj koji služi za odbranu od životinja ili eventualno ljudi, jer može izazvati kratkotrajnu iritaciju očiju i disajnih organa (tačka Nalaza 1.1).

- III. Sporno oružje je kompletno i funkcionalno ispravno (tačka Nalaza 1.2).
- IV. Rasklapanjem oružja utvrđeno je da oružje nije prepravljano i da su svi delovi originalni (tačka Nalaza 1.2).
- V. Sporni pištolj svojom konstrukcijom (zalivena cev oružja neposredno na ustima cevi – tačka Nalaza 1.2). i materijalom od kojeg je napravljen (legure sistema Zn-Al-Cu – prema ASTM B86/BS 1774 ove legure su označene oznakom ZP5 ili ZnAl4Cu1), čije su karakteristike otpornosti i čvrstoće neuporedivo manje od istih karakteristika čelika koji se koriste za izradu vitalnih delova vatrenog oružja (tačka Nalaza 2), NE MOŽE BITI PREPRAVLJEN TAKO DA BEZBEDNO ISPALJUJE BOJEVU MUNICIJU. Ovde se misli, pre svega, na bezbednost onoga ko vrši opaljenje bojevog metka iz prepravljenog spornog, i njemu sličnih oružja (tačka Nalaza 2).
- VI. Sporni pištolj marke RHONER SPORTWAFFEN FABRIK G.M.B, kalibra 6,35 mm, model S.M.12, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja *Gecado Model 11 semi-automatic pistol*, 6.35 mm (.25) kalibar (tačka Nalaza 1.1).

Epilog: Posle ovakvog nalaza i mišljenja, nadležni javni tužilac je **odustao od krivičnog gonjenja protiv okrivljenog** za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ.

U drugom slučaju – pištolj

Veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje pištolj marke *Grizzly*, model EKOL ARAS MAGNUM, kalibar 9 mm, fabričkog broja 17070070, sa natpisom na navlaci model *EKOL Armas Magnum* i marke *Grizzly*, na delu iznad obarača serijski broj sa slabo vidljivim oznakama (dva slova) i brojevima 17070070, sa oznakom na zatvaraču „cal. 9 mm“ i pripadajućim okvirom bez municije, crne boje od metala sa plastičnom oblogom na rukohvatu koji ima vidljiva oštećenja u vidu pukotina.

U nalazu veštak je naveo da je u cilju identifikacije dostavljenog oružja obavio pregled dostavljenog pištolja, a nakon njegovog rasklapanja, u zatečenom stanju je konstatovao:

- Da je predmet veštačenja dostavljen bez pripadajuće municije i da je očigledno dugo bio ozložen vlazi, odnosno svi delovi su znatno korodirali (slika 133). Nakon čišćenja kiselinom pročitan je pun fabrički broj: „EA 17070070“.

Sporni pištolj *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm, fabričkog broja EA-17070070

SLIKA 133.

Pregledom spornog pištolja, a nakon njegovog rasklapanja, u zatečenom stanju veštak je konstatovao:

1. Sporni pištolj marke *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K, SA/DA (sa mogućnošću jednostrukog i dvostrukog dejstva), fabričkog broja EA-17070070, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja BROWNING HP, cal. 9 mm parabelum (slika 131). Pištolj BROWNING HP prikazan je na slici 130. Pištolj *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K, je turske proizvodnje (VOLTRAN AV SİLAHLARI LTD ŞTI. Organize San. Böl. G.50 Sk. No: 3, 34775 Y. Dudullu – Ümraniye, İSTAMBUL/ /TURKEY), sa fabričkim žigom i oznakom proizvođača. U smislu Zakona o oružju i municiji i prema svojoj nameni i konstrukcionom rešenju sporno oružje je startno, gasno ili signalno u zavisnosti od toga koju municiju koristi.

Pištolj *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K.

SLIKA 134.

Pištolj BROWNING HP, cal. 9 mm parabelum³⁹

SLIKA 135.

2. Namena REPLIKE (KOPIJE) može biti izazivanje zvučnog efekta, otuda je popularno nazvana „PLAŠLJIVAC“, koristi se u pozorišnim i filmskim predstavama, za dresuru pasa, rasterivanje ptica na aerodromu, startovanje trka itd. U međunarodnim standardima kategoriše se kao „Alarm Weapon“, ili takozvani gasni pištolj, koji služi za odbranu od životinja ili eventualno ljudi, jer može izazvati kratkotrajnu iritaciju očiju i disajnih organa, a municija za njega deklarirana je međunarodnim standardom CIP (slika 136).⁴⁰

Municija za startne i gasne pištolje, srpska proizvodnja PPU, kalibar 9 mm⁴¹

SLIKA 136.

39 Dostupno na: [https://www.google.rs/search?q=beretta+92+f&rlz=1C1AOHY_srRS710RS710&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=BchcYH1PbjtL3M%253A%252.](https://www.google.rs/search?q=beretta+92+f&rlz=1C1AOHY_srRS710RS710&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=BchcYH1PbjtL3M%253A%252;)

40 CIP Commission Internationale Permanente Pour l'Épreuve des Arms à FeuPartatives, EDITION 2005, *op. cit.*

41 Dostupno na: <http://www.prvipartizan.com/sr/pablank.php>. PPU PA Blank municija je namenjena za upotrebu u startnim pištoljima .9 mm. PA Blank municija je pogodna za različitu upotrebu, i to najpre za davanje startnog signala na sportskim događajima i za ličnu odbranu.

SLIKA 137.

Oznaka „Grizzly“ na desnoj strani navlake spornog pištolja

- Sporni pištolj je svojom konstrukcijom predviđen i za ispaljivanje zvezdica i signalnih raketa. Na unutrašnjem delu cevi po dubini od usta cevi oko 20 mm nalazi se navoj koji je predviđen za uvrtnje nastavka koji treba to da obezbedi. Međutim, u dostavljenom materijalu nije pronađen pomenuti produžni deo koji se navrće u navoj na ustima cevi i služi za ispaljivanje signalnih raketa. Dakle, u zatečenom stanju sporni pištolj može isključivo biti korišćen za ostvarivanje zvučnog efekta ili ispaljivanje patrona sa iritirajućim gasom, i ne može biti korišćen za ispaljivanje signalnih raketa i slično.
- Municija 9 mm blank – municija za startne pištolje i revolvere, je pištoljska čaura sa kapislom, barutnim punjenjem, bez projektila pertlovana na vrhu ili zatvorena perforiranim plastičnim čepom. Uobičajeno se naziva samo „kapisla“. Proizvodi pucanj, koristi se pri obuci pasa, za plašenje ptica na usevima i aerodromima, pri dresuri pasa, startovanju trka, za zabavu i drugo. U prodaji se dobija u pakovanju od 50 komada u kutiji. OVA MUNICIJA takođe nosi oznaku P.A., P.A.K., I IMA ZELENI PLASTIČNI POKLOPAC (slika 136), mada se može naći i sa poklopcima druge boje.
- Posebno se skreće pažnja na uočenu činjenicu da sporno oružje na desnoj strani navlake ima natpis „Grizzly“ (slika 137), što nikako ne označava model oružja već se odnosi na obeležavanje serije pištolja *Ekol Aras Magnum* koje je proizvođač izradio za potrebe bugarskog naručioca firme ZARIMEX.

42 Dostupno na: <https://zarimex.eu/en>.

Potom je veštak ispitao dostavljeno oružje na veštačenje – funkciju tog oružja, pa je konstatovao:

1. U zatečenom stanju spornog oružja izvršeno je rasklapanje, pri čemu je konstatovano da su plastične korice rukohvata polomljene (slika 138).

Oznaka „Grizzly” na desnoj strani navlake spornog pištolja

SLIKA 138.

2. Nakon toga izvršene su probe na funkciju na „hladno” i predmetni pištolj je mogao da izvrši opaljenje – tj. udarna igla i udarač imali su neporemećen hod (slike 139. i 140), okvir je izvršio uvođenje metka u cev. Jedina mana koja se ispoljila u ovim uslovima ispitivanja bila je nemogućnost izvlakača da zakači i izbací metak pri probi na „hladno”.

Sporni pištolj sa ručno potisnutom udarnom iglom

SLIKA 139.

Sporni pištolj sa ručno povučenom udarnom iglom unazad

SLIKA 140.

3. Kako bi opaljenje iz spornog oružja moglo biti bezbedno izvršeno, njegov rukohvat spojen je lepljivom trakom (slika 141).

Sporno oružje sa oblepljenim rukohvatom

SLIKA 141.

4. Na slici 142. prikazana je ispaljena patrona metka za ovu vrstu oružja, a na slici 143. oružje nakon što je ispražnjen okvir sa navlakom u zadnjem položaju. Probe pucanjem iz oružja pokazale su da su sve njegove funkcije nenarušene.

SLIKA 142.

Ispaljena patrona iz spornog oružja

SLIKA 143.

Sporni pištolj, navlaka u zadnjem položaju

1. Izvršena je provera SA/DA dejstva, i pri tome je konstatovano da je ova funkcija nenarušena.
2. Prilikom ispitivanja ustanovljeno je da na oružju nisu vršene nikakve izmene i da su svi delovi originalni.

Potom je veštak izvršio ispitivanje konstruktivnog rešenja i materijala dostavljenog oružja, pa je konstatovao:

1. Ispitivanjem unutrašnjosti cevi oružja i ležišta metka konstatovano je da oružje ima promenu kalibra cevi odmah nakon ležišta metka sa 9 mm na 5 mm, što sprečava da izvrši ispaljenje bojevog metka. Prelaz sa kalibra 9 mm na 5 mm konstruktivno je rešen umetnutom cevi koja se završava oko 20 mm pre usta cevi. Do usta cevi nastavlja se navoj u koji se uvrće dodatak za ispaljivanje signalnih raketa, zvezdica i slično.
2. Prilikom rasklapanja spornog oružja ustanovljeno je da je samo umetak u cevi koji služi za redukciju kalibra od neke vrste čelika ili livenog gvožđa (ima svojstvo magnetičnosti), a ostali vitalni delovi (cev, ležište metka, zatvarač itd.) napra-

vljeni su od neke vrste aluminijumske legure (obično su to legure na bazi aluminijuma, bakra i cinka) i nemaju svojstvo magnetičnosti. Umetak je napravljen od neke vrste čelika očigledno iz razloga potrebe da oružje može da izdrži pritiske barutnih gasova u cevi koji iznose 400 bara.⁴³

3. Po opštim tehničkim uslovima za sportsko, lovačko i vojno oružje, dostavljeno oružje se može smatrati ispravnim.
4. Konstrukcije razlike između ovakvih oružja (kopija), sportskih oružja i vatrenih oružja praktično ne postoje, odnosno svode se na posebno rešenje cevi i ležišta metka. Sva sportska i vatrena oružja mogu da ispaljuju municiju predviđenu za startne i gasne pištolje i revolvere u jedinačnom režimu pod uslovom da ona staje u ležište metka. Specifičnost REPLIKA (KOPIJA), **ili kako se još zovu startna, gasna i signalna oružja prema municiji koju koriste**, je da nijedna od njih ne može da ispaljuje bojevu municiju, što onemogućuje konstrukciono rešenje cevi i dimenzionisanje kompletnog oružja na čvrstoću, kao i izbor materijala od kojeg se kopije izrađuju. Materijal od kojeg se prave predmetne kopije izabran je prema opterećenjima koja trpi prilikom opaljenja P.A.K. municije (maksimalni pritisci koji se razvijaju u cevi oružja su 400 bara).⁴⁴
5. Premeravanjem unutrašnjosti cevi spornog pištolja konstatovano je da na unutrašnjoj strani cevi sa početkom od usta cevi postoji navoj dužine $l_1 = 15$ mm koji je predviđen za uvrtnanje nastavka. Takođe postoji i suženje cevi sa početkom na $l_2 = 20$ mm od usta cevi sa nominalne $\varnothing 1 = 9$ mm na $\varnothing 2 = 5,0$ mm koje fizički sprečava ispaljivanje bilo kakvog projektila, što ovu vrstu pištolja razlikuje od vatrene i sportskog oružja čija je osnovna i jedina namena da ispali projektil. Ovo suženje produžava se celom dužinom središnjeg dela cevi. Maksimalni prečnik cevi kod oružja predviđenih za blank municiju, zbog obezbeđenja funkcije polu-automatskog režima, iznosi 5,6 mm.⁴⁵

Imajući u vidu kategorizaciju oružja iz ZOM, veštak je **u nalazu** naveo da je bitno obratiti pažnju na odredbu člana 3. tačka 11. ZOM kojom bi **pod konvertibilnim oružjem** (koje je svrstano u kategoriju oružja B zajedno sa pojedinim precizno navedenim vatrenim oružjem) trebalo podrazumevati i **svako gasno, signalno i startno oružje, što nije tačno sa aspekta nauke i struke**.

Za potrebe ovog veštačenja veštak je naveo i veštačenje koje je izvršeno nad četiri reprezentivna startna, signalna i gasna pištolja od kojih je pod brojem 1. veštačen pištolj marke *Ekol Aras Compact*, cal. 9 mm.⁴⁶ Rezultati analize vrste materijala spornog pištolja dati su u tabeli 2. Prema podacima iz kataloga proizvođača ne postoji

43 CIP Commission Internationale Permanente Pour l'Épreuve des Arms à FeuPartatives, EDITION 2005, op. cit., tabela 8/9 mm PA Blanc.

44 Ibid.

45 Ibid.

46 Kostić, mr Vlada, Vračarić, mr Dušan, Odanović, dr Zoran, *Hemijsko, metalurško i balističko veštačenje gasnih, startnih i signalnih naprava*, op. cit., str. 3 (16. 11. 2016).

nikakva konstrukciona razlika između *Ekol Aras Compact*, cal. 9 mm, i *Ekol Aras Magnum*, cal. 9 mm, osim u dužini cevi, što ima kao posledicu i razliku u ukupnoj masi. Razlika u dužini cevi je 26 mm, a u masi 175 g.⁴⁷

Oznaka uzorka	Sadržaj elemenata (mas/%)		
	Al	Cu	Zn
a) Navlaka zatvarača	4,03	1,16	ostalo
b) Cev	3,97	0,95	ostalo
c) Usadnik rukohvata	4,35	0,95	ostalo

Tabela 2. Hemijski sastav delova pištolja *Ekol Aras Compact*, cal. 9 mm, fabr. broj EAC 1530259

U mišljenju veštak je naveo:

1. Sporni pištolj marke *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., fabričkog broja EA-17070070, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja BROWNING HP, cal. 9 mm parabelum. Pištolj *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K. je turske proizvodnje, sa fabričkim žigom i oznakom proizvođača. U smislu Zakona o oružju i municiji i prema svojoj nameni i konstrukcionom rešenju sporno oružje je startno, gasno ili signalno u zavisnosti od toga koju municiju koristi (tačka Nalaza 1.1). Sporno oružje u zatečenom stanju nema dodatak za izbacivanje signalnih raketa, te nema funkciju signalnog oružja mada je konstrukcijom predviđena (tačka Nalaza 1.2).
2. Prema konstrukcionom rešenju i deklaraciji proizvođača, namena REPLIKE (KOPIJE) može biti izazivanje zvučnog efekta, otuda je popularno nazvana „PLAŠLJIVAC“, koristi se u pozorišnim i filmskim predstavama, za dresuru pasa, rasterevanje ptica na aerodromu, startovanje trka itd. U međunarodnim standardima kategoriše se kao „Alarm Weapon“, ili takozvani gasni pištolj, koji služi za odbranu od životinja ili eventualno ljudi, jer može izazvati kratkotrajnu iritaciju očiju i disajnih organa (tačka Nalaza 1.1).
3. Sporno oružje je kompletno i funkcionalno ispravno (tačka Nalaza 1.2). Proizvođač nudi ovu verziju oružja sa i bez dodatka za izbacivanje zvezdica i svetlosnih raketa, tako da ne možemo smatrati da je nekompletno samim tim što uz oružje nije dostavljen dodatak za njihovo izbacivanje (cev za obe verzije je ista – ima navoj na ustima cevi – tačka Nalaza 1.2).
4. Rasklapanjem oružja utvrđeno je da oružje nije prepravljano i da su svi delovi originalni (tačka Nalaza 1.1).

47 Dostupno na: www.voltran.com.tr, str. 28.

5. Sporni pištolj svojom konstrukcijom (promena prečnika cevi sa 9 mm na 5 mm – tačka Nalaza 1.2) i materijalom od kojeg je napravljen (legure sistema Zn-Al-Cu; prema ASTM B86/BS 1774, ove legure su označene oznakom ZP5 ili ZnAl4Cu1), čije su karakteristike otpornosti i čvrstoće neuporedivo manje od istih karakteristika čelika koji se koriste za izradu vitalnih delova vatrenog oružja (tačka Nalaza 2), ne može se prepraviti tako da bezbedno ispaljuje bojevu municiju. Ovde se misli, pre svega, na bezbednost onoga ko vrši opaljenje bojevog metka iz prepravljenog spornog, i njemu sličnih oružja (tačka Nalaza 2).
6. Sporni pištolj marke *Ekol Aras Magnum*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., fabričkog broja EA-17070070, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja BROWNING HP MAGNUM, cal. 9 mm parabelum, i svojim izgledom podseća na pištolj BROWNING HP, cal. 9 mm parabelum (tačka Nalaza 1.1).
7. Funkcionalna ispravnost spornog oružja je nenarušena, iako su plastične korice rukohvata polomljene, tj. oružje nije prepravljano i može da ispaljuje municiju za koju je fabrički predviđeno (9 mm, P.A.K.).
8. Konstrukcionim rešenjem cevi i ležišta metka, kao i izborom materijala od kojeg su napravljeni vitalni delovi oružja (navlaka zatvarača, cev i usadnik rukohvata) onemogućeno je ispaljivanje bojevog metka (tačke Nalaza 1.1. i 1.3).
9. Sporno oružje nije prepravljano i svi delovi su originalni (tačka Nalaza 1.1).
10. Prema tome, sporno oružje ne predstavlja konvertibilno oružje u smislu člana 3. tačka 11. ZOM, jer se s obzirom na svoju konstrukciju i materijal od kojeg je izrađeno ne može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju navedenog kalibra (tačka Nalaza 2).

Epilog: Posle ovakvog nalaza i mišljenja, nadležni javni tužilac je **odustao od krivičnog gonjenja protiv okrivljenog** za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ.

Različita mišljenja dvojice veštaka u pogledu toga šta je oduzeti pištolj!

U krivičnim predmetima, u vezi sa pitanjem da li pojedini pištolj predstavlja konvertibilno oružje, i shodno tome da li je lice bilo u kontaktu sa tim oružjem ili je u pitanju tzv. replika, tokom istrage odnosno nakon podnošenja optužnog akta, pred nadležnim sudovima često se susreću i dva međusobno suprotna veštačenja od strane veštaka balističke struke, pa se ponekad određuje i treće, tzv. superveštačenje. U takvim situacijama, ukoliko do njih dolazi tokom istrage nadležni javni tužilac odlučuje na osnovu tog trećeg veštačenja da li će podneti odgovarajući optužni akt ili će odustati od krivičnog gonjenja, a ukoliko je podnet optužni akt i u toku glavnog pretresa određeno treće veštačenje takvog oružja, nadležni sud na osnovu tog pisanog nalaza i mišljenja i eventualnog ispitivanja veštaka koji je obavio to veštačenje donosi odgovarajuću presudu u takvim spornim situacijama.

U konkretnom slučaju nadležni javni tužilac je došao u specifičnu situaciju. Naime tokom istrage, prvi veštak je dao svoj nalaz i mišljenje i naveo da pištolj koji mu je dostavljen na veštačenje nije konvertibilno oružje, već replika. Potom je u toku istrage obavljeno veštačenje istog pištolja od strane ustanove koja se izjasnila da je taj pištolj konvertibilno oružje. Javni tužilac je pokušao usaglašavanje nalaza i mišljenja tako što je svakom od veštaka dostavio nalaz i mišljenje drugog veštaka da se izjasne da li isti prihvataju ili ne, i svako od veštaka je ostao pri svom nalazu i mišljenju. Zbog toga, javni tužilac je bio prinuđen da odredi novo – treće veštačenje, posle kojeg je doneo odluku u konkretnom slučaju.

Zbog značaja za sudsku praksu, smatram da je neophodno izložiti postupno, po redosledu, sva veštačenja, da bi na taj način javni tužioci, ali pre svega sudije stekle detaljan uvid u ovakve predmete kakvih ima u praksi i da bi bili u stanju da na glavnom pretresu postavie adekvatna pitanja veštacima pre nego što dođe do završnih reči i objavljivanja presude.

Prvi veštak – pojedinac

Veštaku su u toku istrage dostavljeni na veštačenje jedan startni pištolj EKOL ARAS COMPACT, model GRIZZLY, ser. br. EAC 18050100, sa okvirom u kojem se nalazi 12 metaka, i 70 metaka za startni pištolj kalibar 9 mm P.A.K. Naredbom je od veštaka traženo da utvrdi da li je predmetni pištolj funkcionalno ispravan i da li se iz startnog pištolja može ispaliti bojeva municija, i da li spada u konvertibilno oružje u smislu ZOM.

U nalazu veštak je naveo da je vizuelnim pregledom u prostorijama PU ustanovio da je pištolj strane proizvodnje (Turska), kalibar 9 mm P.A.K., EKOL ARAS COMPACT, fab. br. EAC 18050100, koji je utisnut na levoj strani usadnika.

SLIKA 144.

Cev pištolja, na mestu ležišta čaure, je prečnika 9,65 mm na dužini 19,65 mm. Odmah nakon toga, u spoljašnju cev je umetnuta čelična cev čiji je unutrašnji prečnik oko 5 mm. Na 13 mm od usta cevi, čelična cev se završava i pričvršćena je za spoljnu cev navrtkom. Na 8,20 mm od usta cevi, spoljna cev ima unutrašnji prečnik 8,47 mm, gde je narezan navoj, a spoljašnji prečnik joj je 11,55 mm celom svojom dužinom. Suženje cevi ima ulogu pojačnika trzanja navlake, odnosno zatvarača. Time se omogućava da prilikom opaljenja čaure pritisak barutnih gasova naraste do veličine koja je potrebna za pokretanje zatvarača unazad, odnosno poluautomatskog rada oružja, a ujedno onemogućava korišćenje municije sa projektilom – zrnom. Spoljašnja cev pištolja je izrađena od legure cinka (oko 95%), aluminijuma (oko 4%) i bakra (oko 1%). Tvrdoću cevi sam izmerio i ona iznosi 94,9 HB (tvrdoća merena po *Brinell* metodu), što potvrđuje da se radi o pomenutoj leguri jer se poklapa sa podacima iz standarda za legure cinka.

Mehaničke karakteristike pomenute legure su: zatezna čvrstoća $R_m \min = 270 \text{ N/mm}^2$ i čvrstoća na granici elastičnosti $R_{p0,2} \min = 220 \text{ N/mm}^2$. Umetanje čelične cevi u cev izrađenu od legure cinka ima kao cilj ojačanje spoljašnje cevi kako bi izdržala pritisak koji se stvara pri opaljenju čaure a koji iznosi, prema podacima proizvođača municije, oko 400 bara.

Kod pištolja predviđenih za gađanje bojevom municijom, cev se izrađuje od visokokvalitetnih čelika čija je zatezna čvrstoća oko $R_m = 800 \text{ N/mm}^2$ i više, a tvrdoća ide i do 370 HB. Pritisak koji se stvara u cevi pri opaljenju bojeve municije kreće se od 1.400 bara do 2.500 bara, zavisno od kalibra.

Navlaka pištolja je takođe izrađena od legure cinka, aluminijuma i bakra. Prilikom merenja tvrdoće navlake ustanovio sam da ona iznosi 94,9 HB (tvrdoća merena po *Brinell* metodu). Izmerena tvrdoća potvrđuje da se radi o pomenutoj leguri jer se poklapa sa podacima iz standarda za legure cinka. Mehaničke karakteristike materijala navlake su iste kao i spoljašnje cevi.

Kod pištolja predviđenih za gađanje bojevom municijom, navlaka se izrađuje od visokokvalitetnih čelika čija je zatezna čvrstoća oko $R_m = 800 \text{ N/mm}^2$ i više, a tvrdoća ide i do 270 HB.

Udarne igla, koja se nalazi u navlaci pištolja, je u potpunosti ispravna, a izlaz iz svog ležišta je dovoljan da inicira kapslu čaure.

Udarač, koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle, je u potpunosti ispravan.

Mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, je u potpunosti ispravan.

Okvir ili magacin za smeštaj municije je u potpunosti ispravan za funkciju donošenja čaure. U okviru se nalazi 12 metaka kalibra 9 mm P.A.K., proizvedenih u fabrici „Pobjeda“ iz Goražda (Bosna i Hercegovina).

Pored ovih 12 metaka, u originalnom pakovanju proizvođača „Pobjeda“ iz Goražda pronađeno je još 70 metaka (slika 145).

SLIKA 145.

Svih 70 metaka predviđeno je za opaljenje iz navedenog pištolja.

Municija, koja se proizvodi za ovaj pištolj, ima oblik čaure pištoljskog metka i sastoji se od čaure, inicijalne kapsle, baruta i pokrivke od plastične mase koja sprečava da se barut prospe (slike 146 i 147).

SLIKA 146.

SLIKA 147.

Zelena boja plastične pokrivke označava da se radi o P.A.K., odnosno P.A.B. municiji. Skraćenica P.A.K. potiče od PA KNALL (nemački) što znači pucanj, prasak. Ovakva vrsta municije se još obeležava i kao PA *Blank* (engleski), što znači prazan, manevarski.

Ova municija nakon opaljenja proizvodi samo zvučni efekat, te se navedeni pištolj sa ovom municijom koristi prilikom snimanja akcionih filmova, u obuci lovačkih i drugih službenih pasa, na sportskim takmičenjima za davanje znaka za start, za zabavu itd.

Za ovaj pištolj se proizvodi i municija sa hemijskim punjenjem (tzv. suzavcem i nadražljivcem). Ova municija sastoji se od čaure, inicijalne kapsle, barutnog punjenja, hemijskog punjenja u obliku kristalnih zrnaca i plastične pokrivke odgovarajuće boje (žute za CS, plave za CN ili crvene za nadražljivce – kapsicin). U čauri se uobičajeno nalazi 80 mg hemijskog punjenja koje, s obzirom na količinu, objektivno ne može naneti bilo kakve ozbiljne povrede i izazvati štetne posledice po zdravlje izuzev kratkotrajnog suženja očiju, ili nadržaja usne duplje i organa respiratornog trakta. I ova municija nakon opaljenja takođe proizvodi zvučni efekat, ali se istovremeno sagorevanjem baruta vrši topljenje hemijske smeše koja se u vidu gasa potiskuje u prostor ispred cevi revolvera do daljine od 1,5 do 2 m.

Da bi proverio funkcionalnu ispravnost predmetnog pištolja veštak je izvršio opaljenje jedne čaure i pri tome je pištolj ispravno funkcionisao.

U mišljenju veštak je naveo:

1. Predmetni pištolj, model *Ekol Aras Compact*, fab. br. EAC-18050100, kalibra 9 mm P.A.K., je shodno čl. 3. tač. 36. Zakona o oružju i municiji **startno oružje**, jer „pod pritiskom barutnih gasova raspršuje neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom i ispaljuje punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja“.
2. Predmetni pištolj, model *Ekol Aras Compact*, fab. br. EAC-18050100, s obzirom na podatak o pritisku pri opaljenju municije kalibra 9 mm P.A.K., koji je tri do pet puta manji u odnosu na pritiske pri opaljenju bojeve municije istog ili sličnog kalibra, kao i na konstrukciju, dimenzije i mehaničke karakteristike materijala od kojeg su izrađeni ležište čaure, cev i navlaka pištolja (zatezna čvrstoća je oko 3–4 puta manja od materijala koji se koristi kod pištolja koji ispaljuje bojevu municiju), **ne može** se prepraviti da ispaljuje bojevu municiju te stoga ne predstavlja **konvertibilno oružje** u smislu čl. 3. tač. 11. Zakona o oružju i municiji.
3. Predmetni pištolj, model *Ekol Aras Compact*, fab. br. EAC-18050100, je **funkcionalno ispravan** za opaljenje municije kalibra 9 mm P.A.K.
4. Na predmetnom pištolju nije vršena nikakva prepravka, već je u originalnom fabričkom dizajnu.
5. Kako predmetni pištolj ne predstavlja konvertibilno oružje, za njegovu nabavku i držanje nije potrebno odobrenje državnog organa.

S obzirom na to da VJT nije bio zadovoljan obavljenim veštačenjem ovog pištolja od strane veštaka pojedinca, predmet je u toku istrage dostavljen na veštačenje drugom veštaku – ustanovi.

Veštaku su u toku istrage dostavljeni naredba za veštačenje izdata od strane zame-nika višeg javnog tužioca (VJT), oružje i municija.

U nalazu je navedeno da je obavljen pregled dostavljenih tragova – pištolj na slici:

SLIKA 148.

Na pregled je dostavljen startni, gasni ili signalni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAC-18050100, kalibra 9 mm, sa okvirom.

Pregledom cevi predmetnog pištolja utvrđeno je da u njoj postoji prepreka koja je ne zatvara u potpunosti, a koja se tu nalazi fabrički, što znači da se iz ovakvog pištolja u dostavljenom stanju ne može ispaliti bojeva municija. Takođe sa unutrašnje strane usta cevi uočava se navoj.

Iz predmetnog pištolja se u dostavljenom stanju može izvršiti opaljenje punjenjem kojim se pod pritiskom barutnih gasova raspršuju neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom (gasna municija), kao i punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja (startna municija). Postavljanjem posebnog nastavka koji se smešta na navoj u prednjem delu usta cevi moguće je ispaliti i svetleću signalnu raketu.

Veštaci napominju da su u praksi imali startne, gasne ili signalne pištolje koji su po konstrukciji i materijalu od kojeg su napravljeni prilagođeni drugoj municiji i na kojima su vršeni drugi zahvati kojima se utiče na njihovo funkcionisanje, i trajno ili privremeno menjaju originalne tehničke karakteristike i konstrukcijska rešenja proizvođača, odnosno prepravljani su u vatreno oružje, tako da mogu koristiti bojevu municiju, gde prilikom opaljivanja dolazi do izbacivanja projektila kroz cev pod dejstvom pritiska barutnih gasova.

Predmetni pištolj svojim izgledom podseća na kratko ručno vatreno oružje – pištolj, i to sistema *Browning HP compact*.

Browning HP compact, kalibra 9 x 19 mm

SLIKA 149.

U mišljenju veštak je naveo:

Predmetni startni, gasni ili signalni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAC-18050100, kalibra 9 mm, po načinu funkcionisanja i specifikaciji proizvođača predstavlja startno, gasno ili signalno oružje u smislu ZOM RS, ali imajući u vidu da izgledom podseća na vatreno oružje kao i da su u praksi imali iste prepravljene u vatreno oružje, može se smatrati kovertibilnim oružjem.

Predmetna čaura opaljene startne municije kalibra 9 mm ispućana je iz predmetnog startnog, gasnog ili signalnog pištolja marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAC-18050100, kalibra 9 mm.

S obzirom na to da VJT nije bio zadovoljan drugim obavljenim veštačenjem ovog pištolja od strane veštaka iz ustanove, kao i na primedbe branioca okrivljenog, VJT je dostavio nalaze svakog od veštaka drugom veštaku na upoznavanje i izjašnjenje da li prihvataju nalaz onog drugog veštaka.

Dopuna veštačenja od strane veštaka pojedinca

U dopunskom nalazu veštak je naveo da je u veštačenju od 18. 4. 2022. godine dao mišljenje da je startni pištolj, model *Ekol Aras Compact*, fab. br. EAC-18050100, kalibra 9 mm P.A.K., sa okvirom u kojem se nalazi 12 metaka kalibra 9 mm P.A.K., u originalnom fabričkom dizajnu i da na njemu nije vršena nikakva prepravka, da je funkcionalno ispravan za opaljenje municije kalibra 9 mm P.A.K. i da se ne može prepraviti da ispaljuje bojevu municiju, te stoga ne predstavlja **konvertibilno oružje** u smislu Zakona o oružju i municiji. Razlozi za takav stav su sledeći:

- Predmetni pištolj model *Ekol Aras Compact Grizzly*, fab. br. EAC-18050100, kalibra 9 mm P.A.K., se razlikuje od pištolja koji ispaljuje bojevu municiju u dvema bitnim karakteristikama – fiksiranoj cevi i materijalu od kojeg su izrađeni vitalni delovi. Naime, predmetni pištolj ima fiksiranu – nepomičnu cev, dok je kod pravih pištolja cev pomična kako bi bili omogućeni izbacivanje čaure i kompenzacija trzaja. Takođe, cev predmetnog pištolja je sužena sa prečnika 9 mm na 5 mm, što onemogućava korišćenje municije sa zrnom.
- Vitalni delovi predmetnog pištolja (cev, navlaka, rukohvat) izrađeni su od legure cinka (tzv. ZAMAK) čije su mehaničke karakteristike 3–4 puta niže u odnosu na mehaničke karakteristike materijala koji se koriste za izradu vitalnih delova vatrenog oružja (visokokvalitetni čelici predviđeni za termičku obradu).
- Okvir ili magacin za smeštaj municije je tako konstruisan da ne može da primi municiju sa zrnom.
- Fabrički proizvedeno vatreno oružje – pištolj je testiran da izdrži 10–12% viši pritisak barutnih gasova od pritiska barutnih gasova čijim sagorevanjem dolazi do pokretanja projektila – zrna u realnim uslovima (u realnim uslovima pritisci se kreću od 1.400 do 2.500 bara). Predmetni pištolj, za opaljenje koristi municiju kalibra 9 mm P.A.K. koja, prema podacima proizvođača, ostvaruje maksimalni pritisak u cevi od 400 bara, što je tri do šest puta manje od pritiska koji ostvaruje bojeva municija u realnim uslovima. Cev predmetnog pištolja, izrađena od legure cinka, dimenzionisana je tako da izdrži pritiske municije 9 mm P.A.K. (400 bara), ali ne i pritiske bojeve municije (1.400 do 2.000 bara) i ukoliko bi se koristila bojeva municija sigurno bi došlo do njenog razaranja – destrukcije.
- Spoljni prečnik cevi predmetnog pištolja, koji je izrađen od legure cinka, iznosi 11,55 mm i praktično onemogućava ugradnju čelične cevi vatrenog oružja (formiranje tzv. biblok cevi). Naime, spoljni prečnik cevi vatrenog oružja – pištolja koji koristi bojevu municiju kalibra 7,65 mm iznosi 13,50 mm, pa je očigledno da se takva cev ne može ugraditi. Spoljni prečnik cevi vatrenog oružja – pištolja koji koristi bojevu municiju kalibra 6,35 mm iznosi 10,50 mm, što znači da bi debljina cevi predmetnog pištolja morala da se svede na samo 0,5 mm. U ovom slučaju poseban tehnički problem je ukrućenje čelične cevi za cev predmetnog pištolja, što je praktično nemoguće uraditi.
- Imajući u vidu sve navedeno, veštak je naveo da je ma kakvom prepravkom vitalnih delova predmetnog pištolja izrađenih od legure cinka nemoguće, na stručno ispravan način, obezbediti njihovu bilo kakvu bezbednu odnosno bezopasnu funkciju u slučaju prepravke u vatreno oružje. Zbog toga je ostao pri svom stavu da se predmetni pištolj model *Ekol Aras Compact Grizzly*, fab. br. EAC-18050100, kalibra 9 mm P.A.K., ne može prepraviti da ispaljuje bojevu municiju, i da ne predstavlja konvertibilno oružje u smislu Zakona o oružju i municiji.

Dopuna veštačenja od strane veštaka iz ustanove: NCKF

U dopunskom nalazu veštak iz ustanove je naveo da je izvršio uvid u zapisnik o veštačenju od 1. 8. 2022, u kopiju izveštaja o veštačenju veštaka pojedinca od 18. 4. 2022. i kopiju naredbe Višeg suda Kv. br. 70/22.

U ovom nalazu navedeno je da smatraju da navod u mišljenju veštaka pojedinca od 18. 4. 2022: „Predmetni pištolj, model *Ekol Aras Compact (...)* Zakona o oružju i municiji, je **startno oružje** jer pod pritiskom barutnih gasova raspršuje neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom i ispaljuje punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja“ – nije potpun iz razloga što klasifikacija oružja nije potpuna.

Kako sam veštak navodi, a i u Zapisniku o veštačenju NCKF br. 234-7-1221/22 takođe stoji, da predmetni pištolj pod pritiskom barutnih gasova raspršuje neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom i ispaljuje punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja, on ne može predstavljati isključivo startno oružje. Ono što se **ne navodi** u Izveštaju o veštačenju od 18. 4. 2022. godine veštaka G.M. **a stoji** u Zapisniku o veštačenju NCKF br. 234-7-1221/22 na strani 2 od 6, jeste da je postavljanjem posebnog nastavka koji se smešta na navoj u prednjem delu usta cevi moguće ispaliti i svetleću signalnu raketu. Na istoj strani se nalazi i slika usta cevi sa navojem. Ova opcija se nalazi takođe i u **uputstvu za rukovanje predmetnog pištolja** koje se nalazi na oficijelnoj veb-stranici proizvođača.

Iz navedenog proizlazi da predmetni **pištolj funkcioniše kao startno, gasno i signalno oružje**.

Pojašnjenja radi, startni pištolji su takve konstrukcije da cev nije prohodna, a što nije slučaj sa startnim, gasnim ili startnim, gasnim i signalnim oružjem, već se otvor za izbacivanje produkata sagoravanja produkata nalazi većinom na cevi usmeren prema gore, te se ne preporučuje ispaljivanje gasne municije iz startnih pištolja.

Pojašnjenja radi, napominjemo takođe da postoje i startna, gasna i signalna oružja koja se po svojoj konstrukciji ne mogu prepraviti u vatreno oružje i koriste flobert municiju kal. 6 mm bez baruta, i po važećem ZOM RS ne predstavljaju oružje.

Kao i da postoje i signalna oružja, koja smo u praksi imali prepravljena u vatreno oružje, ali koja po svom izgledu ne podsećaju na vatreno oružje. Jedan takav primer je ispaljivač signalnih raketa koji je cevastog oblika i njih smo u praksi imali prepravljane na bojevu municiju kalibra .22LR. On se ne može smatrati konvertibilnim oružjem po važećem ZOM.

Da bi se startno, gasno i signalno oružje moglo smatrati konvertibilnim mora da ispunjava dva uslova, i to da izgledom podseća na vatreno oružje i da se može prepraviti u vatreno oružje.

Što se tiče materijala startnog, gasnog, signalnog pištolja, isti se po našim saznanjima izrađuje većim svojim delom od ZAMAK (ZAMAC) materijala. To je familija legura od baznog metala cinka i legiranih elemenata aluminijuma, magnezijuma i bakra. Ime ZAMAK je akronim nemačkog imena za metale čije legure su sastavljene: Zink (cink), Aluminijum, Magnezijum i Kupfer (bakar). Napominjemo i da su i neki od osnovnih delova **vatrenih oružja** pravljani od pomenutog materijala (proizvođača „Hi-Point Firearms“, „Smith&Wesson“ – Sigma, Reck, SM itd.).

Predmetni pištolj u svom fabričkom stanju nije predviđen da koristi bojevu municiju, već municiju opisanu u mišljenju Izveštaja o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G.M., kao i u nalazu Zapisnika o veštačenju NCKF br. 234-7-1221/22, na stranama 2–6.

Zbog prethodno navedenog se i vrše prepravke na takvim pištoljima, a to znači da se prilagođavaju drugoj municiji i da se na njima vrše drugi zahvati kojima se utiče na njihovo funkcionisanje i trajno ili privremeno menjaju originalne tehničke karakteritike i konstrukcijska rešenja proizvođača, odnosno prepravljaju se u vatreno oružje, tako da mogu koristiti bojevu municiju gde prilikom opaljivanja dolazi do izbacivanja projektila kroz cevi pod dejstvom pritiska barutnih gasova.

Za sam materijal je bitno da može da se obrađuje mašinski ili ručno rezanjem, glodanjem, bušenjem, sečenjem, itd. **U ZOM RS nije navedeno** od kojeg materijala mora da bude napravljeno oružje, već samo **da se može prepraviti**, tako da ispaljuje bojevu municiju (čl. 3. st. 2. tač. 11).

Ono što se navodi u Izveštaju o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G.M., je da je jedan pištolj proizvođača marke EKOL prepravljen u vatreno oružje, dok se drugi pištolj istog tog proizvođača ne može prepraviti da ispaljuje bojevu municiju iako se koriste isti materijali pri proizvodnji predmetnih pištolja, a što je navedeno u Izveštaja o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G.M. **na stranama 2, 3 i 6.**

U našoj praksi smo imali prepravke na taj način da se prepreka u cevi startnog, gasnog, signalnog oružja ukloni, sama cev mehaničkim putem obradi sa unutrašnje strane i da se u nju postavi prohodna olučena ili neolučena cev od drugog jačeg materijala, uglavnom čelika, kako bi istrpela odgovarajuće pritiske bojeve municije. Drugi način je taj da se cela originalna cev sa preprekom ukloni i da se postavi prohodna olučena ili neolučena cev od drugog jačeg materijala, uglavnom čelika. Oružje bi bilo **prepravljano na kalibre .22 LR, 6,35 x 16 mm, 7,65 x 17 mm i 9 x 17 mm.**

Takođe, u zapisniku o veštačenju NCKF br. 234-7-1221/22, na stranama 3–6, navedeno je da predmetni pištolj svojim izgledom podseća na **kratko ručno vatreno oružje** – pištolj, i to sistema *Browning HP Compact*.

U Izveštaju o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G.M., na strani 8. u mišljenju je dato sledeće: „Predmetni pištolj, model *EKOL Aras Compact* (...) s obzirom na podatke o pritisku pri opaljenju municije kalibra 9 mm P.A.K., koji je tri puta manji u odnosu na pritiske pri opaljenju bojeve municije istog ili sličnog kalibra, na konstrukciju, dimenzije i mehaničke karakteristike materijala od kojeg je izrađeno (deo teksta nije

vidljiv) čaure, cev i navlaka pištolja (zatezna čvrstoća oko tri do četiri puta manja od materijala koji se koriste kod pištolja koji ispaljuje bojevu municiju), ne može se prepraviti da ispaljuje bojevu municiju, te stoga ne predstavlja konvertibilno oružje.“ Isti se poziva na podatke o pritiscima i materijalima, a ne na praksu u vezi sa prepravljanjem startnih, gasnih i signalnih oružja.

Da se ona prepravljaju, pored naše prakse govori i činjenica da se isto dešava i u zemljama u okruženju, kao i u zemljama Evropske unije, kao i sama činjenica da postoje službe i agencije koje se bave tim pitanjima (NABIS – *National Ballistics Intelligence Service* (Nacionalna obaveštajna služba za balistiku) Velike Britanije, SEESAC – *South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons* (Centar za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi), itd.), a sa kojima imamo međunarodnu policijsku saradnju.

Da se **ovakva oružja mogu prepraviti** govori i podatak iz uputstva za rukovanje predmetnog pištolja koje se nalazi na oficijelnoj stranici proizvođača, i to pod tačkom 9. gde stoji da proizvođač/distributer ovog proizvoda nikada nije odgovoran za bilo kakve modifikacije napravljene na pištolju ili upotrebe pištolja u bilo koje druge svrhe osim onih za koje je predviđen.

Kako predmetni **pištolj marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAS-18050100, kal. 9 mm**, funkcioniše kao startno, gasno i signalno oružje, kako izgledom podseća na vatreno oružje i kako smo u praksi imali startne, gasne i signalne pištolje ovakve konstrukcije i materijala prepravljene u vatreno oružje, **može se smatrati konvertibilnim oružjem.**

U mišljenju veštaka (iz NCKF – primedba autora) je naveo:

Delimično smo saglasni sa tačkom 1. Izveštaja o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G. M., imajući u vidu da predmetni startni, gasni i signalni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAS-18050100, kal. 9 mm, pored opaljenja punjenjem kojim se pod pritiskom barutnih gasova raspršuju neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom i punjenja namenjenog isključivo glasnom pucnju, postavljanjem posebnog nastavka koji se smešta na navoj u prednjem delu usta cevi i iz predmetnog pištolja, može ispaliti i svetleću signalnu raketu. Tako da klasifikacija ovog oružja ne bi bila startno oružje, već startno, gasno i signalno oružje.

Nismo saglasni sa tačkom 1.1. Izveštaja o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G.M. da se predmetni startni, gasni i signalni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAS-18050100, kal. 9 mm, ne može prepraviti u vatreno oružje i da ne predstavlja konvertibilno oružje, imajući u vidu praksu, ono što je napisano u nalazu ovog zapisnika, kao i u Zapisniku o veštačenju broj 234-7-1221/22 od 1. 8. 2022. godine.

Saglasni smo sa tačkama 1.2. i 1.3. Izveštaja o veštačenju od 18. 4. 2022. veštaka G. M. da predmetni startni, gasni i signalni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, vidljivog fabričkog broja EAS-18050100, cal. 9 mm, nije prepravljani i da je funkcionalno ispravan.

S obzirom na to da nije došlo do usaglašavanja nalaza i mišljenja dvojice veštaka, VJT je odredio treće – tzv. superveštačenje, koje je poverio veštaku pojedincu.

Superveštačenje

Veštaku je u toku istrage dostavljen na veštačenje:

- Jedan startni pištolj EKOL ARAS COMPACT GRIZZLY, ser. br. EAC 18050100, sa okvirom u kojem se nalazi 12 metaka, i
- 70 metaka za startni pištolj, kalibar 9 mm P.A.K.

Naredbom je od veštaka traženo superveštačenje kojim bi bilo utvrđeno:

1. Da li startni pištolj EKOL ARAS COMPACT GRIZZLY, ser. br. EAC18050100, sa okvirom u kojem se nalazi 12 metaka za startni pištolj, kalibar 9 mm, spoljnim izgledom podseća ili je jednak vatrenom oružju?
2. Da li se predmetni pištolj može prepraviti u vatreno oružje i da li tako prepravljen može da izbacuje bojevu municiju navedenog kalibra?
3. Funkcionalna ispravnost navedenog oružja, tj. da li u smislu odredbe čl. 3. Zakona o oružju i municiji predstavlja konvertibilno oružje?

U nalazu veštak je naveo da je prilikom pregleda predmeta veštačenja u prostorijama PU konstatovano da nedostaje predmet veštačenja pod tačkom 2, tj. nedostaje 12 metaka u okviru oružja i posebnih 70 metaka (navedeno u naredbi) za predmetno oružje – zatečeni su samo dve prazne kutije za municiju i jedan ispaljeni metak (slike 150 i 151).

Prazna ambalaža sporne municije u zatečenom stanju

SLIKA 150.

SLIKA 152.

Ispaljeni metak za sporno oružje

SLIKA 151.

U cilju identifikacije dostavljenog oružja obavljen je pregled dostavljenog pištolja, a nakon njegovog rasklapanja, u zatečenom stanju veštak je konstatovao:

1. Sporni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., SA/DA (sa mogućnošću jednostrukog i dvostrukog dejstva), fabričkog broja EAC-18050100, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja BROWING HP COMPACT, cal. 9 mm parabelum (slike 152. i 153). Pištolj BROWING HP je prikazan na slici 5. Pištolj *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., je turske proizvodnje (VOLTRAN AV SİLAHLARI LTD ŞTI. Organize San. Böl. G.50 Sk. No: 3, 34775 Y. Dudullu – Ümraniye, İSTAMBUL/ /TURKEY), sa fabričkim žigom i oznakom proizvođača (slika 153). U smislu Zakona o oružju i municiji i prema svojoj nameni i konstrukcionom rešenju sporno oružje je startno, gasno ili signalno u zavisnosti od toga koju municiju koristi.

Pištolj *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K.⁴⁸

⁴⁸ Dostupno na: <https://www.google.rs/search?q=ekol+firat+compact&rlz>.

2. Namena REPLIKE (KOPIJE) može biti izazivanje zvučnog efekta, otuda je popularno nazvana „PLAŠLJIVAC“, koristi se u pozorišnim i filmskim predstavama, za dresuru pasa, rasterivanje ptica na aerodromu, startovanje trka itd. U međunarodnim standardima kategoriše se kao „Alarm Weapon“ ili takozvani gasni pištolj, koji služi za odbranu od životinja ili eventualno ljudi, jer može izazvati kratkotrajnu iritaciju očiju i disajnih organa, a municija za njega deklarirana je međunarodnim standardom CIP.⁴⁹

3. Sporni pištolj je svojom konstrukcijom predviđen i za ispaljivanje zvezdica i signalnih raketa. Na unutrašnjem delu cevi po dubini od usta cevi oko 20 mm nalazi se navoj koji je predviđen za uvrtnanje nastavka koji bi trebalo to da obezbedi. Međutim, u dostavljenom materijalu nije pronađen pomenuti produžni deo koji se navrće u navoj na ustima cevi i služi za ispaljivanje signalnih raketa. Dakle, u zatečenom stanju sporni pištolj može isključivo da se koristi za ostvarivanje zvučnog efekta ili ispaljivanje patrona sa iritirajućim gasom, i ne može se koristiti za ispaljivanje signalnih raketa i slično.

4. Municija 9 mm blank – municija za startne pištolje i revolvare, je pištoljska čaura sa kapislom, barutnim punjenjem, bez projektila, pertlovana na vrhu ili zatvorena perforiranim plastičnim čepom. Uobičajeno je da se naziva samo kapisla. Proizvodi pucanj, koristi se pri obuci pasa, za plašenje ptica na usevima i aerodromima, pri dresuri pasa, startovanju trka, za zabavu i drugo. U prodaji se dobija u pakovanju od 50 komada u kutiji. OVA MUNICIJA takođe nosi oznaku P.A., P.A.K., I IMA ZELENI PLASTIČNI POKLOPAC (slika 153), mada se može naći i sa poklopcima druge boje.

9 mm, srpska proizvodnja PPU⁵⁰

49 CIP Commission Internationale Permanente Pour l'Épreuve des Arms à FeuPartatives, EDITION 2005, *op. cit.*

50 Dostupno na: <http://www.prvipartizan.com/sr/pablank.php>, PPU PA Blank municija je namenjena za upotrebu u startnim pištoljima .9 mm. PA Blank municija je pogodna za različitu upotrebu, i to najpre za davanje startnog signala na sportskim događajima i za ličnu odbranu.

Sporna municija, koja nije dostavljena, je kalibar 9 mm, P.A.K., proizvedena u fabrici „Pobjeda“, Goražde (slike 153. i 154).

Sporna municija 9 mm P.A.K., proizvedena u fabrici „Pobjeda“, Goražde

SLIKA 154.

Potom je veštak ispitao dostavljeno oružje na veštačenje – funkciju tog oružja, pa je konstatovao:

1. U zatečenom stanju spornog oružja izvršene su probe i predmetni pištolj je mogao da izvrši opaljenje. Na slici 9. prikazano je sporno oružje sa desne strane, sa izvađenim okvirom.

Sporni pištolj, opšti izgled sa okvirom, desna strana

SLIKA 155.

2. Izvršena je provera SA/DA dejstva i pri tome je konstatovano da je ova funkcija nenarušena.

3. Prilikom ispitivanja ustanovljeno je da na oružju nisu vršene nikakve izmene i da su delovi originalni (slika 156).

Sporno oružje, mehanizam za uvođenje metka

SLIKA 156.

4. Ispitivanjem unutrašnjosti cevi oružja i ležišta metka konstatovano je da oružje ima promenu kalibra cevi odmah nakon ležišta metka sa 9 mm na 5 mm, što sprečava da izvrši ispaljenje bojovog metka (slika 157). Prelaz sa kalibra 9 mm na 5 mm konstruktivno je rešen umetnutom cevi koja se završava oko 20 mm pre usta cevi. Do usta cevi nastavlja se navoj u koji se uvrće dodatak za ispaljivanje signalnih raketa, zvezdica i slično (slika 157).

Sporni pištolj, navoj za montažu dodatka za ispaljivanje zvezdica, pogled u usta cevi

SLIKA 157.

5. Prilikom rasklapanja spornog oružja ustanovljeno je da je samo umetak u cev koji služi za redukciju kalibra od neke vrste čelika ili livenog gvožđa (ima svojstvo magnetičnosti), a ostali vitalni delovi (cev, ležište metka, zatvarač itd.) su napravljeni od neke vrste aluminijumske legure (obično su to legure na bazi aluminijuma, bakra i cinka) i nemaju svojstvo magnetičnosti. Umetak je napravljen od neke vrste čelika očigledno iz razloga potrebe da oružje može da izdrži pritiske barutnih gasova u cevi koji iznose 400 bara.⁵¹

6. Po opštim tehničkim uslovima za sportsko, lovačko i vojno oružje, dostavljeno oružje se može smatrati ispravnim.

7. Konstrukcije razlike između ovakvih oružja (kopija), sportskih oružja i vatrenih oružja praktično ne postoje, odnosno svode se na posebno rešenje cevi i ležišta metka. Sva sportska i vatrena oružja mogu da ispaljuju dostavljenu spornu municiju u jedinačnom režimu pod uslovom da ona staje u ležište metka. Specifičnost REPLIKA (KOPIJA), ili kako se još zovu startna, gasna i signalna oružja prema municiji koju koriste, je da nijedna od njih ne može da ispaljuje bojevu municiju, što onemogućuje konstrukciono rešenje cevi i dimenzionisanje kompletnog oružja na čvrstoću, kao i izbor materijala od kojeg se kopije izrađuju.
8. Premeravanjem unutrašnjosti cevi pištolja konstatovano je da na unutrašnjoj strani cevi sa početkom od usta cevi postoji navoj dužine $l_1 = 15$ mm koji je predviđen za uvrtnje nastavka (slika 157). Takođe postoji i suženje cevi sa početkom na $l_2 = 20$ mm od usta cevi sa nominalne $\varnothing 1 = 9$ mm na $\varnothing 2 = 5,0$ mm (slika 157) koje fizički sprečava ispaljivanje bilo kakvog projektila, što ovu vrstu pištolja razlikuje od vatrenog i sportskog oružja čija je osnovna i jedina namena da ispalji projektil. Ovo suženje produžava se celom dužinom središnjeg dela cevi. Maksimalni prečnik cevi kod oružja predviđenih za blank municiju, zbog obezbeđenja funkcije poluautomatskog režima, je 5,6 mm.⁵²

Veštak je ispitao i dostavljenu municiju uz ovaj pištolj, pa je konstatovao:

- Sporna municija prikazana na slici 7. nije dostavljena. Premeravanjem ispaljenog metka je utvrđeno da je to standardni metak za gasni i startni pištolj kalibra 9 mm $\varnothing 9 \times 22$ mm (slike 151. i 153).
- Sporni ispaljeni metak, ukupno jedan, je metak kalibar 9 mm, P.A.K., za gasne i startne pištolje, i ima oznaku proizvođača „Pobjeda“, Goražde (slike 151. i 154).
- Patrone su zatvorene zelenom plastikom odozgo koja se prilikom opaljenja pod dejstvom barutnih gasova otvara na mestima na kojima je perforirana i ispušta barutne gasove ili neki iritirajući gas (slike 153 i 154).
- Kako patrone nisu dostavljene, bez opita ispaljenjem sporne municije ne može se opredeliti da li su to samo čaure sa nešto baruta ili imaju i pomenutu želatiniziranu smešu nekog iritanta.

51 CIP Commission Internationale Permanente Pour l'Epreuve des Arms à FeuPartatives, EDITION 2005, tabela 8/9 mm PA Blanc, op. cit.

52 Ibid.

- Meci ili samo patrone, kako se drugačije nazivaju, mogu biti obična kapislirana čaura sa malo barutnog punjenja ili takođe kapislirana čaura sa želatiniziranim punjenjem na bazi paprike, bibera ili CS gasa (slika 158). Utvrđivanje o kojoj se vrsti metaka radi je nepotrebno, jer se u smislu ZOM ne pravi razlika, odnosno nisu municija.

Imajući u vidu kategorizaciju oružja iz ZOM, veštak je **u nalazu** naveo da je bitno obratiti pažnju na odredbu člana 3. tačka 11. ZOM kojom **pod konvertibilnim oružjem** (koje je svrstano u kategoriju oružja B zajedno sa pojedinim precizno navedenim vatretnim oružjem) treba podrazumevati i **svako gasno, signalno i startno oružje, što nije tačno sa aspekta nauke i struke.**

Za potrebe ovog veštačenja veštak je naveo i veštačenje Instituta za ispitivanje materijala IMS, Beograd⁵⁴ koje je izvršeno nad četiri reprezentivna startna, signalna i gasna pištolja, od kojih je pod brojem 1, veštačen baš sporni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, cal. 9 mm.⁵⁵ Rezultati analize vrste materijala spornog pištolja dati su u tabeli 3.

Oznaka uzorka	Sadržaj elemenata (mas/%)		
	Al	Cu	Zn
a) Navlaka zatvarača	4,03	1,16	ostalo
b) Cev	3,97	0,95	ostalo
c) Usadnik rukohvata	4,35	0,95	ostalo

Tabela 3. Hemijski sastav delova pištolja *Ekol Aras Compact*, cal. 9 mm, fabr. br. EAC 1530259

53 Dostupno na: <https://www.frankonia.de/freie-waffen/gas-signal/leucht-gas-knallpatronen/cs-gaspatronen/online-shop.html>.

54 Institut IMS Beograd, Laboratorija za ispitivanje materijala, Bulevar Vojvode Mišića 43.

55 Kostić, mr Vlada, Vračarić, mr Dušan, Odanović, dr Zoran, *Hemijsko, metalurško i balističko veštačenje gasnih, startnih i signalnih naprava, op. cit.*, str. 3 (16. 11. 2016).

U mišljenju veštak je naveo:

1. Sporni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., fabričkog broja EAC-18050100, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja BROWING HP COMPACT, cal. 9 mm parabelum. Pištolj *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., je turske proizvodnje, sa fabričkim žigom i oznakom proizvođača. U smislu Zakona o oružju i municiji i prema svojoj nameni i konstrukcionom rešenju sporno oružje je startno, gasno ili signalno u zavisnosti od toga koju municiju koristi (tačka Nalaza 2.1). Sporno oružje u zatečenom stanju nema dodatak za izbacivanje signalnih raketa, te nema funkciju signalnog oružja, mada je konstrukcijom predviđena (tačka Nalaza 2.2).
2. Prema konstrukcionom rešenju i deklaraciji proizvođača namena REPLIKE (KOPIJE) može biti izazivanje zvučnog efekta, otuda je popularno nazvana „PLAŠLJIVAC“, koristi se u pozorišnim i filmskim predstavama, za dresuru pasa, rasterivanje ptica na aerodromu, startovanje trka itd. U međunarodnim standardima kategoriše se kao „*Alarm Weapon*“, ili takozvani gasni pištolj koji služi za odbranu od životinja ili eventualno ljudi, jer može izazvati kratkotrajnu iritaciju očiju i disajnih organa (tačka Nalaza 2.1).
3. Sporno oružje je kompletno i funkcionalno ispravno (tačka Nalaza 2.2). Proizvođač nudi ovu verziju oružja sa i bez dodatka za izbacivanje zvezdica i svetlosnih raketa tako da ne možemo smatrati da je nekompletno samim tim što uz oružje nije dostavljen dodatak za njihovo izbacivanje – cev za obe verzije je ista – ima navoj na ustima cevi (tačka Nalaza 2.1).
4. Rasklapanjem oružja utvrđeno je da oružje nije prepravljeno i da su svi delovi originalni (tačka Nalaza 2.2).
5. Sporni pištolj svojom konstrukcijom – promena prečnika cevi sa 9 mm na 5 mm (tačka Nalaza 2.2) i materijalom od kojeg je napravljen (legure sistema Zn-Al-Cu, prema ASTM B86/BS 1774, ove legure su označene oznakom ZP5 ili ZnAl4Cu1), čije su karakteristike otpornosti i čvrstoće neuporedivo manje od istih karakteristika čelika koji se koriste za izradu vitalnih delova vatretnog oružja (tačka Nalaza 3) – se ne može prepraviti tako da bezbedno ispaljuje bojevu municiju. Ovde se misli, pre svega, na bezbednost onoga ko vrši opaljenje bojevog metka iz prepravljene spornog, i njemu sličnih oružja (tačka Nalaza 3).
6. Sporni pištolj marke *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., fabričkog broja EAC-18050100, je REPLIKA (KOPIJA) pištolja BROWING HP COMPACT, cal. 9 mm parabelum, i svojim izgledom podseća na pištolj BROWING HP COMPACT, cal. 9 mm parabelum (tačka Nalaza 2.1).
7. Sporna municija predstavlja metke za startne i gasne pištolje i revolvere, kalibra 9 mm i dužine 22 mm (tačka Nalaza 2.1). Sporni ispaljeni metak, ukupno jedan, je metak kalibar 9 mm, P.A.K., za gasne i startne pištolje, i ima oznaku proizvođača „Pobjeda“, Goražde.
8. Sporna municija je kompatibilna sa pištoljem marke *Ekol Aras Compact*, model *Grizzly*, cal. 9 mm P.A.K., fabričkog broja EAC-18050100.

9. Funkcionalna ispravnost spornog oružja je nenarušena, tj. oružje nije prepravljano i može da ispaljuje municiju za koju je fabrički predviđeno (9 mm, P.A.K.). Konstrukcionim rešenjem cevi i ležišta metka, kao i izborom materijala od kojeg su napravljeni vitalni delovi oružja (navlaka zatvarača, cev i usadnik rukohvata), onemogućeno je ispaljivanje bojovog metka (tačke Nalaza 2.2. i 3).
10. Prema tome, sporno oružje ne predstavlja konvertibilno oružje u smislu člana 3. tačka 11. ZOM jer se, s obzirom na svoju konstrukciju i materijal od kojeg je izrađeno, ne može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju navedenog kalibra (tačka Nalaza 3).

Epilog: Posle ovakvog nalaza i mišljenja, nadležni javni tužilac je **odustao od krivičnog gonjenja protiv okrivljenog** za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ u odnosu na ovaj pištolj.

(Navedeni primer može da bude ilustrativan, da razjasni pojedine nedoumice sa kojima se mogu suočiti javni tužioci, ali i sudije kod ovakvih predmeta, na koje bi sve okolnosti veštaci balističke struke trebalo da se izjasne kako bi mogao biti donet valjani zaključak u pogledu krivičnog postupka koji se protiv nekog lica vodi zbog ovakvog oružja! – primedba autora.)

8.1. Imitacija (tzv. replika) pištolja

Na slikama 159. i 160. prikazan je pištolj PERFECTA, model FBI 8000, kalibra 8 mm K., nemačke proizvodnje (red. br. 12. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima).

SLIKA 159.

SLIKA 160.

U nalazu veštak je naveo da je pregledom pištolja ustanovio:

- udarač, koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle, u potpunosti je ispravan,
- mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, u potpunosti je ispravan,
- magacin – okvir za smeštaj municije je bez opruge i donosača metka, tako da je on neispravan za donošenje metka,
- cev pištolja, celom svojom dužinom ima pregradu pravougaonog preseka dimenzija ~ 3 x 3 mm.

Na osnovu vizuelnog pregleda pištolja zaključio je da je pištolj funkcionalno neispravan i da se iz njega ne može izvršiti opaljenje metka.

Municija, koja se proizvodi za ovaj pištolj, ima oblik čaure pištoljskog metka i sastoji se od čaure, inicijalne kapsle, baruta i pokrivke od plastične mase koja sprečava da se barut prospe. Zelena boja plastične pokrivke označava da se radi o P.A.K., odnosno P.A.B. municiji. Skraćenica P.A.K. potiče od PA *Knall* (nemački), što znači pucanj, prasak. Ovakva vrsta municije se još obeležava i kao PA Blank (engleski), što znači prazan, manevarski.

Ova municija nakon opaljenja proizvodi samo zvučni efekat, te se navedeni revolver sa ovom municijom koristi prilikom snimanja akcionih filmova, u obuci lovačkih i drugih službenih pasa, na sportskim takmičenjima za davanje znaka za start, za zabavu itd.

Za ovaj pištolj se proizvodi i municija sa hemijskim punjenjem (tzv. suzavcem i nadražljivcem). Ova municija sastoji se od čaure, inicijalne kapsle, barutnog punjenja,

hemijskog punjenja u obliku kristalnih zrnaca i plastične pokrivke odgovarajuće boje (žute za CS, plave za CN ili crvene za nadražljivce – kapsicin). U čauri se uobičajeno nalazi 80 mg hemijskog punjenja koje, s obzirom na količinu, objektivno ne može naneti bilo kakve ozbiljne povrede i izazvati štetne posledice po zdravlje, izuzev kratkotrajnog suzenja očiju, nadražaja usne duplje i organa respiratornog trakta. I ova municija nakon opaljenja takođe proizvodi zvučni efekat, ali se istovremeno sagorevanjem baruta vrši topljenje hemijske smese koja se u vidu gasa potiskuje u prostor ispred cevi pištolja do daljine od 1,5 do 2 m.

U mišljenju veštak je naveo:

X Pištolj PERFECTA, model FBI 8000, kalibra 8 mm K., nemačke proizvodnje (red. br. 12. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) je **funkcionalno neispravan** i prema čl. 3. ZOM predstavlja **startno oružje**. S obzirom na to da ova oružja nisu svrstana niti u jednu kategoriju definisanu u čl. 4. ZOM, mogu se nabavljati i držati bez isprave i prijave nadležnom organu.

8.2. Imitacija (tzv. replika) revolvera

Na slikama 161. i 162. prikazan je revolver nemačkog proizvođača „RÖHM“, model RG69, kalibra 9 mm KNALL, bez utisnutog fabričkog broja (red. br. 11. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima).

SLIKA 161.

SLIKA 162.

U nalazu veštak je naveo da je pregledom revolvera ustanovio:

- udarač, koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle metka, u potpunosti je ispravan,
- mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, u potpunosti je ispravan,
- doboš za smeštaj municije u potpunosti je ispravan,
- cev revolvera, celom svojom dužinom ima pregradu pravougaonog preseka dimenzija ~3 x 4 mm.

Na osnovu vizuelnog pregleda pištolja zaključio je da je revolver funkcionalno ispravan i da se iz njega može izvršiti opaljenje metka.

Municija, koja se proizvodi za ovaj revolver, ima oblik čaure pištoljskog metka i sastoji se od čaure, inicijalne kapsle, baruta i pokrivke od plastične mase koja sprečava da se barut prospe. Zelena boja plastične pokrivke označava da se radi o P.A.K., odnosno P.A.B. municiji. Skraćenica P.A.K. potiče od PA *Knall* (nemački), što znači pucanj, prasak. Ovakva vrsta municije se još obeležava i kao PA Blank (engleski), što znači prazan, manevarski.

Ova municija nakon opaljenja proizvodi samo zvučni efekat, te se navedeni revolver sa ovom municijom koristi prilikom snimanja akcionih filmova, u obuci lovačkih i drugih službenih pasa, na sportskim takmičenjima za davanje znaka za start, za zabavu itd.

Za ovaj revolver se proizvodi i municija sa hemijskim punjenjem (tzv. suzavcem i nadražljivcem). Ova municija sastoji se od čaure, inicijalne kapsle, barutnog punje-

nja, hemijskog punjenja u obliku kristalnih zrnaca i plastične pokrivke odgovarajuće boje (žute za CS, plave za CN ili crvene za nadražljivce – kapsicin). U čauri se uobičajeno nalazi 80 mg hemijskog punjenja koje, s obzirom na količinu, objektivno ne može naneti bilo kakve ozbiljne povrede i izazvati štetne posledice po zdravlje, izuzev kratkotrajnog suzenja očiju, nadražaja usne duplje i organa respiratornog trakta. I ova municija nakon opaljenja takođe proizvodi zvučni efekat, ali se istovremeno sagorevanjem baruta vrši topljenje hemijske smese koja se u vidu gasa potiskuje u prostor ispred cevi revolvera do daljine od 1,5 do 2 m.

U mišljenju veštak je naveo:

IX Revolver nemačkog proizvođača „RÖHM“, model RG69, kalibra 9 mm KNALL, bez utisnutog fabričkog broja (red. br. 11. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) je **funkcionalno ispravan** i prema čl. 3. ZOM predstavlja **startno oružje**. S obzirom na to da ova oružja nisu svrstana niti u jednu kategoriju definisanu u čl. 4. ZOM, mogu se nabavljati i držati bez isprave i prijave nadležnom organu.

8.3. Imitacije (tzv. replike) pištolja, revolvera, vazdušnih pištolja

Na slikama 163, 164, 165. i 166. prikazane su **replike revolvera i pištolja** (red. br. 12. i 13. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Revolveri na slikama 163. i 165. su funkcionalno ispravni i koriste plastične kapsle koje proizvode samo zvučni efekat.

SLIKA 163.

SLIKA 164.

SLIKA 165.

SLIKA 166.

Na slici 164. prikazan je **vazdušni pištolj**, replika pištolja COLT, model 1908, kalibra .25, odnosno 6,35 mm.

U nalazu veštak je naveo da je pregledom pištolja ustanovio:

- da nedostaje kočnica,
- da se navlaka pištolja ne može pomerati,
- obarač se ne može pomerati,
- okvir za smeštaj kuglica je ispravan.

Na osnovu vizuelnog pregleda pištolja zaključio je da je pištolj funkcionalno neispravan. Ovaj pištolj kao municiju koristi plastične kuglice različitih masa (0,12 g, 0,20 g itd.) čiji je domet 20 do 30 metara.

SLIKA 167.

U mišljenju veštak je naveo:

XI Dva revolvera (red. br. 13. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), koji koriste plastične kapsle koje proizvode samo zvučni efekat, su **funkcionalno ispravni**, ali oni ne potpadaju pod odredbe Zakona o oružju i municiji.

Na tržištu u Srbiji, mogu se u legalnoj prodaji, pored već pomenutih modela, naći i startni pištolji turskog proizvođača OZKURSAN i municija – kapsle za te pištolje, kao i startni pištolji ZORAKI.

8.4. Municija za startne pištolje

U više predmeta veštacima balističke struke bili su dostavljeni različiti meci kalibra 9 mm sa zadatkom da obave njihov pregled, i da se izjasne o sastavu – od čega se sastoji, da li predstavljaju municiju, koju vrstu municije i pod kojim uslovima se mogu nabavljati.

Prvi slučaj

U nalazu veštak je naveo da je na slici 168. prikazano osam metaka kalibra 9 mm (red. br. 18. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Ova municija se sastoji od čaure, kapsle i baruta u čauri. Pri opaljenju proizvodi samo zvučni efekat i koristi se za opaljenje u startnim pištoljima, odnosno revolverima kalibra 9 mm.

SLIKA 168.

Drugi slučaj

U nalazu veštak je naveo da je na slici 169. prikazano 16 metaka kalibra 9 mm (red. br. 19. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Dva metka se sastoje od čaure, kapsle, baruta i CS u čauri. Pri opaljenju proizvode zvučni efekat i istovremeno sa sagorevanjem baruta vrši se topljenje hemijske smese CS koja se u vidu gasa potiskuje u prostor ispred cevi pištolja do daljine od 1,5 do 2 m. Ostalih 14 metaka se sastoje od čaure, kapsle i baruta u čauri. Pri opaljenju proizvode samo zvučni efekat. Svih 16 metaka se koristi za opaljenje u startnim pištoljima, odnosno revolverima kalibra 9 mm.

SLIKA 169.

U mišljenju veštak je naveo (u oba slučaja):

Osam metaka kalibra 9 mm (red. br. 18. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) i 16 metaka kalibra 9 mm (red. br. 19. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**. Ovu municiju je moguće nabaviti – kupiti u neograničenim količinama bez odobrenja nadležnog organa za nabavljanje i držanje startnog pištolja, odnosno revolvera.

8.5. Sudska praksa

Da bi se moglo sa sigurnošću utvrditi da gasni pištolj koji je okrivljeni držao predstavlja konvertibilno oružje i da spada u oružje kategorije „B“ zakona o oružju i municiji za čije nabavljanje, držanje i nošenje je okrivljenom neophodna dozvola nadležnog organa, neophodno je utvrditi da li je moguće da se pištolj na gas prepravi tako da ispaljuje bojevu municiju.

Iz obrazloženja:

Naime, veće Višeg suda u Valjevu nalazi da je preuranjen zaključak prvostepenog suda da gasni pištolj koji je okrivljeni držao predstavlja konvertibilno oružje i da ono spada u oružje kategorije „B“ Zakona o oružju i municiji za čije nabavljanje, držanje i nošenje je okrivljenom bila neophodna dozvola nadležnog organa. Naime, članom 3. stav 1. tač. 11. Zakona o oružju i municiji propisano je da se konvertibilnim oružjem smatra ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje, i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, i u vezi sa navedenim se u smislu navedenog zakona konvertibilnim oružjem smatraju i gasno, startno i signalno oružje. Imajući u vidu navedenu zakonsku odredbu, veće ovog suda nalazi da prvostepeni sud nije utvrdio bitne činjenice, odnosno mogućnost da se konvertibilno oružje može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, odnosno nije utvrdio ni kojoj kategoriji oružja pripada. Na osnovu navedenih činjenica i okolnosti veće Višeg suda nalazi da je neophodno da se izvrši balističko veštačenje predmetnog pištolja, kako bi se na osnovu veštačenja utvrdilo da li pištolj koji je okrivljeni držao spada u konvertibilno oružje, a potom da li se u radnjama okrivljenog stiču obeležja krivičnog dela koje mu se stavlja na teret.

(Rešenje Višeg suda u Valjevu Kž1 19/21 od 3. 3. 2021)

Objekt radnje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ može biti, pored ostalog, i konvertibilno oružje, koje predstavlja ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnom opisu dela datom u izreci prvostepene presude okrivljeni je u vreme i na mestu označenim u izreci presude, u stanju uračunljivosti, svestan svoga dela čije izvršenje je hteo, uz istovremenu svest o zabranjenosti svoga dela, suprotno odredbi člana 5. Zakona o oružju i municiji, neovlašćeno nabavio i nosio konvertibilno oružje, na taj način što je najpre ispred ugostiteljskog objekta (...), iz predmetnog pištolja ispalio šest projektila, a zatim je navedeni pištolj sa okvirom i 50 komada municije za isti stavio u torbicu, koju je sakrio u neposrednoj blizini, a koju torbicu su pronašli policijski službenici i u njoj navedeni pištolj sa okvirom i 50 komada municije, za koje oružje nije imao odobrenje nadležnog organa za držanje i nošenje i za koje je balističkim veštačenjem utvrđeno da se radi o konvertibilnom oružju.

Radnja izvršenja osnovnog oblika krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ, jeste neovlašćena izrada, prodaja, nabavljanje, razmena ili držanje vatrene oružja, municije ili eksplozivnih materija. Radnja izvršenja najtežeg oblika dela (stav 4. istog člana), sastoji se u neovlašćenom nošenju predmeta dela iz stava 1. i 2. tog člana. Objekt radnje može biti, pored ostalog i konvertibilno oružje, koje predstavlja ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od kojeg je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, a s tim u vezi, konvertibilnim oružjem, u smislu člana 3. stav 1. tačka 11) Zakona o oružju i municiji smatraju se gasno, startno i signalno oružje.

Prekršaj iz člana 17. stav 2. Zakona o javnom redu i miru, čini onaj ko pucanjem iz vatrene ili drugog oružja narušava javni red i mir ili ugrožava sigurnost građana. Dakle, citirana zakonska odredba Zakona o javnom redu i miru ne inkriminiše neovlašćeno nabavljanje i nošenje konvertibilnog oružja, a u konkretnom slučaju iz činjeničnog opisa dela u izreci pravosnažne presude proizlazi da je okrivljeni kritičnom prilikom suprotno odredbi člana 5. Zakona o oružju i municiji neovlašćeno nabavio i nosio konvertibilno oružje na način opisan u izreci presude, što je radnja izvršenja i zakonsko obeležje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 1. KZ, zbog kojeg je okrivljeni i oglašen krivim.

Stoga se neosnovano navodima zahteva za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog ukazuje na to da se u konkretnom slučaju radi o prekršaju, a ne o krivičnom delu, te da je donošenjem pobijane pravosnažne presude učinjena povreda zakona iz člana 439. tačka 2) ZKP.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz. 86/23 od 14. 2. 2023)

(Navedena odluka je od posebnog značaja zbog jasnog razgraničenja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ od prekršaja iz ZJRM – primedba autora.)

9. Nova tehnološka dostignuća – pojava novih vrsta vatrenog oružja

Svet kriminala prati nova tehnološka dostignuća, posebno iz oblasti informacionih tehnologija. Koristi kompjutere, štampače, trudi se da uvek bude korak ispred policije i ostalih državnih – pravosudnih organa. Za sada su pojedina nova tehnološka dostignuća u toj oblasti prisutna u svetu, ali je samo pitanje vremena kada će se pojaviti u realnosti i na našem prostoru. Zbog toga, u ovom delu priručnika cilj nam je da sudijama malo detaljnije predstavimo nove vrste vatrenog oružja, kako su nastala ta oružja i u kojoj meri su njihova dejstva za sada poznata u svetu. Osim toga, biće reči i o pojedinim „spravicama“, tzv. konvertorima, koji su u direktnoj vezi sa dometima u primeni odnosno promeni vrste vatrenog oružja u realnosti – iz poluautomatskog u automatski pištolj.

Od novih tehnoloških dostignuća to su: 3D štampano vatreno oružje i tzv. „pištolji duhovi“ (*ghost guns*), a osim toga predstavimo i „spravicu“ – konvertor koji pretvara dejstvo vatrenog oružja iz poluautomatskog u automatsko oružje.

9.1. 3D štampano vatreno oružje

Početak februara 2024. godine u medijima u Srbiji objavljeno je da je raskrinkana međunarodna grupa između Belgije i Francuske koja je proizvodila oružje na 3D štampaču. Oružje je slato s juga Francuske, iz oblasti Var, a uhapšeno je 14 osoba u obe zemlje. Kupci i prodavci su komunicirali preko šifrovane mreže „telegram“. Osim toga, u istom tekstu navedeno je da je u Marselju tokom 2023. u pokušaju ubistva korišćena takva automatska puška.

U svetu se o oružju koje je proizvedeno na 3D štampaču govori već desetak godina.

Prvi pištolj na svetu od delova iz 3D printera napravio je 2013. godine Kodi Vilson (*Cody Wilson*), 25-godišnji aktivista za prava posredovanja oružja iz SAD.

Da federalni sudija iz Sijetla nije u poslednjem trenutku blokirao dozvolu, građani bi mogli da sa sajta jedne teksaske kompanije „skinu“ digitalni „kalup“ i na trodimenzionalnom štampaču izliju plastični pištolj ili pušku. Trodimenzionalni štampači funkcionišu tako što sirovinu poput plastike i metala istope na visokim temperaturama, pa je izlivaju po softverskom šablonu. I to ne igračku, nego pravo oružje, koje prolazi detektore za metal, nema serijski broj po kojem mu se može ući u trag, niti se vlasnik mora, da bi ga nabavio, podvrgnuti proverama zdravstvenog stanja i kriminalne prošlosti i rizikovati da mu uskrate odobrenje za posedovanje pištolja.

Zabeležena su u Evropi i SAD krivična dela izvršena uz upotrebu ovog oružja!

Na međunarodnoj konferenciji o 3D štampanom vatrenom oružju, koju su organizovali Europol i Holandska nacionalna policija u okviru EMPACT *Firearms* (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – Evropska multidisciplinarna platforma za borbu protiv kriminalnih pretnji) i koja je održana na Univerzitetu u Lajdenu u maju 2022, vođa tima Europolovog projekta analize oružja i eksploziva Martin van der Meij je pored ostalog rekao i da je još 2019. u Haleu, u Nemačkoj, počinilac ubio dve osobe koristeći oružje domaće izrade, na osnovu nacрта preuzetog sa interneta za delimičnu proizvodnju oružja pomoću 3D štampača; da je u aprilu 2021. španska nacionalna policija izvršila raciju i demontirala ilegalnu radionicu na Kanarskim ostrvima koja je proizvodila 3D štampano oružje – zaplenjena su dva 3D štampača, zajedno sa delovima pištolja, replikom jurišne puške i nekoliko priručnika o urbanom gerilskom ratu sa rasističkom literaturom; a mesec dana kasnije, dvojica muškaraca i jedna žena uhapšeni su u gradu Kejli u Ujedinjenom Kraljevstvu u okviru istrage o desničarskom terorizmu, i svi su optuženi za posedovanje komponenti 3D štampanog oružja.⁵⁶

U Republici Srbiji, prema zvanično objavljenim podacima policije, još nije bilo krivičnih dela izvršenih uz upotrebu 3D štampanog vatrenog oružja.

⁵⁶ Dostupno na: <https://rtcg.me/hronika/364504/sve-veca-prijetnja-3d-stampano-vatreno-oruzje-.html> 27. 05. 2022. 20:03 >> 20:20 (preuzeto 24. 5. 2024).

Fotografije pojedinih pištolja, odnosno automatskih pušaka, koje su napravljene na taj način!⁵⁷

SLIKA 170.

SLIKA 171.

Europol upozorio na nove vrste oružja (foto: Europol)⁵⁸

⁵⁷ Dostupno na: <https://www.politika.rs/sr/clanak/408418/SAD-se-spremaju-za-pistolje-iz-kucnih-3d-stampaca> (preuzeto 4. 6. 2024).

⁵⁸ Dostupno na: <https://rtcg.me/hronika/364504/sve-veca-prijetnja-3d-stampano-vatreno-oruzje-.html> 27. 05. 2022. 20:03 >> 20:20 (preuzeto 24. 5. 2024).

Ono od čega policija u svim državama naročito strahuje je to što **tako napravljene automatske puške i pištolji mogu da prođu na aerodromskim detektorima. Cev ovakvog oružja je od metala, dok su ostali delovi od plastike. Ovako napravljeno naoružanje nema serijski broj.**

U domaćoj sudskoj praksi o tome se takođe još ne govori, nije nam poznato da postoje takvi slučajevi u sudskoj praksi. Ova nova vrsta oružja izaziva i brojna nova pitanja za domaću sudsku praksu, ali takođe i za javne tužioce, nakon otkrivanja takvog oružja.

Najvažnije od tih pitanja je kako definisati 3D štampano vatreno oružje za potrebe potencijalnih sudskih postupaka u Srbiji!

Za sada u ZOM to nije definisano, kao ni u odredbama čl. 348. KZ. Međutim, odredba čl. 348. st. 1. KZ u okviru alternativno propisanih radnji sadrži i pojedine radnje koje se, dok eventualno 3D štampano vatreno oružje ne bude definisano posebno, mogu iskoristiti i ova vrsta oružja podvesti pod definiciju vatrene oružja.

To je radnja – **izrada**, ukoliko je mogući osumnjičeni zatečen da na taj način putem 3D štampača proizvodi oružje, a **objekat radnje je – vatreno oružje!** Ukoliko je mogući osumnjičeni zatečen da drži/nosi takvo oružje napravljeno putem 3D štampača, onda se radi o **neovlašćenom držanju/nošenju vatrene oružja**.

Za sada nije realno očekivati da se u Srbiji obavlja prepravljavanje takvog oružja!

9.2. Pištolji duhovi (eng. *ghost guns*) i mašina za njihovu izradu (eng. *ghost gunner machine*)

Šta su to „pištolji duhovi“, na prvu pomisao, teško da bi neko mogao odmah da odgovori a da ga stručna javnost u Srbiji razume. Možda bi najbolji opis pištolja duhova za prvo razumevanje bio sledeći: **To je pištolj kojem nedostaje serijski broj po kojem bi mogao biti identifikovan, i koji obično sastavlja korisnik (kao od kupljenih ili domaćih komponenti).**

Kako bi bilo jasnije i stručnoj javnosti – sudijama, pre svega moramo razumljivije predstaviti pištolje duhove kroz određene informacije iz sveta – konkretno iz SAD, gde su se ti pištolji inicijalno i pojavili.

U SAD su se tokom 2018. godine prvi put pojavili tzv. pištolji duhovi – fantomski pištolji. Njujorška policija je prvi fantomski pištolj zaplenila 2018, pronašavši ukupno 17 primeraka te godine. Godine 2019. bilo ih je 50, sledeće tri puta više, a 2021. broj je skočio na 275. Broj fantomskih pištolja koje je na mestu zločina pronašao **Biro za alkohol, duvan, vatreno oružje i eksplozive (Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives – ATF)**, porastao je za više od 1.000 odsto od 2017. godine. Stručnjaci fantomske pištolje nazivaju najalarmantnijim novim problemom u vezi

sa bezbednošću oružja u Americi. ATF je 2021. godine zaplenio 460.024 pištolja, a 19.273 su bili fantomski.⁵⁹

U SAD su pištolji duhovi korišćeni u raznim zločinima širom zemlje, uključujući i ubistva, pucnjave u školama, masovne pucnjave, nasilje u porodici, pljačke i ubistva policajaca u gradovima širom zemlje, uključujući i Baltimor, Los Anđeles, Čikago, Vašington, DC, itd.⁶⁰

Ključni delovi vatrene oružja koji sadrže delove mehanizma za opaljivanje nužno moraju biti označeni. Takva obaveza ne postoji ukoliko je deo u pitanju izrađen do 80% konačnog proizvoda, pa se tako neoznačeni delovi dorade na mašini, dodaju se drugi delovi koje nije potrebno označiti i dobije se potpuno funkcionalno vatreno oružje. Ovi pištolji ne sadrže serijske brojeve na ramu pištolja, pa ih je bukvalno nemoguće pratiti.

Pištolji duhovi se ne rade u serijama i stoga im se ne može ući u trag. Predstavljaju vatreno oružje koje je sastavljeno od komponenti kupljenih ili kao komplet ili kao zasebni delovi. Ovo vatreno oružje je potpuno funkcionalno oružje koje je smrtonosno kao i potpuno završeno, vatreno oružje koje se proizvodi u serijama.

Fotografije pojedinih pištolja duhova:⁶¹

SLIKA 172.

59 „Amerika i oružje: Fantomski pištolji, novi gorući problem u zemlji“, dostupno na: <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-65292169>, 21 april 2023. (preuzeto 5. 6. 2024).

60 Dostupno na: <https://www.bradyunited.org/resources/issues/what-are-ghost-guns> (preuzeto 24. 5. 2024).

61 Dostupno na: <https://www.rts.rs/lat/vesti/svet/4774829/bajden-oruzje-kucna-izrada-zabrana-.html> UTORAK, 12.04.2022, 12:25 -> 12:34 IZVOR:RTS, THEHILL.COM (preuzeto 3. 6. 2024).

Kao odgovor na rastuću pretnju od oružja duhova, predsednik Bajden je izdao izvršnu naredbu da spreči širenje ovog oružja sastavljenog kod kuće. Odeljenje za pravosuđe (*Department of Justice – DOJ*) administracije Bajden–Haris objavilo je pravilo koje dozvoljava Birou za alkohol, duvan, vatreno oružje i eksploziv (ATF) da reguliše oružje duhova tako što će ga klasifikovati kao funkcionalno vatreno oružje. Ovo pravilo, koje je stupilo na snagu 24. avgusta 2022. pojašnjava da svi kompleti oružja duhova i neki delovi moraju da budu serijalizovani, da ih u početku mora prodati licencirani prodavac i da podležu „Brejdi proverbi“. U SAD je podneta i prva građanska tužba žrtava nasilja izvršenih tim oružjem protiv industrije oružja duhova od strane preživelih i porodica ubijenih u masovnoj pucnjava 2017. godine u Rančo Teamenu (*Rancho Tehamen*) u Kaliforniji (slučaj: *McFadyen v. GhostGunner Inc.*). U junu 2022. gradonačelnik i gradsko veće Baltimora podneli su tužbu protiv firme „Polymer80“ – najvećeg nacionalnog proizvođača kućnog oružja duhova – zbog podsticanja nasilja u gradu (slučaj: *Mayor and City Council of Baltimore v. Polymer80*). U tužbi se navodi da „Polimer80“ čini 91% svih oružja duhova koje je policija pronašla u Baltimoru od januara 2020. do aprila 2022. Pre 2018. Policijska uprava Baltimora (*Baltimore Police Department – BPD*) nikada nije pronašla pištolje duhove. U 2021. godini, BPD je pronašao ukupno 324 pištolja duhova, ili 14% svog pronađenog vatrene oružja. Od maja 2022. godine, BPD je pronašao više od 187 pištolja duhova.

Bliži izgled pojedinih pištolja duhova vidi se i na sledećoj slici.⁶²

Međutim, osim pištolja duhova, prisutna je proizvodnja i pušaka duhova, bombi duhova – jednom rečju: oružja duhova! *Washington Post* je još u aprilu 2023. preneo

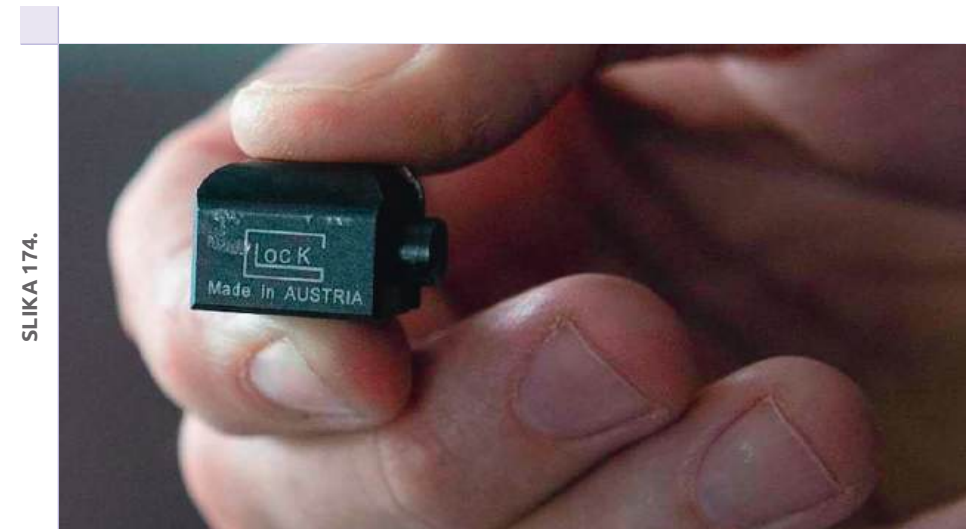
62 „Amerika i oružje: Fantomski pištolji, novi gorući problem u zemlji“, *op. cit.*

vest da Ukrajinci koriste 3D štampače za izradu alternativne municije u podzemnim radionicama u istočnom delu zemlje. *The Economist* je 1. avgusta 2023. preneo vest kako je nekoliko različitih amaterskih ukrajinskih grupa uključeno u proizvodnju „bombona – bombi“ pomoću 3D štampača.⁶³

9.3. Konvertori za pištolje

U poslednje vreme uočava se pojava tzv. konvertora – malih ilegalnih prekidača (*switch*) na poleđini pištolja kojima se poluautomatski pištolji konvertuju u automatske.

Na fotografiji je izgled jednog takvog konvertora – malog ilegalnog prekidača (*switch*).⁶⁴

Veličine je otprilike novčića i neke modele *glock* pištolja može brzo pretvoriti u ilegalni „automatski“ pištolj. Pištolj opremljen ilegalnim *glock switch*-em izgleda kao standardni poluautomatski pištolj, ali deluje i ponaša se kao automatski. U SAD ga nadležne službe i agencije (ATF) klasifikuju upravo tako. Ovaj proizvod nije registrovan, iako ima logo. Kriminalci ga obično naručuju putem interneta: „Možete ih kupiti za 10 dolara pa sve do nekoliko stotina dolara.“

63 Dostupno na: <https://oruzeonline.com/2023/09/17/oruzje-duhovi-ukrajinci-proizvode-naoruzanje-na-3d-stampacima/> (preuzeto 24. 5. 2024).

64 Dostupno na: <https://oruzeonline.com/2022/11/16/rekordna-prodaja-glock-a-ali-i-potraznja-za-switch-adapterom/> (preuzeto 3. 6. 2024).

Na slici je dat izgled poluautomatskog pištolja koji sa umetnutim konvertorom – postaje automatski pištolj.⁶⁵

SLIKA 175.

U Republici Srbiji, prema zvanično dostupnim podacima policije, još nije bilo krivičnih dela izvršenih uz upotrebu konvertora na nekom od pištolja. U domaćoj sudskoj praksi o tome se takođe još ne govori, nije nam poznato da postoje takvi slučajevi. **Ove tehnološke novine kada su u pitanju nove vrste vatrenog oružja su realnost i samo je pitanje vremena, kada će se pojaviti u zloupotrebi na teritoriji Republike Srbije. To se takođe odnosi i na pojavu konvertora!**

⁶⁵ *Ibid.*

10. Još neke vrste oružja iz ZOM

ako je fokus na vatrenom oružju, u ovom delu biće reči o oružju koje spada u dozvoljene kategorije za držanje i nošenje za pojedine korisnike koji ispunjavaju određene uslove. Biće reči o lovačkom oružju i malokalibarskom oružju.

10.1. Lovачko oružje, municija i oprema za lovačko oružje

U sudskoj praksi u Srbiji pojavljuju se različite vrste lovačkih pušaka koje su bile privremeno oduzimate zbog izvršenja različitih, pa i najtežih krivičnih dela, a najčešće zbog krivičnih dela izvršenih u lovu – nehatno lišenje života (čl. 118. KZ), odnosno izazivanje opšte opasnosti iz čl. 278. st. 1. KZ odnosno teško delo protiv opšte sigurnosti iz čl. 288. st. 3. u vezi sa čl. 278. st. 4. u vezi st. 1. KZ.

10.1.1. Lovачko oružje

Lovačko oružje jeste dugo vatreno oružje i oružje sa tetivom ili oprugom, kojima je dozvoljen lov (čl. 3. tač. 16. ZOM). Lovачko oružje shodno čl. 4. ZOM predstavlja **vatreno oružje, kategorije B**. Prema čl. 5. ZOM, to oružje mogu nabavljati, držati i nositi fizička lica na osnovu isprave nadležnog organa.

Najčešće se radi o poznatim vrstama pušaka kao što su: lovačka puška KALIBRA 12/70 tipa BOCK, model Iž-27 E, ruske proizvodnje, i domaći: zastava karabin M 70 30-06 (standardni kalibri), zastava karabin M 70 8 x 57, lovački karabini češke proizvodnje „Zbrojovka“, ali ima i neidentifikovanih lovačkih pušaka.

Lovački karabin Zastava M70

SLIKA 176.

Lovački karabin sa originalnim Mauzer sistemom bravljenja. Cev je izrađena od hrom-vanadijum čelika.

Radi se u više varijanti kada su tipovi mehanizma za okidanje:

- sa jednom obaračom,
- sa jednom obaračom DAT (mogućnost predokidanja potiskivanjem obarače unapred, nakon čega je sila okidanja mala),
- sa dve obarače (mogućnost predokidanja jednom obaračom, nakon čega je sila okidanja na drugoj obarači mala).

Opremljen mehaničkim nišanima: zadnji – otvorenog tipa; prednji – mušica sa zaštitnikom.

Kapacitet metaka je u zavisnosti od modela od 3 + 1 do 5 + 1.

Neidentifikovane lovačke puške

Lovačka puška kalibra 20 (red. br. 1. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima).

SLIKA 177.

Na glavi i cevi puške postoje tragovi od brušenja čime je serijski broj puške uništen i ne može se detektovati (slika 178).

SLIKA 178.

Daljim pregledom puške veštak je ustanovio da:

- cev puške je u lošem stanju što je posledica lošeg održavanja – čišćenja puške,
- mehanizam za okidanje, koji služi da udarač zadrži u zapetom položaju i da ga oslobodi pri pritisku na obaraču, je funkcionalno neispravan,
- udarač, koji prenosi kinetičku energiju neophodnu za opaljenje kapsle, je pokretan ali nije u kinematskoj vezi sa mehanizmom za okidanje tako da je funkcionalno neispravan,
- igla, koja služi za aktiviranje kapsle metka, nakon potiskivanja, ostaje u prednjem položaju odnosno ostaje zaglavljena (slika 179), što je posledica nakupljene gareži od baruta i lošeg održavanja – čišćenja puške, ali se mehaničkim potiskivanjem može vratiti u svoje ležište – glavu puške.

SLIKA 179.

Na osnovu vizuelnog pregleda puške zaključio sam da je puška funkcionalno neispravna i da se iz nje ne može izvršiti opaljenje metka.

U mišljenju veštak je naveo:

Lovačka puška, kalibra 20 (red. br. 1. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima) sa koje je mehaničkim putem uklonjen fabrički broj, **funkcionalno je neispravna** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **vatreno oružje, kategorije B**.

10.1.2. Lovačka municija – municija za lovačke puške

Prema čl. 3. ZOM metak za lovačku municiju predstavlja **municiju**. Shodno čl. 20. ZOM, meci jesu municija za oružja iz kategorije B i mogu se nabavljati, na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa.

Potrebno je znati: Lovačku pušku „dvanaestica“ ili „12“ pogrešno je nazivati kalibrom 12 mm. Ova oznaka ne označava kalibar oružja u milimetrima već definiciju kalibra, kalibar izražen u milimetrima u ovom slučaju iznosi 18,2 mm.⁶⁶ Municija za lovačku pušku „12“ može biti različite gramaže.

Prilikom pronalaska i privremenog oduzimanja lovačke municije u slučaju određivanja veštačenja bitno je naložiti veštaku da se, pored ostalog, izjasni i o tome da li je municija fabričke izrade ili je spravljena u smislu čl. 21. ZOM.

U jednom predmetu tokom istrage na veštačenje je dostavljeno 86 metaka za lovačku pušku „12“ različite gramaže sa zadatkom da veštak identifikuje gramažu, proizvođača municije, i da li su podaci iz potvrde o privremeno oduzetim predmetima saglasni sa stanjem metaka koji se dostavljaju na veštačenje.

U nalazu veštak je naveo da je oduzeta municija fabričke izrade i predviđena je za lov iz lovačke puške kalibar „12“, a sastoji se od:

- 1. Lovačke patrone 12, CACCIA REALE**, sačma prečnika $\emptyset = 4$ mm, mase 36 g, ukupno 17 komada (slika 180).

SLIKA 180.

66 Đurić, dipl. ing. Milan, *Municija i balistika lovačkih pušaka*, op. cit.

- 2. Lovačke patrone 12, proizvodnja „KRUŠIK“ „NOBELSPORT“**, sačma prečnika $\emptyset = 2$ mm, mase 28 g, ukupno četiri komada (slika 181).

SLIKA 181.

- 3. Lovačke patrone 12, proizvodnja „KRUŠIK“**, Valjevo, BROWNING KIOO, sačma prečnika $\emptyset = 4$ mm, mase 36 g, ukupno četiri komada (slika 182).

SLIKA 182.

- 4. Lovačke patrone 12, SELLIER&BELLOT**, proizvodnja Češka Republika, sačma prečnika $\emptyset = 8,43$ mm, 15 komada (slika 183).

SLIKA 183.

SLIKA 184.

6. **Lovačke patrone 12, Hawk, SUBCALIBER RIFLE SLUG** proizvodnje „KRUŠIK“, Valjevo, sa oznakom SHEDDITE na dancetu, mase 14 g, ukupno 14 komada (slika 185).

SLIKA 185.

7. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom na dancetu čaure SHEDDITE, sačma prečnika $\varnothing = 3,5$ mm, mase sačme 32 g, ukupno dva komada (slika 186), nepoznatog proizvođača.
8. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom na dancetu čaure SHEDDITE, sačma prečnika $\varnothing = 8$ mm, mase sačme 32 g, ukupno četiri komada, bez oznake proizvođača (slika 187).

SLIKA 186.

SLIKA 187.

9. **Lovačke patrone 12, SELLIER&BELLOT**, proizvodnja Češka Republika, sačma prečnika $\varnothing = 3,5$ mm, ukupno šest komada (slika 188).
10. **Lovačke patrone 12, ROTWEIL RWSIECO**, sačma prečnika $\varnothing = 3,5$ mm, ukupno jedan komad (slika 189).
11. **Lovačke patrone 12**, proizvodnja „KRUŠIK“, Valjevo, sa oznakom EXTRA, mase sačme 34 g, ukupno dva komada (slika 190).

SLIKA 188.

SLIKA 189.

SLIKA 190.

12. **Lovačke patrone 12**, proizvodnja **TREPČA**, ukupno jedan komad (slika 191).

13. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom na dancetu čaure SHEDDITE, sačma prečnika $\varnothing = 4,5$ mm, ukupno jedan komad (slika 192), bez oznake proizvođača.

SLIKA 191.

SLIKA 192.

14. **Lovačke patrone 12**, NOBEL SPORT, ukupno jedan komad (slika 193), bez oznake proizvođača.

15. **Lovačke patrone 12**, SATODR, proizvodnja „**KRUŠIK**“, Valjevo, sačma prečnika $\varnothing = 8,1$ mm, ukupno jedan komad (slika 194).

SLIKA 193.

SLIKA 194.

16. **Lovačke patrone 12, DUBLE BALL**, proizvodnja „**KRUŠIK**“, Valjevo, masa 29 g, ukupno jedan komad (slika 195).

17. **Lovačke patrone 12, SERIAL MAGNUM**, proizvodnja „**KRUŠIK**“, Valjevo, sačma prečnika $\varnothing = 8,1$ mm, ukupno jedan komad (slika 196).

SLIKA 195.

SLIKA 196.

18. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom na dancetu čaure SHEDDITE, sačma prečnika $\varnothing = 2,7$ mm, ukupno jedan komad (slika 197), bez oznake proizvođača.

19. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom na dancetu čaure SHEDDITE, proizvođač YUGO-IMPORT Beograd, sačma prečnika $\varnothing = 2,5$ mm, ukupno jedan komad (slika 198).

SLIKA 197.

SLIKA 198.

20. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom na dancetu čaure SHEDDITE, proizvođač BELOM (PP), sačma prečnika $\varnothing = 8,5$ mm, ukupno jedan komad (slika 199).

21. **Lovačke patrone 12**, proizvodnja TREPČA, sačma prečnika $\varnothing = 3,5$ mm, ukupno jedan komad (slika 200).

SLIKA 199.

SLIKA 200.

22. **Lovačke patrone 12**, sa oznakom SHEDDITE, proizvodnja „**KRUŠIK**“, Valjevo, sačma prečnika $\varnothing = 3,1$ mm, mase sačme 36 g, ukupno jedan komad (slika 201).

23. **Lovačke patrone 12, PK 16**, proizvodnja „**KRUŠIK**“, Valjevo, mase sačme 25 g, ukupno jedan komad (slika 202).

SLIKA 201.

SLIKA 202.

Navedena municija za lovačku pušku u kalibru „12“ (tačke nalaza 7.1. do 7.23) ima ukupno 102 patrone različite namene i gramaže, što nije u saglasnosti sa spiskom o privremeno oduzetim predmetima gde stoji 86.

U istom predmetu pronađena je i druga vrsta municije, pa je veštak **u nalazu** naveo da je prilikom pregleda predmeta sačinio fotodokumentaciju i opisao pronađenu municiju:

91 metak 8 x 57, kalibar 7,9 mm

Navedeni 91 metak 8 x 57, kalibar 9 mm, je **metak za lovački karabin** (slike 203. i 204). Ova vrsta municije je dozvoljena za posedovanje i korišćenje građanima uz oružni list za predmetno oružje. Odredbama ZOM je predviđeno ograničenje samo za količinu koja se odobrava na godišnjem nivou, a ne predviđa se ograničenje broja municije koju lice ima kod sebe. Nabavlja se po osnovu oružnog lista i odobrenja za nabavku. Prilikom pisanja potvrde o privremeno oduzetim predmetima učinjena

je greška, te pet metaka navedenih pod brojem 2 u istoj, u stvari nisu 7 x 57, već 8 x 57 (slika 203). **Predmetna količina (96 metaka) ne predstavlja veliku količinu municije.**

SLIKA 203.

SLIKA 204.

SLIKA 205.

5 metaka 7 x 57

Prilikom uvida u oduzeti materijal u PS Osečina konstatovano je da je i u tački 2. spiska o privremeno oduzetim stvarima učinjena greška navedena pod tačkom 1. ovog Nalaza.

Na licu mesta (u PS Osečina) pronađeno je sedam metaka za lovački karabin 7 x 57 R sa oznakom na dancetu čaure PPU, jedna čaura od ispaljenog ovog metka (slika 206), a pored toga i jedan metak 7 x 57 R SRB (slika 207). Ukupno osam metaka 7 x 57 R. Ova municija ne nalazi se ni u kucanoj ni u rukom pisanoj potvrdi o privremeno oduzetim predmetima koje se nalaze u sudskim spisima.

Uslovi za nabavljanje i držanje ove municije identični su kao i za municiju za lovački karabin navedenu pod tačkom 1. Nalaza.

SLIKA 206.

SLIKA 207.

U mišljenju veštak je naveo:

Municija za lovačku pušku kalibra „12“, navedena pod tačkama 7.1. do 7.23, ukupno 102 patrone različite namene i gramaže, je fabrički izrađena municija (tačke 7.1. do 7.23. Nalaza). Ova municija se nabavlja bez odobrenja uz oružni list. ZOM dopušta i punjenje ove municije u kućnim uslovima.

Municija za lovački karabin navedena pod tačkama 1, 2. i 3. Nalaza: 96 metaka 8 x 57 mm, osam metaka 7,9 x 57 mm FMJ (lovačke oznake 8 x 57) i pet metaka 7 x 57 mm, je municija koja je po odredbama ZOM dozvoljena za nabavljanje i držanje fizičkim licima uz odobrenje i oružni list. Oduzeta količina navedene municije **ne predstavlja veliku količinu municije.**

U drugom predmetu tokom istrage na veštačenje je dostavljeno više različitih metaka sa zadatkom da se veštak izjasni u pogledu vrste metaka, i da li ukupno pronađena količina predstavlja veliku količinu municije – što je bitno zbog pravne kvalifikacije krivičnog dela!

U nalazu veštak je naveo da je na slici 27. prikazano sedam metaka kalibra 8 x 57 mm JS sa standardnim lovačkim zrnom *Soft Point* (SP). Meci su proizvodnje „Prvog partizana“ iz Užica, proizvedeni 1982. Na slici 209. prikazana su dva metka kalibra 30-06, odnosno 7,62 mm, sa takođe lovačkim zrnom SP (kalibar ova dva metka je, u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima, pogrešno definisan).

SLIKA 208.

SLIKA 209.

Na slici 29. prikazano je 35 komada metaka kalibra 7,9 mm sa FMJ zrnom. Meci su takođe proizvodnje „Prvog partizana“ iz Užica, proizvedeni 1982. Na slici 206. prikazana su dva metka kalibra 7,9 mm sa FMJ zrnom.

SLIKA 210.

SLIKA 211.

Sva navedena municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz lovačkih karabina**.

Ovih 46 metaka, i to: sedam metaka kalibra 8 x 57 mm JS sa standardnim lovačkim zrnom SP, dva metka kalibra 30-06 odnosno 7,62 mm sa takođe lovačkim zrnom SP, 35 komada metaka kalibra 7,9 mm sa FMJ zrnom i dva metka kalibra 7,9 mm sa FMJ zrnom, prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**. Shodno čl. 20. ZOM, jesu municija za oružja iz kategorije B i oni se mogu nabavljati, na osnovu izdate isprave o oružju od strane nadležnog organa.

Na slici 212. prikazano je 198 metaka kalibra 7,62 mm sa FMJ zrnom. Meci su proizvedeni u fabrici „Igman“ iz Konjica i raznih su godina proizvodnje (1971, 1983, 1984, 1986. itd.). Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz automatskih pušaka i lovačkih karabina**.

SLIKA 212.

Ovih 198 metaka prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**. Shodno čl. 20. ZOM, jesu municija za oružja iz kategorije B i ona se može nabavljati, na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa.

Na slici 213. prikazano je 14 metaka kalibra 7 x 64 mm sa standardnim lovačkim SP zrnom (red. br. 27. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Meci su proizvedeni u fabrici „Prvi partizan“ iz Užica. Ova municija je **predviđena da se koristi za opaljenje iz lovačkog karabina**.

SLIKA 213.

10.1.3. Pojedini delovi lovačke opreme

U pojedinim situacijama policija je od osumnjičenih lica privremeno oduzimala pojedine delove opreme uz postojanje osnova sumnje da se radi o delovima oružja koje fizička lica ne smeju da poseduju – smatrali su da se radi o snajperima.

Tako, u jednom predmetu u toku istrage od veštaka balističke struke zatraženo je da se izjasni o kojoj vrsti opreme se radi, pa su u ovom delu prikazani pojedini delovi opreme sa kojima su se sudije najčešće susretale u praksi. Naime, bilo je sporno da li je to dozvoljena oprema ili su u pitanju uređaji koji se mogu koristiti kao noćni nišan – što je zabranjeno odredbama ZOM.

Infrared uređaj za noćno osmatranje tip IRH GLM, serijski broj 6411

U nalazu veštak je konstatovao da je pod tačkom 12. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima, naveden „infrared uređaj za noćno osmatranje tip IRH GLM, serijski broj 6411“. Uvidom na licu mesta veštak je konstatovao da je to aktivna sprava za noćno osmatranje (slika 214), najverovatnije ruske proizvodnje, koja se može nabaviti poručivanjem preko interneta. Ovakvi uređaji za noćno osmatranje nisu zabranjeni ZOM.

ZOM zabranjuje noćni nišan sa infracrvenim uređajem. Navedeni uređaj se ne može koristiti kao noćni nišan.

SLIKA 214.

U nalazu veštak je nakon uvida u drugi predmet koji mu je bio poveren na veštačenje istom naredbom u toku istrage, konstatovao da je to **nišan tipa RED-DOT (DOT-SIGHT), R201-1 (L) NORCONIJA** (slike 215 i 216).⁶⁷

Ovaj nišan je deo lovačke opreme, tzv. „CRVENA TAČKA“, koji služi za brzo nišanje, tj. projektuje crvenu tačku u optici čime obezbeđuje brzo nišanje.

SLIKA 215.

SLIKA 216.

⁶⁷ Dostupno na: www.NORCONIJA.DE.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

U mišljenju veštak je naveo:

Uvidom na licu mesta konstatovano je da je „infrared uređaj za noćno osmatranje tip IRH GLM, serijski broj 6411, aktivna sprava za noćno osmatranje, najverovatnije ruske proizvodnje, koja se može nabaviti poručivanjem preko interneta“. Ovakvi uređaji za noćno osmatranje nisu zabranjeni odredbama ZOM. ZOM zabranjuje noćni nišan sa infracrvenim uređajem (tačka 9. Nalaza).

Navedeni uređaj se ne može koristiti kao noćni nišan.

Uređaj za noćno osmatranje sa nosačem za kačenje na pušku je nišan tipa RED-DOT (DOT-SIGHT), R201-1 (L) NORCONIJA. Ovaj nišan je deo lovačke opreme, tzv. „CRVENA TAČKA“, koji služi za brzo nišanje, tj. projektuje crvenu tačku u optici čime obezbeđuje brzo nišanje (tačka 10, podtačka 1, Nalaza). Predmetni nišan nije zabranjen odredbama ZOM.

10.1.4. Stradanja pojedinih lica u lovu usled rikošeta sačme i balističko veštačenje

U lovu povremeno dolazi do stradanja – povređivanja ili nastupanja smrti drugih lovaca ali i trećih lica, zbog neopreznog rukovanja od strane lovaca. Tada se, po pravilu, radi o krivičnim delima iz grupa: protiv životne sredine – nezakonit lov (čl. 276. KZ), opšte sigurnosti – izazivanje opšte opasnosti (čl. 278. KZ), teško delo protiv opšte sigurnosti (čl. 288. st. 3. u vezi sa čl. 278. st. 4. u vezi st. 1. KZ) ili nehatno lišenje života (čl. 118. KZ). U lovu se koriste različite vrste vatrenog oružja – lovačke puške jednocevke, dvocevke, lovački karabini. Ove puške koriste i posebnu vrstu municije – patrone različitih punjenja – ponekad su u pitanju standardna punjenja sačmom koja se kupuju u prodavnicama u kojima se prodaje sve ono što je dozvoljeno, a ponekad lovci sami prave patrone što je dozvoljeno. U cilju preciznijeg lova ponekad lovci vrše suženje cevi pri vrhu puške sačmarice, u zavisnosti šta žele da dobiju na taj način – pun čok, polu čok, ili neku drugu vrstu suženja cevi za potrebe lova.⁷⁰

U takvim predmetima, najčešće tokom istrage, mada ponekad i u fazi glavnog pretrasa, dolazi do tzv. rekonstrukcije događaja u prisustvu okrivljenog, oštećenog, ostalih lovaca – učesnika u lovu na dan izvršenja krivičnog dela, eventualnih svedoka. U takvim situacijama na lice mesta obavezno izlaze, odnosno trebalo bi da izađu i veštaci balističke struke, kao i krim. forenzičari iz nadležne policije, koji bi trebalo da sačine fotodokumentaciju pokazivanja položaja učesnika kritičnog događaja, a svedoci bi trebalo da pokažu položaje u kojima su se nalazili u vreme kada su čuli pucanj/pucnjeve koji su doveli do stradanja pojedinih lica. Na licu mesta veštak balističke struke uzima odgovarajuće podatke i posle sačinjavanja fotodokumentacije sa rekonstrukcije dostavlja pisani nalaz i mišljenje.

⁷⁰ Dostupno na: <https://kalibar.rs/oruzje/lovacko/cokovi-pusaka-sacmarica/10746/> (preuzeto 9. 6. 2024).

U jednom predmetu obavljena je delimična **rekonstrukcija u cilju utvrđivanja kako je došlo do povrede u lovu**, posle koje je veštak dostavio pisani nalaz i mišljenje.

U nalazu veštak je naveo da je postupajući po naredbi u toku istrage, pre rekonstrukcije izvršio na licu mesta pregled spornog oružja radi utvrđivanja njegove ispravnosti. Veštak je konstatovao da je sporno oružje lovačka puška KALIBRA 12/70 tipa BOCK, model Iž-27 E, fabrički broj 09455, godina proizvodnje nepoznata, da je ustanovljeno da nije napunjena i da je funkcionalno ispravna. Veštak je konstatovao i da je od okrivljenog na dalji postupak veštačenja primio lovačku patronu sa žigom FIOOCHI 12, marke FIOOCHI <70 mm > prečnika sačme 3,5 mm, proizvođača fabrike „FIOOCHI“ iz Italije.

Potom su na licu mesta prilikom **rekonstrukcije** premerena i fiksirana neka relevantna rastojanja, kao što su: rastojanje između mesta koje je okrivljeni pokazao kao poziciju sa koje je pucao do mesta na kojem se nalazila oštećena (prema kazivanju oštećene), i neke dimenzije sa lica mesta koje su potrebne za veštačenje, a nedostajale su jer uobičajeni uviđaj sa skicom lica mesta nije obavljen.

Izvršena su potrebna fotografisanja svih potrebnih pozicija i situacija konstatovanih prilikom rekonstrukcije.

Prilikom rekonstrukcije oštećena i okrivljeni su pokazali situacije kada je nastao kritični događaj, o čemu je sačinjena skica lica mesta i fotodokumentacija sa ukupno četrnaest slika. Da bi skica lica mesta mogla biti korišćena za prikazivanje stanja posipa sačme u uslovima kako je to okrivljeni pokazao, obrađena je u kompjuterskom programu i u prilogu data sa ucrtanim potrebnim parametrima.

Posle rekonstrukcije veštak je izvršio pregled dostavljenog dokaznog materijala i konstatovao da vizuelnim pregledom lovačke puške KALIBRA 12/70 tipa BOCK, Iž-27 E, ruske proizvodnje, fabrički broj 09455, nisu utvrđena oštećenja od značaja za funkciju. Pregledom oružja na „hladno“, ustanovljeno je da je oružje u potpunosti funkcionalno ispravno.

U pogledu određivanja putanje sačme, veštak je u cilju tačne identifikacije parametara dostavljene lovačke patrone izvršio njenu delaboraciju i pri tome konstatovao sledeće:

- dostavljena je lovačka patrona sa žigom FIOOCHI 12, marke FIOOCHI <70 mm > prečnika sačme 3,5 mm,
- Masa sačmenih kuglica msk = 36,0 g
- Masa pojedinačne kuglice sačme ms = 0,25 g
- Broj kuglica sačme n = 143

Ovi podaci odgovaraju tabličnim podacima, što isključuje mogućnost punjenja u kućnim uslovima, a što je vidljivo i vizuelnim pregledom.⁷¹ Ovo je od značaja za donošenje balističkih zaključaka.

Sa ovom vrstom lovačkog metka iz sporne puške dobija se početna brzina $V_0 = 370$ do 390 m/s, što sa navedenim karakteristikama daje početnu energiju od 2.310 J. Spoljnobalističke karakteristike sačme iz sporne puške date su u tabeli 4.⁷²

Početna brzina (m/s)	Prečnik sačme (mm)	Brzina leta sačme (m/s)			Energija jednog zrna sačme (J)				Vreme leta (s)			
		Rastojanje od usta cevi (m)										
		20	55	100	20	35	55	100	20	55	100	
380	4	290	192	138	15,1	10,2	6,6	2,85	0,098	0,2102	0,495	
	3,5	281	177	119	9,81	5,9	3,9	1,8	0,0606	0,22	0,535	

Tabela 4

Maksimalni dometi zavisno od prečnika kuglice⁷³ za prečnik kuglice $3,5$ mm sa upadnim uglovima zavisno od ugla gađanja ilustrativno su dati na slikama 220. (sačma prečnika $3,5$ mm) i 221. (sačma prečnika $2,5$ mm), a vreme leta za domete veće od 100 metara u tabeli 5.

Prečnik sačme (mm)	Domet u funkciji vremena leta (m)			
	1 (s)	2 (s)	3 (s)	4 (s)
3,5	150	66	37	25

Tabela 5

Prilikom rekonstrukcije izrađene su fotografije (slike 217. i 218) na osnovu kojih je moguće opredeliti pravac i ugao pucanja prema pokazivanju okrivljenog, kao i ordinatu zrna sačme koje je izvršilo povređivanje prema pokazivanju oštećene.

71 KATALOG> DYNAMIT NOBEL AG, 1994, D-53839 Troisdorf, Geschäftsbereich Zivilmunition.

72 Bljum, M. M., Šiškin, I. B., *Ohotnične ružje, pravočnik*, drugo prerađeno i dopunjeno izdanje, VO „Agropromizdat“, Moskva, 1987.

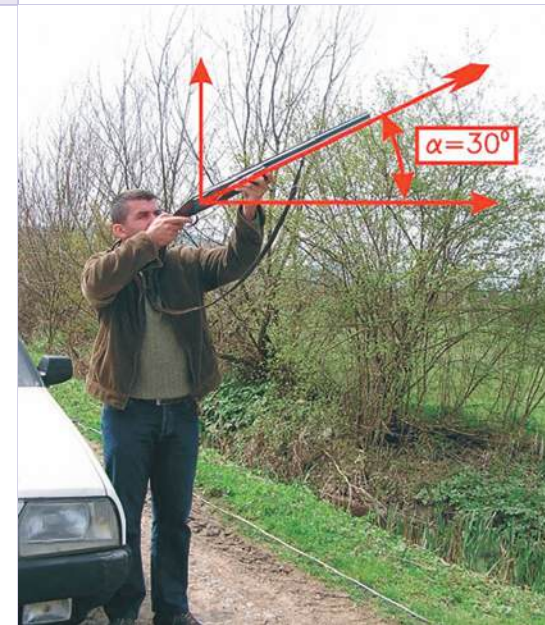
73 Lampel, Walter, *Jagdbalistik*, Verlag J. Neumann-Neudamm KG, Melsungen, 1971, ISBN 3 7888 0008 9.

SLIKA 217.

Ugao pucanja, u vertikalnoj ravni, prema pokazivanju okrivljenog

SLIKA 218.

Potom je veštak odredio tzv. sliku posipa za dostavljeno oružje i municiju duž putanje zavisno od rastojanja u dve varijante punjenja lovačke sačme – za tzv. pun čok i za tzv. pola čoka. To je neophodno radi utvrđivanja mogućih odstupanja (rastura) pojedinih kuglica sačme ispaljene iz lovačke municije od tzv. središnje linije, pa je dobio te podatke u obe varijante punjenja.

Dalje je veštak izvršio spoljnobalističku procenu mogućnosti direktnog pogotka na osnovu prethodno određenih uglova pucanja po pravcu: kod prvog pucanja kao i u

slučaju drugog pucanja, i opredeljenog elevacionog ugla, izmerene visine na kojoj je došlo do povređivanja: $Y = 1,42$ m (prema pokazivanju oštećene), visine okrivljenog, rastojanja između okrivljenog i oštećene (prema pokazivanju i okrivljenog i oštećene), njihovog međusobnog prostornog položaja i slike posipa, tj. rastura pojedinačnih kuglica sačme, što je i prikazano na pojedinim slikama u Nalazu.

Pošto je veštak utvrdio i na osnovu odgovarajućih skica, tabela i slika pokazao da je na osnovu analize slike posipa spornog oružja, literarnih podataka i pokazivanja oštećene i okrivljenog pokazano da kritičnom prilikom, kada je oštećena zadobila povredu, ista nije mogla nastati iz direktnog pogotka, izvršena je procena mogućeg nastanka povrede. Veštak je naveo da je prilikom rekonstrukcije ustanovljeno da je vegetacija koja se nalazila duž puta (prikazana na pojedinim slikama iz fotodokumentacije) takođe uslovljavala podizanje oružja, kako je okrivljeni pokazao, radi nišanja. U tim uslovima do spornog povređivanja moglo je doći jedino usled rikošeta pojedinačnog zrna sačme od granu, što je skrenulo putanju u pravcu oštećene.

Na osnovu simulacije dubine prodiranja sačme u mišićno tkivo izvršene u laboratoriji gađanjem u blok plastelina oblika kocke dimenzija stranica $0,5 \times 0,5$ m na rastojanju 60 m od usta cevi lovačkim metkom 12×70 , prečnika sačme 4 mm i 3 mm (karakteristike plastelinskog bloka propisane standardom najbliže su osobinama mišićnog tkiva pri prodiranju projektila), dobijeni rezultati su:⁷⁴

1. za sačmu prečnika 4 mm dubina prodiranja u plastelin je 3,5 cm,
2. za sačmu prečnika 3 mm dubina prodiranja u plastelin je 2,5 cm.

Dobijeni rezultati ukazuju na to da su povrede na udaljenostima od usta cevi oko 60 m još značajne u smislu ustrelnih karakteristika. Na rastojanjima krajnjeg dometa ovakvi eksperimenti nisu mogući. U literaturi se razmatraju efekti na krajnjim rastojanjima oko 100 do 120 metara i u sklopu toga navodi da na tim rastojanjima nema odgovarajućeg efekta u smislu ustrelnih povreda, ali da može doći do povrede organa kao što je oko.⁷⁵

U mišljenju veštak je naveo:

1. Sporna puška iz koje je kritičnom prilikom pucao okrivljeni Jontulović Dragan je lovačka puška KALIBRA 12/70, tipa BOCK, model Iž-27 E, ruske proizvodnje, fabrički broj 09455, godina proizvodnje nepoznata.
2. Dostavljena neispaljena lovačka patrona je sa žigom FIOCHI 12 <70 mm > prečnika sačme 3,5 mm, proizvođač fabrika „FIOCHI“ iz Italije, predviđena za lov na fazane.

⁷⁴ NIJStd 0101.04, NIJStd 0115.00, PSDB std, GPST German Schutzklassen, CEN-prEn ISO 14876-2, CEN-prEn ISO 14876-3.

⁷⁵ Kustanovič, S. D., *Sudebnaja Ballistika*, Gasudarstvennoe izdatelstvo juridističeskoj literaturi, Moskva, 1956.

3. Na osnovu određenih uglova pucanja po pravcu: kod prvog pucanja $\beta_1 = 43,1^\circ$, a u slučaju drugog $\beta_2 = 63,8^\circ$ i opredeljenog elevacionog ugla $\alpha = 30^\circ$, izmerene visine na kojoj je došlo do povređivanja: $Y = 1,42$ m (prema pokazivanju oštećene), visine okrivljenog, rastojanja između okrivljenog i oštećene (prema pokazivanju i okrivljenog i oštećene), njihovog međusobnog prostornog položaja i slike posipa, tj. rastura pojedinačnih kuglica sačme na rastojanju 105 m, za polazni elevacioni ugao ordinata putanje je oko 55 m ako se uzme u obzir visina okrivljenog ili oko 53 m ako se ne uzme. Rastur pojedinačnih kuglica sačme manji je od 5 metara, iz čega proizlazi da je oštećena mogla dobiti iz direktnog pogotka povredu jedino da je bila u položaju podignute glave ka nebu, odnosno odozgo, što oštećena nije pokazala.
4. U uslovima definisanim prilikom rekonstrukcije ostavlja se mogućnost da je do povređivanja došlo pojedinačnom dramlijom koja je rikošetirala od granu i tako promenila pravac leta u okviru snopa sačme.
5. Na rastojanjima krajnjeg dometa ovakvi eksperimenti nisu mogući. U literaturi se razmatraju efekti na krajnjim rastojanjima oko 100 do 120 metara i u sklopu toga navodi da na tim rastojanjima nema odgovarajućeg efekta u smislu ustrelnih povreda, ali da može doći do povrede organa kao što je oko.

Pokazivanje okrivljenog i oštećene uklapa se u mogućnost opredeljenu u tački 4. ovog mišljenja.

Ovakav nalaz i mišljenje veštaka potvrdio je opravdanost optužnog akta za krivično delo teško delo protiv opšte sigurnosti izvršeno iz nehata (čl. 288. st. 3. u vezi sa čl. 278. st. 4. u vezi st. 1. KZ).

(Ovaj primer, koji se ipak retko susreće u sudskoj praksi, može da koristi sudijama prilikom donošenja rešenja o rekonstrukciji u ovakvim ili sličnim krivičnim postupcima u cilju preciznog definisanja zadatka veštaku balističke struke – primedba autora.)

10.1.5. Sudska praksa

Unošenje u izreku broja lovne dozvole – lovačke puške koju je okrivljeni neovlašćeno nosio dok je učestvovao u lovu nije neophodno, jer navedena činjenica ne čini obeležje krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim

Iz obrazloženja:

Neosnovano se u žalbi ukazuje na to da je nejasno zašto se u izreci pobijane presude navodi da je okrivljeni učestvovao u lovu uz navođenje broja lovne

dozvole koju je posedovao, s obzirom da je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela iz čl. 348. st. 4. KZ čija radnja izvršenja je neovlašćeno nošenje vatrenog oružja, a ne radnja izvršenja krivičnog dela nezakonit lov iz čl. 276. KZ.

Po nalaženju drugostepenog suda unošenjem u izreku pobijane presude da je okrivljeni bez odobrenja nadležnih državnih organa vatreno oružje – lovačku pušku neovlašćeno nosio dok je učestvovao u lovu, a po dozvoli za lov broj (...), prvostepeni sud izreku pobijane presude nije učinio nerazumljivom s obzirom da navedene činjenice ne čine obeležja krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim i njihovo unošenje u izreku prvostepene presude nije bilo neophodno.

(Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 877/19 od 5. 12. 2019)

Razgraničenje krivičnog dela nezakonit lov iz čl. 276. st. 4. KZ i prekršaja iz čl. 39. st. 5. kažnjivog po čl. 65. st. 1. tač. 7. Zakona o lovstvu uz primenu odredaba pravila NE BIS IN IDEM!

Iz obrazloženja:

Presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 4011/2011 od 19. 3. 2012, uvažanjem žalbe branioca okrivljenih M.F.1, M.F.2, S.M., M.F.3, D.N., J.M. i N.R. i po službenoj dužnosti u odnosu na okrivljene G.P., B.G., Ž.P., B.P. i M.P., preinačena je označena prvostepena presuda tako što je prema svim navedenim okrivljenima, primenom odredbe člana 354. tačka 2. Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), odbijena optužba za krivično delo nezakonit lov iz člana 276. stav 4. u vezi sa članom 33. KZ, a prema okr. M.F.1, primenom iste zakonske odredbe, odbijena optužba i za krivično delo sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz člana 322. stav 1. KZ, te je odlučeno da troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

Republički javni tužilac podigao je zahtev za zaštitu zakonitosti Ktz. br. 911/12 od 13. 11. 2012, protiv pravnosnažne presude Apelacionog suda u Beogradu Kž1 4011/2011 od 19. 3. 2012, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 368. stav 1. tačka 11. ZKP i člana 368. stav 2. u vezi člana 354. stav 2. ZKP i povrede Krivičnog zakona iz člana 369. stav 1. tačka 2. i 3. ZKP, sa predlogom da Vrhovni kasacioni sud uvaži zahtev i utvrdi da su tom presudom, zauzimanjem stanovišta da je odluka upravnog organa o prekršaju 2008. podobna da se posmatra kao presuđena stvar u odnosu na postupak pred sudom – Osnovnim sudom u Negotinu, učinjene navedene povrede zakona, u korist okrivljenih.

Vrhovni kasacioni sud je postupio u smislu člana 422. stav 2. i 3. ZKP i održao sednicu veća, u odsustvu obaveštenih republičkog javnog tužioca, okrivljenih G.P., Ž.P., B.P., M.P. i njihovog branioca adv. M.P., te okrivljenih M.F.1, M.F.2, S.M., M.F.3, B.G., D.N., J.M. i N.R., a u prisustvu branioca ovih okrivljenih, adv. M.L., u kojoj je razmotrio spise predmeta sa presudom protiv koje je podignut zahtev za zaštitu zakonitosti, pa je nakon ocene navoda iznetih u zahtevu našao:

Zahtev za zaštitu zakonitosti je neosnovan.

Prema navodima zahteva, drugostepeni sud je učinio bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 368. stav 1. tačka 11. i stav 2. ZKP i povrede krivičnog zakona iz člana 369. tač. 2. i 3. ZKP time što je doneo odbijajuću presudu u smislu člana 354. tačka 2. ZKP bez valjanih i jasnih razloga za tu odluku i zauzimajući pogrešno stanovište da se u konkretnom slučaju radi o presuđenoj stvari. To s obzirom da je odluku u prekršajnom postupku protiv okrivljenih, na koju se s tim u vezi poziva drugostepeni sud, doneo organ uprave i u upravnom postupku, a koji se ne mogu upodobiti sudskoj odluci i sudskom postupku i da prekršajni postupak nije tretirao isti krivičnopравни događaj pošto se opisi krivičnog dela i prekršaja ne poklapaju u potpunosti.

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, izloženi navodi zahteva nisu osnovani. Nasuprot tim navodima, drugostepeni sud je pravilno primenio krivični zakon – odredbu člana 354. tačka 2. ZKP, kada je odbio optužbu prema okrivljenima M.F.1, M.F.2, S.M., M.F.3, G.P., B.G., D.N., J.M., N.R., Ž.P., B.P. i M.P. za krivično delo nezakonit lov iz člana 276. stav 4. u vezi sa članom 33. KZ, a prema okr. M.F.1 i za krivično delo sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz člana 322. stav 1. KZ, nalazeći da su u konkretnom slučaju već donete pravnosnažne odluke za ista dela i da se radi o presuđenoj stvari, koja okolnost isključuje krivično gonjenje okrivljenih za predmetna krivična dela, a za navedene zaključke i odluku u svojoj presudi je izneo jasne, dovoljne i pravilne razloge.

U prekršajnom postupku protiv navedenih okrivljenih, pravnosnažnim rešenjem opštinskog sudije za prekršaje u Majdanpeku 02 UP I br. 599/08 od 29. 9. 2008, okr. M.F.2 je oglašen odgovornim i kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 dinara za prekršaj iz člana 39. stav 5. kažnjiv po članu 65. stav 1. tačka 7. Zakona o lovstvu, koji je prema opisu u izreci rešenja učinio tako što je dana 13. 7. 2008. na mestu zvanom „Kraku Vujenje“, KO Topolnica, na teritoriji Lovačkog udruženja S. M., bez odobrenja jednim metkom iz karabina odstrelio jednog srndaća. Istim rešenjem, protiv okr. M.F.2 za prekršaje iz člana 4. stav 2, člana 16. i člana 49. stav 1. tačka 4. Zakona o lovstvu i protiv ostalih okrivljenih za sve navedene prekršaje, postupak je obustavljen jer nije dokazano da su učinili te prekršaje, odnosno prema razlozima reše-

nja nije dokazano između ostalog da su okrivljeni (osim okr. M.F.2) prilikom grupnog lova na divlje svinje u lovištu Lovackog udruženja S. iz M., bez posebne dozvole lovili i srneću divljač.

Prema navedenom, činjenični opis prekršaja M.F.2 i činjenična utvrđenja u prekršajnom rešenju, u delu u kojem je u odnosu na ostale okrivljene za isti prekršaj postupak obustavljen, odnose se na iste okrivljene i isti životni događaj sa istim činjenicama u pogledu vremena i mesta dešavanja i radnji okrivljenih, koje su sadržane i u opisu krivičnog dela iz člana 276. stav 4. u vezi sa članom 33. KZ, koje im je stavljeno na teret u ovom krivičnom postupku optužnim predlogom opštinskog javnog tužioca u Majdanpeku Kt 83/08 od 8. 12. 2008. godine, a prema kojem opisu su okrivljeni istog dana (13. 7. 2008) i na istom mestu u lovištu Lovackog udruženja S. M., bez potrebne posebne i pojedinačne dozvole lovili srneću divljač, kada je okr. M.F.2 odstrelilo jednog srndača.

Članom 4. Protokola 7. uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda propisano je da se nikome ne može ponovo suditi niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo zbog koga je već bio pravosnažno oslobođen ili osuđen, u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države.

Ustavom Republike Srbije, u članu 34. stav 4, garantovana je pravna sigurnost u kaznenom pravu i određeno da niko ne može biti gonjen ni kažnjen za krivično delo za koje je pravosnažnom presudom oslobođen ili osuđen ili za koje je optužba pravosnažno odbijena ili postupak pravosnažno obustavljen, a istim zabranama podleže i vođenje postupka za neko drugo kažnjivo delo.

Odredbom člana 6. stav 1. ZKP, propisano je da niko ne može da bude gonjen i kažnjen za krivično delo za koje je pravosnažnom presudom oslobođen ili osuđen ili je za to delo postupak protiv njega pravosnažno obustavljen ili optužba pravosnažno odbijena.

Iz navedenih propisa proizlazi da je isključeno vođenje postupka za kažnjivo delo, ukoliko ono proizlazi iz istih činjenica ili činjenica koje su u bitnom iste, koje su predmet dela koje je već pravosnažno presuđeno.

**(Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 106/2012 od 13. 12. 2012), In-
termex, Beograd**

10.2. Malokalibarsko oružje i municija

U odredbi čl. 3. st. 2. ZOM kojom se definiše vatreno oružje pominje se i malokalibarsko oružje pod kojim se podrazumevaju: puške, pištolji i revolveri sa ivičnim paljenjem.

U sudskoj praksi kao predmet izvršenja pojedinog krivičnog dela od malokalibarskog oružja najčešće se pojavljuju malokalibarske puške i malokalibarski pištolji, koji prema čl. 3. i 4. ZOM predstavljaju **vatreno oružje, kategorije B**. Prema čl. 5. ZOM, mogu ga nabavljati, držati i nositi fizička lica na osnovu isprave nadležnog organa.

Municija za pomenuto malokalibarsko oružje prema čl. 3. ZOM predstavlja **municiju**. Shodno čl. 20. ZOM, municija za oružje iz kategorije B može se nabavljati, na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa.

Prilikom određivanja veštačenja malokalibarskog oružja osnovno što se nalaže veštaku od strane javnog tužioca odnosno sudije u fazi glavnog pretresa je da se izjasni: koja vrsta oružja je u pitanju i da li je u pitanju funkcionalno ispravno oružje. Osim toga, od veštaka se traži i da se izjasni da li je u pitanju vatreno oružje koje fizička lica mogu nabavljati, držati i nositi na osnovu isprave nadležnog organa.

Kada je u pitanju municija, od veštaka se traži da precizno identifikuje municiju, za koju vrstu vatrene oružja odnosno malokalibarskog oružja je pronađena i privremeno oduzeta municija, te da li je fizička lica mogu nabavljati na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa. Posebno, od veštaka se traži da se izjasni o tome da li je saglasan sa podacima iz potvrde o privremeno oduzetim predmetima u pogledu broja komada pronađene i privremeno oduzete municije, i sa vrstom municije koja je privremeno oduzeta.

U jednom predmetu od veštaka je traženo da obavi veštačenje u svemu prema prethodno navedenom zahtevu iz naredbe i da se izjasni u pogledu privremeno oduzete puške i municije.

Veštak je u nalazu naveo da je na slici 219. iz fotodokumentacije prikazana **malokalibarska puška** kalibra .22 sa optičkim nišanom i baterijskom lampom pričvršćenom za cev puške (red. br. 2. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Na levoj strani sanduka utisnut je fabrički broj 147847, oznaka proizvođača „J.G. Anschutz GmbH Ulm/D.“ kao i zemlja proizvođača *West Germany*. Optički nišan je proizveden u bivšem SSSR i nosi broj **N** 883480.

SLIKA 219.

SLIKA 220.

SLIKA 221.

Na slikama 220. i 221. iz fotodokumentacije prikazan je magacin – okvir sa sedam metaka kalibra .22 koji je sastavni deo puške.

Daljim pregledom puške i okvira veštak je ustanovio:

- da je unutrašnja trasa cevi puške u dosta dobrom stanju,
- da je sklop zatvarača koji služi za unošenje metka u cev i zabavljanje i koji u sebi sadrži udarni mehanizam (udarnu oprugu, udarnu iglu i telo zatvarača) u potpunosti ispravan,
- da je mehanizam za okidanje u potpunosti ispravan,
- da magacin – okvir za smeštaj municije sadrži sve potrebne delove i da je u potpunosti ispravan za funkciju donošenja metka.

Na osnovu vizuelnog pregleda puške zaključio je da je puška funkcionalno ispravna i da se iz nje može izvršiti opaljenje metka, što je i potvrdio opaljenjem jednog metka pri čemu su svi podsklopovi i delovi puške ispravno funkcionisali.

U mišljenju veštak je naveo:

Malokalibarska puška, fabričkog broja 147847, sa optičkim nišanom broj **N** 883480, baterijskom lampom pričvršćenom za cev puške i municijom u okviru (red. br. 2. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), je **funkcionalno ispravna** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **vatreno oružje, kategorije B**. Prema čl. 5. ZOM, mogu je nabavljati, držati i nositi fizička lica na osnovu isprave nadležnog organa. Sedam metaka kalibra .22, koji su se nalazili u magacinu – okviru puške, prema čl. 3. ZOM predstavljaju **municiju**. Shodno čl. 20. ZOM, municija za oružje iz kategorije B može se nabavljati na osnovu isprave o oružju izdate od strane nadležnog organa.

U drugom predmetu veštaku je povereno veštačenje i traženo da obavli veštačenje u svemu prema prethodno navedenom zahtevu iz naredbe u pogledu privremeno oduzete municije.

Veštak je **u nalazu** naveo da je u tački 8. spiska o privremeno oduzetim stvarima 55 metaka za malokalibarsku pušku. Uvidom na licu mesta konstatovao je da je u okviru toga sadržano: kutija .22 plus šest komada, proizvodnja „POBJEDA“, Goražde (slika 222), tri komada .22 GECO, tri komada sa oznakom *Remington* i četiri komada proizvodnja „POBJEDA“, Goražde, bakarisanih projektila (slika 223), ukupno 63 (nije saglasno sa brojem navedenim u potvrdi o privremeno oduzetim stvarima).

SLIKA 222.

SLIKA 223.

U mišljenju veštak je naveo:

Uvidom na licu mesta konstatovano je da je u okviru 63 metka za malokalibarsku pušku sadržano: kutija .22 plus šest komada, proizvodnja „POBJEDA“, Goražde, tri komada .22 GECO, tri komada sa oznakom *Remington* i četiri komada proizvodnja „POBJEDA“, Goražde, bakarisanih projektila, ukupno 63 (nije saglasno sa brojem navedenim u potvrdi o privremeno oduzetim stvarima gde stoji 55 metaka). Ova vrsta municije ZOM nije zabranjena za nabavljanje i držanje fizičkim licima. Nabavlja se uz odobrenje (tačka 5. Nalaza).

11. Pojedine vrste oružja C kategorije – staro oružje

Staro oružje jeste oružje koje ima istorijsku vrednost ili koje je proizvedeno pre 1900. godine (čl. 3. tač. 25. ZOM). Spada u C kategoriju oružja koja se mogu slobodno nabavljati u slučajevima predviđenim ovim zakonom, a držati uz prijavu nadležnom organu (čl. 5. st. 3. ZOM).

Fizička lica starija od 18 godina, kao i pravna lica i preduzetnici, ako je to u skladu sa delatnošću kojom se bave, mogu bez prethodnog odobrenja za nabavljanje oružja izdatog od nadležnog organa, nabavljati i držati oružje iz kategorije C. Ova lica su dužna da ga u roku od osam dana od dana nabavljanja oružja prijave nadležnom organu na propisanom obrascu. Uz zahtev podnosi se i dokaz o poreklu oružja. Potvrdu o prijavi oružja nadležni organ izdaće na propisanom obrascu (čl. 14. ZOM).

Takođe, u domaćoj sudskoj praksi uočeni su specifični slučajevi, da je otkriveno i od pojedinih lica privremeno oduzeto oružje za koje nije odmah bilo moguće opredeliti starost, pa je potom pokrenut krivični postupak zbog pojedinih oblika krivičnog dela iz čl. 348. KZ.

Veštaku je u toku glavnog pretresa dostavljena na veštačenje jedna puška za koju je sud tražio da se utvrdi, ukoliko može, približna starost navedenog oružja, da li se radi o starom oružju koje više nije u upotrebi i da li navedeno oružje ima istorijsku ili umetničku vrednost?

U nalazu veštak je naveo da prilikom vizuelnog pregleda oružja nisu uočeni žigovi koji bi govorili o starosti i poreklu oružja. Izvršeno je merenje dužine cevi, ukupne dužine puške i unutrašnjeg prečnika cevi (slika 224).

Veštačena puška

SLIKA 224.

Merenjem je utvrđeno:

- Dužina cevi $l = 78 \text{ cm}$
- Ukupna dužina oružja $l_u = 120 \text{ cm}$
- Kalibar oružja meren na ustima cevi $d = 17,45 \text{ mm}$ ⁷⁶

Uvidom u predmetno oružje utvrđeno je da je sporna puška lovačka puška sa jednom glatkom cevi (neolučena). Prema konstruktivnom rešenju konstatuje se da je u pitanju belgijska puška sa zatvaračem *lefauchaux* (slike 225 i 226).

Sporna puška sa leve i desne strane

SLIKA 225.

SLIKA 226.

Sporno oružje odozgo – levo zabravljena, desno prelomljena

Nakon čišćenja delova puške na kojima se uobičajeno nalaze žigovi, ukoliko ih ima, pronađeni su tragovi žigova prikazani na slici 227.

Sporno oružje sa detaljem oznake proizvođača oružja – levo desna strana cevi, desno leva strana cevi

SLIKA 227.

Marka 16 u rombu je u suštini žig po zakonu od 4. oktobra 1898. Broj 16 iznad slova „C“ u rombu je zvanična oznaka za oružje na crni barut prečnika cevi 16. Dalje, vidi se i belgijski (*Liege*) *Peron* (zaštitni znak belgijskog zavoda za probe u Liježu). Zabunu unosi oznaka 17.0 S: to bi značilo da je cev čokorana na 17 gejdža. Mada postoji mogućnost da je to prečnik duše cevi u milimetrima. Da ne bi bilo zabune slovo „S“ pored oznake 17.0 se ne odnosi na posebne oznake kalibra kod lovačkih karabina proizvedenih posle Drugog svetskog rata, već je to prema belgijskim oznakama žig kontrolora, odnosno obeležavanje da je oružje prošlo kontrolu na tormentaciju.

Iako u Belgiji postoji obeležavanje cevi još od 1811. godine, to je zavisilo od proizvođača tako da na predmetnom oružju nije pronađen broj oružja. Na osnovu uvida ne može se tvrditi da li je predmetna puška fabričke izrade ili je izrađena u nekoj puškarskoj radionici. Moguće je da je puškarska radionica nabavila fabričku cev, ispitano i žigosano, i izradila predmetnu pušku. To je postupak kako i danas rade zanatlije ove vrste.

⁷⁶ Dobijeno merenjem sa fotografije korišćenjem programa CorelDRAW 12.

Vreme proizvodnje ne može se tačno odrediti, ali se na osnovu pronađenih žigova može locirati u period posle 4. oktobra 1898. kada je donesen zakon po kojem su pronađeni žigovi bili obavezni do najkasnije 1. januara 1924. godine, kada su ove oznake stavljene van snage.

Predmetna puška je jednocevna sačmarica, sistema lefoše, kalibar 16, predviđena za crni barut, proizvedena između 4. oktobra 1898. i 1. januara 1924. Danas ne postoji lovačka municija koja se pravi sa crnim barutom. Lovačke patrone koje se koriste kompletiraju se bezdimnim nitroceluloznim barutom. U Americi se mogu naći samo punjenja za puške prednjače sa crnim barutom u kartonskom kontejneru, ali ova municija ne odgovara za predmetnu pušku.

Uzimajući u obzir stanje puške – nagriženost korozijom (slike 226. desno i 228), kao i činjenicu da ne postoji municija za lovačku pušku sačmaricu laborisana sa crnim barutom za koji je konstruisana i ispitivana, ova se puška ne može primenjivati kao vatreno oružje, iako ima nenarušenu funkciju udarnog mehanizma i sistema za bravljenje, što je veštak NKTC eksperimentalno (prethodno u svom nalazu) proverio.

Sporno oružje – stanje cevi

SLIKA 228.

U mišljenju veštak je naveo:

1. Sporno oružje je jednocevna sačmarica sistema lefoše, na crni barut kalibra 16, proizvedena u Belgiji posle 4. oktobra 1898, a najkasnije do 1. januara 1924, kada su pronađene oznake stavljene van snage.
2. Predmetna puška spada u oružje koje više nije u upotrebi.
3. Predmetna puška prema sistemu konstrukcionog rešenja i godini proizvodnje ima istorijsku vrednost.
4. U smislu važećeg ZOM član 3. tačka 5. predmetna puška spada u **staro oružje**.

Važna napomena: U konkretnom slučaju, to je bilo drugo veštačenje s obzirom na to da prvi veštak – ustanova kojoj je puška bila dostavljena na veštačenje, o tome nije mogla precizno da se izjasni!

12. Pojedine vrste oružja C ili D kategorije – vazdušno oružje

Vazdušno oružje jeste ono **oružje** koje pod pritiskom sabijenog vazduha ili drugog gasa izbacuje projektil iz cevi (čl. 3. tač. 9. ZOM). U zavisnosti od kinetičke energije, brzine projektila odnosno kalibra, može biti razvrstano u dve kategorije – u C ili D kategoriju.

U C kategoriju spada vazdušno oružje čija kinetička energija je 10,5 J ili veća, ili čija je brzina projektila 200 m/s ili veća, i kalibra većeg od 4,5 mm. Ovo oružje se može slobodno nabavljati u slučajevima predviđenim ovim zakonom, a držati uz prijavu nadležnom organu.

Fizička lica starija od 18 godina, kao i pravna lica i preduzetnici, ako je to u skladu sa delatnošću kojom se bave, mogu bez prethodnog odobrenja za nabavljanje oružja izdatog od nadležnog organa, nabavljati i držati oružje iz kategorije C. Ova lica su dužna da ga u roku od osam dana od dana nabavljanja oružja prijave nadležnom organu na propisanom obrascu. Uz zahtev podnosi se i dokaz o poreklu oružja. Potvrdu o prijavi oružja nadležni organ izdaće na propisanom obrascu.

U D kategoriju spada vazdušno oružje čija kinetička energija je manja od 10,5 J, ili je brzina projektila manja od 200 m/s, i kalibra 4,5 mm ili manjeg. Ovo oružje se može nabavljati i držati bez isprave i prijave nadležnom organu, u skladu sa ovim zakonom (čl. 5. st. 4. ZOM).

Fizička lica starija od 16 godina, pravna lica kao i privredni subjekti mogu, bez odobrenja i prijave nadležnom organu, nabavljati i držati oružje iz kategorije D (čl. 15. ZOM).

U sudskoj praksi vazdušno oružje (vazdušne puške ili vazdušni pištolji) retko se pojavljuje kao predmet izvršenja krivičnog dela.

U jednom predmetu veštaku je dostavljena na veštačenje puška koja je privremeno oduzeta radi veštačenja sa zadatkom da utvrdi u koju kategoriju oružja spada oduzeta puška.

U nalazu veštak je utvrdio da je u pitanju **vazдушna puška** *Sea Lion* kineske proizvodnje, kalibra .177, nepoznatog fabričkog broja, tj. ni na jednom delu puške nije ugraviran fabrički broj (red. br. 3. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima). Ova puška kao municiju koristi tzv. dijabole.

SLIKA 229.

Daljim pregledom puške veštak je ustanovio da mehanizam za zapinjanje i mehanizam za okidanje nisu ispravni. Naime, nakon povlačenja poluge za zapinjanje u zadnji položaj i njenog vraćanja u prednji položaj, dolazi do opaljenja bez pritiska na obaraču. Zbog ovoga je onemogućeno postavljanje dijabole u ležište i nišanje.

U mišljenju veštak je naveo:

Vazдушna puška *Sea Lion* napoznatog fabričkog broja (red. br. 3. u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima), je **funkcionalno neispravna** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **vazdušno oružje, kategorije D**.

U drugom predmetu veštaku je dostavljen na veštačenje pištolj koji je privremeno oduzet, sa zadatkom da se izjasni u koju kategoriju vazdušnog oružja spada taj pištolj.

U nalazu veštak je utvrdio da je u pitanju **vazdušni pištolj** replika pištolja COLT, model 1908, kalibra .25, odnosno 6,35 mm. Pregledom pištolja veštak je ustanovio:

- da nedostaje kočnica,
- da se navlaka pištolja ne može pomerati,
- da se obarača ne može pomerati,
- okvir za smeštaj kuglica je ispravan.

Na osnovu vizuelnog pregleda pištolja zaključio je da je pištolj funkcionalno neispravan, i da ovaj pištolj kao municiju koristi plastične kuglice različitih masa (0,12 g, 0,20 g itd.) čiji je domet 20 do 30 metara.

SLIKA 230.

U mišljenju veštak je naveo:

Vazdušni pištolj, replika pištolja COLT, model 1908, kalibra .25, je **funkcionalno neispravan** i prema čl. 3. i 4. ZOM predstavlja **vazdušno oružje, kategorije D**.

U trećem predmetu bilo je sporno u koju kategoriju oružja spada privremeno oduzeta vazдушna puška – da li spada u oružje C ili D kategorije.

Veštaku je naloženo da izvrši veštačenje jedne vazdušne puške marke STOEGER, model RX5, kalibra 4,5 mm, fabričkog broja STG 2237619, i utvrdi da li je predmetno oružje funkcionalno ispravno, i da li predmetna puška spada u kategoriju oružja za koje je potrebno odobrenje za posedovanje oružja, odnosno oružni list.

U nalazu veštak je naveo da je preuzeo vazdušnu pušku i na osnovu vizuelnog pregleda utvrdio da se radi o vazdušnoj pušci kalibra 4,5 mm proizvedenoj u Italiji, marke STOEGER, model RX5. Puška se nalazi u originalnom pakovanju (slike 231, 232. i 233).

SLIKA 231.

SLIKA 232.

SLIKA 233.

Na nosaču zadnjeg mehaničkog nišana puške, belom bojom je nanet fabrički broj STG2237616 (slika 234).

SLIKA 234.

Vazдушna puška marke STOEGER, model RX5, kalibra 4,5 mm, koristi se u rekreativne svrhe, za vežbu u gađanju, kao i za lov sitne divljači. Ispaljuje dijabole prečnika 4,5 mm (slika 235).

SLIKA 235.

Prema kataloškim podacima proizvođača vazдушna puška marke STOEGER, model RX5, kalibra 4,5 mm, ima sledeće karakteristike:

- kalibar 4,5 mm
- ukupna dužina 1.030 mm
- masa 2,4 kg
- početna brzina dijabole 190 m/s

S obzirom na to da je masa dijabole prečnika 4,5 mm, koju ova puška ispaljuje, 0,49 g, energija na ustima cevi iznosi $E = 8,845 \text{ J}$.

Da bi proverio funkcionalnu ispravnost predmetne vazdušne puške veštak je izvršio opaljenje jedne dijabole i pri tome je puška ispravno funkcionisala.

Princip rada predmetne vazdušne puške je sledeći:

Prelamanjem cevi vazdušne puške, sabija se opruga u kojoj se akumulira energija. Pritiskom na obaraču puške, sabijena opruga se oslobađa i potiskuje klip u cilindru. Klip sabija vazduh ispred sebe (stvara se natpritisak u cilindru), koji velikom brzinom izlazi iz cilindra i ulazi u cev puške. U cevi puške se nalazi dijabola koju sabijeni vazduh potiskuje i dijabola izlazi iz cevi velikom početnom brzinom.

U mišljenju veštak je naveo:

1. Predmet veštačenja, vazдушna puška marke STOEGER, model RX5, kalibra 4,5 mm, fabričkog broja STG2237616, prema čl. 3. st. 9) ZOM pripada grupi **vazdušnih oružja**.
2. Predmetna vazдушna puška marke STOEGER, model RX5, kalibra 4,5 mm, fabričkog broja STG2237616, je **funkcionalno ispravna** za ispaljivanje dijabola prečnika 4,5 mm.

3. Kako je kalibar predmetne vazdušne puške 4,5 mm, početna brzina projektila – dijabole manja od 200 m/s, a energija manja od 10,5 J, shodno čl. 4. st. 4. ZOM predmetna vazdušna puška **pripada oružju D kategorije.**
4. Shodno čl. 5. st. 4. ZOM, predmetna vazdušna puška marke STOEGER, model RX5, kalibra 4,5 mm, fabričkog broja STG2237616, **može se nabavljati i držati bez isprave i prijave nadležnom organu odnosno Ministarstvu unutrašnjih poslova.**

13. Umesto zaključka

Ovaj priručnik biće praćen predlogom za održavanje dvodnevnog kursa – kurikuluma, na kojem bi bilo pokušano, ne samo tekstualno već i realno, predstavljanje sudijama pojedinih vrsta vatrenog oružja, eksplozivnih materija i municije o kojima je bilo reči u ovom tekstu.

U Valjevu, 22. avgusta 2024.

Predlog pripremio
Dr Dragan Obradović
Sudija Višeg suda u Valjevu u penziji

I. Uloga tužilaca

Javni tužioci igraju ključnu ulogu u krivičnom pravnom sistemu, delujući kao glavni predstavnici društva za sprovođenje zakona i postupanje prilikom izvršenja krivičnih dela. Njihove osnovne nadležnosti uključuju odlučivanje o tome da li će biti pokrenut ili nastavljen krivični postupak, kao i predstavljanje predmeta pred sudom i tokom žalbenog postupka. Njihova uloga zahteva delikatan balans između individualnih prava i šireg interesa pravde, kako bi bilo obezbeđeno poštovanje kako javnog interesa, tako i prava optuženog.

Pored ovih osnovnih nadležnosti, javni tužioci imaju i dodatne zadatke u krivičnom pravnom sistemu. Ove odgovornosti uključuju upravljanje ili nadgledanje krivičnih istraga i odlučivanje o alternativama formalnom krivičnom gonjenju. Ove višestruke uloge naglašavaju integralnu poziciju tužioca u očuvanju pravde i održavanju ukupnog integriteta krivičnog pravog sistema.

II. Uloga sudija

Sudije takođe igraju veoma važnu ulogu u krivičnom pravnom sistemu, delujući kao nepristrasni arbitri koji obezbeđuju da krivični postupci budu pravični i u skladu sa zakonom. Njihove osnovne nadležnosti uključuju vođenje glavnih pretresa, odlučivanje o prihvatljivosti dokaza i obezbeđivanje poštovanja pravila krivičnog postupka. Sudije imaju zadatak da tumače i primenjuju zakon u svakom predmetu, donoseći zakonite odluke zasnovane na utvrđenim činjenicama.

Sudije takođe imaju i dodatne nadležnosti u vezi sa pravičnošću krivičnih postupaka. To uključuje zaštitu prava svih strana uključenih u postupak, donošenje odluka po zahtevima stranaka i upravljanje krivičnim postupkom. Sudije se moraju postarati da njihove odluke budu nepristrasne, zasnovane na zakonu i oslobođene od bilo kakvog neprimerenog uticaja, obezbeđujući sveukupnu vladavinu prava.

III. Mehanizmi za zaštitu pravičnosti u krivičnim postupcima

Javni tužioci i sudije koriste brojne institucionalne mehanizme koji štite njihovu nepristrasnost i efikasnost. Postoji odgovarajući zakonski i organizacioni okvir koji im omogućava da obavljaju svoju dužnost na efikasan način. Zapošljavanje, unapređenje i premeštaj sudija i tužilaca moraju biti vršeni na nepristrasan način, zasnovan na objektivnim kriterijumima kao što su stručnost i iskustvo. Takođe, i organizacija i unutrašnje funkcionisanje javnih tužilaštava i sudova moraju obezbediti nepristrasnost i nezavisnost.

Oni takođe uživaju i slobode izražavanja i udruživanja, što im omogućava da učestvuju u raspravama o pravnom sistemu i ljudskim pravima bez profesionalnih posledica, u okviru zakonskih ograničenja. Pored toga, tužioci imaju pravo i da traže

pisane instrukcije i osporavaju svaku koju smatraju nezakonitom ili suprotnom ustanovljenim principima, uz korišćenje internih postupaka koji su dostupni za rešavanje takvih problema.

Načelo podele vlasti dodatno podržava nezavisnost sudija i tužilaca. Vršioци sudskih i javnotužilačkih funkcija zaštićeni su od mešanja izvršne i zakonodavne vlasti. Odnos između tužilaca i sudija definisan je strogom podelom uloga, a tužioci moraju poštovati nezavisnost i nepristrasnost sudija, osporavajući sudske odluke samo putem pravnih lekova.

Takođe, tužioci su dužni i da sudu pruže sve relevantne činjenice i argumente za vođenje pravičnog postupka. U odnosu sa policijom, tužioci su dužni da obezbede zakonitost istraga, da daju uputstva o prikupljanju dokaza i metodima istrage, kao i da obezbede poštovanje ljudskih prava.

S druge strane, sudije igraju ključnu ulogu u nadgledanju i odobravanju postupaka tužilaca kako bi obezbedile zakonitost krivičnog postupka. To uključuje i potvrđivanje optužnica kako bi bilo verifikovano da su optužbe potkrepljene sa dovoljno dokaza, odobrenje predloga za sprovođenje dokaznih radnji kao što su pretres i primena posebnih dokaznih radnji, i donošenje odluke o određivanju pritvora, kada je to neophodno. Ove nadzorne funkcije ključne su za održavanje ravnoteže između efikasnog gonjenja i zaštite individualnih prava osumnjičenih.

IV. Univerzalno priznata ljudska prava u krivičnim postupcima

Opšteprihvaćena ljudska prava u krivičnim postupcima od suštinskog su značaja za obezbeđenje pravičnosti i poštovanje ljudskog dostojanstva. Osnovni principi ljudskih prava proističu iz međunarodnih dokumenata kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima,⁷⁷ iz međunarodnih ugovora⁷⁸ i Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP),⁷⁹ i ovi principi uvršteni su u nacionalno zakonodavstvo kako bi bila obezbeđena njihova efikasna primena.

77 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, G.A. Rezolucija 217 A (III), 1948.

78 Ovo su:
 (1) Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, 1965. (ICERD);
 (2) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, 1966. (ICCPR);
 (3) Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, 1966. (ICESCR);
 (4) Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, 1979. (CEDAW);
 (5) Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, 1984. (CAT);
 (6) Konvencija o pravima deteta, 1989. (CRC);
 (7) Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih migrantnih radnika i članova njihovih porodica, 1990. (ICRMW);
 (8) Međunarodna konvencija za zaštitu svih lica od prisilnih nestanaka, 2006. (ICPED);
 (9) Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, 2006. (CRPD).

79 Evropska konvencija o ljudskim pravima i njeni Protokoli br. 11 i 14, 1950.

Ključna prava su pravo na pravično suđenje, koje obuhvata nepristrasan i nezavisan pravosudni sistem, javnost suđenja koje promoviše transparentnost i pristup pravnoj pomoći.⁸⁰ Pretpostavka nevinosti je još jedan ključni princip, koji zahteva da tužilaštvo dokaže krivicu optuženog izvan razumne sumnje.

Optuženi moraju biti obavješteni o optužbama protiv njih i imati pravo da pristupe dokazima, iznesu svoju odbranu i osporavaju dokaze. Pored toga, zaštita od zlostavljanja i mučenja,⁸¹ princip zakonitog pritvora, pravo na privatnost i pravo na žalbu esencijalni su za očuvanje integriteta sudskog postupka.

V. Potencijalna kršenja ljudskih prava u krivičnim postupcima

U nastavku teksta razmotrićemo osnovna prava kao što su pravo na slobodu i ličnu sigurnost, kao i pravo na pravično suđenje, i kako se ta prava primenjuju u krivičnim postupcima u vezi sa vatrenim oružjem. Ovi principi su od ključne važnosti za vođenje pravičnih krivičnih postupaka koji štite ljudsko dostojanstvo.

A. Pravo na slobodu i slobodu kretanja

Prava na slobodu i slobodu kretanja su u osnovi povezana sa zakonitošću pritvora, jer obezbeđuju da pojedinci ne budu lišeni slobode proizvoljno ili bez odgovarajućeg pravnog osnova. Ova osnovna prava štite međunarodni instrumenti ljudskih prava, kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i EKLJP, u kojima je propisano da bilo koje lišenje slobode mora biti zasnovano na zakonu uz pridržavanje pravila krivičnog postupka. Načelo zakonitosti, ili *nullum crimen, nulla poena sine lege* (lat. "nema zločina, nema kazne bez zakona"), koje je postavljeno u članu 7 EKLJP, zahteva da pritvor mora biti zasnovan na zakonu koji je dovoljno jasan i precizan da pojedincima omogući da razumeju šta predstavlja nezakonito ponašanje. Ovaj princip štiti od proizvoljnog pritvora i obezbeđuje opravdanost legitimnim pravnim osnovom svakog ograničenja lične slobode.

Osnovni principi zakonitog pritvora obuhvataju nekoliko ključnih uslova. Prvo, pritvor mora biti predviđen zakonom, što znači da mora biti sproveden u skladu sa utvrđenim postupkom i u skladu sa važećim pravnim okvirom. Drugo, mora postojati procesna zaštita, uključujući i pravo na pravično suđenje. Takođe, uslovi pritvora moraju biti u skladu sa standardima ljudskih prava kako bi bilo sprečeno nehumano ili ponižavajuće postupanje.⁸² Štaviše, moraju postojati mehanizmi za redovnu proveru zakonitosti pritvora kako bi bilo obezbeđeno da on ostane opravdan i zakonit,

⁸⁰ *Ibid.*, član 6

⁸¹ *Ibid.*, član 3

⁸² Standardna minimalna pravila za postupanje sa zatvoreniciima Ujedinjenih nacija (Mandela pravila), G.A. Rez. 70/175, 2015; Principi za zaštitu svih lica lišenih slobode, G.A. Rez. 43/173.

a pojedinci moraju imati pristup sudskoj kontroli kako bi osporili zakonitost pritvora. Ovi principi obezbeđuju da pritvor bude ne samo zakonit, već i human i pravedan. Naredni primeri iz sudske prakse ilustruju opisane principe.

U ovom konkretnom predmetu, optuženi je tvrdio da mu je povređeno ustavno pravo na slobodu kretanja usled nezakonitog pritvora. Ova tvrdnja proizašla je nakon što je viši sud poništio odluku prvostepenog suda o produženju pritvora i vratio slučaj na ponovno razmatranje. Sud je cenio tvrdnju optuženog i doneo sledeći zaključak:

„Odluka Višeg suda nije sama po sebi ukinula pritvor. Ona je samo poništila odluku o produženju i vratila predmet na dalji postupak; s tim u vezi, pritvor nije bio nezakonit tokom perioda koji pokriva inicijalna odluka suda.”⁸³

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) takođe je razmatrao pitanja u vezi sa zakonitošću pritvora i uticajem odluka višeg suda na zakonitost pritvora. Konkretno, ESLJP je utvrdio da ukidanje naredbe o pritvoru od strane višeg suda ne utiče automatski retroaktivno na zakonitost pritvora koji je trajao pre donošenja odluke višeg suda. Umesto toga, pritvor traje dok se ne donese formalna odluka o puštanju optuženog na slobodu.⁸⁴

Sledeća odluka odnosi se na jezičke i terminološke nejasnoće sa kojima se možemo susresti u odlukama o određivanju pritvora. Konkretno, kako nepreciznost u sudskim odlukama može ili ne može uticati na razumevanje i primenu rešenja o određivanju pritvora. Odlomak iz obrazloženja:

„Izraz koji sudovi često koriste u rešenjima o određivanju pritvora – da optuženi može ‘uticati’ na neispitane svedoke ako bude pušten na slobodu – je neprecizan, iako često upotrebljavan. Takav jezik sugerise da sloboda ne rezultira automatski direktnim uticajem na svedoke, već stvara uslove koji bi mogli omogućiti takav uticaj. Uprkos ovoj nepreciznosti, naredba o pritvoru ostaje pravno valjana, ako se zasniva na zakonskim osnovama za pritvor i ako je obrazloženje suda jasno, dosledno i temeljno. Ako odluka navodi specifične, dobro potkrepljene razloge koji pokazuju da bi puštanje optuženog na slobodu moglo ometati postupak, pritvor se smatra zakonitim.”⁸⁵

⁸³ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 3262/2010, 24. novembar 2011.

⁸⁴ Evropski sud za ljudska prava, Lashmankin i drugi protiv Rusije (Predstavke br. 57818/09 i 14 drugih), 2009.

⁸⁵ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 4650/2011, 2. oktobar 2014.

Dva predmeta u nastavku analiziraju valjane osnove potrebne za određivanje pritvora, obezbeđujući da u svakom pojedinačnom slučaju budu ispunjeni neophodni pravni standardi. Konkretno, u vezi sa verovatnoćom da će optuženi ponoviti krivično delo. Zanimljivo je da je u jednom slučaju sud utvrdio da prilikom procene rizika od ponovnog izvršenja krivičnog dela može biti uzeto u obzir i neovlašćeno posjedovanje vatrenog oružja.

„Postoje specifične okolnosti koje ukazuju da će optuženi ponoviti krivično delo u kratkom vremenskom periodu, što opravdava produženje pritvora. Ovo je potkrepljeno osnovanom sumnjom da je optuženi kontinuirano vršio nasilje u porodici tokom nekoliko meseci. Tokom tog perioda, optuženi je počinio i druga krivična dela, uključujući ugrožavanje sigurnosti, izazivanje opšte opasnosti, nasilničko ponašanje i neovlašćeno držanje vatrenog oružja. Ove okolnosti su očigledne iz ponovljenog nasilja u porodici prema istoj oštećenoj i činjenice da većina ovih dela sadrži elemente nasilja.”⁸⁶

S druge strane, prethodna osuđivanost sama po sebi ne predstavlja osnov za pretpostavku da će optuženi ponoviti krivično delo, ali je od suštinskog značaja uzeti u obzir širi kontekst. Odlomak iz obrazloženja dat je u nastavku:

„Prethodna osuđivanost sama po sebi nije dovoljna i ne može se ceniti izolovano kao opravdanje za određivanje pritvora zbog mogućnosti ponovnog izvršenja krivičnog dela. Prilikom procene da li specifične okolnosti ukazuju na to da će optuženi verovatno ponoviti krivično delo u skoroj budućnosti, moraju se uzeti u obzir svi relevantni faktori kako bi se shvatio celokupni kontekst koji ukazuje na povećani “kriminalni potencijal” optuženog. Razmatranje ranijeg ponašanja optuženog koji je izvršio više krivičnih dela u kratkom vremenskom periodu, zajedno sa drugim faktorima, ne narušava prezumpciju nevinosti. Ovaj pristup omogućava temeljnu procenu potencijalnog rizika optuženog, uz poštovanje osnovnih pravnih principa.”⁸⁷

Zaključno, pravo na slobodu i sigurnost usko je povezano sa zakonitošću pritvora, što naglašava potrebu za jasnim pravnim osnovama i poštovanjem procesnih zaštita kako bi bilo sprečeno proizvoljno lišenje slobode. Međunarodni standardi ljudskih prava nalažu da svako lišenje slobode mora biti zakonski opravdano, trans-

⁸⁶ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 8635/2016, 21. februar 2019.

⁸⁷ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 7959/2015, 21. jun 2018.

parentno i podložno kontroli. Načelo zakonitosti obezbeđuje da pritvor bude zasnovan na eksplicitnim zakonskim odredbama i da svako ograničenje lične slobode bude opravdano i proporcionalno. Sudska praksa ilustruje kako sudovi uzimaju u obzir predmetne principe, naglašavajući značaj preciznih pravnih standarda i sveobuhvatnih opravdanja za određivanje pritvora. Predstavljene sudske odluke jasno ukazuju na potrebu za jasnim obrazloženjem i pažljivim razmatranjem svih relevantnih činjenica pri oceni zakonitosti i opravdanosti pritvora.

B. Pravo na pravično suđenje i načelo zakonitosti

Pravo na pravično suđenje je osnovni princip koji pojedincima garantuje da će njihov predmet biti razmotren nepristrasno i pravično od strane nadležnog suda. Ovo pravo obuhvata pravo na obaveštavanje o optužbama, pravo na pravnu pomoć, kao i pravo na javno suđenje u razumnom roku. Ovo pravo je zagarantovano međunarodnim instrumentima ljudskih prava, kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i EKLJP, i obezbeđuje da svi pojedinci budu pravedno tretirani prema zakonu i da imaju pravo na odgovarajuće pravne lekove kako bi osporili optužbe protiv sebe. Ovaj princip je ključan za očuvanje integriteta pravosudnog sistema i zaštitu vladavine prava.

Među drugim aspektima, prilikom ocene da li je pravo optuženih na pravično suđenje ispoštovano, sledeći primer iz prakse razmotriće specifične odluke u vezi sa obezbeđivanjem tačnih informacija o njihovim pravima. Pravilne informacije o pravima obezbeđuju da će optuženi biti u potpunosti obavešteni o svojim zakonskim pravima, kako bi donosili informisane odluke tokom celokupnog sudskog procesa. Sledeći odlomak iz sudske odluke razmatra više saslušanja optuženog:

„Ako je optuženi saslušan više puta u istom krivičnom postupku i u istom svojstvu, treba ga obavestiti o njegovim pravima samo jednom, pre prvog saslušanja. Stoga, nije nezakonit zapisnik sa naknadnog saslušanja ako optuženi nije ponovo obavешten o svojim pravima tokom njega.”⁸⁸

Načelo zakonitosti, između ostalog, predviđa i primenu blažeg zakona prema okrivljenom u slučajevima kada je delo izvršeno dok je blaži zakon bio na snazi.⁸⁹ Primenom blažeg ili povoljnijeg zakona, odražava posvećenost krivičnogpravnog sistema. Odlomak iz odluke u nastavku razmatra ovo specifično pitanje:

⁸⁸ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 125/2010, 1. decembar 2011.

⁸⁹ Povelja EU o osnovnim pravima, 2000 O.J. (C 364) 1, 7. decembar 2000, član 49.

„Ako sud primeni zakon koji je nepovoljniji za optuženog i u obrazloženju navede da je prethodno važeća odredba, koja je bila povoljnija za optuženog “besmislena” i “rezultat greške”, time krši princip pravne sigurnosti u krivičnom pravu. Jer takva primena zakona predstavlja proizvoljnu i nepredvidivu primenu materijalnog prava.”⁹⁰

Kako bi bilo očuvano poštovanje načela zakonitosti, neophodno je striktno se pridržavati procesnih zaštitnih mehanizama. Predstavljene sudske odluke naglašavaju potrebu da bude obezbeđena adekvatna obaveštenost optuženih i primena povoljnijih zakona na odgovarajući način. Ove mere su ključne za očuvanje integriteta krivičnog postupka i principa pravne sigurnosti.

C. Pravo na pravično suđenje u predmetima u vezi sa vatrenim oružjem – načelo *ne bis in idem*

Načelo *ne bis in idem* (lat. “ne dva puta za isto”) osnovni je aspekt prava na pravično suđenje. Ovaj princip obezbeđuje da nijedna osoba ne može biti gonjena ili kažnjena više od jednom za isto krivično delo. On je propisan u članu 4. Protokola br. 7 uz EKLJP. Prema ovom principu, nikome ne može biti suđeno niti mu može biti izrečena kazna za delo za koje je već pravnosnažno oslobođen, osuđen, ili za koji je optužba odbačena ili je postupak pravnosnažno okončan.

U praktičnom smislu, ključno je napraviti razliku između prekršaja i krivičnih dela pre nego što se započne postupak, kako bi bilo određeno koji postupak voditi. Ovo ne isključuje mogućnost vođenja oba postupka za isti događaj, pod uslovom da činjenični opis dela u jednom postupku (npr. prekršaj) ne iscrpljuje potpuno elemente krivičnog dela. S obzirom na to da razlike između prekršaja i krivičnih dela mogu biti suptilne, od presudne je važnosti da ove razlike budu sagledane u širem kontekstu krivičnog i prekršajnog postupka.

U predmetima u vezi sa vatrenim oružjem, postoji značajan rizik od kršenja načela *ne bis in idem* zbog preklapanja prekršaja propisanih Zakonom o oružju i municiji i drugih zakona, uključujući i Krivični zakonik. Navedeni zakoni sadrže brojne odredbe koje inkriminišu slična ponašanja, što može dovesti do toga da se za isti događaj vodi više postupaka. Ovo preklapanje povećava verovatnoću višestrukih optužbi ili izricanja više kazni za isti događaj, čime se dovodi u pitanje princip da se ne sudi ili ne kažnjava dva puta za isto delo.

Razmotrićemo više sudskih odluka u kojima su optuženi i njihovi branioci tvrdili da je prekršeno načelo *ne bis in idem*. Ove odluke, koje se bave različitim pitanjima i

⁹⁰ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 11092/2013, 7. jun 2018.

postupcima, zajednički ukazuju na izazove povezane sa predmetnim načelom.

U jednom predmetu, sud je odlučivao da li je prekršeno načelo *ne bis in idem* kada su protiv optuženog vođeni prekršajni i krivični postupak u vezi sa neovlašćenim držanjem oružja. Optuženi je bio osuđen za prekršaj zbog nepravilnog skladištenja oružja i municije, a potom je bio osuđen i za krivično delo zbog neovlašćenog posedovanja različitih vrsta municije. Iako su oba predmeta obuhvatala istog optuženog i dogodila se u istom vremenskom periodu i na istoj lokaciji, sud je utvrdio da se činjenični opisi prekršajnog i krivičnog dela dovoljno razlikuju. Konkretno, priroda oružja i municije, kao i način njihovog držanja, bili su različiti u oba postupka. Odlomak iz obrazloženja odluke:

„Nije došlo do povrede načela *ne bis in idem*, jer se činjenični opisi u prekršajnoj i krivičnoj presudi nisu dovoljno preklapali da bi se smatrali dvostrukim kažnjavanjem. Sud je naglasio da elementi prekršaja nisu bili identični i da su činjenični opisi događaja obuhvatali različite aspekte nezakonitog ponašanja. Shodno tome, žalba zasnovana na tvrdnji o dvostrukom kažnjavanju je odbijena, jer činjenične okolnosti nisu ispunjavale kriterijume za preklapanje pravnih posledica, shodno utvrđenim “Engel kriterijumima”⁹¹ Evropskog suda za ljudska prava.”⁹²

U jednoj sudskoj odluci takođe je razmatrana žalba u vezi sa granicom između krivičnog dela nezakonit lov i prekršaja prema Zakonu o lovu. Sud je potvrdio odluku apelacionog suda, koji je prethodno ukinuo prvostepenu presudu odbacivanjem optužbe za nezakonit lov. Apelacioni sud je utvrdio da su činjenične okolnosti slučaja već bile konačno rešene ranije – u prekršajnom postupku, čime je bila iscrpljena mogućnost daljeg krivičnog gonjenja prema načelu *ne bis in idem*:

„Sud smatra da je odluka apelacionog suda bila ispravna, jer se činjenični opis u prekršajnom i krivičnom postupku ne razlikuju. Prekršajna kazna, koja se odnosila na konkretan slučaj krivolova, nije se u potpunosti poklapala sa krivičnom tužbom, a koja je obuhvatala širi set optužbi. Stoga je sud doneo odluku da ne postoji zakonski osnov za vođenje krivičnog postupka, potvrđujući načelo da se nikome ne može suditi dva puta za isti činjenični opis, što je garantovano i nacionalnim i međunarodnim pravom, uključujući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.”⁹³

⁹¹ “Engel kriterijumima” sudovi ocenjuju da li su vođeni višestruki postupci za isto delo tako što procenjuju da li su dela identična, da li su činjenični osnovi isti i da li se pravne posledice preklapaju.

⁹² Vrhovni sud Srbije, Kzz br. 1448/2022, 19. januar 2023.

⁹³ *Ibid.*, 13. decembar 2012.

Pri razmatranju načela *res judicata*, sud je zauzeo stav o njegovoj primeni.⁹⁴ U jednom predmetu, okrivljeni je proglašen krivim za krivično delo neovlašćenog nošenja automatske puške. Istovremeno, okrivljeni je narušavao javni red i mir, shodno odredbama Zakona o javnom redu i miru. Sud je doneo odluku da vođenjem odvojenih postupaka nije prekršeno načelo *ne bis in idem*:

„Prekršajni sud nije prekršio načelo dvostrukog kažnjavanja, jer je krivično delo već bilo svršeno pre nego što je započeo prekršajni postupak. Odvojeni postupci za krivična dela i prekršaje ne narušavaju pravnu sigurnost, pod uslovom da je krivično delo okončano pre nego što je započeo prekršajni postupak. Ova interpretacija je u skladu sa principom da različiti pravni okviri mogu obuhvatiti različite aspekte jednog ponašanja, bez preklapanja ili dupliranja sankcija.”⁹⁵

Ukratko, načelo *ne bis in idem* predstavlja ključnu zaštitu od višestrukog gonjenja ili kažnjavanja za isto delo, obezbeđujući pravičnost i pravnu sigurnost. Predstavljene sudske odluke ilustruju kako se ovo načelo primenjuje kako bi bilo sprečeno dvostruko kažnjavanje u kompleksnom pravnom okviru u kojem su proisana kako krivična dela, tako i prekršaji. Praksa pokazuje da predmeti u vezi sa oružjem često donose složenosti koje mogu dovesti do kršenja načela *ne bis in idem*, što naglašava potrebu za pažljivim razmatranjem i primenom ovog principa od strane pravosudnih organa kako bi bilo izbegnuto nepravedno višestruko gonjenje ili kažnjavanje.

VI. Preporuke za poštovanje načela *ne bis in idem*

Načelo *ne bis in idem* predstavlja jednu od osnova zakonite krivičnopravne prakse, obezbeđujući da niko ne bude predmet više optužbi ili sankcija za isto delo. Međutim, u složenim predmetima, uključujući i one koji uključuju oružje, gde mogu biti primenjeni različiti zakoni, obezbeđivanje poštovanja ovog načela može biti izazovno. U nastavku su date preporuke koje mogu doprineti poštovanju ovog načela:

- 1. Pre nego što se pokrene postupak, sprovesti sveobuhvatnu analizu kako bi bilo utvrđeno da li je predmet već razmatran.** Ovo uključuje pregled prethodnih presuda i drugih relevantnih pravnih radnji kako bi bilo izbegnuto dupliranje pravnih posledica za isto delo.
- 2. Obezbediti da radnje koje se stavljaju na teret nekome u krivičnom i prekršajnom postupku budu jasno razdvojene.** Činjenice koje opisuju prekršaje trebalo bi da budu različite i da se odnose na različite aspekte ponašanja ili po-

⁹⁴ Lat. "presuđena stvar".

⁹⁵ Ustavni sud Srbije, UŽ br. 3731/2015, 23. novembar 2017.

stupanja kako bi bilo sprečeno preklapanje koje može dovesti do dvostrukog kažnjavanja.

- 3. Voditi detaljnu evidenciju o svim postupcima, uključujući i specifičnosti prethodnih postupaka i izrečene sankcije.** Ova evidencija trebalo bi da obuhvati detaljan prikaz prirode dela, primenjeni zakon i rezultate prethodnih postupaka kako bi bilo izbegnuto nenamerno dvostruko kažnjavanje.
- 4. Podsticati saradnju i komunikaciju između sudova** koji mogu biti uključeni u predmet. Ova koordinacija pomaže da svi akteri budu upoznati sa prethodnim radnjama i da mogu da donesu informisane odluke kako bi bilo sprečeno preklapanje optužbi.
- 5. Podići svest o sudskom razmatranju predmeta kako bi bilo obezbeđeno poštovanje načela** *ne bis in idem*. Sudovi bi trebalo pažljivo da pregledaju činjenični i pravni osnov svakog postupka kako bi se uverili da ne dolazi do kršenja zaštite od više optužbi ili sankcija za isto delo.
- 6. Obezbediti kontinuiranu obuku za sudije i tužioce o primeni načela** *ne bis in idem*. Svest o ovom načelu i njegovim implikacijama pomoći će u sprečavanju nenamernih povreda i obezbediti da pravna praksa bude u skladu sa standardima pravičnog suđenja.

Sprovođenjem ovih preporuka, praktičari će pravičnije postupati u predmetima koji se odnose na oružje i obezbediti poštovanje načela *ne bis in idem*.

Resursi

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, G.A. Res. 217 A (III), 1948.
- Evropska konvencija o ljudskim pravima, sa Protokolima br. 11 i 14, 1950.
- Povelja EU o osnovnim pravima, 2000 O.J. (C 364) 1 (7. decembar 2000).
- Minimalna pravila UN za postupanje sa zatvorenici (Mandela pravila), G.A. Res. 70/175, 2015.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 3262/2010, 24. novembar 2011.
- Evropski sud za ljudska prava, Lashmankin i drugi protiv Rusije (Aplikacija br. 57818/09 i 14 drugih), 2009.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 4650/2011, 2. oktobar 2014.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 8635/2016, 21. februar 2019.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 7959/2015, 21. jun 2018.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 125/2010, 1. decembar 2011.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 11092/2013, 7. jun 2018.
- Vrhovni sud Srbije, Kzz br. 1448/2022, 19. januar 2023.
- Vrhovni sud Srbije, Kzz br. 1448/2022, 13. decembar 2012.
- Ustavni sud Srbije, UŽ br. 3731/2015, 23. novembar 2017.

I. Pregled rodni načela u krivičnim postupcima

Jedno od najosnovnijih načela rodno osetljivih krivičnih postupaka je pravo na zabranu diskriminacije i jednakost pred zakonom. Ovo načelo nalazi se u različitim međunarodnim instrumentima ljudskih prava, kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Woman – CEDAW*). Načelo nalaže da se tokom krivičnog postupka mora ravnopravno postupati sa svim licima, bez obzira na njihov rod.¹⁰² Obaveza zabrane diskriminacije i obezbeđenja jednakosti pred zakonom ne odnosi se samo na formalnu ravnopravnost – u smislu da se zakoni jednako primenjuju na sve – već i na suštinsku ravnopravnost, koja zahteva da bude razmotreno kako različiti zakoni, javne politike i prakse utiču na različite rodove.¹⁰³

Potrebno je izraditi i sprovesti zakone na način koji neće davati prednost jednom rodu u odnosu na drugi. Ovo ne podrazumeva samo izbegavanje diskriminatornog jezika, nego i uviđanje načina na koji naizgled neutralni zakoni nesrazmerno pogađaju lica određenog roda usled postojećeg društvenog, ekonomskog ili kulturnog konteksta. Na primer, zakoni o propisivanju obavezne kazne koji ne uzimaju u obzir specifične okolnosti žrtava nasilja u porodici mogu nesrazmerno kažnjavati žene koje su postupale u samoodbrani.¹⁰⁴

Ravnopravni pristup pravnim resursima, uključujući i pravnu pomoć i pravno zastupanje, ključan je za odsustvo diskriminacije u krivičnom postupku. Žene i rodne manjine često su suočene sa preprekama u pristupu pravnoj pomoći, do čega može doći usled nepovoljnog društveno-ekonomskog položaja, straha od stigmatizacije, ili neupućenosti u sopstvena prava. Neophodno je ovim grupama stanovništva omogućiti pristup kvalitetnoj pravnoj pomoći, kako bi mogle da izađu na kraj sa pravnim sistemom i uživaju svoja prava.¹⁰⁵

Načelo zabrane diskriminacije takođe zahteva i proaktivne mere za iskorenjavanje rodni predrasuda koje utiču na ponašanje pripadnika organa reda, tužilaca i sudija. U ovom smislu, ključne alatke predstavljaju obuke na temu rodne osetljivosti i uključivanje rodne perspektive u nastavno gradivo za pripadnike organa reda, tužice i sudije. Ovakve obuke pripadnicima krivičnog sistema pružaju znanje i veštine da prepoznaju i eliminišu sopstvene predrasude, razumeju jedinstvene izazove sa kojima se suočavaju osobe različitih rodova, i sprovode zakon na pravičan i ravnopravan način.¹⁰⁶

102 *Ibid.*

103 UN Women, *Globalni napredak žena 2019-2020: Porodice u svetu koji se menja*, op. cit.

104 Krenšo, Kimberle, „Mapiranje margina: intersekcionalnost, politika identiteta i nasilje nad obojenim ženama“, *Pravna revija Univerziteta Stanford*, 43/6, jul 1991, str. 1241–1299.

105 UNODC, *Priručnik za delotvorno krivično gonjenje nasilja nad ženama i devojkama*, op. cit.

106 Savet Evrope, *Rodna ravnopravnost i pravda: Dobre prakse i izvučene pouke*, op. cit.

Za poštovanje načela ravnopravnosti i zabrane diskriminacije, ključno je uspostaviti snažne mehanizme za praćenje i sprovođenje. Ovo obuhvata nezavisna nadzorna tela, redovne revizije sudske prakse krivičnog sistema, i pristupačne žalbene mehanizme za one koje su doživeli diskriminaciju. Za očuvanje poverenja javnosti u pravosudni sistem i garanciju da rodna ravnopravnost neće biti samo teorijski koncept, već i praktična realnost, presudno je uspostaviti mehanizme za pozivanje na odgovornost.¹⁰⁷

Kada načela jednakosti pred zakonom i zabrane diskriminacije uvrste u svaki aspekt krivičnog postupka, pravni sistemi će se naći korak bliže pravednijem i inkluzivnijem društvu. Ovo ne podrazumeva samo zabranu otvorene diskriminacije, nego i iskorenjavanje suptilnih i sistemskih predrasuda koje mogu da utiču na ishod za žene i rodne manjine, uz punu svest da se svaka grupa suočava sa različitim izazovima.

II. Rodna perspektiva u istragama

Istražna faza krivičnog postupka ključna je za uspostavljanje rodno osetljivog pristupa krivičnim delima u vezi sa vatrenim oružjem, uključujući i nedozvoljeni promet vatrenog oružja. U ovakvim istragama, nije moguće obezbediti pravedan i delotvoran krivičnopravni postupak bez prepoznavanja i uzimanja u obzir specifičnih rodni aspekata. U ovom kontekstu, rodna osetljivost podrazumeva razumevanje načina na koji muškarci i žene različito učestvuju u krivičnim delima u vezi sa vatrenim oružjem, i kako ova krivična dela različito utiču na njih, kao i staranje da istrage budu vođene bez predrasuda, uz očuvanje dostojanstva i prava svih uključenih pojedinaca.

Krivična dela u vezi sa vatrenim oružjem, uključujući i nedozvoljeni promet vatrenog oružja, često se doživljavaju kao oblast kojom dominiraju muškarci, kako među počiniocima, tako i među pripadnicima organa reda. Ova percepcija zasnovana je na statističkoj realnosti: muškarci češće učestvuju u nasilnim krivičnim delima¹⁰⁸ i u nezakonitoj trgovini oružjem, dok tela organa reda mahom imaju muške kadrove.¹⁰⁹ Međutim, važno je uvideti da i žene igraju značajne uloge u ovim krivičnim delima, iako su najčešće manje vidljive. Intimni partneri ili kriminalne organizacije mogu primorati žene da učestvuju u nedozvoljenom prometu vatrenog oružja koristeći pretnje, ili ekonomsku zavisnost ovih žena od njih. Nasuprot ovome, žene mogu učestvovati u logističkim aktivnostima, skladištenju ili transportu ilegalnog vatrenog oružja, tako što će koristiti činjenicu da manje izazivaju sumnju i da ih organi reda doživljavaju kao manji rizik. Na primer, žene mogu biti kuriri koji prenose vatreno oružje preko granice, uzdajući se u pretpostavku da granični organi žene ređe podvrgavaju temeljnoj pretrazi i kontroli. Pripadnici organa reda trebalo bi da

107 Generalna skupština Ujedinjenih nacija, *Izveštaj Specijalnog izvestioca o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama*, op. cit.

108 Kancelarija Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala (UNODC), *Globalna studija o ubistvima 2023*.

109 „Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organizovanog kriminala“, *Bilten rizika*, broj 20, decembar 2024.

nauče kako da prepoznaju ovakvu dinamiku i izbegnu rodne stereotipe koji tokom istraga mogu dovesti do previda ili pogrešnih zaključaka. Ignorisanje potencijalnog učešća žena u ovim krivičnim delima, bilo kao počinitelja, bilo kao žrtava, može dovesti do nepotpunih istraga i propuštenih prilika za onesposobljavanje mreža koje nezakonito trguju vatrenim oružjem.¹¹⁰

Delotvorna rodna osetljivost u istragama u vezi sa vatrenim oružjem podrazumeva da organi reda usvoje metode saslušanja koje u obzir uzimaju činjenicu da muškarci i žene na različite načine doživljavaju aktivnosti u vezi sa vatrenim oružjem. Na primer, žene koje su primorane ili izmanipulisane da se upuste u nedozvoljeni promet vatrenog oružja mogu se plašiti odmazde od strane onih koji su ih na to primorali, ili stigmatizacije od strane svoje zajednice ako se njihova umešanost obelodani. Usled ovog straha, one mogu oklevati da sarađuju sa istražiteljima, posebno ako se ne osećaju bezbedno, ili imaju utisak da im se ne ukazuje poštovanje. U ovakvim okolnostima presudno je korišćenje rodno osetljivog pristupa tokom saslušanja, koji u obzir uzima pretrpljenu traumu. Saslušanje koje uzima u obzir pretrpljenu traumu uvažava psihološke posledice prinude i nasilja, i nastoji da izbegne retraumatizaciju lica koje se saslušava. Ovo podrazumeva stvaranje atmosfere u kojoj će se saslušavano lice osećati bezbedno i poštovano, čime mu se omogućava da informacije iznosi bez straha od osude ili dodatne viktimizacije. Praktične mere obuhvataju garanciju privatnosti tokom saslušanja, dopuštanje saslušavanom licu da samo određuje tempo diskusije, i korišćenje otvorenih pitanja koja podstiču narativne odgovore umesto odgovora „da“ ili „ne“. Ovakav pristup ne samo što omogućava tačnije i sveobuhvatnije prikupljanje informacija, nego i pomaže u izgradnji poverenja između saslušavanog lica i organa reda, što je od presudnog značaja u tekućim istragama.¹¹¹

Takođe, u istragama krivičnih dela u vezi sa vatrenim oružjem potrebno je prikupljati i čuvati dokaze uz punu svest o rodnoj dinamici. Na primer, ako se u domaćinstvu nalazi vatreno oružje, muškarci i žene mogu imati različit nivo pristupa ovom oružju, ili čak različito znanje o njemu. U pojedinim kulturnim kontekstima, verovatnije je da će muškarci posedovati ili rukovati oružjem, dok će žene biti zadužene da sakrivaju oružje ili održavaju domaćinstvo u kojem se oružje nalazi. Istražitelji bi prilikom prikupljanja dokaza trebalo da uzmu u obzir ove rodne razlike, kako im ne bi promakle ključne informacije koje žene mogu da ponude. Takođe, važno je sprovesti i radnje kao što su pretraga prostorija ili oduzimanje oružja na način koji uvažava privatnost i dostojanstvo svih pojedinaca, posebno u slučaju prisustva žena ili dece. Na primer, prilikom pretrage domaćinstva, organi reda trebalo bi da obrate posebnu pažnju na prisustvo žena koje se osećaju izuzetno ranjivo tokom ovakvih radnji. Učešće žena istražitelja tokom ovakvih pretraga može da pomogne, jer će ublažiti osećaj zastrašenosti i omogućiti da svi prisutni budu tretirani sa brigom i poštovanjem.

110 Small Arms Survey, *Žene i vatreno oružje: Uticaj žena na nezakonitu trgovinu vatrenim oružjem, radni dokument 14*, 2014.

111 UNODC, *Priručnik za delotvorno krivično gonjenje nasilja nad ženama i devojčicama*, op. cit.

Učešće žena istražitelja u istragama u vezi sa vatrenim oružjem može znatno unaprediti rodnu osetljivost. Žene istražitelji će lakše komunicirati sa ženama uključenim u vršenje krivičnih dela u vezi sa vatrenim oružjem, ili sa ženama na koje su uticala ova krivična dela, gradeći poverenje i omogućavajući delotvornije prikupljanje informacija. Njihovo prisustvo pomaže i u izbegavanju rodni stereotipa koji se mogu javiti u pretežno muškim istražnim timovima. Na primer, u društvima u kojima su kulturne norme takve da je ženama neprijatno da komuniciraju sa muškarcima pripadnicima organa reda, učešće žena istražitelja omogućava otvoreniju i iskreniju razmenu informacija. Takođe, učešće žena istražitelja može da pomogne i u razbijanju predrasuda među samim organima reda, kao i da promoviše inkluzivniji i uravnoteženiji pristup istragama. Ovakva inkluzivnost ne koristi samo istragama, nego doprinosi i širim kulturnim promenama u telima organa reda, jer podstiče raznovrsniju i ravnopravniju radnu sredinu.¹¹²

Pored navedenog, istražitelji bi trebalo da imaju na umu i širi društveni i kulturni kontekst koji utiče na rodnu dinamiku u krivičnim delima u vezi sa vatrenim oružjem. U nekim delovima sveta, posedovanje i korišćenje vatrenog oružja blisko su povezani sa tradicionalnim predstavama o muževnosti, što utiče na način na koji muškarci i žene pristupaju vatrenom oružju. Na primer, u pojedinim zajednicama, nošenje vatrenog oružja smatra se simbolom muževnosti, što vodi ka većem procentu posedovanja vatrenog oružja među muškarcima. Nasuprot tome, žene u ovakvim zajednicama bivaju odvrćane od rukovanja oružjem, što utiče na njihovu mogućnost da pruže tačne informacije o aktivnostima u vezi sa vatrenim oružjem. Ako razumeju ove kulturne faktore, istražitelji će moći da izgrade nijansiran pristup istragama, kao i da izbegnu pretpostavke zasnovane na rodni stereotipima. Konačno, razumevanje uticaja ovih kulturnih normi pomaže u uspostavljanju delotvornije saradnje sa zajednicom i usvajanju strategija prevencije prilagođenih specifičnim okolnostima koje utiču na način na koji muškarci i žene doživljavaju i koriste vatreno oružje.¹¹³

III. Rodna perspektiva u tužilačkim strategijama

Rodna osetljivost u tužilačkim strategijama ključna je za obezbeđenje pravičnih i delotvornih postupaka u predmetima u vezi sa krivičnim delima koja uključuju vatreno oružje, u koja spada i nedozvoljeni promet. Na Zapadnom Balkanu, nedozvoljeni promet vatrenog oružja ima regionalne i međunarodne posledice, zbog čega tužioci moraju da budu svesni načina na koji rodna dinamika utiče na učešće pojedinaca u ovim krivičnim delima, kao i na pravosudne postupke koji slede. Rodno osetljiv pristup garantuje da će sva lica biti tretirana ravnopravno, kao i da će u obzir biti uzet širi kontekst njihovih postupaka.

112 Savet Evrope, *Smernice Komiteta ministara Saveta Evrope za rodnu ravnopravnost i ulogu žena u sprečavanju i rešavanju sukoba*, 2010.

113 Small Arms Survey, *Žene i vatreno oružje: Uticaj žena na nezakonitu trgovinu vatrenim oružjem*, op. cit.

Glavna komponenta rodno osetljivog krivičnog gonjenja je razumevanje uloga koje muškarci i žene igraju u krivičnim delima u vezi sa vatrenim oružjem. Istraživanja ukazuju na to da je učešće žena u nedozvoljenom prometu vatrenog oružja raznoliko, te da obuhvata i zadatke sa visokim stepenom rizika, a povremeno i leaderske uloge. Žene aktivno učestvuju kao kupci, često kao lažni kupci kako bi se prikrio identitet pravog kupca, a mogu biti i prodavci, ili raditi na transportu oružja. Pored logističkih zadataka, žene doprinose i kao sakupljači informacija, posrednici u komunikaciji i brokери u transakcijama. Dodatne uloge žena obuhvataju sakrivanje oružja i pružanje utočišta licima uključenim u nedozvoljeni promet. Žene koje učestvuju u ovakvim aktivnostima najčešće su motivisane novčanom dobiti, vezama sa intimnim partnerima ili nezadovoljstvom trenutnim javnim politikama i uslugama.¹¹⁴

Jedan od glavnih izazova u krivičnom gonjenju je izbegavanje rodni predrasuda koje mogu da utiču na pravne odluke. Rodne predrasude mogu se javiti u različitim fazama krivičnog gonjenja, od početne odluke o podizanju optužnice, pa do načina na koji je predmet predstavljen na sudu. Na primer, krivica okrivljenih žena može biti umanjena, ili one mogu biti doživljene kao izmanipulisane, što vodi ka manje strogim optužnicama ili preporukama za blažu kaznu. Nasuprot ovome, okrivljeni muškarci mogu biti suočeni sa strožim kaznama usled stereotipa koji povezuju muževnost sa agresijom i nasiljem.¹¹⁵ Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) naglašava važnost obučavanja tužilaca da prepoznaju ovakve predrasude i bore se protiv njih, čime će garantovati da odluke budu donete na osnovu činjeničnog stanja samog predmeta, a ne na osnovu raširenih predstava o rodni ulogama.¹¹⁶

Predstavljanje predmeta na sudu takođe zahteva rodno osetljiv pristup. Potrebno je da tužioci vode računa o tome da njihove strategije ne jačaju štetne stereotipe i ne zanemaruju širi kontekst postupaka okrivljenih. Na primer, u slučajevima kada žene učestvuju u nedozvoljenom prometu vatrenog oružja, važno je predstaviti dokaze koji u potpunosti prikazuju okolnosti njihovog učešća, uključujući i svaki vid prinude, manipulacije ili pritiska kojem su bile izložene. Ovakav pristup pomaže sudu da razmotri celokupan kontekst postupaka svakog pojedinca, umesto da se oslanja na rodno zasnovane predrasude.

Svedočenja veštaka su još jedna važna alatka u rodno osetljivom pristupu krivičnom gonjenju. U složenim slučajevima nedozvoljenog prometa vatrenog oružja, svedočenja veštaka pružaju dragocen uvid u rodnu dinamiku i objašnjavaju kako rodne uloge utiču na postupke počinitelaca. Na primer, veštaci mogu da svedoče o

114 Dungal, Emilija, Fabr, An-Severin, *Odsutne ili nevidljive? Istraživanje uloge žena u nedozvoljenom prometu oružja*, Small Arms Survey, jun 2022.

115 Gulet, Natali, Vuldredž, Džon, Frenk, Džejms, Trevis III, Lorens, „Od prvog pojavljivanja na sudu do izricanja presude: Da li okrivljene žene uživaju drugačiji tretman?“, *Krivičnopravni žurnal*, 43/5, septembar-oktobar 2015; Dorner, Džej Kej, „Rodne razlike u izricanju presude: Pregled federalnih sudova u Sjedinjenim Američkim Državama“, *Žene i krivičnopravni sistem*, 22(3), 2012, str. 176–205; Star, Sonja, „Procena rodni razlika u federalnim krivičnim predmetima“, *Pravni i ekonomski radni dokumenti*, 57, 2012.

116 Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), *Strategija rodne ravnopravnosti 2018–2021*, 2018.

psihološkom uticaju prinude na okrivljene žene, ili o kulturnim faktorima koji žene navode da učestvuju u organizovanoj kriminalnoj grupi ili svedoče protiv nje. Svedočenja veštaka garantuju da će sud steći pun uvid u kontekst u kojem je došlo do ovih krivičnih dela, čime se obezbeđuju pravedniji ishodi zasnovani na informacijama. Rodno osetljive strategije krivičnog gonjenja sve su važnije u bavljenju složenom dinamikom nedozvoljenog prometa vatrenog oružja. U pojedinim slučajevima, žene koje su njihovi muški partneri ili drugi saradnici primorali da učestvuju mogu oklevati da svedoče, usled straha od odmazde. Potrebno je da tužioci razumeju rizike sa kojima se suočavaju ovakvi svedoci, kako bi omogućili da se njihovo svedočenje odvija u uslovima koji garantuju njihovu bezbednost. Ovakav obazriv pristup omogućava tužiocima da obezbede ključno svedočenje, što je presudno za prekid operacija nedozvoljenog prometa vatrenog oružja.

Tužioci na Zapadnom Balkanu moraju da uzmu u obzir širi društveni i kulturni kontekst koji utiče na rodnu dinamiku u krivičnim delima u vezi sa vatrenim oružjem. Tradicionalne rodne norme odvrćaju žene od učešća u pravosudnim postupcima, posebno u ruralnim područjima u kojima preovlađuju patrijarhalne vrednosti. Da odgovore na ove izazove, tužioci bi trebalo da uspostave saradnju sa zajednicama i rade zajedno sa organizacijama civilnog društva kako bi bio podignut nivo svesti o rodni aspektima u pravosudnom sistemu. Mapa puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024, koja se sprovodi uz podršku EU, naglašava važnost uključivanja rodne perspektive u inicijative u pravosuđu i zajednicama, kako bi bio izgrađen inkluzivniji pristup pravdi.¹¹⁷

Ako rodno osetljivost integrišu u tužilačke strategije, pravosudni sistemi na Zapadnom Balkanu mogli bi da unaprede pravičnost i delotvornost svog odgovora na krivična dela u vezi sa vatrenim oružjem. Ovaj pristup garantuje adekvatno uzimanje u obzir specifičnih uloga i iskustava različitih pojedinaca i ostvarenje pravde na ravnopravan i pravedan način. Pored ovoga, rodno osetljive tužilačke strategije doprinose i širem cilju izgradnje inkluzivnijeg i odgovornijeg krivičnopravnog sistema, koji će biti u stanju da izađe na kraj sa složenim izazovima u vezi sa nedozvoljenim prometom vatrenog oružja u regionu.

IV. Rodni aspekti u sudskom procesuiranju

Sudsko procesuiranje predstavlja poslednju fazu krivičnopravnog postupka, zbog čega su načela rodne osetljivosti ključna za garanciju pravičnih i poštenih ishoda. Sudije, kao konačni arbitri zakona, moraju da budu upućene u način na koji rodne predrasude utiču na njihovo tumačenje pravnih standarda, kredibilitet koji pripisuju svedocima, i kazne koje izriču. Rodno osetljiv pristup u sudskom procesuiranju

117 Evropska komisija, *Mapa puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024*, 2020.

ne garantuje samo pravdu pojedincima, već doprinosi i širem društvenom cilju unapređenja rodne ravnopravnosti.

U regionu kao što je Zapadni Balkan, u kojem krivična dela u vezi sa vatrenim oružjem predstavljaju veliki izazov usled istorijskih, političkih i društveno-ekonomskih faktora, rodno osetljivo sudsko procesuiranje naročito je važno. U krivičnim delima u vezi sa vatrenim oružjem učestvuju i muškarci i žene, iako često u različitim ulogama, jer su žene ponekad primorane da učestvuju, ili obavljaju logističke zadatke koji mogu proći nezapaženo. Sudije moraju da budu posebno obazrive i obrate pažnju na način na koji rodna dinamika utiče na ovakve predmete, vodeći računa da njihove odluke budu zasnovane na objektivnim zakonskim standardima, a ne na rodnim pretpostavkama.

Uvođenje međunarodnih pravnih standarda ključno je za promovisanje rodne ravnopravnosti u okviru pravosudnog sistema. Instrumenti kao što je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) pružaju sudijama radni okvir za potpuno integrisanje rodnih aspekata u sudsko procesuiranje.¹¹⁸ CEDAW državama nameće obavezu da iskorene diskriminaciju žena u svim oblastima života, uključujući i pravosudni sistem, tako što će zakoni ženama pružati ravnopravnu zaštitu, dok će u sudskim postupcima njihova prava u potpunosti biti poštovana.

Ključna komponenta rodno osetljivog sudskog procesuiranja je saznanje da krivična dela, uključujući i ona u vezi sa vatrenim oružjem, imaju drugačiji uticaj na muškarce, a drugačiji na žene. Na primer, na Zapadnom Balkanu, vatreno oružje često je povezano sa problemima kao što su nasilje u porodici, organizovani kriminal i postkonfliktna trauma. Ovi problemi izazivaju ozbiljnu štetu i različito utiču na muškarce i žene. Žene žrtve nasilja u porodici uz upotrebu vatrenog oružja često trpe ozbiljne psihološke i fizičke povrede, zbog čega je izricanje presuda neophodno prilagoditi ovim okolnostima. Presude sudija trebalo bi da budu uravnotežene tako da odražavaju ozbiljnost nanete štete i uzimaju u obzir rodni uticaj krivičnih dela. Na ovaj način se uspostavlja pravičan i ravnopravan pravosudni sistem, posebno u regionu u kojem su krivična dela u vezi sa vatrenim oružjem duboko isprepletana sa društvenim normama i rodnim ulogama.

Sudije takođe moraju da vode računa i o tome da u sudnici vlada poštovanje, kao i da nema rodno zasnovane diskriminacije ili uznemiravanja. Sudnica bi trebalo da bude mesto na kojem se svi građani osećaju bezbedno, uživaju poštovanje i u potpunosti učestvuju u postupku. Ovo obuhvata i aktivno sprečavanje i rešavanje bilo kakvih incidenata rodno zasnovanog uznemiravanja ili predrasuda koji se mogu javiti tokom suđenja, bilo od strane advokata ili tužilaca, zaposlenih pri sudu, bilo od drugih lica koja učestvuju u postupku. Kada u njihovoj sudnici vladaju načela ravnopravnosti i poštovanja, sudije grade sudski postupak koji je pravičan, transparentan, i pošten za sve učesnike.

¹¹⁸ Ujedinjene nacije, *Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)*, 1979.

Konačno, neophodno je kontinuirano pravosudno obrazovanje u oblasti rodne ravnopravnosti, kako bi sudije stekle znanje i alatke za delotvornu primenu ovih načela. Kontinuirani programi stručnog usavršavanja u oblasti rodne ravnopravnosti omogućavaju sudijama da budu informisane o rodnoj dinamici krivičnih dela u vezi sa vatrenim oružjem i odgovoru krivičnog sistema, da razumeju nijanse rodno zasnovanog nasilja, i da usvoje najbolje prakse za sudsko procesuiranje predmeta iz rodne perspektive.

V. Vatreno oružje i nasilje u porodici

U slučajevima nasilja u porodici često dolazi do zloupotrebe vatrenog oružja, posebno kada su žrtve žene. Ova zloupotreba obuhvata ne samo ubistva, nego i zastrašivanje, pretnje, psihološko zlostavljanje i seksualno nasilje.¹¹⁹ Nasilje u porodici najčešće se odvija u privatnoj sferi kao što je dom, i nedovoljno se prijavljuje usled tolerancije društva kako prema posedovanju oružja, tako i prema nasilju u porodici. Kada zlostavljači imaju pristup vatrenom oružju, znatno raste mogućnost da će doći do ozbiljnih posledica.

Nasilje u porodici predstavlja jedinstveno krivično delo koje se usled svojih specifičnih odlika razlikuje od druge vrste kriminala. Ovo krivično delo narušava bezbednost i poverenje koji se očekuju u porodičnom životu, što ostavlja ozbiljne negativne posledice kako po uključene pojedince, tako i po šire odnose u društvu. Ova vrsta nasilja mahom je rodno zasnovana, u smislu da su žene najčešće žrtve a muškarci najčešći počinioци. Nasilje u porodici zasniva se na rodnim stereotipima i društvenim očekivanjima koji često normalizuju ovakvo ponašanje i doprinose nedovoljnom prijavljivanju.

Istraživanja su pokazala da kako legalno, tako i ilegalno posedovanje vatrenog oružja povećava verovatnoću da će doći do nasilja u porodici i utiče na ozbiljnost njegovih posledica.¹²⁰ Vatreno oružje često se koristi za zastrašivanje žrtava, naročito žena, što uvećava njihov strah i odvraća ih od prijavljivanja. Veća je verovatnoća da će muškarci posedovati vatreno oružje, činiti krivična dela u vezi sa vatrenim oružjem i biti žrtve ovakvih krivičnih dela, dok su žene najčešće samo žrtve.¹²¹ Takođe, veći je rizik da će žene nastradati od vatrenog oružja u nasilju u porodici nego u drugim kriminalnim kontekstima, a pored ovoga, žene su ugroženije i od zloupotrebe legalnog vatrenog oružja u odnosu na ilegalno.

¹¹⁹ UNODC Globalni program za vatreno oružje, *Zakonska rešenja i sudska praksa u Republici Srbiji*, 2022.

¹²⁰ UNDP, *Nasilje u porodici i zloupotreba vatrenog oružja*, 2021; SEESAC, *Incidenti sa vatrenim oružjem u kontekstu nasilja u porodici u Jugoistočnoj Evropi 2019–2021*, U fokusu – Monitor oružanog nasilja, br. 13; *Incidenti sa vatrenim oružjem u kontekstu nasilja u porodici u Jugoistočnoj Evropi 2022*; *Incidenti sa vatrenim oružjem u kontekstu nasilja u porodici u Jugoistočnoj Evropi 2023*.

¹²¹ *Ibid.*

Na međunarodnom nivou, nasiljem u porodici i zloupotrebom vatrenog oružja bave se različiti instrumenti, uz naglašavanje potrebe za uvođenjem rodne perspektive u oblast bezbednosti. Najvažniji instrumenti obuhvataju Konvenciju CEDAW, Pekinšku deklaraciju i platformu za akciju, i Istanbulsku konvenciju. Pored ovoga, Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325 (Žene, mir i bezbednost) naglašava i specifičan uticaj oružanih sukoba na žene i podvlači potrebu za većim učešćem žena u sprečavanju sukoba i u bezbednosti.

Za uspešan odgovor na probleme povezane sa zloupotrebom vatrenog oružja u nasilju u porodici potrebno je razmotriti nekoliko mera. Kao prvo, potrebno je da zakonodavni okvir zabrani izdavanje dozvola za posedovanje oružja ovakvim licima, jer se može desiti da postojeći zakoni ne uzimaju potpuno u obzir tekuće slučajeve nasilja u porodici.

Takođe, trebalo bi adekvatno primenjivati zdravstvene uslove za posedovanje vatrenog oružja. Zdravstvene potvrde potrebno je redovno pregledati i oduzimati ih ako budu utvrđene određene nepravilnosti. Redovni pregledi trebalo bi da obuhvate i psihološku procenu, a lekari bi trebalo da budu ovlašćeni da nadležnim organima prijave sve promene u zdravlju lica koje poseduje dozvolu za posedovanje vatrenog oružja.

Neophodno je i usvojiti jasne procedure za postupanje sa vatrenim oružjem u slučaju oslobađajuće presude ili odbacivanja predmeta. Dozvolu za posedovanje vatrenog oružja trebalo bi ponovo proceniti, a ako je neophodno, potrebno je oduzeti vatreno oružje. Takođe, potrebno je i unaprediti pristup evidencijama vlasnika oružja za sve nadležne organe, kako bi bio omogućen delotvoran odgovor na nasilje u porodici.

Potrebno je uvesti restrikcije za pristup vatrenom oružju licima koja su predmet istrage za nasilje u porodici, kao i uspostaviti jasne procedure za ovaj postupak. Pored ovoga, pre izdavanja dozvole za posedovanje vatrenog oružja, ključno je obavestiti članove porodice i upitati ih za mišljenje kako bismo bili sigurni da su i oni svesni mogućih rizika.

Uprkos zakonskim merama za borbu protiv ilegalnog posedovanja vatrenog oružja, izazovi i dalje postoje. Neophodno je unaprediti otkrivanje ilegalnog vatrenog oružja tokom intervencija u vezi sa nasiljem u porodici. Potrebno je izraditi delotvorne metode za otkrivanje vatrenog oružja u ilegalnom posedu, pošto se postojeća praksa uglavnom oslanja na pretrage koje se vrše prilikom sumnje na druga krivična dela.

VI. Nezatvorske mere kažnjavanja za žene počiniocice krivičnih dela¹²²

Međunarodni normativni okvir u vezi sa ženama počiniocima krivičnih dela zasniva se na osnovnom načelu zabrane diskriminacije. Ovo načelo predstavlja sastavni deo ustava i pravnih sistema mnogih država, a nalazi se i u brojnim konvencijama i drugim instrumentima koje su države prihvatile na međunarodnom nivou. Načelo podrazumeva da svi ljudi imaju pravo da uživaju svoja prava, i da je zabranjeno praviti razlike na osnovu rase, boje kože, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili drugog opredeljenja, nacionalnosti, etničkog ili društvenog porekla, imovinskog statusa, invaliditeta, rođenja ili drugih svojstava.¹²³ Ovo načelo blisko je povezano sa načelima jednakosti pred zakonom i jednake zakonske zaštite, i nameće obavezu zakonske zabrane svake vrste diskriminacije, kao i garancije ravnopravne i delotvorne zaštite od diskriminacije.¹²⁴

Načelo zabrane diskriminacije takođe je i u središtu međunarodnih standarda i normi povezanih sa nezatvorskim merama kažnjavanja i ponašanjem pripadnika krivičnog sistema. Smernice za tužioce zahtevaju od tužilaca da nepristrasno vrše svoje dužnosti i izbegavaju svaku vrstu diskriminacije.¹²⁵ U skladu sa Osnovnim načelima nezavisnosti pravosuđa, sudije bi svoju dužnost trebalo da vrše bez pristrasnosti, preferencija ili predrasuda, i ne smeju ispoljavati pristrasnost ili predrasude u odnosu na bilo koje lice ili grupu na nerelevantnim osnovama.¹²⁶ Takozvana „Tokijska pravila“ državama izričito nalažu da primenjuju nezatvorske mere kažnjavanja bez bilo kakve diskriminacije.¹²⁷

Pravila Ujedinjenih nacija za postupanje prema ženama u zatvoru i nezatvorske kazne za žene počiniocice krivičnih dela (tzv. „Bangkok pravila“) navode da se ispunjavanje posebnih potreba žena počinitelica krivičnih dela, kako bi bila ostvarena rodna ravnopravnost, ne smatra diskriminacijom.¹²⁸ Ova pravila pružaju detaljne smernice za domaće krivičnopravne institucije i stručna lica, kao i za autore zakona i javnih politika, dok su istovremeno dovoljno fleksibilna da uzmu u obzir razlike među pravnim sistemima.

¹²² Ovaj odeljak zasniva se na Informativnom dopisu UNODC za pripadnike krivičnog sistema o nezatvorskim kaznama za žene počiniocice. Ovaj informativni dopis ima cilj da podigne nivo svesti pripadnicima krivičnog sistema o međunarodnim standardima i normama u vezi sa nezatvorskim kaznama za žene počiniocice.

¹²³ Pogledajte npr. Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, čl. 2; Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, čl. 2(1); Međunarodni pakt o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima, čl. 2(2); Konvenciju o pravima deteta, čl. 2(1).

¹²⁴ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, čl. 26.

¹²⁵ Osmi kongres Ujedinjenih nacija o prevenciji kriminala i postupanju sa počiniocima, Havana, 27. avgust – 7. septembar 1990, izveštaj pripremio Sekretarijat (publikacija Ujedinjenih nacija broj E.91.IV.2), poglavlje I, odeljak C.26, aneks, stav 13(a).

¹²⁶ Bangalorska načela ponašanja u pravosudnom sistemu, Rezolucija ECOSOC 2006/23, aneks, stavovi 2.1 i 5.2

¹²⁷ Tokijsko pravilo 2.2.

¹²⁸ Bangkok pravilo 1.

Bangkok pravila dopunjuju postojeće norme i standarde. Ova pravila ne zamenjuju relevantne odredbe koje proističu iz važećih međunarodnih konvencija, standarda i normi, već dodatno objašnjavaju postojeće odredbe, ili obuhvataju neke nove oblasti. Pravila 57–66. odnose se na nezatvorsku kaznu za žene i maloletnike počiniocima krivičnih dela, uključujući sve faze krivičnog postupka: hapšenje, suđenje, izricanje kazne, i period nakon izricanja kazne. Ova pravila dopunjuju relevantne odredbe Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Konvencije CE-DAW, Konvencije o pravima deteta, Tokijskih pravila, Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila), Standardnih minimalnih pravila o postupanju sa zatvorenici, Skupa načela Ujedinjenih nacija za zaštitu svih lica u pritvoru ili zatvoru, i Načela i smernica Ujedinjenih nacija za pristup pravnoj pomoći u krivičnim sistemima.

A. Rani pristup pravnoj pomoći

Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo na besplatnu pravnu pomoć u krivičnom postupku.¹²⁹ Najvažniji je rani pristup, i pravna pomoć trebalo bi da bude pružena svim licima pritvorenim, uhapšenim ili osumnjičenim za krivično delo. Međutim, u mnogim zemljama žene se suočavaju sa strukturnim i kulturnim preprekama u pristupu pravnoj pomoći. Često, žene ne poznaju dovoljno svoja prava, nemaju resurse i informacije o svojim pravima, ili su izložene preprekama u uživanju svojih prava.¹³⁰ U nekim slučajevima, žene žrtve nasilja u porodici ili trgovine ljudima bivaju tretirane kao osumnjičene ili optužene u krivičnim postupcima.

Pripadnici krivičnog sistema trebalo bi da doprinesu ispunjavanju posebnih potreba žena i devojčica. Sudije, tužioci i policijski službenici su u obavezi da garantuju pristup pravnoj pomoći onima koji se nađu pred njima a ne mogu da priušte pravnog zastupnika, ili se nalaze u ranjivom položaju.¹³¹ Ukoliko je moguće, žene advokati trebalo bi da pravno zastupaju žene okrivljene za krivično delo ili žrtve krivičnog dela.¹³²

B. Preusmeravanje počilaca sa postupka krivičnog gonjenja

Mogućnost preusmeravanja navodnih počilaca krivičnih dela sa postupka krivičnog gonjenja na druge pravne mere predstavlja osnovni element pravednog i delotvornog krivičnog sistema. U skladu sa načelom minimalne intervencije,¹³³ formalne krivične postupke potrebno je izbegavati u najvećoj mogućoj me-

129 Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, čl. 14(3)(d).

130 Priručnik UNODC za rani pristup pravnoj pomoći u krivičnim postupcima, str. 19.

131 Načela i smernice Ujedinjenih nacija za pristup pravnoj pomoći u krivičnim sistemima, načelo 3, stav 23.

132 *Ibid.*, smernica 9, stav 52(b).

133 Tokijsko pravilo 2.6.

ri.¹³⁴ Dokazi ukazuju na to da je preusmeravanje počilaca sa postupka krivičnog gonjenja posebno relevantno za žene počiniocima. Lišavanje slobode žena koje se brinu o svojoj porodici ostavlja štetne posledice po decu i druge članove porodice. Mnoge žene počiniocima pretrpele su traume kao što je nasilje u porodici ili seksualno zlostavljanje, imaju potrebe u vezi sa mentalnim zdravljem, ili su zavisne od droge i/ili alkohola. Preusmeravanje ovih žena na odgovarajuće, rodno prilagođene programe lečenja, mnogo bi bolje odgovorilo na njihove potrebe nego okrutna zatvorska sredina, koja često ne samo da ne pomaže u društvenoj reintegraciji, nego u tom smislu u velikoj meri čak i odmaže. Gde god je to moguće i prikladno, trebalo bi primenjivati mere preusmeravanja žena počilaca.¹³⁵

C. Izbegavanje pritvora pre suđenja

U mnogim zemljama, broj žena koje se nalaze u pritvoru pre suđenja raste. Veća je verovatnoća da žene neće moći da plate iznos kaucije, s obzirom na to da su u mnogim društvima žene u ekonomski nepovoljnijem položaju. Pritvor pre suđenja često podrazumeva i gubitak zaposlenja, smeštaja i starateljstva nad decom, što može teže uticati na žene nego na muškarce, posebno ako je žena jedini staratelj deteta.

Gde god je moguće i prikladno, trebalo bi primeniti alternative za pritvor pre suđenja za žene počiniocima. Žene naročito ne bi trebalo razdvajati od njihovih porodica i zajednica bez pažljivog razmatranja njihovih životnih okolnosti i porodičnih odnosa.¹³⁶ Kako bi doneli odgovarajuće odluke, potrebno je da pravosudni organi prikupe i razmotre sve neophodne informacije, kao što su izveštaji socijalnih službi o posledicama boravka majke u pritvoru po decu i druge članove porodice, i o koracima koje je potrebno preduzeti za brigu o deci u odsustvu majke. Tužioci i sudije trebalo bi da vode računa da iznos kaucije bude pravičan i da uzima u obzir ekonomske prilike žene počinioca. Umesto novčane kaucije, moguće je koristiti druge alternative. U zavisnosti od domaćeg pravnog okvira, ove alternative mogu obuhvatati nalog da se lice pojavi na sudu određenog datuma, da ostane na specifičnoj adresi, ili da se svakodnevno ili periodično javlja sudu, policiji ili drugom nadležnom organu. Dodatni uslovi mogu biti zabrana određenih vidova ponašanja, zabrana pristupa ili napuštanja određenih lokacija ili delova grada, ili zabrana kontakta sa određenim licima. Od počinioca se takođe može tražiti da preda svoj pasoš ili druge lične isprave, ili da se podvrgne elektronskom praćenju ili nadzoru od strane organa koji je imenovao sud.

D. Faze suđenja i izricanja kazne

U krivičnom postupku, faze suđenja i izricanja kazne pružaju mogućnost primene nezatvorskih kaznenih mera. To može da obuhvata (kombinaciju) usmenih kaznenih

134 *Ibid.*, 2.5.

135 Bangkok pravilo 58.

136 *Ibid.*, 58.

mera, kao što su opomena, upozorenje ili ukor; uslovno puštanje; kaznene mere povezane sa statusom; ekonomske kaznene mere i novčane kazne; oduzimanje imovine; nalog za naknadu štete žrtvama; uslovnu ili odloženu kaznu; pravni nadzor; društveno korisni rad; kućni pritvor; preusmeravanje na centar za dnevni boravak ili drugi vid neinstitucionalnog tretmana.¹³⁷

Nezatvorske kaznene mere posebno su relevantne za žene počiniocice iz razloga koje smo naveli u odeljku o preusmeravanju počilaca sa postupka krivičnog gonjenja. Gde god je to prikladno i moguće, trebalo bi primenjivati alternativne kazne za žene počiniocice, vodeći računa da se one ne razdvajaju od svojih porodica i zajednica, i uzimajući u obzir njihove životne okolnosti i porodične odnose.¹³⁸ U slučaju da su žene počinioci u drugom stanju ili imaju zavisnu decu, nezatvorska kazna trebalo bi da ima primat ukoliko je to moguće i prikladno.¹³⁹

E. Faza posle izricanja kazne

Nakon što su žene počinioci osuđene ili poslate na izdržavanje zatvorske kazne, može biti primenjeno nekoliko mera. Ukoliko uslovna kazna nije moguća, neophodno je pronaći druge načine da se ženama koje brinu o deci omogući da svoju decu zbrinu pre odlaska ili po odlasku u zatvor, uzimajući u obzir najbolje interese dece.¹⁴⁰ Raspoložive mere posle izricanje kazne obuhvataju svratišta i takozvane „kuće na pola puta“; puštanje radi posla ili obrazovanja; različite oblike uslovne slobode; remisiju; ili oprost. U najranijoj mogućoj fazi, potrebno je razmotriti svaki vid prelaska žene iz kazneno-popravne ustanove na neki od nezatvorskih programa.

F. Posebne kategorije žena počilaca

Neke žene počinioci imaju dodatne potrebe i suočene su sa višestrukom diskriminacijom, zbog čega zaslužuju posebnu pažnju u primeni nezatvorskih kazni. Pored navedenih primera kao što su žene u drugom stanju ili žene sa zavisnom decom, ovo obuhvata i strane državljanke i maloletnice. Prilikom izricanja nezatvorskih kazni ženama počiniocima koje imaju strano državljanstvo, sudije, tužioci i advokati trebalo bi da žrtvama trgovine ljudima obezbede maksimalnu zaštitu kako bi izbegli njihovu ponovnu viktimizaciju.¹⁴¹ Devojčice počinioci krivičnih dela (odnosno, maloletnice počinioci) ne bi trebalo da budu nezakonito ili proizvoljno lišene slobode, i trebalo bi ih je uhapsiti, pritvoriti ili osuditi na zatvor isključivo kao krajnju meru, na najkraći mogući period.¹⁴² Postoje posebna pravila koja uzimaju u obzir specifične

137 Tokijsko pravilo 8.2.

138 Bangkok pravilo 58.

139 *Ibid.*, 64.

140 *Ibid.*, 2.2.

141 *Ibid.*, 66.

142 Konvencija o pravima deteta, čl. 37(b).

potrebe dece u vezi sa pristupom pravnoj pomoći,¹⁴³ preusmeravanjem sa krivičnog postupka,¹⁴⁴ izbegavanjem pritvora pre suđenja,¹⁴⁵ kao i izricanjem presude i alternativama za period posle izricanja kazne.¹⁴⁶ Prilikom donošenja odluka ili drugih intervencija u vezi sa primenom nezatvorskih mera, sudije, tužioci i advokati trebalo bi da uzmu u obzir rodno zasnovanu ranjivost devojčica počilaca krivičnih dela.¹⁴⁷

Resursi

- Informativni dopis UNODC za pripadnike krivičnog pravnog sistema o nezatvorskim kaznama za žene počiniocice, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Information_note_BKK_Rules.pdf.
- Istanbulska konvencija (Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici), dostupno na: www.coe.int/en/web/istanbul-convention.
- Konvencija o pravima deteta, dostupno na: www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx.
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), dostupno na: treaties.un.org/cedaw.
- Mapa puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024, dostupno na: www.seesac.org/Roadmap-2024.
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR), dostupno na: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx.
- Načela i smernica Ujedinjenih nacija za pristup pravnoj pomoći u krivičnopravnim sistemima, dostupno na: www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UN_principles_and_guidelines_on_access_to_legal_aid.pdf.
- Osnovna načela nezavisnosti pravosuđa, dostupno na: www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/independencejudiciary.aspx.
- Pekinška deklaracija i platforma za akciju, dostupno na: beijing20.unwomen.org/en/about.
- Pravila Ujedinjenih nacija za postupanje prema ženama u zatvoru i nezatvorske kazne za žene počiniocice krivičnih dela (Bangkok pravila), dostupno na: www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Bangkok_Rules_ENG_22032015.pdf.

143 Načela i smernice Ujedinjenih nacija za pristup pravnoj pomoći u krivičnopravnim sistemima, stavovi 22, 32, 34–35, 53–54; Pekinško pravilo 15.

144 Pekinško pravilo 11.

145 *Ibid.*, 13.2.

146 *Ibid.*, 18–19.

147 Bangkok pravilo 65.

- Priručnik UNODC za rodno osetljive nezatvorske kaznene mere, dostupno na: <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/childreinvictimswomensissues.html#gender>.
- Resursi Kancelarije Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala (UNODC) o rodnoj ravnopravnosti i krivičnoj pravdi, različita literatura dostupna na: www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/index.html.
- Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbednost, dostupno na: www.un.org/womenwatch/osagi/wps/.
- Skup načela Ujedinjenih nacija za zaštitu svih lica u pritvoru ili zatvoru, dostupno na: www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/body-principles-protection-all-persons-under-any-form-detention.
- Smernice za tužioce, dostupno na: www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/roleofprosecutors.aspx.
- Standardna minimalna pravila o postupanju sa zatvorenici (Nelson Mandela pravila), dostupno na: www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf.
- Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila), dostupno na: www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Administration_of_Juvenile_Justice_Beijing_Rules.pdf.
- Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za nezatvorske kazne (Tokijska pravila), dostupno na: www.unodc.org/pdf/compendium/compendium_2006_part_01_02.pdf.
- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (UDHR), dostupno na: www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights.

Preporučena literatura

- Priručnik za rodno osetljive nezatvorske kaznene mere (unodc.org)
- Priručnik za stručna lica o programima za pristup žena pravdi (unodc.org)
- Priručnik o ženama i zatvorskoj kazni (unodc.org)
- Informativni dopis o Bangkok pravilima, ažurirano (6. oktobar 2015).pdf (unodc.org)
- KNJIGA RESURSA ZA TRENERE (unodc.org)
- Priručnik za pravosuđe o delotvornom odgovoru krivičnog sistema na rodno zasnovano nasilje nad ženama i devojčicama (unodc.org)

ANEKS: Sporna pravna pitanja u vezi sa oružjem i municijom

1. Uvod

2. Materijalno pravo

- 2.1. Pojedini nedostaci oružja B kategorije u vezi sa definisanjem da li je u pitanju vatreno oružje zbog ispravnosti oružja – male neispravnosti
- 2.2. Pojedini nedostaci oružja A kategorije u vezi sa definisanjem da li je u pitanju vatreno oružje
- 2.3. Ispravnost municije – značaj za postojanje krivičnog dela i pravnu kvalifikaciju
 - 2.3.1. *Da li se u nedostatku vatrenog oružja ono može identifikovati na osnovu municije / njenih delova*
- 2.4. Veća količina oružja i municije – definisanje
- 2.5. Konvertibilno oružje
- 2.6. Staro oružje

3. Procesno pravo

- 3.1. *Ne bis in idem* (krivično i prekršajno pravo) – praksa Vrhovnog kasacionog suda
 - 3.1.1. *Dva krivična postupka protiv istog lica za dva krivična dela iz čl. 348. st. 3. u vezi st. 1. i 2. KZ*
 - 3.1.2. *Prekršajni i krivični postupak pravosnažno okončani protiv istog lica za isti životni događaj*
 - 3.1.3. *Krivično delo i prekršaj iz Zakona o lovstvu*
- 3.2. *Ne bis in idem* (krivično i prekršajno pravo) – praksa Ustavnog suda Srbije

4. Pojedini propusti u radu organa postupka u vezi sa municijom

5. Okolnosti koje utiču na odluku o kazni u vezi sa oružjem i municijom

1. Uvod

Bez obzira na protek vremena od usvajanja i početka primene Zakona o oružju i municiji (**ZOM**), od 2013. godine u sudskoj praksi još postoje neka sporna pravna pitanja, koja nisu na jedinstven način prepoznata i regulisana.

Neka od tih pitanja se suštinski odnose na materijalno pravo, a neka su više u vezi sa procesnim pravom i primenom pojedinih propisa, a pre svega u vezi sa primenom instituta *NE BIS IN IDEM* u sudskoj praksi u pogledu razgraničenja između odredaba krivičnog i prekršajnog prava.

U razjašnjenju pojedinih spornih pitanja u sudskoj praksi, autor će se držati sistematike iz priručnika. Na taj način za korisnike je najbolja mogućnost da kroz pojedine primere iz priručnika, od kojih su neki navedeni i u ovom prilogu, ali i kroz pojedine primere kojih nema u priručniku niti u Zbirci sudske prakse I odnosno II, prate ta sporna pravna pitanja i razreše svoje dileme. Na taj način, smatramo da je moguće unaprediti znanje korisnika i razrešiti pojedine njihove dileme u vezi sa sudskom praksom kada su u pitanju sporna pravna pitanja u vezi sa oružjem i municijom.

Autor nema dilemu da na jednom mestu nije moguće razrešiti sva sporna pitanja u vezi sa ovom problematikom. Prilikom izrade ovog priloga uz priručnik autor je imao u vidu sadržaj **Zbirke sudske prakse Volume I 2015–2019**, kao i sadržaj **nove Zbirke sudske prakse koja je urađena za potrebe sudija u Srbiji za period do 2023. godine**. Takođe, imao je u vidu i razgovore sa pojedinim kolegama sudijama koje postupaju u krivičnoj materiji u višim sudovima u Republici Srbiji i sopstveno dugogodišnje iskustvo sudije koji je postupao u krivičnoj materiji tokom celog radnog veka u pravosuđu Srbije, pa je po sopstvenom izboru naveo najvažnija sporna pravna pitanja u vezi sa ovom problematikom.

Po oceni autora, ova sporna pravna pitanja zaslužuju da se nađu u okviru budućeg programa obuke za sudije redovnih sudova u Srbiji, u sklopu aktivnosti Globalnog programa UNODC za vatreno oružje (UNODC *Global Firearms Programme* – GFP) i Pravosudne akademije u cilju unapređenja njihovog znanja i kvaliteta postupanja u krivičnim postupcima.

2. Materijalno pravo

2.1. Pojedini nedostaci oružja B kategorije u vezi sa definisanjem da li je u pitanju vatreno oružje zbog ispravnosti oružja – male neispravnosti

Počev od izmene Krivičnog zakonika (**KZ**) iz 2012, za postojanje krivičnog dela čl. 348. st. 1. KZ nije neophodno utvrđivati funkcionalnu ispravnost vatrenog oruž-

ja, budući da je kažnjivo neovlašćeno nabavljanje i držanje delova vatrenog oružja (npr. rama, cevi ili navlake).

Važeća sudska praksa, stavom da funkcionalna ispravnost oružja više nije uslov postojanja krivičnog dela, zasnovana je na važećem **ZOM**.

O tome govore i sledeće odluke iz sudske prakse:

Ispravnost oružja (mala neispravnost)

- **Pravna kvalifikacija krivičnog dela iz stava 1. čl. 348. KZ, može biti ostvarena i nekom otklonjivom neispravnošću vatrenog oružja.**

Iz obrazloženja:

Neosnovano se žalbom branioca okrivljenog pobija prvostepena presuda vezano za krivično delo nedozvoljeno držanje oružja zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, tako što se ističe da je dotični pištolj okrivljenog zarđao i neispravan (bez udarne poluge), te da stoga ne može predstavljati oružje. Naime, *prvostepeni sud je na stranama 5, 6. i 9. svoje odluke utvrdio da je pištolj neispravan zbog toga što je udarna poluga oslabljena, ali i da je ta neispravnost otklonjiva, jer se opruga može lako zameniti u kućnim uslovima i bez stručnog znanja, a što sve proizlazi iz nalaza veštaka M.T.* Stoga je u pravu prvostepeni sud kada ovu neispravnost nije tretirao kao značajnu za utvrđivanje činjenice da se radi o vatrenom oružju.

(Presuda Višeg suda u Novom Sadu K 57/13 od 28. 4. 2014, potvrđena presudom Apelacionog suda u Novom Sadu KŽ. 1 854/14 od 6. 11. 2014) – Bilten Višeg suda u Novom Sadu, broj 6/2015, Intermex, Beograd

- **Pod oružjem se, između ostalog, podrazumeva i svaka naprava izrađena, odnosno namenjena za izbacivanje projektila.**

Iz obrazloženja:

Iz činjenica i okolnosti naznačenih u stavu 1. izreke prvostepene presude, proizlaze sva zakonska obeležja krivičnog dela nedozvoljeno nošenje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 2. Krivičnog zakonika.

Prema odredbi člana 2. stav 1. Zakona o oružju i municiji, pod oružjem se, između ostalog, podrazumeva svaka naprava izrađena, odnosno namenjena za izbacivanje projektila, tako da, s obzirom na činjenični opis radnje izvršenja dela, nižestepeni sudovi pravilno zaključuju da *predmetni pištolj, bez obzira na trenutnu neispravnost, ima svojstvo oružja budući da se radilo o nedostatku manjeg obima koji nije u bitnom uticao na njegovu funkcionalnu ispravnost, zbog čega se navedeni pištolj lako mogao dovesti u stanje da se iz njega ispali metak*, pa su stoga napred izneti zahtevi branioca okrivljenog ocenjeni kao neosnovani.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz. 909/15 od 22. 10. 2015), Izbor sudske prakse, 7–8/2016.

- **Okrivljeni je izvršio krivično delo nedozvoljeno nošenje oružja i eksplozivnih materija kada je neovlašćeno nosio pištolj, koji bez obzira na trenutnu neispravnost, ima svojstvo oružja, jer se radilo o nedostatku manjeg obima koji nije bitno uticao na njegovu funkcionalnu ispravnost zbog čega se navedeni pištolj lako mogao dovesti u stanje da se iz njega ispali metak.**

(Presuda Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 Po1 18/2016 od 27. 9. 2016)

O tome govori i sledeća odluka iz sudske prakse u vreme važenja prethodnog ZOM:

Po nalaženju drugostepenog suda nejasni su razlozi koje prvostepeni sud navodi u obrazloženju pobijane presude ukazujući da predmetni pištolj marke *pietro beretta* ne predstavlja vatreno oružje zato što je veštačenjem utvrđeno da nije ispravan, jer je udarna igla polomljena. Takođe, ukazuje prvostepeni sud, prema odredbi člana 2. stav 2. tačka 1. u vezi člana 1. ZOOM da je vatreno oružje svaka naprava iz koje se može izbaciti projektil potiskom barutnih čestica ili drugih gasova. Po nalaženju drugostepenog suda, navedeni razlozi su neprihvatljivi zato što je *u članu 2. stav 1. ZOOM propisano da se oružjem smatra svaka naprava* koja je izrađena, prilagođena ili namenjena za izbacivanje projektila, gasa, tečnosti ili druge supstance putem potiska barutnih gasova, vazdušnog pritiska, gasa pod pritiskom ili drugog potisnog sredstva, kao i drugi predmeti čija je osnovna namena vršenje napada, dok se *u stavu 2.* navedenog člana oružje razvrstava po vrstama, a *ne opredeljuje neophodnost funkcionalne ispravnosti jedne naprave da bi se smatrala oružjem*, te *po nalaženju drugostepenog suda u situaciji kada je oružje neispravno, isto ne isključuje predmetnu napravu kao oružje, jer se ono otklanjanjem nedostataka može dovesti u stanje da se iz njega ispali metak.* Navedeni pištolj na-

menjen je za izbacivanje projektila, namenjen je navedenoj svrsi, bez obzira na trenutnu neispravnost, koja mu ne oduzima svojstvo oružja.

(Rešenje Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 5133/11 od 17. 5. 2012)

2.2. Pojedini nedostaci oružja A kategorije u vezi sa definisanjem da li je u pitanju vatreno oružje

Važeći **ZOM** u članu 3. tačka 26. definiše minsko-eksplozivna sredstva. Iz te definicije koja se odnosi na sve vrste bombi, mina, granata ili drugih naprava proizlazi da moraju da budu opremljene eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom ili detonatorom kod kojih pod spoljnim ili unutrašnjim delovanjem (težina, udar, potez, električna energija, hemijska ili nuklearna reakcija i slično) dolazi do naglog oslobađanja energije i njihovog rasprskavanja.

Na osnovu navedene odredbe izričito je propisano da bilo koja od navedenih naprava mora biti kompletna sa eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom ili detonatorom, i osposobljena za propisanu reakciju, posledicu.

Zato predmet krivičnog dela nisu delovi eksplozivnih materija i minsko-eksplozivnih sredstava, *izuzev* ukoliko taj njihov deo, sam po sebi, ne predstavlja eksplozivno punjenje, odnosno ako može samostalno naglo da oslobodi energiju ili pokrene svoje rasprskavanje.

O tome govori i sledeća odluka iz sudske prakse u vreme važenja prethodnog ZOM:

- **Ručna bomba – suzavac, ne predstavlja oružje u smislu Zakona o oružju i municiji, pa njeno držanje ne predstavlja radnju izvršenja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija**

Iz obrazloženja:

Okrivljeni je oslobođen optužbe za krivično delo nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 2. u vezi stava 1. KZ. Sud je zauzeo stav da ručna bomba – suzavac ne predstavlja oružje u smislu člana 2. tačka 1. do 4. ZOM, zbog čega ne može biti predmet navedenog krivičnog dela, već da, s obzirom na to da se radi o posebnom oružju iz tačke 5. člana 2. ZOM može u smislu člana 35. istog zakona biti predmet prekršajnog postupka. Na osnovu nalaza i mišljenja veštaka odgo-

varajuće struke, utvrđeno je da navedena bomba sadrži eksplozivno punjenje od nekoliko grama koje služi da bi se raspršilo hemijsko punjenje i da to eksplozivno punjenje zbog male količine nema spoljašnje efekte, već samo služi za razbijanje omotača. Hemijsko punjenje podrazumeva hemijske materije i sredstva koja služe samo za privremeno, odnosno kratkotrajno onesposobljavanje ljudi, koje ne nanosi *štetu po zdravlje ljudi, tako da predstavlja sredstvo prinude, a ne oružje koje je namenjeno za trajno onesposobljavanje ljudi i ne izaziva štetne posledice po njihovo zdravlje. Iz sadržine izveštaja policijske brigade, čete za protivdiverzionu zaštitu*, utvrđeno je da se predmetna bomba koristi za specijalne namene, za privremeno onesposobljavanje ljudi za borbu i druge aktivnosti.

(Presuda Apelacionog suda u Beogradu, Kž1. 4708/11 od 25. 10. 2011), Izbor sudske prakse, 4/2013.

Suštinski isti stav je i po važećem ZOM – da minsko-eksplozivno sredstvo mora biti opremljeno eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom i da naglo oslobodi energiju.

2.3. Ispravnost municije – značaj za postojanje krivičnog dela i pravnu kvalifikaciju

Važeća sudska praksa, stavom da je funkcionalna ispravnost municije uslov za postojanje krivičnog dela, zasnovana je na važećem ZOM.

O tome govore i sledeće odluke iz sudske prakse:

- **Ima mesta oglašavanju okrivljenog krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ u vidu neovlašćenog držanja municije (...), samo ako se nužnim i neophodnim dokazima utvrdi da je municija funkcionalno ispravna.**

Iz obrazloženja:

Žalba okrivljenog izjavljena protiv presude prvostepenog suda kojom je oglašen krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. KZ, je osnovana i predmet se vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Pobijanom presudom utvrđena je krivica okrivljenog jer je kritičnog dana u ormaru svoje sobe neovlašćeno držao sedam komada municije (...) i da je tako učinio krivično delo za koje je optužen.

Osnovano se u žalbi okrivljenog iznosi da tokom postupka pred prvostepenim sudom nije proverena njegova odbrana u navodima koji se ponavljaju i u žalbi, da li je municija koja je oduzeta od okrivljenog prema potpisanoj potvrdi o privremeno oduzetim predmetima funkcionalno ispravna, što je trebalo proveriti putem odgovarajućeg balističkog veštačenja, zašta je prvostepeni sud ovlašćen u smislu odredbe čl. 15. st. 4. ZKP da sam izvede dokaze u cilju svestranog raspravljanja predmeta dokazivanja.

(Presuda Osnovnog suda u Užicu K 387/20 od 27. 10. 2020. i rešenje Višeg suda u Užicu Kž 169/20 od 4. 12. 2020)

Bitno je pomenuti i presudu Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1 407/2018 od 18. 4. 2018, navedenu u Zbirci sudske prakse 2015–2019 Volume I pod 6.3. (str. 44–45) koja na identičan način rešava pitanje ispravnosti municije, kao prethodno navedena odluka!!!

O tome govori i sledeća odluka iz sudske prakse u vreme važenja prethodnog ZOM:

- **Da bi postojalo krivično delo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija neophodno je na pouzdan način utvrditi da li je municija koja je oduzeta od okrivljenog prava municija koja je ispravna i koja može biti ispaljena, pa shodno tome može biti i predmet navedenog krivičnog dela.**

Iz obrazloženja:

Predmet krivičnog dela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 1. Krivičnog zakonika su vatreno oružje, municija i eksplozivne materije, a municijom se smatraju meci, zrna, patroni, čaure sa upaljačem, sačma i drugo. Ovo krivično delo je sa blanketnom dispozicijom tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na propise o proizvodnji i prometu vatrene oružja i municije. Iz pobijane presude ne može se utvrditi, jer presuda o tome ne sadrži razloge, da li se radi o pravoj municiji koja je ispravna i koja može biti ispaljena, u kom smislu presuda uopšte ne sadrži razloge.

Pobijajući pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, osnovano se žalbama branilaca okrivljenog ukazuje na to da je prvostepeni sud propustio da preko veštaka odgovarajuće struke utvrdi da li se radi o pravoj, ispravnoj i funkcionalnoj municiji.

onalnoj municiji, imajući u vidu da iz potvrde o privremeno oduzetim predmetima koju je optuženi potpisao proizlazi da je od njega oduzeto osam komada metaka za malokalibarsku pušku kalibra 5,56 mm, 22 1r, a veštačenje municije nije obavljeno.

Pored toga, činjenično stanje utvrđeno u pobijanoj presudi dovodi se u pitanje i time što Zakon o oružju i municiji predviđa kažnjavanje za prekršaj u prekršajnom postupku za nabavljanje municije za oružje sa neolučenim cevima, bez odobrenja nadležnog organa, a u postupku nije utvrđeno da li se radi o municiji za oružje sa neolučenim cevima ili sa olučenim cevima.

Kako propusti na koje je ukazano ovim rešenjem, a na koje se osnovano ukazuje izjavljenim žalbama, presudu čine manjkavom do te mere da se ne može ispitati, kao ni pravilnost primene krivičnog zakona, to je ista morala biti ukinuta.

(Rešenje Apelacionog suda u Nišu KŽ. 1. br. 2783/10 od 5.8. 2010), Izbor sudske prakse, 12/2011.

Nisu sve vrste municije predmet izvršenja krivičnog dela iz čl. 348. KZ!

O tome govori i sledeća odluka iz sudske prakse u vreme važenja prethodnog ZOM:

- **Municija namenjena za izazivanje akustičnog dejstva nije predmet izvršenja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. Krivičnog zakonika.**

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom optuženi je oglašen krivim, zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348. st. 3. u vezi st. 1. i 2. Krivičnog zakonika, da je neovlašćeno držao 38 komada municije sa zelenim vrhom kalibra .22 long, punjenih nenadražujućim gasom.

Iz nalaza veštaka proizlazi da navedena municija spada u gasne metke, tzv. „praskavce“, odnosno „plašljivce“, koji služe samo za izazivanje zvučnog efekta – praska, i da nisu punjeni nikakvim iritantima.

Stoga, imajući u vidu da se radi o nebojevoj municiji namenjenoj za izazivanje akustičnog dejstva, odnosno pucnja, i da se njome ne može ostvariti nikakvo dejstvo na cilju, to ista ne može biti predmet izvršenja krivičnog dela iz čl. 348. Krivičnog zakonika.

(Presuda Opštinskog suda u Nišu K. br. 2676/2009 od 7. 12. 2009. i rešenje Apelacionog suda u Nišu KŽ. 1. br. 2208/10 od 17. 1. 2012) – Bilten Apelacionog suda u Nišu, broj 1/2013, Intermex, Beograd

Ista odluka se pominje i u Zbirci sudske prakse II pod nešto drugačijim tekstom:

- **Municija za konvertibilno oružje ne smatra se objektom izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ. Pod pojam takve konvertibilne municije mogli bi se podvesti meci za izazivanje akustičnog dejstva, koji spadaju u gasne metke, takozvane praskavce, odnosno plašljivce.**

(Rešenje Apelacionog suda u Nišu KŽ. 1. br. 2208/10 od 17. 1. 2012)

2.3.1. Da li se u nedostatku vatrenog oružja ono može identifikovati na osnovu municije / njenih delova

Moguće je utvrđivanje vrste oružja i u situaciji kada ono nije pronađeno, ukoliko drugi dokazi pružaju pouzdan osnov za takvo utvrđivanje, što pokazuje i sledeći primer iz sudske prakse.

- **Kad su predmet veštačenja od strane veštaka balističara bile čaure i delovi projektila koji su pronađeni, pri čemu je prvostepeni sud na nesumnjiv način utvrdio da se radi o pištolju kalibra 7,62 x 25 mm TT, sistema tokarev, i 7 metaka za ovaj pištolj istog kalibra, nije od uticaja činjenica što pištolj nije pronađen.**

Iz obrazloženja:

Presudom Višeg suda u Kraljevu K-3/16 od 2. 12. 2016, okrivljeni AA oglašen je krivim da je izvršio krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz člana 114. stav 1. tačka 5. u vezi člana 30. Krivičnog zakonika (KZ), za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 14 godina, i krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 1. KZ, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 2 godine, pa je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina,

u koju mu se uračunava vreme provedeno u pritvoru od 9. 11. 2015. godine do upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, ali ne duže od kazne na koju je osuđen tom presudom.

U žalbama okrivljenog i njegovog branioca pobija se činjenično stanje u pogledu krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 1. KZ, sa obrazloženjem da u sudskoj praksi nije poznato da je neko osuđen za držanje i nošenje oružja, koje niko nije video, kome nisu poznati marka ni kalibar, niti fabrički broj.

Ovakvi navodi u izjavljenim žalbama su po nalaženju Apelacionog suda, neosnovani. Naime, kada je u pitanju odbrana okrivljenog sud je istu pravilno cenio i na osnovu snimka sa mobilnog telefona nesumnjivo utvrdio da je okrivljeni pucao iz pištolja i da je svedoku BB pokazivao kako se puca iz pištolja, o čemu su svedočili, kako BB tako i oštećeni VV i GG, dok iz iskaza svedoka ĐĐ koji je sud pravilno prihvatio, proizlazi da je noć pre nego što je uhapšen okrivljeni AA prespavao kod njega, i da mu je tom prilikom rekao da je iza kreveta na kome je trebalo da spava, sakrio pištolj uvijen u kesu, a koji je svedok EE kasnije bacio u reku Ibar. Kod činjenice da je u oštećenog VV pucano iz pištolja, jer su na licu mesta pronađene čaure, kojom prilikom je oštećeni zadobio telesne povrede, koje su bliže opisane u izreci pobijane presude, nesumnjivo je prvostepeni sud utvrdio da se radi o vatrenom oružju. Imajući u vidu da su predmet veštačenja od strane veštaka balističara bile predmetne čaure i delovi projektila koji su pronađeni, prvostepeni sud je na nesumnjiv način utvrdio da se radi o pištolju kalibra 7,62 x 25 mm TT, sistema tokarev, i 7 metaka za ovaj pištolj istog kalibra, pa po nalaženju ovog suda nije od uticaja činjenica što pištolj nije pronađen.

(Presuda Višeg suda u Kraljevu K. 3/16 od 2. 12. 2016. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1 340/17 od 23. 5. 2017) – Bilten Apelacionog suda u Kragujevcu, broj 1/2018, Intermex, Beograd

2.4. Veća količina oružja i municije – definisanje

Odredba čl. 348. st. 3. KZ nije precizno odredila šta predstavlja veću količinu municije. Veća količina municije je za sada definisana kroz odredbu čl. 42. st. 5. ZOM koja definiše malu količinu oružja i municije – do 5 cevi i do 500 metaka.

O tome govore i sledeće odluke iz sudske prakse bez obzira na odsustvo zakonodavnog određenja veće količine:

- **Količina od 768 metaka raznih kalibara za razne vrste oružja kao i namenu pojedinačne vrste municije nesumnjivo ukazuje na zaključak da se radi o većoj količini municije**

Iz obrazloženja:

Stoji navod žalbe branioca okrivljenog da **odredba člana 348. stav 3. KZ nije precizno odredila šta predstavlja veću količinu municije**, međutim, po nalaženju Apelacionog suda, **na osnovu količine od 768 metaka raznih kalibara za razne vrste oružja, kao i namene pojedinačne vrste municije, nesumnjivo se da zaključiti da se radi o većoj količini municije, jer u znatnoj meri prevazilazi onaj broj municije koji se redovno odobrava za godišnju upotrebu za pojedina vatrena oružja za koja je ta municija namenjena**, a 554 metka kalibra 7,69 x 39 mm za poluautomatsku pušku sa olučenim cevima, i 109 metaka sa SP zrnom, predstavljaju borbeni komplet municije za četiri pripadnika najmanje oružane borbene jedinice. Stoga, po oceni Apelacionog suda neovlašćeno držanje 768 metaka različitih kalibara do očiglednosti ukazuje na to da se radi o većoj količini municije.

Po nalaženju Apelacionog suda, neosnovani su navodi žalbe branioca okrivljenog da veću količinu municije u smislu odredbe člana 348. stav 3. KZ predstavlja ona količina municije koja je neophodna da se naoruža najmanja vojna ili policijska jedinica i da borbeni komplet municije te jedinice prevazilazi u znatnoj meri broj metaka koji je u konkretnom slučaju držao okrivljeni. Po nalaženju Apelacionog suda, kao kriterijum za određivanje veće količine municije ne može se uzeti borbeni komplet koji zadužuje u ratnim uslovima najmanja vojna ili policijska jedinica jer veća količina municije se ima procenjivati u svakom konkretnom slučaju i na osnovu drugih kriterijuma, a ne samo na osnovu borbenog kompleta najmanje policijske ili vojne jedinice, kako se to neosnovano iznosi u žalbi branioca okrivljenog.

(Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1-162/18 od 26. 2. 2018, kojom je delimično preinačena i delimično potvrđena presuda Višeg suda u Užicu K-28/17 od 22. 11. 2017) – sajt Apelacionog suda u Kragujevcu, Intermex, Beograd

Suprotno iznetim navodima zahteva, po nalaženju ovog suda, iz izreke prvostepene presude proizlaze sva subjektivna i objektivna zakonska obeležja krivičnog dela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 3. u vezi stava 2. KZ, s obzirom na to da je okrivljeni neovlašćeno držao veću količinu municije, i to 487 komada vojničkih metaka za duge cevi kalibra 7,9 mm, 15 vojničkih metaka za duge cevi 7,62 mm, kao i jedan metak za automat [...], čije držanje građanima nije dozvoljeno, postupajući na

taj način suprotno članu 5. stav 2. tada važećeg ZOOM (*Službeni glasnik RS*, br. 9/92 ... 104/13), pri čemu je bio svestan da shvati značaj svog dela i da upravlja svojim postupcima, svestan svog dela i njegove zabranjenosti, čije je izvršenje hteo, a za koje je okrivljeni oglašen krivim i osuđen, zbog čega se neosnovano u zahtevu za zaštitu zakonitosti ističe da su se u radnjama okrivljenog stekli svi bitni elementi krivičnog dela nepravilan odnos prema poverenom naoružanju iz člana 222. OKZ, koju kvalifikaciju branilac vrši na osnovu sopstvene verzije događaja.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz 145/2019 od 28. 2. 2019)

Apelacioni sud u Beogradu je ocenu veće količine municije, ali i oružja, opredelio takođe i pozivanjem na **odredbu člana 42. stav 5. ZOOM**, navodeći:

S obzirom na to da ni KZ, kao ni ZOM, ne određuju šta se smatra većom količinom oružja, a što je bitno obeležje krivičnog dela iz člana 348. stav 3. KZ, za ocenu da li je ono ostvareno u konkretnom slučaju treba imati u vidu odredbu člana 42. stav 5. ZOM koja propisuje šta se smatra malom količinom. Po nalaženju Apelacionog suda u Beogradu, žalbeni navodi javnog tužioca kojima se faktički spori pravna kvalifikacija krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim su neosnovani. Prvostepeni sud je po nalaženju drugostepenog suda pravilno zaključio da se municija različitih kalibara u konkretnom slučaju ne može smatrati većom količinom. Prvostepeni sud u obrazloženju pobijane presude pravilno analizira ZOM nalazeći da ni taj zakon, kao ni KZ, za ovo krivično delo nije odredio šta se ima smatrati većom količinom, što ne čine ni odredbe o nabavljanju i držanju oružja iz kategorije A i B, niti propisa o nošenju oružja iz kategorije B. Međutim, **u stavu 5. člana 42. ZOOM malom količinom oružja se smatra do 5 cevi i do 500 komada municije**, što je upravo u okviru količine koja se okrivljenom stavlja na teret. Istovremeno, prvostepeni sud je analizirao i odredbu člana 7. stav 4. ranije važećeg ZOM kada se za količinu od 60 komada municije moglo dati odobrenje za nabavljanje jednom godišnje, koja odredba je novim ZOM prestala da važi te takvog ograničenja više nema.

(Presuda Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 520/21 od 22. 6. 2021)

Bitno je pomenuti i prikaz konkretnog slučaja iz sudske prakse pod tačkom 7.1. – municija za oružje B kategorije – municija za pištolje, gde je tokom istrage nadležni javni tužilac tražio od veštaka s obzirom na brojnost, različitu vrstu pronađene i privremeno oduzete municije za pištolje, da se izjasni da li se radi o većoj količini municije. U tom slučaju je ovo pitanje rešeno na identičan način!!!

Međutim, iako je kroz odredbu čl. 42. st. 5. ZOM definisana mala količina oružja i municije, ipak **u svakom konkretnom slučaju faktičko je pitanje da li je neka količina pronađena i privremeno oduzetog oružja odnosno municije koja prelazi navedene podatke velika količina oružja**, a to se utvrđuje i iz sledećih slučajeva iz sudske prakse:

Osam komada pištolja marke zoraki i šest komada metaka kalibra 7,65 mm, ne mogu se smatrati većom količinom oružja i municije. Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim za krivično delo iz člana 348. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ. Žalba branioca okrivljenog je osnovana. Drugostepeni sud je preinačio presudu prvostepenog suda u pogledu pravne kvalifikacije tako da se okrivljeni oglašava krivim za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ. Drugostepeni sud nalazi da je žalba branioca osnovana, jer se u konkretnom slučaju ne radi o većoj količini oružja i municije, pa se osnovano u žalbi ističe da se veća količina oružja ili eksplozivnih materija ne može tumačiti samo na osnovu broja predmeta, već se mora imati u vidu i to o kakvom predmetu se radi, kakva su svojstva takve materije, kako se upotrebljava, kakvi su efekti takvom upotrebom, pa zbog toga je preinačena presuda prvostepenog suda nalazeći da se radi o radnji neovlašćenog nošenja vatrenog oružja i municije, ali u vezi sa osnovnim oblikom krivičnog dela, a ne u vezi sa tzv. većom količinom oružja i municije.

(Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu, Kž 1112/18 od 24. 1. 2019)

Takođe, u sudskoj praksi se postavilo kao sporno pitanje **da li je moguće nositi veću količinu oružja?**

Presudom Apelacionog suda u Nišu ukinuta je presuda Višeg suda u Nišu, kojom je okrivljeni oglašen krivim da je dana 5. 1. 2019. godine u svom vozilu neovlašćeno nosio malokalibarsku pušku sa optičkim nišanom, poluautomatsku pušku CZ M-59/66, kalibra 7,62 x 39 mm, karabin sa oznakom „Preduzeće 44“ marke crvena zastava, model M-48, kalibra 8 x 57 mm, sa optičkim nišanom, jednocevnu lovačku pušku ruske proizvodnje IŽ-18 EM-M, kalibra 16, 50 metaka kalibra 7,9 x 57 mm, 40 metaka 7,62 x 39 mm, dve patrone za lovačku pušku kalibra 16, jednu patronu za lovačku pušku kalibra 12, 43 metka kalibra 8 x 57 mm JS, 382 metka kalibra .22LR (5,6 mm), 32 metka 9 mm i tri duguljasta cilindrična predmeta sive boje koji predstavljaju usporivače za detonirajući štapin koji predstavlja minsko-eksplozivno sredstvo, pa je okrivljeni osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 meseci koja će se izvršiti u prostorijama gde okrivljeni stanuje, bez primene mere elektronskog nadzora. Viši sud nije prihvatio kvalifikaciju višeg javnog tužioca, kojom se okrivljenom stavlja na teret izvršenje krivičnog dela nedozvoljena

proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi sa st. 1, 2. i 3. KZ, jer je stavom 4. navedenog člana propisana odgovornost onoga ko nosi predmete iz st. 1. i 2, a ne i stava 3.

(Rešenje Apelacionog suda u Nišu, Kž1 12/2021 od 20. 1. 2021)

2.5. Konvertibilno oružje

Možda najspornije pitanje u sudskoj praksi danas je u vezi sa konvertibilnim oružjem!

Zakonodavac je u definisanju konvertibilnog oružja uneo dodatnu nepreciznost propisujući da se oružje prepravkama dovodi u stanje da ispaljuje bojevu municiju, jer ZOM ne opredeljuje pojam bojeve municije, već samo pojam municije.

Nakon izvršenih prepravki konvertibilno oružje gubi to svojstvo, jer postaje vatreno oružje.

O tome govore i sledeće odluke iz sudske prakse:

Po nalaženju Vrhovnog kasacionog suda iz činjeničnog opisa radnji izvršenja krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim jasno proizlazi da je kritičnom prilikom okrivljeni postupao suprotno članu 5. stav 2. u vezi člana 4. stav 1. tačka 2. ZOM, jer je neovlašćeno nosio konvertibilno oružje koje je shodno članu 3. tačka 11. ZOM određeno kao oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, a s tim u vezi, konvertibilnim oružjem u smislu zakona smatraju se gasno, startno i signalno oružje. Imajući u vidu da je na osnovu balističkih veštačenja nesumnjivo utvrđeno da je reč o pištolju koji se svrstava u gasno, startno i signalno oružje, jer se radi o pištolju koji pod pritiskom barutnih gasova raspršuje neškodljive, nadražujuće materije sa kratkotrajnim dejstvom i ispaljuje punjenje namenjeno isključivo izazivanju gasnog pucanja ili ispaljivanju svetleće signalne rakete, da izgledom podseća na vatreno oružje čija konstrukcija i materijal od kojih je napravljen dozvoljavaju takve prepravke da se iz istog može ispaliti bojevi metak, opravdan je zaključak nižestepenih sudova da se u konkretnom slučaju radi o konvertibilnom oružju iz člana 3. stav 1. tačka 11. ZOM, koje shodno članu 4. istog zakona spada u kategoriju B i da se shodno članu 5. stav 2. istog zakona može nabavljati, držati i nositi na osnovu isprave nadležnog organa, a pod ispravom podrazumeva se oružni list shodno članu 10. stav 1. tačka 4. ZOM.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz 1451/2020 od 19. 1. 2020)

Međutim, najveću zabunu u kategorizaciji naprava prepravljenih u konvertibilno oružje donosi obim prepravki, koje je neophodno preduzeti da bi dobilo svojstvo vatrenog oružja!!!

U tom pogledu značajna je i sledeća odluka iz sudske prakse:

- **Da bi se moglo sa sigurnošću utvrditi da gasni pištolj koji je okrivljeni držao predstavlja konvertibilno oružje i da spada u oružje kategorije „B“ Zakona o oružju i municiji za čije nabavljanje, držanje i nošenje je okrivljenom neophodna dozvola nadležnog organa, neophodno je utvrditi da li je moguće pištolj na gas prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju**

Iz obrazloženja:

Naime, veće Višeg suda u Valjevu nalazi da je preuranjen zaključak prvostepenog suda da gasni pištolj koji je okrivljeni držao predstavlja konvertibilno oružje i da ono spada u oružje kategorije „B“ Zakona o oružju i municiji za čije nabavljanje, držanje i nošenje je okrivljenom bila neophodna dozvola nadležnog organa. Naime, članom 3. stav 1. tač. 11. Zakona o oružju i municiji propisano je da se konvertibilnim oružjem smatra ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje, i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljen može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju i u vezi sa navedenim se u smislu navedenog Zakona konvertibilnim oružjem smatraju i gasno, startno i signalno oružje. Imajući u vidu navedenu zakonsku odredbu veće ovog suda nalazi da prvostepeni sud nije utvrdio bitne činjenice, odnosno mogućnost da se konvertibilno oružje može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, odnosno nije utvrdio ni kojoj kategoriji oružja pripada. Na osnovu navedenih činjenica i okolnosti veće Višeg suda nalazi da je neophodno da se izvrši balističko veštačenje predmetnog pištolja, kako bi se na osnovu veštačenja utvrdilo da li pištolj koji je okrivljeni držao spada u konvertibilno oružje, a potom da li se u radnjama okrivljenog stiču obeležja krivičnog dela koje mu se stavlja na teret.

(Rešenje Višeg suda u Valjevu Kž1 19/21 od 3. 3. 2021)

Koliko je sporno ovo pitanje, pokazuju i slučajevi iz priručnika, u kojima su u tački 6.1.2. prikazana dva slučaja kada je izvršena prepravka konvertibilnog oružja u vatreno oružje i slučajevi prikazani u tački 8. – prikazana su ukupno tri slučaja iz nedavne sudske prakse.

Posebno značajan je treći slučaj, u kojem je zbog nesaglasnosti dvojice veštaka određeno i treće, tzv. superveštačenje, radi utvrđivanja da li sporni pištolj u tom

slučaju spada u konvertibilno oružje ili ne. Takve situacije su izuzetno retke u sudskoj praksi!

Kao sporno u sudskoj praksi pojavilo se i pitanje da li konvertibilno oružje može biti objekt radnje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ.

U tom pogledu značajna je i sledeća odluka iz sudske prakse:

- **Objekt radnje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ može biti, pored ostalog, i konvertibilno oružje, koje predstavlja ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju.**

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnom opisu dela datom u izreci prvostepene presude okrivljeni je u vreme i na mestu označenim u izreci presude, u stanju uračunljivosti, svestan svoga dela čije izvršenje je hteo, uz istovremenu svest o zabranjenosti svoga dela, suprotno odredbi člana 5. Zakona o oružju i municiji, neovlašćeno nabavio i nosio konvertibilno oružje, na taj način što je najpre ispred ugostiteljskog objekta (...), iz predmetnog pištolja ispalio šest projektila, a zatim je navedeni pištolj sa okvirom i 50 komada municije za isti stavio u torbicu, koju je sakrio u neposrednoj blizini, a koju torbicu su pronašli policijski službenici i u njoj navedeni pištolj sa okvirom i 50 komada municije, za koje oružje nije imao odobrenje nadležnog organa za držanje i nošenje i za koje je balističkim veštačenjem utvrđeno da se radi o konvertibilnom oružju.

Radnja izvršenja osnovnog oblika krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ, jeste neovlašćena izrada, prodaja, nabavljanje, razmena ili držanje vatrene oružja, municije ili eksplozivnih materija. Radnja izvršenja najtežeg oblika dela (stav 4. istog člana), sastoji se u neovlašćenom nošenju predmeta dela iz st. 1. i 2. tog člana. Objekt radnje može biti, pored ostalog, i konvertibilno oružje, koje predstavlja ono oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, a s tim u vezi, konvertibilnim oružjem, u smislu člana 3. stav 1. tačka 11. Zakona o oružju i municiji smatraju se gasno, startno i signalno oružje.

Prekršaj iz člana 17. stav 2. Zakona o javnom redu i miru (ZJRM), čini onaj ko pucanjem iz vatrene ili drugog oružja narušava javni red i mir ili ugrožava sigurnost građana. Dakle, citirana zakonska odredba Zakona o javnom redu i miru ne inkriminiše neovlašćeno nabavljanje i nošenje konvertibilnog oružja, a u konkretnom slučaju iz činjeničnog opisa dela u izreci pravosnažne presude proizlazi da je okrivljeni kritičnom prilikom suprotno odredbi člana 5. Zakona o oružju i municiji neovlašćeno nabavio i nosio konvertibilno oružje na način opisan u izreci presude, što je radnja izvršenja i zakonsko obeležje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi stava 1. KZ, zbog kojeg je okrivljeni i oglašen krivim.

Stoga se, neosnovano navodima zahteva za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog ukazuje na to da se u konkretnom slučaju radi o prekršaju, a ne o krivičnom delu, te da je donošenjem pobijane pravosnažne presude učinjena povreda zakona iz člana 439. tačka 2. ZKP.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz. 86/23 od 14. 2. 2023)

2.6. Staro oružje

U odredbi čl. 3. st. 25. ZOM precizno je (alternativno) definisano vatreno oružje – oružje koje ima istorijsku vrednost ili koje je proizvedeno pre 1900. godine.

Nesumnjivo, to je svako oružje proizvedeno pre 1900. godine. Sa druge strane, istorijska vrednost kasnije proizvedenog oružja mora se dokazivati u postupku njegove kategorizacije u ovu vrstu oružja.

U prvi mah, retko ko bi pomislio da je bilo šta sporno u vezi sa ovom kategorijom oružja.

Ipak, pojedini slučajevi iz sudske prakse pokazuju koliko je to složeno pitanje:

Presudom Osnovnog suda u Boru K15/2017 od 5. 9. 2017, okrivljeni je oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ. Presudom Višeg suda u Zaječaru prvostepena presuda je potvrđena. Vrhovni kasacioni sud je usvojio zahtev za zaštitu zakonitosti, nalazeći da se istim osnovano ukazuje na to da u konkretnom slučaju nije primenjen zakon koji je valjalo primeniti i koji je blaži po učinioca. Kako ZOOM (od 2015. godine)

oružje koje je proizvedeno pre 1900. godine kvalifikuje kao staro oružje i shodno članu 4. stav 1. tačka 3. svrstava u C kategoriju za koje prema članu 5. stav 3. tog zakona je za držanje dovoljna prijava nadležnom organu i kako je taj zakon stupio na snagu i počeo da se primenjuje u vreme trajanja ovog postupka, navedeni zakon je blaži po učinioca, te ga je trebalo primeniti jer se radi o drugoj kategoriji oružja (član 10. stav 3. ZOOM), pa je i obaveza prijave nadležnom organu povoljnija po okrivljenog od traženja odobrenja od nadležnog organa. Balističkim veštačenjem je utvrđeno da je predmet krivičnog dela puška koja je proizvedena tokom 1895. godine.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz 713/2017 od 5. 9. 2017)

Koliko je sporno ovo pitanje, pokazuje i podatak iz priručnika, u kojem je u tački 11. prikazan slučaj iz nedavne sudske prakse, u kojem su obavljena dva veštačenja radi utvrđivanja o kakvoj vrsti oružja se radi i da li eventualno spada u kategoriju starog oružja. Razlog za drugo veštačenje bio je u tome što predstavnik prvog veštaka nije mogao da se izjasni po tom pitanju.

3. Procesno pravo

3.1. *Ne bis in idem* (krivično i prekršajno pravo) – praksa Vrhovnog kasacionog suda

Zbog načela zabrane dvostrukog kažnjavanja za isti životni događaj, odnosno da niko ne može biti gonjen za delo za koje je odlukom suda pravosnažno oslobođen, ili osuđen, ili za koje je optužba pravosnažno odbijena ili je postupak pravosnažno obustavljen (član 4. stav 1. ZKP), neophodno je razlikovati prekršaje od krivičnih dela i to pre pokretanja jednog od ova dva postupka, kako bi bilo opredeljeno koji postupak će biti pokrenut. To ne znači da nije moguće voditi oba postupka za jedan isti životni događaj. Suština je, u najkraćem, da se činjeničnim opisom dela u jednom od postupaka (najčešće prekršajnom, kao kraćem i bržem u odnosu na krivični) potpuno ne iscrpe obeležja (posebno radnje) krivičnog dela. Međutim, razlike između radnji prekršaja i radnji krivičnog dela u pojedinim slučajevima nisu prevelike, što ima za posledicu i razlike u sudskoj praksi. Zato bi razmatranje odnosa krivičnog dela i prekršaja i krivičnoprocesnog zakonodavstva, trebalo posmatrati kao celinu.

U ovom delu biće prikazano nekoliko različitih odluka Vrhovnog kasacionog suda iz sudske prakse u kojima su okrivljeni i njihovi branioci ukazivali na to da je došlo do povrede načela *ne bis in idem*. Odluke su iz novije, ali i iz starije sudske prakse.

Odluke su bile u vezi sa različitim pitanjima u postupcima, ali su se sve ticale povrede ovog načela.

3.1.1. Dva krivična postupka protiv istog lica za dva krivična dela iz čl. 348. st. 3. u vezi st. 1. i 2. KZ

Povreda načela presuđene stvari ne pojavljuje se isključivo kao sukob prekršajne i krivične odgovornosti učinioca:

- **Iz spisa predmeta proizlazi da je okrivljeni AA pravosnažnom presudom Osnovnog suda u Kruševcu K 31/18 od 5. 6. 2019, protiv koje je zahtev za zaštitu zakonitosti podnet, oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 3. u vezi stava 1. KZ, i to za radnje učinjene dana 5. 4. 2018. Pre donošenja navedene presude, presudom Višeg suda u Kruševcu o priznanju krivičnog dela, okrivljeni AA oglašen je krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 3. u vezi stava 1. i stava 2. KZ, za radnje izvršene dana 19. 1. 2017. godine.**

Polazeći od navedenog, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, iz činjeničnih opisa krivičnih dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 3. u vezi stava 1. KZ, u izreci pravosnažne presude Višeg suda u Kruševcu i izreci pobijane presude, proizlazi da nisu istovetne radnje izvršenja krivičnog dela, imajući u vidu vreme izvršenja predmetnog krivičnog dela, pri čemu je različit i predmet dela, jer je u pitanju druga vrsta oružja i municije, zbog čega se u konkretnom slučaju ne može raditi o presuđenoj stvari kako se to zahtevom za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog neosnovano ističe.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz 1256/2019 od 11. 12. 2019)

3.1.2. Prekršajni i krivični postupak pravnosnažno okončani protiv istog lica za isti životni događaj

- **PRESUDE I REŠENJA VKS – Kzz – KRIVIČNO DELO – PREKRŠAJI – Nedoželjena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija – Zahtev za zaštitu zakonitosti – Neovlašćeno držanje oružja i nepropisno držanje oružja – *Ne bis in idem* – Isti životni događaj istog okrivljenog u istom vremenskom i prostornom okviru ali različiti predmeti izvršenja, odnosno osnove protivpravnog ponašanja – Nedovoljnost „poklapanja“ samo u pogledu mesta i vremena izvršenja i prekršaja i krivičnog dela – Odbijanje zahteva**

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u situaciji kada je **u vezi sa istim životnim događajem** prekršajni sud doneo pravnosnažnu presudu, **kod ocene da li je** u pitanju stvar koja je već pravnosnažno presuđena, te da li shodno tome ima mesta donošenju presude kojom se optužba odbija, **nužno je ceniti da li činjenični opis prekršaja iz presude prekršajnog suda, obuhvata sve elemente koji su obuhvaćeni i činjeničnim opisom u dispozitivu optužnog akta za krivično delo** koje je predmet optužbe.

Nesporna je činjenica da je u konkretnom slučaju **u oba postupka** reč o **istom okrivljenom i o životnom događaju** koji se odigrao **u istom prostornom i vremenskom okviru**.

Međutim, iz činjeničnog opisa prekršaja za koji je okrivljeni oglašen odgovornim i krivičnog dela za koje je oglašen krivim, proizlazi da **ne postoji identitet izreke presude u pogledu predmeta izvršenja prekršaja i predmeta izvršenja krivičnog dela**, kao i da su **različiti osnovi protivpravnog ponašanja okrivljenog** jer je okrivljeni oružje i municiju koja je bila predmet prekršajnog postupka držao ovlašćeno, ali **ne na način** kako je to zakonskim propisima predviđeno, dok je **municiju** koja je bila predmet krivičnog postupka **držao neovlašćeno**.

Shodno tome, Vrhovni kasacioni sud nalazi da u konkretnom slučaju, **ne postoji identitet kaznenih dela (*idem*)**, odnosno da je **činjenični opis prekršaja** iz člana 48. stav 1. tačka 7. u vezi člana 32. stav 1. Zakona o oružju i municiji, za koji je okrivljeni odgovarao u prekršajnom postupku **u bitnom različit od činjeničnog opisa krivičnog dela** iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakonika, jer opis prekršaja uopšte ne sadrži činjenice i radnje okrivljenog koje su opisane u izreci pravnosnažne pobijane presude kojom je okrivljeni oglašen krivim u predmetnom krivičnom postupku.

Kako činjenice koje su obuhvaćene izrekom presude Prekršajnog suda u Nišu Pr br. 11089/21 od 23. 11. 2021, na koju se poziva branilac, **nisu identične** onim činjenicama koje predstavljaju bitne elemente krivičnog dela obuhvaćene izrekom pobijane presude, **u konkretnom slučaju, nisu ispunjena sva tri kriterijuma opštepoznata kao „merila Engel“ Evropskog suda za ljudska prava**, da bi se moglo govoriti o dvostrukosti postupka.

I pored toga što su predmeti izvršenja prekršaja i krivičnog dela pronađeni pod istim okolnostima i od okrivljenog oduzeti uz dve potvrde policijskih organa o privremeno oduzetim predmetima, sačinjene istom prilikom, od kojih je jedna „ustupljena krivičnom sudu“, kako to navodi branilac, i kao dokaz izvedena i pred krivičnim i pred prekršajnim sudom (o čemu se detaljno izjasnio drugostepeni sud na strani 3. u stavu trećem obrazloženja presude KŽ1 393/22 od 28. 10. 2022), dok **iz činjeničnog opisa krivičnog dela i prekršaja** proizlazi **poklapanje u pogledu mesta i vremena njihovog izvršenja**, kod činjenice da se radi o **potpuno različitim predmetima izvršenja krivičnog dela, odnosno prekršaja**, utvrđenih izrekama presuda na koje se poziva branilac, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, **ne ukazuju** na postojanje bitno istih činjenica u oba postupka, koje aktiviraju zabranu dvostruke kažnjivosti.

Samim tim, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u konkretnom slučaju se **ne može govoriti o povredi procesnog načela *ne bis in idem***, pa se navodi branioca kojima se ukazuje na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 438. stav 1. tačka 1. ZKP, ocenjuju kao neosnovani.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud Republike Srbije je, **uvažavajući sudsku praksu Evropskog suda** za ljudska prava, postavio kriterijume na osnovu kojih se vrši ocena da li je došlo do povrede načela *ne bis in idem*, i to: 1. da li su oba postupka koja su vođena protiv okrivljenog vođena za delo koje po svojoj prirodi predstavlja kažnjivo delo, odnosno da li je zaprećena sankcija po svojoj prirodi kaznenopravna; 2. da li su dela zbog kojih se okrivljeni kazneno goni ista (*idem*); 3. da li je postojala dvostrukost postupka (*bis*). Dakle, tek po ispunjenju sva tri kriterijuma može se govoriti o presuđenoj stvari.

Iz spisa predmeta proizlazi da je okrivljeni AA **presudom Prekršajnog suda** u Nišu Pr br. 11089/21 od 23. 11. 2021, koja je preinačena presudom Prekršajnog apelacionog suda, Odeljenje u Nišu Prž 26990/21 od 15. 12. 2021, **oglašen odgovornim i osuđen** jer je dana (...) 2019. godine u Nišu, u ulici (...) broj (...) **držao iznad vrata u kuhinji u futeru pištolj** marke CZ-99, kalibra 9 mm, koji poseduje po odobrenju vojnih vlasti, i karabin 8 x 57 JCM-98, **u spavaćoj sobi ispod francuskog ležaja umotan u čaršav**, u ulici (...) broj

(...) u Nišu, **na mestima koja nisu bezbedna za smeštaj i čuvanje oružja** i municije, odnosno moraju da budu zaključani i posebno odvojeni u sefovima, kasama i sličnim ormanima, koji se ne mogu lako otvoriti, tako da su **moгли doći u posed neovlašćenih lica i ugroziti bezbednost ljudi** i objekata, čime je učinio prekršaj iz člana 48. stav 1. tačka 7. u vezi člana 32. stav 1. Zakona o oružju i municiji.

Nakon donošenja navedene presude u prekršajnom postupku, okrivljeni je u predmetnom krivičnom postupku pobijanom presudom prvostepenog suda, koja je u svemu potvrđena drugostepenom presudom, **oglašen krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakonika**, jer je dana (...) 2019. godine u Nišu, u svom stanu u ulici (...) broj (...) neovlašćeno, suprotno odredbi člana 5. stav 1. i 2. u vezi člana 4. stav 1. tačka 1) i 2) i člana 20. stav 1. Zakona o oružju i municiji **držao municiju**, i to 14 metaka marke PG za pištolj kalibra 7,62 mm i **neovlašćeno – bez isprave držao** jedan bojevi metak za automatsku pušku marke IK kalibra 7,62, koja municija je od okrivljenog uz potvrdu oduzeta.

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u situaciji kada je u vezi sa istim životnim događajem prekršajni sud doneo pravnosnažnu presudu, kod ocene da li je u pitanju stvar koja je već pravnosnažno presuđena, te da li shodno tome ima mesta donošenju presude kojom se optužba odbija, **nužno je ceniti da li činjenični opis prekršaja iz presude prekršajnog suda, obuhvata sve elemente koji su obuhvaćeni i činjeničnim opisom u dispozitivu optužnog akta za krivično delo** koje je predmet optužbe.

Nesporna je činjenica da je u konkretnom slučaju **u oba postupka** reč o **istom okrivljenom i o životnom događaju** koji se odigrao **u istom prostornom i vremenskom okviru**.

Međutim, iz činjeničnog opisa prekršaja za koji je okrivljeni oglašen odgovornim i krivičnog dela za koje je oglašen krivim, proizlazi da **ne postoji identitet izreke presude u pogledu predmeta izvršenja prekršaja i predmeta izvršenja krivičnog dela**, kao i da su **različiti osnovi protivpravnog ponašanja okrivljenog** jer je okrivljeni oružje i municiju koja je bila predmet prekršajnog postupka držao ovlašćeno, ali **ne na način** kako je to zakonskim propisima predviđeno, dok je **municiju** koja je bila predmet krivičnog postupka **držao neovlašćeno**.

Shodno tome, Vrhovni kasacioni sud nalazi da u konkretnom slučaju, **ne postoji identitet kaznenih dela (idem)**, odnosno da je **činjenični opis prekršaja** iz člana 48. stav 1. tačka 7. u vezi člana 32. stav 1. Zakona o oružju i municiji, za koji je okrivljeni odgovarao u prekršajnom postupku **u bitnom**

različit od činjeničnog opisa krivičnog dela iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakonika, jer opis prekršaja uopšte ne sadrži činjenice i radnje okrivljenog koje su opisane u izreci pravnosnažne pobijane presude kojom je okrivljeni oglašen krivim u predmetnom krivičnom postupku.

Kako činjenice koje su obuhvaćene izrekom presude Prekršajnog suda u Nišu Pr br. 11089/21 od 23. 11. 2021, na koju se poziva branilac, **nisu identične onim činjenicama koje predstavljaju bitne elemente krivičnog dela** obuhvaćene izrekom pobijane presude, **u konkretnom slučaju, nisu ispunjena sva tri kriterijuma opštepoznata kao „merila Engel“ Evropskog suda za ljudska prava**, da bi se moglo govoriti o dvostrukosti postupka.

I pored toga što su predmeti izvršenja prekršaja i krivičnog dela pronađeni pod istim okolnostima i od okrivljenog oduzeti uz dve potvrde policijskih organa o privremeno oduzetim predmetima, sačinjene istom prilikom, od kojih je jedna „ustupljena krivičnom sudu“, kako to navodi branilac, i kao dokaz izvedena i pred krivičnim i pred prekršajnim sudom (o čemu se detaljno izjasnio drugostepeni sud na strani 3. u stavu trećem obrazloženja presude Kž1 393/22 od 28. 10. 2022. godine), dok **iz činjeničnog opisa krivičnog dela i prekršaja** proizlazi **poklapanje u pogledu mesta i vremena njihovog izvršenja**, kod činjenice da se radi se o **potpuno različitim predmetima** izvršenja krivičnog dela, odnosno prekršaja, utvrđenih izrekama presuda na koje se poziva branilac, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, **ne ukazuju** na postojanje bitno istih činjenica u oba postupka, koje aktiviraju zabranu dvostruke kažnjivosti.

Samim tim, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u konkretnom slučaju se **ne može govoriti o povredi procesnog načela ne bis in idem**, pa se navodi branioca kojima se ukazuje na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 438. stav 1. tačka 1. ZKP, ocenjuju kao neosnovani.

Iz iznetih razloga, Vrhovni kasacioni sud je, na osnovu odredbe člana 491. stav 1. ZKP, odlučio kao u izreci ove presude.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 1448/2022, od 19. 1. 2023, kojom se odbija zahtev za zaštitu zakonitosti podnet protiv pravnosnažnih presuda Osnovnog suda u Nišu K 410/21 od 8. 6. 2022. i Višeg suda u Nišu Kž1 393/22 od 28. 10. 2022), Intermex, Beograd

Značajna je jedna odluka iz starije sudske prakse koja se odnosi na povredu načela presuđene stvari.

3.1.3. Krivično delo i prekršaj iz Zakona o lovstvu

- **Razgraničenje krivičnog dela nezakonit lov iz čl. 276. st. 4. KZ i prekršaja iz čl. 39. st. 5. kažnjiv po čl. 65. st. 1. tač. 7. Zakona o lovstvu**

Iz obrazloženja:

Presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 4011/2011 od 19. 3. 2012, uvažanjem žalbe branioca okrivljenih M.F.1, M.F.2, S.M., M.F.3, D.N., J.M. i N.R. i po službenoj dužnosti u odnosu na okrivljene G.P., B.G., Ž.P., B.P. i M.P., preinačena je označena prvostepena presuda tako što je prema svim navedenim okrivljenima, primenom odredbe člana 354. tačka 2. Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), odbijena optužba za krivično delo nezakonit lov iz člana 276. stav 4. u vezi sa članom 33. KZ, a prema okr. M.F.1, primenom iste zakonske odredbe, odbijena optužba i za krivično delo sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz člana 322. stav 1. KZ, te je odlučeno da troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

Republički javni tužilac podigao je zahtev za zaštitu zakonitosti, Ktz. br. 911/12 od 13. 11. 2012, protiv pravnosnažne presude Apelacionog suda u Beogradu Kž1 4011/2011 od 19. 3. 2012, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 368. stav 1. tačka 11. ZKP i člana 368. stav 2. u vezi člana 354. stav 2. ZKP i povrede Krivičnog zakona iz člana 369. stav 1. tačka 2. i 3. ZKP, sa predlogom da Vrhovni kasacioni sud uvaži zahtev i utvrdi da su tom presudom, zauzimanjem stanovišta da je odluka upravnog organa o prekršaju 2008, podobna da se posmatra kao presuđena stvar u odnosu na postupak pred sudom – Osnovnim sudom u Negotinu, učinjene navedene povrede zakona, u korist okrivljenih.

Vrhovni kasacioni sud je postupio u smislu člana 422. st. 2. i 3. ZKP i održao sednicu veća, u odsustvu obaveštenih republičkog javnog tužioca, okrivljenih G.P., Ž.P., B.P., M.P. i njihovog branioca adv. M.P., te okrivljenih M.F.1, M.F.2, S.M., M.F.3, B.G., D.N., J.M. i N.R., a u prisustvu branioca ovih okrivljenih, adv. M.L., u kojoj je razmotrio spise predmeta sa presudom protiv koje je podignut zahtev za zaštitu zakonitosti, pa je nakon ocene navoda iznetih u zahtevu našao:

Zahtev za zaštitu zakonitosti je neosnovan.

Prema navodima zahteva, drugostepeni sud je učinio bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 368. stav 1. tačka 11. i stav 2. ZKP i povrede

krivičnog zakona iz člana 369. tač. 2. i 3. ZKP time što je doneo odbijajuću presudu u smislu člana 354. tačka 2. ZKP bez valjanih i jasnih razloga za tu odluku, i zauzimajući pogrešno stanovište da se u konkretnom slučaju radi o presuđenoj stvari. Ovo s obzirom na to da je odluku u prekršajnom postupku protiv okrivljenih, na koju se s tim u vezi poziva drugostepeni sud, doneo organ uprave i u upravnom postupku, a koji se ne mogu upodobiti sudskoj odluci i sudskom postupku, i da prekršajni postupak nije tretirao isti krivičnopravni događaj pošto se opisi krivičnog dela i prekršaja ne poklapaju u potpunosti.

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, izloženi navodi zahteva nisu osnovani. Nasuprot tim navodima, drugostepeni sud je pravilno primenio krivični zakon – odredbu člana 354. tačka 2. ZKP, kada je odbio optužbu prema okrivljenima M.F.1, M.F.2, S.M., M.F.3, G.P., B.G., D.N., J.M., N.R., Ž.P., B.P. i M.P. za krivično delo nezakonit lov iz člana 276. stav 4. u vezi sa članom 33. KZ, a prema okr. M.F.1 i za krivično delo sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz člana 322. stav 1. KZ, nalazeći da su u konkretnom slučaju već donete pravnosnažne odluke za ista dela i da se radi o presuđenoj stvari, koja okolnost isključuje krivično gonjenje okrivljenih za predmetna krivična dela, a za navedene zaključke i odluku u svojoj presudi je izneo jasne, dovoljne i pravilne razloge.

U prekršajnom postupku protiv navedenih okrivljenih, pravnosnažnim rešenjem opštinskog sudije za prekršaje u Majdanpeku 02 UP I br. 599/08 od 29. 9. 2008, okr. M.F.2 je oglašen odgovornim i kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 dinara za prekršaj iz člana 39. stav 5. kažnjiv po članu 65. stav 1. tačka 7. Zakona o lovstvu, koji je prema opisu u izreci rešenja učinio tako što je dana 13. 7. 2008. godine na mestu zvanom „Kraku Vučenje“, KO Topolnica, na teritoriji Lovačkog udruženja S. M., bez odobrenja jednim metkom iz karabina odstrelio jednog srndaća. Istim rešenjem, protiv okr. M.F.2 za prekršaje iz člana 4. stav 2, člana 16. i člana 49. stav 1. tačka 4. Zakona o lovstvu i protiv ostalih okrivljenih za sve navedene prekršaje, postupak je obustavljen jer nije dokazano da su učinili te prekršaje, odnosno prema razlozima rešenja nije dokazano između ostalog da su okrivljeni (osim okr. M.F.2) prilikom grupnog lova na divlje svinje u lovištu Lovačkog udruženja S. iz M., bez posebne dozvole lovili i srneću divljač.

Prema navedenom, činjenični opis prekršaja M.F.2 i činjenična utvrđenja u prekršajnom rešenju, u delu u kojem je u odnosu na ostale okrivljene za isti prekršaj postupak obustavljen, odnose se na iste okrivljene i isti životni događaj sa istim činjenicama u pogledu vremena i mesta dešavanja i radnji okrivljenih, koje su sadržane i u opisu krivičnog dela iz člana 276. stav 4. u vezi sa članom 33. KZ, koje im je stavljeno na teret u ovom krivičnom postupku op-

tužnim predlogom opštinskog javnog tužioca u Majdanpeku Kt 83/08 od 8. 12. 2008, a prema kojem opisu su okrivljeni istog dana (13. 7. 2008. godine) i na istom mestu u lovištu Lovačkog udruženja S. M., bez potrebne posebne i pojedinačne dozvole lovili srneću divljač, kada je okr. M.F.2 odstrelilo jednog srndaća.

Članom 4. Protokola 7. uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda propisano je da se nikome ne može ponovo suditi niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo zbog koga je već bio pravnosnažno oslobođen ili osuđen, u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države.

Ustavom Republike Srbije, u članu 34. stav 4, garantovana je pravna sigurnost u kaznenom pravu i određeno da niko ne može biti gonjen ni kažnjen za krivično delo za koje je pravnosnažnom presudom oslobođen ili osuđen ili za koje je optužba pravnosnažno odbijena ili postupak pravnosnažno obustavljen, a istim zabranama podleže i vođenje postupka za neko drugo kažnjivo delo.

Odredbom člana 6. stav 1. ZKP, propisano je da niko ne može da bude gonjen i kažnjen za krivično delo za koje je pravnosnažnom presudom oslobođen ili osuđen ili je za to delo postupak protiv njega pravnosnažno obustavljen ili optužba pravnosnažno odbijena.

Iz navedenih propisa proizlazi da je isključeno vođenje postupka za kažnjivo delo, ukoliko ono proizlazi iz istih činjenica ili činjenica koje su u bitnom iste, koje su predmet dela koje je već pravnosnažno presuđeno.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 106/2012 od 13. 12. 2012), Intertermex, Beograd

3.2. *Ne bis in idem* (krivično i prekršajno pravo) – praksa Ustavnog suda Srbije

U vezi sa pitanjem povrede načela presuđene stvari za sudsku praksu značajne su i pojedine odluke Ustavnog suda.

U prilogu su pojedine od tih odluka:

- **Neovlašćenim nošenjem automatske puške od kuće do mesta gde je svojim ponašanjem narušavao javni red i mir, okrivljeni je učinio krivično delo iz člana 348. stav 4. u vezi sa stavom 2.**

KZ, a zatim je narušavanjem javnog reda i mira (ugrožavanjem spokojstva prisutnih građana) učinio i prekršaj iz člana 6. stav 3. Zakona o javnom redu i miru, tako da donošenjem dve presude kojima je okrivljeni oglašen krivim za krivično delo i za prekršaj nisu povređeni načelo *ne bis in idem* i pravna sigurnost okrivljenog u kaznenom pravu.

Prekršajni sud nije u ovom slučaju aktivirao zabranu *ne bis in idem* time što je u činjenični opis prekršaja uneo i nošenje vatrenog oružja od strane okrivljenog, dok je preduzimao radnje narušavanja javnog reda i mira, budući da je krivično delo već bilo svršeno pre otpočinjanja radnje prekršaja.

(Ustavni sud, UŽ 3731/2015 od 23. 11. 2017)

- **Ako je okrivljeni došao putničkim vozilom od kuće do autobuske stanice, imajući kod sebe pištolj za koji je posedovao dozvolu (ispravu) za nabavljanje i držanje ali ne i za nošenje, sa namerom da iz tog putničkog vozila, kojim je upravljao njegov sin, pređe u autobus kojim će nastaviti put za Kosovo i Metohiju, pa je zaključivši da ne može sa oružjem da prođe kontrolu koja sa vrši u odnosu na sve putnike koji ulaze u autobus, pištolj stavio ispod sedišta vozila kojim se njegov sin vratio kući, učinio je na putu od kuće do autobuske stanice krivično delo iz člana 348. stav 5. u vezi stava 1. KZ (jer je neovlašćeno nosio oružje za koje ima odobrenje nadležnog organa za nabavljanje i držanje, ali ne i za nošenje), a potom je stavljanjem ovog oružja ispod sedišta vozila kojim je upravljao njegov sin učinio i prekršaj iz člana 35. stav 1. tačka 6. ZOOM (jer nije na propisan način bezbedno držao i čuvao vatreno oružje).**

Ovim nije povređeno načelo *ne bis in idem* bez obzira što se radi o jednom životnom događaju, budući da se radnja krivičnog dela završila dolaskom okrivljenog na autobusku stanicu i izlaskom iz putničkog vozila u kojem je ostavio oružje ispod sedišta suvozača, a radnja prekršaja je tada tek otpočela, odnosno u trenutku kada je ostavio oružje ispod sedišta i izašao iz vozila kojim je upravljao njegov sin.

(Ustavni sud, UŽ 1256/2015 od 21. 6. 2018)

4. Pojedini propusti u radu organa postupka u vezi sa municijom

U sudskoj praksi je uočeno da se tokom predistražnog postupka od pojedinih osumnjičenih lica privremeno oduzme municija različite vrste, i da se podaci o vrsti municije koja je privremeno oduzeta odnosno brojčani podaci o oduzetoj municiji navedu u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima koju sačinjavaju pripadnici policije i koju potom potpisuju osumnjičeni (ili odbijaju da potpišu, bez razlike šta se konstatuje u toj potvrdi). Potom, tokom istrage nadležni javni tužilac donosi naredbu i određuje veštačenje privremeno oduzete municije od strane veštaka balističke struke koji utvrdi različite podatke o brojnom stanju, ali i o vrsti privremeno oduzete municije.

Ukoliko javni tužilac posle obavljenog veštačenja od strane veštaka balističke struke usaglasi podatke sa vrstom oduzete municije i podatke o broju komada privremeno oduzete municije, problem više ne postoji. Jer, realno je očekivati da je veštak u situaciji da preciznije opredeli svaki pojedinačni komad pronađene i privremeno oduzete municije po vrsti od pripadnika policije, koji ne moraju da budu stručni u smislu da pravilno opredele oduzetu municiju po vrsti.

Međutim, ukoliko u postupku optuženja, nadležni javni tužilac ostane tokom postupka i u završnoj reči pri optužnom aktu i podacima o privremeno oduzetoj municiji kako je opredeljeno od strane policije, bez preciziranja optužnog akta u skladu sa nalazom i mišljenjem veštaka koji je obavio balističko veštačenje, sud donosi odluku u skladu sa raspoloživim podacima u spisima, ali ne sme da donese presudu na štetu optuženog u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela koje se optuženom stavlja na teret.

U tom pogledu značajna je i sledeća odluka iz sudske prakse:

- **Nepreciznost municije – odluka u korist optuženog (čl. 348. st. 2. KZ)**

Imajući u vidu činjenicu da iz zapisnika o veštačenju NKTC Niš od 4. 8. 2018. i od 13. 11. 2018. godine ne proizlazi da su 7 metaka kalibra 7,62 x 39 mm koja su bila predmet veštačenja upravo meci koji su oduzeti prilikom uviđaja mesta događaja od 20. 4. 2015, jer je na zapisniku navedeno da se radi o mecima za automatsku pušku kalibra 7,62 mm, to je pri postojanju sumnje i indicija na kojima žalba insistira, ovu činjenicu sud rešio u korist optuženog.

(Presuda Apelacionog suda u Nišu Kž1 456/20 od 1. 7. 2020)

5. Okolnosti koje utiču na odluku o kazni u vezi sa oružjem i municijom

Kada su u pitanju okolnosti na strani bilo kog lica protiv koga se vodi krivični postupak, koje je optuženo a potom posle okončanog krivičnog postupka i oglašeno krivim za neko od krivičnih dela u vezi sa oružjem i municijom, sud je dužan da prilikom donošenja odluke o kazni vodi računa o svim okolnostima koje utiču na odmeravanje kazne – otežavajuće odnosno olakšavajuće okolnosti, shodno čl. 54. KZ.

Posebno, sud je dužan da vodi računa da se okolnost koja je obeležje krivičnog dela ne može uzeti u obzir i kao otežavajuća okolnost, da ne bi došlo do povrede zakona na štetu osuđenog, odnosno pod kojim uslovima se neka okolnost može uzeti kao otežavajuća okolnost u smislu čl. 54. st. 3. KZ.

U tom pogledu značajna je i sledeća odluka iz sudske prakse:

- **Iz spisa predmeta i pravnosnažne drugostepene presude proizlazi da je drugostepeni sud u pobijanoj presudi utvrdio da je prilikom odlučivanja o vrsti i visini krivične sankcije prvostepeni sud propustio da kao otežavajuću okolnost na strani okrivljenog ceni količinu vatrenog oružja i municije koju je okrivljeni neovlašćeno držao, iz kog razloga je Apelacioni sud u Beogradu uvažanjem žalbe javnog tužioca, prvostepenu presudu preinačio u pogledu odluke o kazni tako što je okrivljenog za krivično delo iz člana 348. stav 3. u vezi st. 1. i 2. KZ osudio na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine i 6 meseci.**

Drugostepeni sud je činjenicu da je okrivljeni neovlašćeno držao vatreno oružje i municiju u većoj količini, što je kvalifikatorna okolnost i obeležje krivičnog dela iz člana 348. stav 3. u vezi st. 1. i 2. KZ, za koje je okrivljeni pravnosnažno oglašen krivim i osuđen, okrivljenom cenio i kao otežavajuću okolnost. Pri tome, veća količina oružja, municije ili sredstava je neophodan uslov za postojanje ovog oblika krivičnog dela, a sud nije utvrdio da prelazi meru koja je potrebna za njegovo postojanje. Postupajući na navedeni način, drugostepeni sud je povredio odredbu člana 54. stav 3. KZ, koja propisuje zabranu dvostrukog vrednovanja prema kom principu nije dozvoljeno da se neka okolnost vrednuje dva puta: prvi put od strane zakonodavca, kad je on predviđa kao konstitutivni element krivičnog dela (ili kao kvalifikatornu ili privilegujuću okolnost), a drugi put prilikom odmeravanja kazne. Kako je Apelacioni sud u Beogradu prilikom odmeravanja, odnosno utvrđivanja kazne za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 3. u vezi st. 1. i 2. KZ uzeo u

obzir i kao otežavajuću, onu okolnost koja je obeležje tog krivičnog dela, za koje je okrivljeni oglašen krivim pravnosnažnom presudom i samim tim istu okolnost vrednovao dva puta, to je **drugostepenom presudom i to odlukom o krivičnoj sankciji povređen zakon na štetu okrivljenog** – član 439. tačka 3. ZKP u vezi člana 54. stav 3. KZ, kako se na to osnovano ukazuje u zahtevu za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 208/2023 od 14. 3. 2023)

U drugom slučaju nadležni sud je imao upravo u vidu odredbu čl. 54. st.3. KZ da su na strani okrivljenog postojale dve ili više ovakvih okolnosti, pa je to cenio kao otežavajuću okolnost.

U tom pogledu značajna je i sledeća odluka iz sudske prakse:

- **Prema odredbi člana 54. stav 3. KZ, okolnost koja je obeležje krivičnog dela ne može se uzeti u obzir i kao otežavajuća, odnosno olakšavajuća okolnost, izuzev ako prelazi meru koja je potrebna za postojanje krivičnog dela ili određenog oblika krivičnog dela, ili ako postoje dve ili više ovakvih okolnosti, a samo je jedna dovoljna za postojanje težeg, odnosno lakšeg oblika krivičnog dela.**

U konkretnom slučaju okrivljeni AA oglašen je krivim da je neovlašćeno držao vatreno oružje i municiju u većoj količini, kao i da je neovlašćeno držao eksplozivna sredstva velike ubitačne moći, čije držanje građanima nije dozvoljeno, i to: jednu automatsku pušku, sa preklapajućim kundakom, model M 70, kalibra 7,62 mm, fabričkog broja (...), bez okvira, jednu automatsku pušku model M 70, kalibra 7,62 mm i dva okvira bez municije, 86 metaka puščane municije, kalibra 7,9 mm, 574 metka puščane municije, kalibra 7,9 mm, 1.230 metaka kalibra 7,62 mm, 574 metka puščane municije kalibra 7,9 mm, 1.890 metaka različite municije, 5 ručnih defanzivno-ofanzivnih bombi model M 57, što, po oceni ovoga suda, znatno prelazi meru količine vatrene oružja, municije i eksplozivnih sredstava koja je potrebna za postojanje objektivnog zakonskog obeležja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 3. u vezi st. 1. i 2. KZ, pa bi sledstveno tome navedena količina predmeta izvršenja krivičnog dela mogla biti uzeta u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne okrivljenom.

(Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 72/2021 od 9. 2. 2021)

Literatura

Propisi (domaći i međunarodni):

Directive 2008/51/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 amending Council Directive 91/477/EEC on control of the acquisition and possession of weapons, dostupno na <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/countrylist-firearmsprotocol.html>.

Krivični zakonik Republike Srbije (*Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr, 107/2005 – ispr, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).

Republički zavod za statistiku, Bilten 702: Punoletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji 2022 – prijave, optuženja i osude.

Ujedinjene nacije, Protokol o vatomnom oružju – Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, New York, dostupno na <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/countrylist-firearmsprotocol.html>.

Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima, *Službeni glasnik RS*, br. 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 – dr. zakon i 54/2015 – dr. zakon.

Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju naprava i municije, *Službeni glasnik RS*, br. 87/18.

Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019.

Zakon o oružju i municiji, *Službeni glasnik RS*, br. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 85/2005, 101/2005, 27/2011 (Odluka Ustavnog suda), 104/2013, 20/2015, 10/2019, 20/2020, 14/2022.

Zbirka sudske prakse, Volume 1 2015–2019. godina

Onlajn izvori:

<https://kalibar.rs/aktuelno/napad-na-japanskog-premijera/9609/> N.Trifunović, preuzeto 15. 5. 2024.

<https://poliex.me/product/plastic-penetrite-explosive-pep-500/>, preuzeto 22. 5. 2024.

https://sr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Heckler_%26_Koch_MP5.jpg, preuzeto 30. 5. 2024.

<http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Problemi-gradjana-zbog-replika-oruzja.lt.htm>, M. Galović, (2008) Problemi građana zbog replika oružja Politika, preuzeto 3. 6. 2024.

<https://rtcg.me/hronika/364504/sve-veca-prijetnja-3d-stampano-vatreno-oruzje-.html> 27. 05. 2022. 20:03 >> 20:20, preuzeto 24. 5. 2024.

<https://www.politika.rs/sr/clanak/408418/SAD-se-spremaju-za-pistolje-iz-kucnih-3D-stampaca>, preuzeto 4. 6. 2024.

<https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-65292169> Amerika i oružje: Fantomski pištolji, novi gorući problem u zemlji, 21. april 2023, preuzeto 5. 6. 2024.

<https://www.bradyunited.org/resources/issues/what-are-ghost-guns>, preuzeto 24. 5. 2024.

<https://www.rts.rs/lat/vesti/svet/4774829/bajden-oruzje-kucna-izrada-zabrana.html> UTORAK, 12.04.2022, 12:25 -> 12:34 IZVOR:RTS, THEHILL.COM, preuzeto 3. 6. 2024.

<https://oruzjeonline.com/2023/09/17/oruzje-duhovi-ukrajinci-proizvode-naoruzanje-na-3d-stampacima/>, preuzeto 24. 5. 2024.

<https://oruzjeonline.com/2022/11/16/rekordna-prodaja-glock-a-ali-i-potraznja-za-switch-adapterom/>, preuzeto 3. 6. 2024.

<https://kalibar.rs/oruzje/lovacko/cokovi-pusaka-sacmarica/10746/>, preuzeto 9. 6. 2024.

<https://sr.wikipedia.org/sr-ec>, preuzeto 22. 7. 2024.

Ostala literatura:

Blijum, M. M., Šiškin, I. B, *Ohotnične ružje, spravočnik*, drugo prerađeno i dopunjeno izdanje, VO "Agropromizdat", Moskva, 1987.

CIP Commission Internationale Permanente Pour l'Épreuve des Arms à FeuPartatives, EDITION 2005.

Đurić, dipl. inž., Milan, *Municija i balistika lovačkih pušaka*, „Crvena zastava“, Kragujevac, 1973.

Grabulov, dr Vencislav, *Izveštaj o ispitivanju Instituta za ispitivanje materijala u Beogradu*, br. 421116-233, del. br. 42-15727, 1. 11. 2016.

Inžinjerski priručnik I, I-205/2-I, Vojna štamparija, Beograd, 1971.

Kostić, mr Vlada, Vračarić, mr Dušan, Odanović, dr Zoran, *Hemijsko, metalurško i balističko veštačenje gasnih, startnih i signalnih naprava*, 16.11.2016, str. 3.

Kustanović, S. D., *Sudebnaja Ballistika*, Gasudarstvennoe izdatel'jstvo juridičeskoj literaturi, Moskva, 1956.

Lampel, Walter, *Jagdballistik*, Verlag J. Neumann-Neudamm KG, Melsungen, 1971, ISBN 3 7888 0008 9.

Pravosudni izvori: nalazi i mišljenja veštaka iz spisa nadležnih sudova – javnih tužilaštava

OSNOVNI SUD U VELIKOJ PLANI
3K. br. 134/12

OPŠTINSKI SUD U STAROJ PAZOVI
K br. 50/06

OPŠTINSKI SUD U OSEČINI, Ki br. 22/09

OPŠTINSKI SUD U OSEČINI, Ki br. 61/09

OKRUŽNI SUD U VALJEVU Ki br. 76/05

OPŠTINSKI SUD U LJIGU, Ki br. 52/06

OPŠTINSKI SUD U STAROJ PAZOVI
K br. 91/08

VIŠI SUD U VALJEVU K br. 10/21

VIŠI SUD U VALJEVU K br. 11/14

VIŠI SUD U BEOGRADU K. br. 3957/10

OSNOVNI SUD U VALJEVU K br. 84/21

VIŠE JAVNO TUŽILAŠTVO U VALJEVU
Kt br. 209/ 17

VIŠE JAVNO TUŽILAŠTVO U VALJEVU
Kti br. 38/ 18

VIŠE JAVNO TUŽILAŠTVO U VALJEVU
Kt br. 79/23

OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO U UBU
Kti br. 2/17

OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO U
VALJEVU Kt br. 703/19

VIŠE JAVNO TUŽILAŠTVO U VALJEVU
Kt br. 26/22

OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO U
VALJEVU Kt br. 1186/16

VIŠE JAVNO TUŽILAŠTVO U VALJEVU
Kt br. 31/22, Kti 4/22

VIŠE JAVNO TUŽILAŠTVO U VALJEVU
Kti br. 15/18

OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO U
VALJEVU Kt br. 251/19

OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO U
VALJEVU Kt br. 355/15

OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO U
VALJEVU Kt br. 1024/23

Napomena:

Ovi izvori su navedeni u pojedinim fusnotama, a isti prethodno nisu navedeni u literaturi. U pitanju su izvori koji su navedeni u nalazu i mišljenju veštaka balističke struke, koji se navode u fusnotama: 6–9; 13; 15–17; 20–53; 64–67; 68–72.

Odluke iz sudske prakse po pojedinim odeljcima priručnika u kojima su navedene:

6.3.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu
Kž1 448/19 od 18. 6. 2019.

Presuda Višeg suda u Novom Pazaru
K-26/17 od 26. 12. 2017. godine i presuda
Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1-266/18
od 12.03.2018, Bilten Apelacionog suda u
Kragujevcu, broj 1/2018, Intermex, Beograd

Rešenje Višeg suda u Valjevu Kž1 19/21
od 3. 3. 2021, Izbor sudske prakse 4/2021

Presuda Višeg suda u Novom Sadu br.
K 57/13 od 28. 4. 2014, koja je potvrđena
presudom Apelacionog suda u Novom
Sadu br. Kž. 1 854/14 od 6. 11. 2014,
Bilten Višeg suda u Novom Sadu,
broj 6/2015, Intermex, Beograd

7.5.

Presuda Višeg suda u Kraljevu K.3/16 od
2. 12. 2016. i presuda Apelacionog suda
u Kragujevcu Kž1 340/17 od 23. 5. 2017,
Bilten Apelacionog suda u Kragujevcu,
broj 1/2018, Intermex, Beograd

Presuda Osnovnog suda u Užicu K 387/20
od 27. 10. 2020. i rešenje Višeg suda u
Užicu Kž 169/20 od 4. 12. 2020.

Presuda Opštinskog suda u Nišu
K. br. 2676/2009 od 7. 12. 2009. i
rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž.
1. br. 2208/10 od 17. 1. 2012) – Bilten
Apelacionog suda u Nišu, broj 1/2013,
Intermex, Beograd

Rešenje Apelacionog suda u Beogradu,
Kž1 67/23 od 20. 2. 2023, Intermex,
Beograd

Presuda Višeg suda u Čačku K 9/18 od 8.
10. 2018. i presuda Apelacionog suda u
Kragujevcu Kž 1112/18 od 24. 1. 2019,
Izbor sudske prakse 5/2019

Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu
Kž1-162/18 od 26. 2. 2018, kojom je
delimično preinačena i delimično potvrđena
presuda Višeg suda u Užicu K-28/17 od
22. 11. 2017, na sajtu Apelacionog suda u
Kragujevcu, Intermex, Beograd

Presuda Vrhovnog kasacionog suda
Kzz 1448/2022, od 19. 1. 2023, kojom
se odbija zahtev za zaštitu zakonitosti
podnet protiv pravnosnažnih presuda
Osnovnog suda u Nišu K 410/21 od
8. 6. 2022. i Višeg suda u Nišu Kž1 393/22
od 28. 10. 2022, Intermex, Beograd

8.5.

Rešenje Višeg suda u Valjevu Kž1 19/21
od 3. 3. 2021.

Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz.
86/23 od 14. 2. 2023, Izbor sudske prakse
1/2024

10.1.5.

Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu
Kž 877/19 od 5. 12. 2019, Izbor sudske
prakse 5/2020

Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz
106/2012 od 13. 12. 2012, Intermex,
Beograd

